

СОЛДАТ

Бойовий посібник
військовослужбовця

2024

СОЛДАТ

**Бойовий посібник
військовослужбовця**

Це не звичайна книжка

Інформація викладена в ній зробить тебе та твоє військове формування небезпечнішим для ворога. Ця книга розроблена для боротьби з росією, що має чисельну перевагу, за будь-якої погоди та в будь-якій місцевості. Описані тут методи довели свою ефективність у бою, зокрема в обороні України. Щоби перевершити ворога, тобі та твоєму підрозділу необхідно постійно тренуватися та розвиватися і в особистому, і в колективному вимірі. Найважливіше запам'ятати такі речі:

- Поважай усіх побратимів, і старших, і молодших за рангом. Бій — це команда гра, у якій задалегідь не дізнаєшся, хто стане героєм, а хто викаже слабіну. Будь-яка мотузка порветься, щойно між її волокнами послабне зчеплення. Твоє відділення, взвод і рота потребують точнісінько такої самої згуртованості. Допомагай слабшим і працюйте як одна команда. Можливо, одного дня той, кому ти допоміг, врятує твоє життя.
- Завжди слухай свій внутрішній голос. Якщо щось у внутрішній каже, що ти маєш змінити мокрі шкарпетки на сухі, більше тренуватися або щось повторити перед сном, то зроби це. Різниця між посереднім і винятковим солдатом полягає не у швидкості бігу чи точності стрільби, а в умінні саморозвиватися заради себе і своїх побратимів.
- Якогома частіше підкріплюй свої знання практикою. Читай цю книжку, обговорюй її з побратимами, і що найважливіше — пробуй і експериментуй. Зверни найбільшу увагу на розділи «Ведення вогню», «Захист», «Бій», і «Медицина». Тренуйся і експериментуй у відділенні та взводі за описаними тут методами. Практикуйтеся професійно й завжди підсумовуйте не лише те, що потрібно вдосконалити, а і як це зробити. Постійне прагнення ставати кращим — визначальна риса справжніх бійців. Завжди саморозвивайся!
- Не думай, що ти знаєш краще за інших. Надмірна самовпевненість може призвести до смерті, а побудувати міцну команду та успішно виконати бойове завдання важливіше, ніж зберегти своє обличчя. Солдати та офіцери швидко помітять, що ти вдаєш, нібито щось умієш. А надто, коли через тебе хтось помре. Якщо твої підопічні нічого не пропонують або не питають про ті чи інші рішення, то ти поганий лідер. Пам'ятай, що ти будуєш команду, а не збираєш фанатів. Створити сильну команду можна лиш тоді, коли ти вмієш обґрунтовувати свої рішення, а твої підопічні розуміють мотиви, що за ними стоять. Завдання має бути виконане навіть якщо ти загинеш і твій заступник візьме на себе командування. Тому культивуй ініціативність і самостійність, захожуй ідеї інших і оцінюй результат! Що самостійнішим буде твоє відділення, то небезпечнішими ви будете для ворога!
- І насамкінець: ніколи, бляха, не здавайся!
За добровільний переклад цієї праці взявся Капітан «Рейнджер», офіцер танкових військ. Сьогодні я досліджую військову освіту й під час роботи колеги-інструктори розповіли мені про потребу такого перекладу. Я залюбки послухаю про ваш бойовий досвід із цікавості й задля наукових досліджень. Будь-яка думка важлива, адже так ми можемо забезпечити якіснішу освіту для наших колег, як у ЗСУ, так і в Збройних силах Швеції. Сміливо пишть мені на soldfzsu@gmail.com англійською, російською або українською. На жаль, українську я не знаю, але перекладу ваш лист.

Маю за честь,

Капітан Даніель Сміт

У роботі із цією книжкою своїми знаннями та часом зі мною поділилися волонтери

Переклад виконали такі особи:

Ян Альмгорд	Jan Almgård
Юлія Попівняк	Julia Popivnyak
Діана Йоганссон	Diana Johansson
Микита Никончук	Mykyta Nykonchuk
Олена Кривонос	Olena Kryvonos
Андрій Черненко	Andrii Chernenko
Ірина Іванова	Iryna Ivanova
Ольга Тараб	Olga Tarab
Даніель Рженецький	Daniel Rzhenetskyi
Ангеліна Гусар	Angelina Gusar
Тамара Льоннгрен	Tamara Lönngren
Річард Шлеєнвойт	Richard Schleenvoigt
Ілона Янссон	Ilona Jansson
Анастасія Лененко	Anastasiia Lenenko
Валентин Журавель	Valentyn Zhuravel
Ганна Марен Бугман	Hanna Maren Bohman
Євгенія Б.	Yevheniia B.
Таня Матвєєва	Tania Matvyeyeva
Ольга Хан	Olga Khan
Вікторія Гнатенко	Viktoria Gnatenko
Галина Вошецька	Galyna Voshchevska
Ірина Яремчук	Iryna Iaremchuk
Віталік Головко	Vitalik Golovko

1. Солдат — ваша роль в Збройних
силах 6

2. Ведення вогню 18

3. Захист 72

4. Варта та блокпост 130

5. Марш 154

6. Патрулювання 154

7. Бій 194

8. Військово-інженерні роботи 310

9. Табір

364

10. Бойова цінність

382

11. Медико-санітарна служба

404

12. У військовому полоні

428

13. Попередні команди

440

14. Сигнали і знаки

444

15. Карти обстановки та схеми

456

16. Зв'язок

468

A soldier in camouflage gear is shown from the chest up, looking down at a map held in his hands. He is wearing a helmet and has a beard. The background is a field of tall, dry grass or reeds under a clear sky. The text is overlaid on the left side of the image.

Розділ

1

***Солдат —
ваша роль в
Збройних силах***

Солдат — ваша роль в Збройних силах

Солдат та людяність	8
Закони війни	10
Психологічна війна	16

З вашим внеском збройні сили повинні бути здатні вирішувати різноманітні складні завдання в мирний час, а також під час кризи і війни.

Наше суспільство має бути в змозі захищатися від різних типів нападів, наприклад атак або терористичних актів із застосуванням зброї масового ураження, атак на наші інформаційні мережі, диверсій проти нашого тилу чи вторгнень регулярних військ.

Будучи солдатом на полі бою, ви будете навчені протистояти різним формам нападу та матимете можливість захищати наше суспільство та відбивати збройні напади в бою із застосуванням зброї.

Також потрібна ваша залученість, щоб ми могли вирішувати наші міжнародні завдання. Ці місії можуть бути миротворчими, метою яких є запобігання людським стражданням і створення стабільності в регіонах, що викликають занепокоєння. Незалежно від того, служите ви вдома чи за кордоном, від вас вимагаються хороші солдатські якості в поєднанні із здоровими та гуманними цінностями, що прийнятні для нашого суспільства.

Солдат і людяність

Пам'ятайте, що ваш підрозділ не може бути міцнішим, ніж його найслабша ланка.

Патруль захисту бойового корабля

© Foto: Anders Kollberg, FBB

Під час війни ви зіткнетеся з багатьма ситуаціями, де невизначеність та неможливість передбачення відіграє дуже велику роль. Періодично ситуація буде змінюватися або чергуватися з періодами невизначено довгого очікування. Лише проявляючи ініціативу та рішучість, яка базується на знаннях, навичках та досвіді, можна зробити ефективний вклад в перемогу над ворогом. Згуртованість і взаємодопомога у вашому підрозділі є ще однією складовою вашого успіху. Ваші дії проти ворога та цивільного населення регулюються міжнародним гуманітарним правом.

Розвиток взаємної довіри у підрозділі є важливим для фізичної та психічної витривалості. Впевненість у своєму спорядженні та спорядженні підрозділу також має вирішальне значення для досягнення успіху.

Взаємодопомога, дисципліна, вміння виконувати накази, самоконтроль і контроль над зовнішніми обставинами — це поняття, які необхідно об'єднати для найкращої можливої адаптації до багатьох складних ситуацій, які можуть статися на полі бою. Дружба повинна базуватися на знанні сильних і слабких сторін один одного. Дисципліна не повинна ґрунтуватися на примусі, маніпуляції тощо. Натомість дисципліна має ґрунтуватися на принципах єдності та солідарності для блага групи, яка не переслідує егоїстичні інтереси. Кожен має усвідомлювати свою роль у підрозділі. Необхідно розуміти важливість та необхідність виконання поставлених задач, вміти співпрацювати з іншими точно і швидко. Як солдат, ви повинні довіряти здібностям і намірам свого командира під час прийняття рішень, так само як командир повинен мати можливість довіряти вашій здатності вирішити конкретне поставлене вам завдання.

Як солдат, що виконує інтернаціональний обов'язок, ви повинні вміти діяти спокійно, рішуче та неупереджено. Ви також повинні вміти вирішувати суперечки та конфлікти без насильства. Ваші дії регулюються положеннями міжнародного міжнародного гуманітарного права. Є правила застосування сили, які діють під час ведення бойових дій (ROE = Rules of Engagement / Правила залучення). Упереджене і зневажливе ставлення до інших національностей або етнічних груп є неприпустимим

Докладніше про вашу роль у збройних силах читайте у посібнику «Шведський солдат» (Svensk soldat).

Солдат, незалежно від посади, має знати наступне:

- **Готовність і самодисципліна** в будь-яких ситуаціях — це коли ви готові зробити все можливе виклавшись на повну. Незалежно від того, наскільки складними та небезпечними були обставини, ваші побратими повинні довіряти вам і знати, що завдання буде виконано.
- **Впевненість** у собі будується на знаннях, вміннях, винахідливості та досвіді. Щоб досягти цього, потрібні цілеспрямовані і часто наполегливі тренування.
- **Витривалість і стійкість** досягаються через силу волі, самодисципліну та постійний процес вдосконалення військових навичок. Ситуація воєнної боротьби така ж жахлива, як і ваша, і той, хто протримається довше, швидше за все, переможе.

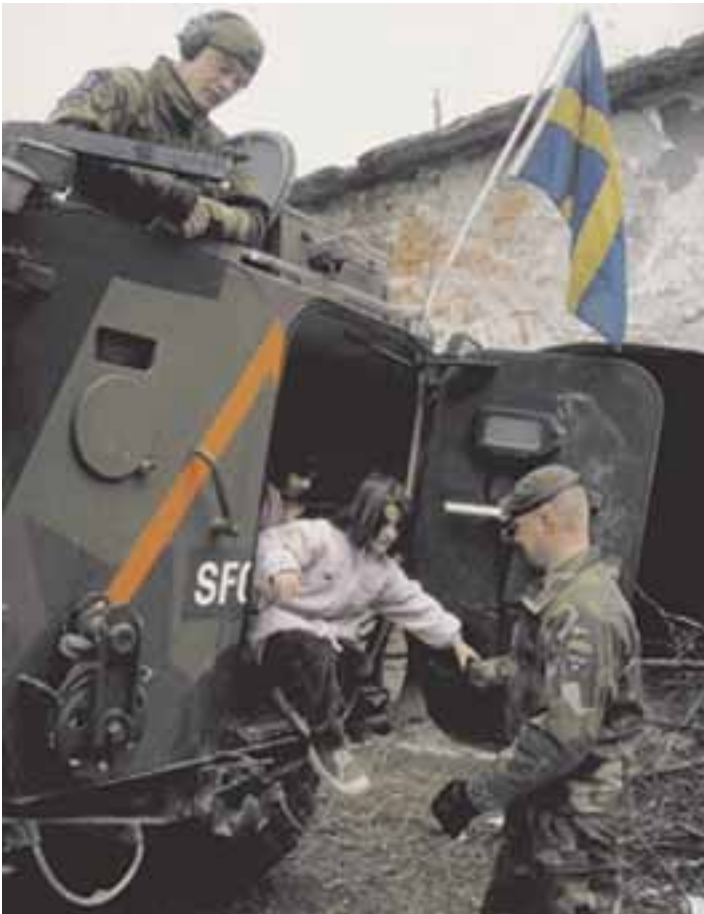
Бойові плавці під час розвідки

© Foto: Anders Kollberg, FBB

Підготовка JAS 39 Gripen

© Foto: Jonny Lindahl (SAAB), FBB

Шведські солдати під час виконання міжнародних місії

© Foto: Sven Åke Haglund, FBB

Закони війни

Наслідки війни можуть торкнутися всіх нас. Тому кожен має знати, які його обов'язки та права. Міжнародне право регулює відносини між державами як у мирний, так і у воєнний час.

Норми міжнародного права застосовуються до комбатантів, некомбатантів, військових та цивільних осіб.

Як солдат, ти повинен знати значення слова комбатант, що є міжнародно узгодженим терміном. У ньому вказується, хто може безпосередньо брати участь у бойових діях і хто буде вважатися військовополоненим, якщо він відмовиться від опору.

Учасниками бойових дій є:

- особовий склад збройних сил, крім медичного персоналу та капеланів
- організовані рухи опору за умови відкритого носіння зброї під час підготовки та участі у боях. У деяких випадках обов'язкове носіння розпізнавальних знаків.

Загальною вимогою до всіх учасників бойових дій є те, що вони повинні:

- бути під командою
- відповідального командира і дотримуватись норм міжнародного права при здійсненні своєї діяльності.

Весь особовий склад Збройних Сил повинен дотримуватися норм міжнародного права. Кожен, хто бере участь у бойових діях і порушує їх, ризикує втратити захист згідно з міжнародним правом. Тебе також можуть притягнути до відповідальності, якщо ти вчинив дії, що суперечать міжнародному праву, навіть якщо це було зроблено за наказом. Знання міжнародного права є необхідною умовою для вирішення поставлених завдань як під час воєнних дій всередині твоєї країни, так і під час міжнародних місій.

Правила для солдата

Важливі правила було зведено у т.зв. «Закони війни», відомі як *Правила для солдата*. Правила для солдата є невід'ємною частиною базової освіти з міжнародного права. У практичних польових ситуаціях треба вміти діяти за «Правилами для солдата». Тут вони коротко описані.

1. Вражай лише комбатантів противника та об'єкти військового значення!

Навіть підрозділи, головним завданням яких не є бойова діяльність, наприклад підрозділи технічного обслуговування та інженерні підрозділи, можуть воювати, оскільки вони виконують свої функції і, отже, мають військове значення. Асоціації, які захищені міжнародним правом, наприклад асоціації охорони здоров'я, не можуть бути предметом боротьби

2. Не завдавайте непотрібних страждань або більшої шкоди, ніж це потрібно для вирішення вашого завдання!

Мета ведення бойових дій повинна полягати в тому, щоб вибити техніку противника і вивести його солдатів з бойового стану, а не завдавати їм зайвих страждань.

Забороняється використовувати зброю, набої, матеріали та методи, які завдають зайвих страждань або невинувато серйозних ушкоджень. Наприклад, заборонено замінювати боеприпаси для вогнепальної зброї з метою заподіяння невинувато серйозних ушкоджень.

3. Не воюй з противником, який припинив опір або виведений з бойового стану!

Перебуває поза бойовим станом наприклад, той, хто чітко демонструє, що він хоче припинити опір або більше не може захищатися, наприклад, через поранення чи хворобу.

Людина захищена лише в тому випадку, коли вона утримується від ворожих дій і не намагається втекти.

Особа, яка наближається з білим прапором або подібним (парламентським), не може вести бій, оскільки вважається, що вона тимчасово відмовилася від бою з метою переговорів. Парламентарі не можуть бути роззброєні.

Вражати можна лише об'єкти військового значення — розрізняйте комбатантів дій та цивільних

Принцип розрізнення = розрізнення військових цілей від інших осіб або об'єктів, які не мають військового значення.

Мета ведення війни — вивести ворожих солдатів з бойового стану, а не завдавати їм непотрібних страждань.

---

4. Роззброй полонених і достав їх своєму начальнику!

Будь обережним, роззброюючи в'язня. Нехай товариш тебе захищає.

Військовополонений має право зберігати одяг, шолом, захисне спорядження, засоби догляду та документи, що засвідчують особу, а також особисті речі, які не мають розвідувального значення. Він також повинен отримувати догляд, якого вимагає стан його здоров'я. За можливості забезпечується питною водою. Жорстоке поводження та інші заходи помсти щодо ув'язнених заборонені.

Військовополонені також захищені міжнародним гуманітарним правом

---

5. Стався однаково до поранених, хворих і потерпілих кораблетрощу, незалежно від того, чи належать вони до наших сил, до ворога чи до цивільного населення!

Усі поранені, хворі та потерпілі корабельну аварію повинні за будь-яких обставин користуватися повагою та захистом. У максимально можливій мірі та з найменшою затримкою вони повинні отримати медичну допомогу та догляд, яких вимагає їхній стан, за умови, що вони утримуються від будь-яких ворожих дій.

6. Поважай та захищай мирне населення! За можливості уникай пошкодження цивільного майна! Мародерство заборонено!

Застосовуй лише ті бойові прийоми та засоби, які можуть бути спрямовані проти конкретного військового об'єкта.

Боротьба з ворогом іноді може спричинити серйозні ризики заподіяння шкоди цивільним особам і цивільному майну. У кожному такому випадку ти повинен чітко зрозуміти, чи переваги, яких можна досягти в бою, є достатньою причиною для шкоди, яка може спіткати цивільне населення.

Цивільні об'єкти — це всі об'єкти, які не є об'єктами військового значення. Уникай пошкодження такого майна.

Цивільне населення має бути захищене від воєнних дій

Принцип пропорційності = ризик для цивільного населення та шкода цивільному майну мають бути в розумній пропорції до військової вигоди, якої можна досягти.

---

7. Поважай персонал та об'єкти, які мають особливі міжнародно-правові характеристики, як-от Червоний Хрест!

Деякі особи та об'єкти, що охороняються, мають спеціальні посвідчення та знаки. Це такі, як:

- Червоний Хрест (Червоний Півмісяць), який може використовуватися для захисту будівель, у яких надається медична допомога. Червоний Хрест може також використовуватися для установ охорони здоров'я та медичного персоналу, капеланів та медичного обладнання.

Медичні підрозділи та медичний транспорт не можуть бути атаковані.

Медичний персонал має право мати особисту зброю для захисту себе, поранених і хворих.

- Певні культурні об'єкти, наприклад, історичні пам'ятки, твори мистецтва та місця релігійної практики «особливої важливості».
- Об'єкти цивільної оборони, наприклад укриття та центри управління для цивільної оборони.
- Заводи та установки, які містять небезпечні сили, наприклад атомні електростанції та споруди дамб.
- Парламентарій із супутником із білим прапором (агенти, які надсилаються під час війни від однієї воюючої сторони до іншої з повноваженнями вести переговори).

Ви не повинні скупчуватися поблизу таких підрозділів/будівель із цими знаками (за винятком охорони) — бо інакше ви ризикуєте, що вогонь, спрямований на ваші військові підрозділи, уразить захищені підрозділи та будівлі.

Забороняється атакувати транспортні засоби з маркуванням Червоного Хреста

© Foto: Kristofer KS Sandberg, FBB

Персонал/Об'єкт	Знаки
Медперсонал, медпідрозділи, медтранспорт та капелани Примітка: Ісламські країни використовують Півмісяць. Ми використовуємо Червоний Хрест і/або Півмісяць	 Червоний хрест Червоний півмісяць
Культурні об'єкти під охороною	
Об'єкти цивільної оборони	
Заводи та установки, які містять небезпечні сили	
Парламентарій (білий прапор)	

8. Втручайся з метою запобігання порушенням цих правил!

Втручайся і повідомляй про будь-які порушення своєму командирі!

Грабіж заборонено. Хто здається, той не повинен піддаватися насильству! Втручайся, серед іншого, коли хтось готує злочини проти міжнародного гуманітарного права.

Порушення міжнародного гуманітарного права включає неправдиве використання захисту, передбаченого нормами міжнародного гуманітарного права, з метою завдати шкоди противнику, як-от використання захисних емблем для приховування військової діяльності.

Це також є порушенням міжнародного гуманітарного права, тому заборонено:

- удавати із себе непридатного до бою через поранення чи хворобу;
- використовувати знаки, емблеми або уніформу нейтральних держав або Організації Об'єднаних Націй, щоб використати їхнє захищене становище для того, щоб завдати шкоди противнику.

Також заборонено (але не вважається злочином проти міжнародного гуманітарного права) використовувати прапори чи військові емблеми, знаки розрізнення чи форму ворога з метою введення в оману та завдання шкоди противнику.

Ти зобов'язаний втрутитися та повідомити про порушення міжнародного гуманітарного права

Особливі правила щодо ведення морської війни

Вцілілому супротивнику, що перебуває у воді і утримується від ворожих дій надається допомога. Заборонено перешкоджати рятувальним операціям на морі. Варто утриматися від обстрілу ворожого корабля, що залишився на місці кораблетрощі, аби надати допомогу тим, хто вижив. Торгове судно може бути озброєне, але тільки для самозахисту. Морське судно має право чинити опір, коли його намагаються захопити чи потопити. Задіяння бойових плавців для боротьби проти ворожих суден прийнятне.

Приклад рятувального плоту

Особливі правила щодо війни в повітрі

Забороняється обстрілювати супротивника, який намагається врятуватися з допомогою парашута. Якщо потерпіли, досягнув землі, то з ним можна битися. Дозволено боротися проти парашутистів, адже десантні війська ведуть війну, стрибаючи з парашутом.

Протидія висадці десанту дозволена

Психологічна війна

Протидіяти психологічним операціям супротивника найкраще з допомогою швидкої, точної та повної інформації

1) Історії з неперевірених джерел, часто повністю або частково вигадані.

2) Здебільшого важко перевірити інформацію незвичного, сенсаційного, хвилюючого, чи небезпечного характеру. Такі чутки можуть бути навмисно поширені з метою пропаганди та дезінформації, або ширитися цілком невідомо.

Свобода слова та інформації є одним з найважливіших елементів для демократичного суспільства. Основою інформаційного потоку суспільства є вільне формування думки. В нашій країні інформація та новини отримуються через вільні та незалежні національні та міжнародні ЗМІ. Жодній державній владі не можна дозволяти вирішувати, що є правильним, а що неправильним, у мирний час чи війну, шляхом тиску чи цензури.

На війні інформація про те, що відбувається, часто надходить із запізненням або неповною. Солдати та інші громадяни можуть відчувати занепокоєння та страх перед тим, що може статися. Міфи¹⁾ і чутки²⁾ можуть виникати і поширюватися, навіть якщо ніхто не намагатиметься їх породити. Але вони також можуть бути запропоновані та поширені тими, хто працює на ворога та свідомо намагається створити недовіру, підвищену тривогу та пригнічення. Середовище, яке характеризується відсутністю повної інформації, нерідко є живильним середовищем для міфів, чуток та теорій змови, як-от думок про загрози, що насуваються, або небезпечні плани, які якась група таємно планує втілити в життя.

Найкращий спосіб протистояти таким невизначеним ситуаціям — критично ставитися до непідтвердженої або неповної інформації. Запитай в особи, яка надає таку інформацію чи пропозиції, звідки та інформація походить і чи можна її підтвердити. Не соромся ініціювати дискусію серед своїх побратимів щодо якості різних знань або інформації, яка поширюється. Ти повинен повідомляти про серйозні та зловмисні чутки своєму безпосередньому командирю.

У нашій країні інформація та новини отримуються через вільні та незалежні національні та міжнародні ЗМІ

Противник також намагається через навмисно неправильну або оманливу інформацію (дезінформацію¹⁾) або через односторонню та іноді загрозову інформацію (пропаганду²⁾) маніпулювати нашими уявленнями та цінностями, щоб змусити нас працювати на його користь. Він може, наприклад, намагатися створити враження, що наш суспільний лад не вартий захисту, що солдати та цивільне населення введені в оману та ошукані керівництвом держави та військовими командирами, що наша обороноздатність є нижчою, що солдати, які здадуться в полон, можуть unikнути загрози, яку становить війна, що цивільне населення страждає та отримує поранення через опір нашої країни тощо.

Ворожій дезінформації та пропаганді через радіо, телебачення, газети та Інтернет найкраще протистояти відкритою та вільною дискусією на основі доступу до інформації з вільних та незалежних ЗМІ. Тому проявляй ініціативу в дискусіях про мету та зміст ворожої пропаганди. Сприяй виявленню недостовірної або неповної інформації, яка поширюється з пропагандистською метою.

Протидіяти інструментам психологічної війни найкраще за допомогою швидкої, точної та повної інформації. Повідом свого командира, якщо ти вважаєш, що інформації про різні обставини бракує, і попроси надати додаткову інформацію, якщо та відсутня.

Не поширюй чутки, а постарайся отримати підтвердження інформації

1) Свідомо невірна або оманлива інформація, метою якої є створення певного уявлення про щось.

2) Завідомо одностороння інформація, метою якої є створення певного уявлення про щось.

З міркувань конфіденційності певну інформацію можна класифікувати як секретну, щоб ворог не міг використати її з метою завдання шкоди нашому суспільству та обороні. Доступ до неї мають лише ті, кому ця інформація потрібна для виконання обов'язків.

Ворог може використовувати відомих осіб із ЗМІ та інших верств суспільства для поширення пропаганди та неправдивої інформації. Це можна легко досягти за допомогою сучасних технологій, коли добре відомі обличчя та голоси, яким зазвичай можна довіряти у репортажах ЗМІ, змінюються цифровими засобами і стають інструментом для ведення війни противника. Сучасні технології висуватимуть ще більші вимоги до окремого солдата щодо критичного перегляду всієї інформації

Розділ

2

**Ведення
вогню**

Ведення вогню

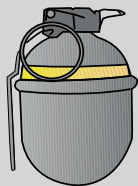
Зброя	20
Зброя — забезпечення вашого життя	23
Готовність до використання зброї	24
Вогнева позиція	28
Цілевказання	30
Визначення дистанції	35
Оцінка швидкості	40
Вогонь з вогнепальної зброї та кулеметів	41
Вогонь за допомогою ручної гранати	48
Вогонь з протитанкової зброї	51
Вогонь по повітряних цілях	66
Коригувальник вогню	69

Незалежно від вашої посади, ви повинні вміти поводитися зі своєю особистою зброєю, а також із допоміжною зброєю та різними типами боєприпасів у вашому взводі (групі).

Щоб запобігти нещасним випадкам і інцидентам, ваші знання про поводження зі зброєю також повинні базуватися на здоровому глузді.

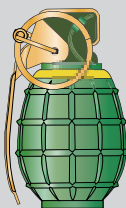
Ручні гранати

Уламкова ручна граната 56 (Shgr 56)

Уламкова ручна граната 90 (Shgr 90)

Уламкова ручна граната 2000 (Shgr 2000)

Ударна ручна граната 96 (Chgr 96)

Димова ручна граната 4 (Rökhgr 4)

Димова ручна граната 56 (Rökhgr 56)

Наша зброя

Наведена нижче зброя є доволі відомою. Вона така ж хороша, як і відповідно зброя у супротивника. Дуже важливо, щоб ви навчилися професійно поводитися зі зброєю, яку будете застосовувати. Якщо під час бою вам доводиться тимчасово використовувати зброю, з якою ви не навчилися поводитися, запитайте свого командира і товаришів, як це зробити. Також спробуйте вивчити зброю самостійно, використовуючи те, що ви знаєте про іншу зброю.

Стріляти лише у вже ідентифікованих ворогів. Ризик завдати шкоди своїм власним товаришам дуже високий під час війни, але його можна уникнути, якщо зберігати холоднокровність і перевіряти, у що ви стрілятимете, перш ніж відкрити вогонь.

Якщо ворог вас не помітив, дочекайтеся, поки ворог наблизиться настільки, щоб гарантовано влучити, і за наказом командира відкрийте вогонь одночасно всією групою/взводом. Тоді ви швидко виграєте бій, тому що ворог близько і муситиме прийняти бій на ваших умовах, а не обстрілювати вас артилерією.

Якщо ваша зброя не націлена точно, ви можете приблизно навести її, «націливши» ствол і прицільні пристосування на чітку точку принаймні на відстані кілометра. Коли лінія візування та лінія серцевини збігаються в одну точку, зброя націлена приблизно.

Для точної позиції при стрільбі виконуються наступні налаштування для набою 5,45x39 мм з установкою прицілу/дистанцією: 2/34 м або 3/21 м. Перевірте положення пострілу на налаштуваннях 1 і 100 м.

Вогнепальна зброя

Пістолет-кулемет «Карл-Густаф m45» (П-Км m45)

Пістолет Glock (Pist 88) (Пм)

Автоматичний карабін 4 (АК 4)
АК 4 випускається з оптичним прицілом (бінокулярним прицілом) і 40-мм гранатометною насадкою

Автоматичний карабін 5 (АК 5)
АК 5 випускається з коротким стволом, оптичним прицілом і 40-мм гранатометною насадкою

ВАЖЛИВО!

Налаштування прицілу — це налаштування дальності, яке можна знайти на цілику АК, це важко з чимось сплутати навіть новачку, оскільки це єдине місце на зброї, де налаштування позначені цифрами.

Снайперська зброя

Снайперська гвинтівка С290

Автоматична снайперська гвинтівка А290

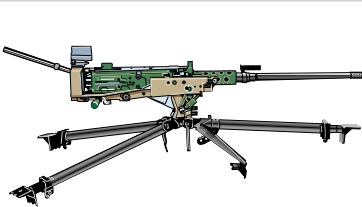
Кулемети

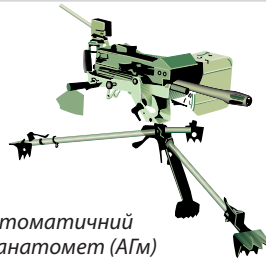
Кулемет т58В (Кт 58В)

Кулемет т90 (Кт 90)
Існує у версії з коротким стволом

12,7-мм великокаліберний (ВкКт)

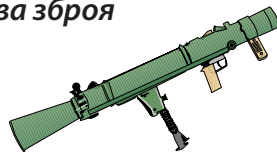

Автоматичний гранатомет (АГм)

Протитанкова зброя

Ручний протитанковий гранатомет т/86

Карл Густав 48
Гранатомет виготовлений із вуглецевого волокна

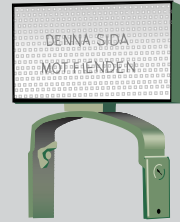

Протитанковий ракетний комплекс 55 (Pvrb 55) «TOW»

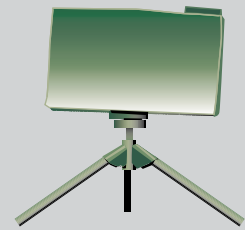
Протитанковий ракетний комплекс 56 Robot 56 BILL

Оборонні заряди

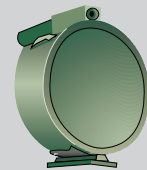

Оборонний заряд 21 (22)

Міни

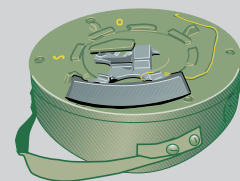
Протитранспортна міна 13 (13R)

Протитранспортна міна 14

Протитанкова міна 5

Протитанкова міна 6

Зброя — убезпечення життя

Зброя є дієвим засобом, якщо ви:

- Маєте навички застосування зброї і вмієте користуватися нею у будь-яких ситуаціях. Вмієте тримати зброю та знаєте правила стрільби як таблицю множення
- Правильно доглядаєте за зброєю. Це означає, що ви перевіряєте зброю до, під час і після використання, а також регулярно чистите та змащуєте її. Холодна зброя повинна бути заточена.

З власної ініціативи ви здійснюєте щоденний догляд не рідше одного разу на день. Спеціальний догляд відбувається за необхідністю.

Поводьтесь зі зброєю завжди з повагою, дотримуючись правил безпеки та догляду. Не ставте зброю, наприклад, біля дерева на землю. Є ризик, що зброя впаде і приціл зіб'ється.

Якщо притримуватися цих простих правил, ваша зброя буде завжди готова до застосування, особливо коли це дійсно важливо.

Увага!

Поводьтесь зі зброєю завжди так, наче вона заряджена!

Той хто найкраще поводитьься зі своєю зброєю і орієнтується на місцевості — перемагає.

Готовність до застосування зброї

Звичайна готовність

Ви завжди повинні мати зброю під рукою і мати змогу її швидко застосувати. Ви маєте застосувати зброю до того як її застосує противник. Якщо треба звільнити руки та тимчасово відкласти зброю, то можна покласти зброю так, щоб ствол зброї лежав на нозі. Таким чином ви завжди знаєте, де знаходиться зброя, додатково це зменшить ризик потрапляння бруду всередину зброї. Ви також можете повісити зброю на себе за допомогою ремня.

Ви повинні мати можливість швидко застосувати ручний протитанковий гранатомет, який ви носите за спиною, заздалегідь подумавши про те, щоб швидко відстібнути ремінь та чохол, не заплутавшись при цьому в спорядженні. Якщо ви носите ручний протитанковий гранатомет дулом на праве плече, то в невідкладних бойових ситуаціях, не виймаючи зброї з чохла, можна перетягнути дуло через плече і зайняти позицію для його застосування.

Нижча вогнева готовність допустима тільки згідно з наказом.

Зброя на грудях

Відділення прикриття під час вивантаження з бойових машин

Пересування в позиції бойової готовності

Найвища бойова готовність — найвищий ризик зіткнення з ворогом напругу

Коли очікується зіткнення з противником, ви повинні мати можливість вистрілити менше ніж за секунду і при цьому влучити точно в ціль. Тримайте всі органи почуттів в стані повної готовності та тримайте зброю в положенні наготові, упираючись прикладом в плече. Якщо у вас немає тактичного поясу, покладіть додаткові магазини в кишені уніформи.

Позиція підготовки

Позиція підготовки до стрільби — це початкова позиція, що передує бойовій готовності та означає наступне:

- зброя заряджена та знята із запобіжника
- погляд спрямований в сторону місця наведення вогню / спостереження
- зброю потрібно тримати так, щоб була можливість швидко її застосувати
- палець слід зняти з спускового гачка та тримати подалі від нього

Команда: «**До бою!**»

Командир групи може за командою змінити параметри застосовуваної групою зброї, коли очікується бій проти бронетехніки.

Команда: «**Танк — До бою!**»

Бойова готовність

Бойова готовність означає, що ви маєте змогу застосувати зброю миттєво, по виявленій цілі, або ще невидимих цілях, або по визначеній точці на місцевості. Це означає:

- зброя заряджена та знята із запобіжника
- зброя спрямована в сторону цілі/місця, що знаходиться під прицілом
- палець треба тримати на спусковому гачку
- позбавитися вільного ходу спускового гачка, якщо він є, частково натиснувши на нього

Команда: «**Приготуватися!**» або «**Броня — Приготуватися!**»

Вибір зброї

Часто замість вогнепальної зброї вам наказують носити напоготові гранатомет. Ви повинні вміти завжди підлаштуватися під ситуацію, таку як зміна рельєфу під час просування. Якщо очевидно, що вистрілити з гранатомету неможливо з вашого поточного місця дислокації, необхідно тримати вогнепальну зброю напоготові. Якщо ви просуваєтеся крізь густу рослинність до узлісся, щоб мати можливість дати бій бронетехніці, що знаходиться далі попереду, вчасно підготуйтеся, щоб гранатомет був готовий до застосування.

Позиція готовності до стрільби лежачи

Позиція стрільби з коліна та бойова готовність

Позиція стрільби стоячи та бойова готовність

Варіант застосування гранатомета, коли вогнепальна зброя за спиною

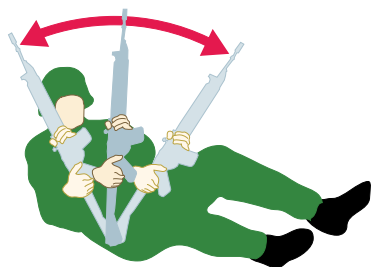
Увага!

При переміщенні та зміні положення зброя повинна бути закріплена!

Увага!

Під час навчань (у мирний час) застосовуються інші правила безпеки при поводженні зі зброєю. Правила повідомляє ваш командир.

Знак, що потрібні боеприпаси — використовується, коли боеприпаси закінчилися або скоро закінчатся

Переконайтеся, що ви натренувалися швидко міняти магазини, не дивлячись вниз. Від ваших навичок може залежати ваше життя та життя ваших товаришів!

Застосування зброї

Ви маєте повідомити, якщо сталося наступне:

- Осічка
  - Повідомити «Осічка!» та негайно полагодити. Ваш товариш буде прикривати вас, поки ви знову будете в змозі стріляти.
- Необхідність зміни магазину або касети
  - Повідомити «Магазин!» або «Касета!» і негайно поміняти. Ваш товариш буде прикривати вас, поки ви знову будете в змозі стріляти.
- Половину боеприпасів витрачено
  - Повідомити «Половина боеприпасів залишилася!».
- Боеприпаси закінчилися
  - Повідомити «Боеприпаси закінчилися!» Якщо можливо — розподіліть залишки боеприпасів між відділенням або поповніть запаси.

Використовуйте голосові команди відповідно до ситуації — по можливості подавайте знаки!

Якщо відділенню треба провести колективну заміну магазинів, як-от перед наступом, командир відділення може наказати: «Замінити магазини!» Відділення зупиняється, спускається в укриття або стає на коліно і швидко змінює магазини. Кожен у відділенні повинен постійно залишатися пильним та спостерігати за ситуацією навкруги.

Для підтримки високого рівня бойової готовності при обороні, наприклад, на бойовій позиції, командир відділення може віддати розпорядження про заміну магазинів по черзі або про одночасну заміну магазинів у бойових парах.

Команда: «1-е відділення! Послідовно всередині бойової пари! Заміна магазину»

«Номер 1» в бойових парах починають заміну магазинів, а потім доповідають «Номеру 2»: «Готово!»

Ви також повинні мати можливість змінити магазин або касету під час просування вперед. Спробуйте підрахувати кількість вистрілених вами патронів, щоб мати уявлення про те, коли міняти магазини, навіть якщо командир групи не наказує міняти магазин. Слідкуйте за тим, які магазини заповнені, а які порожні. Помістіть порожні магазини всередину куртки, щоб уникнути змішування порожніх і повних магазинів.

Ви також можете поєднати два магазини разом, щоб зробити подвійний магазин (магазин для мисливців), щоб полегшити заміну магазинів. Помістіть паличку між магазинами перед тим, як склеювати, щоб їх можна було легко вставити в зброю.

Якщо у вас є доступ до трасуючих боеприпасів, ви можете заповнити магазин трасуючими патронами знизу, які «пепередять» вас, коли патрони в магазині закінчуються. Командир відділення може заправляти трасуючими патронами вгору. Це полегшує прицілювання. Майте на увазі, що людина, в яку ви стріляєте, також може помітити ваші постріли.

Подвійний магазин

Командир має вирішувати, чи потрібно запаситися трасуючими боеприпасами

Зміна магазину

Вогнева позиція

Вогневою позицією називається місце, з якого ви можете вести вогонь по ворогу або його позиціях. За можливості, ви повинні одночасно мати прикриття та бути захищеним від обстрілу. Іноді командир відділення призначає вашу вогневу позицію.

За командою «Вогнева позиція!» або в разі несподіваної зустрічі з ворогом вам потрібно вміти самостійно і швидко обрати гарне місце.

При виборі вогневої позиції керуватися наступним:

- обране вами, або призначене командиром місце має забезпечувати найкращий огляд і обстріл цілі або зону необхідного ураження
- позиція забезпечить укриття від спостереження та вогню противника
- тут є опора для зброї, ліктів та корпусу.

Щоб отримати хорошу вогневу позицію, ви також повинні подумати про наступне:

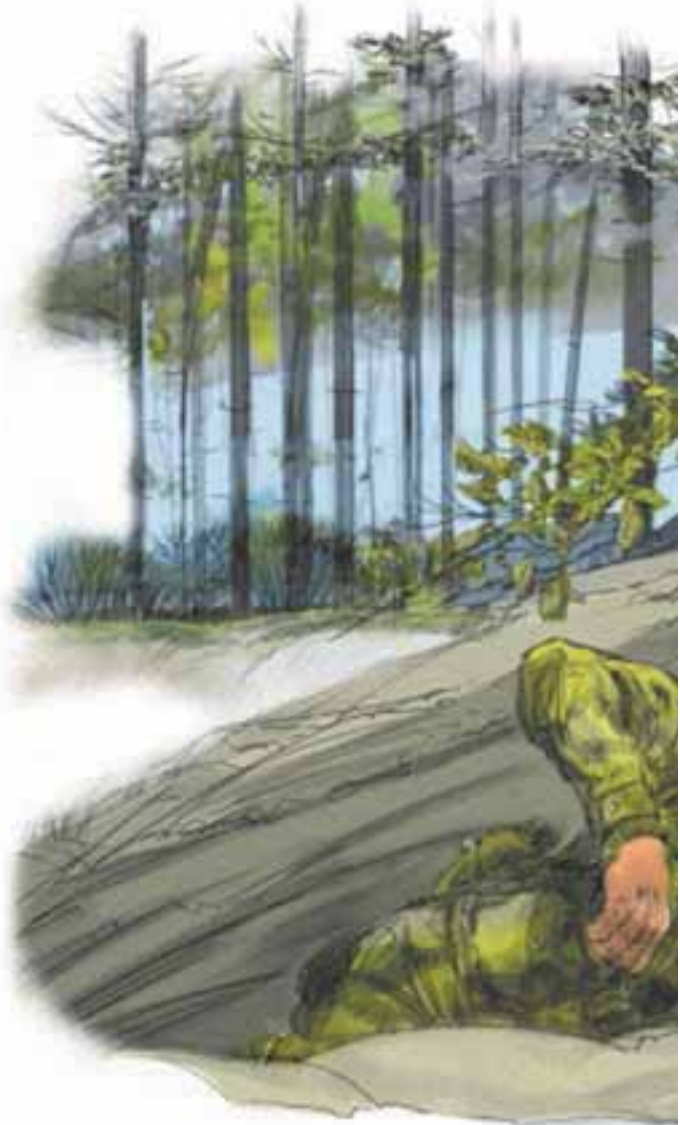
- уникати помітних предметів
- користуватися тінями
- місце має бути неочевидним
- бути по правильну сторону відносно позицій ворога
- покривати певну цільову територію
- мати доступ до близької та надійної захисної позиції, яка не тільки захищає від видимості та обстрілів, але й відбиває ваше власне теплове випромінювання
- мати фронтальний (лобовий) захист і фланговий напрям стрільби.

Команда: «**Вогонь!**»

Команда може бути додатково уточнена, наприклад: «Біля берізок на перехресті — Вогнева позиція!»

Позиція укриття, яка здатна забезпечити найкращий можливий захист від спостереження та вогню противника. Захисна позиція також може бути обрана перед тим, як перейти у вогневу позицію, щоб не ризикувати товаришами і захистити свою позицію.

Команда: «**Зайняти позицію укриття!**» або «**Зайняти висоту — Позиція укриття!**»

Співпрацюйте всередині бойової пари при зміні магазинів.

Якщо є час, слід також розчистити сектор обстрілу, щоб можна було вибрати вогневу позицію подалі в лісі або у глибині населеного пункту. Але не можна ризикувати, виставляючи себе на показ, і завчасу розкриваючи противнику вашу позицію та позиції ваших товаришів.

Запитайте командира!

Якщо вам не дали завдання вести спостереження і не має необхідності негайно бути готовим до стрільби, ви маєте робити наступне:

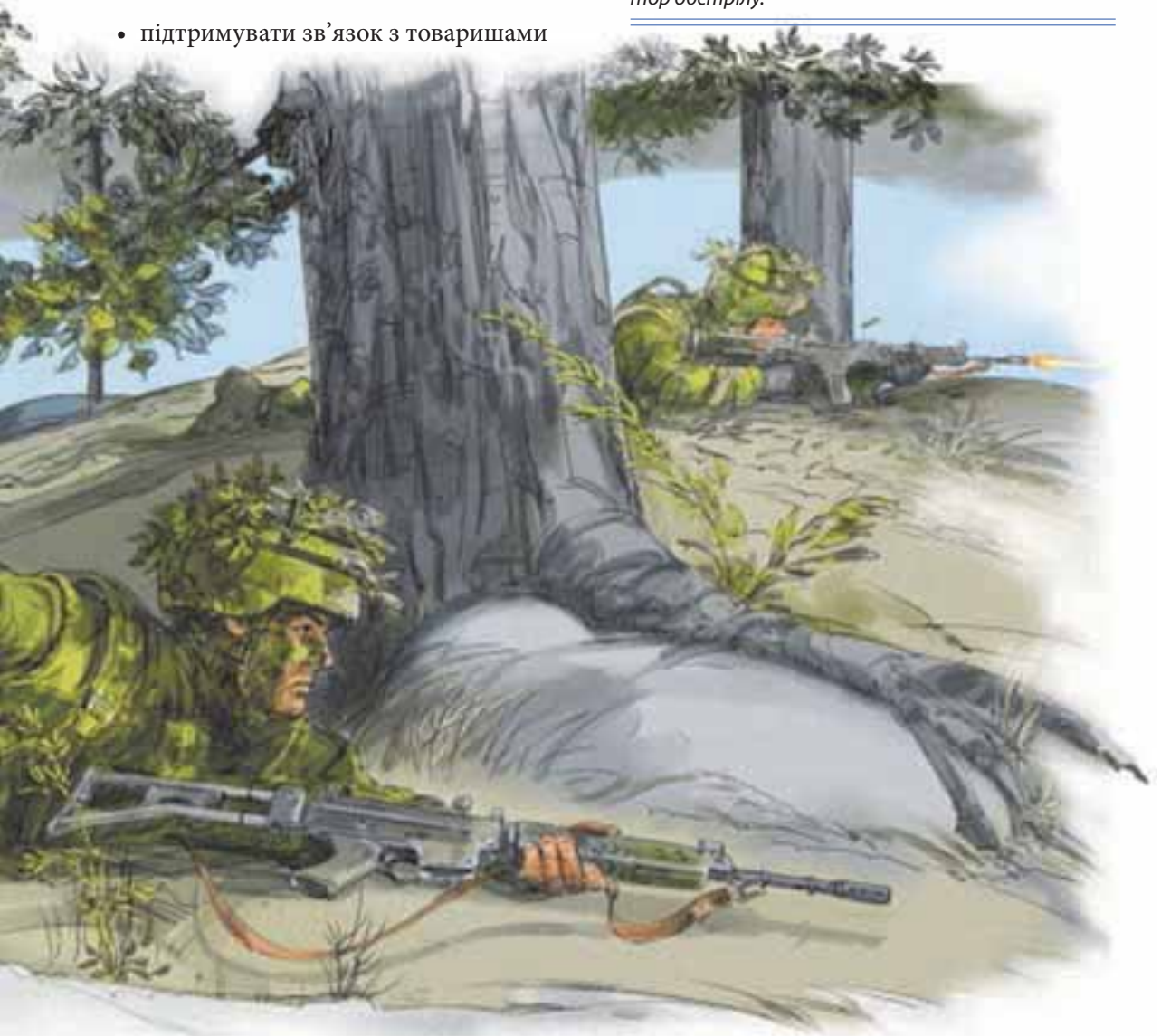
- сховатися
- підтримувати зв'язок з товаришами

- замінити магазин за необхідності
- заповнити порожні магазини та розмістити додаткові боеприпаси та магазини так, щоб вони були легко доступні
- використати будь-яку можливість, щоб окопатися та покращити укриття або шукати нову та кращу вогневу позицію
- перевірити і при необхідності змастити зброю олією

Запасна вогнева позиція = нова вогнева позиція — той самий сектор обстрілу. Альтернативна вогнева позиція = нова вогнева позиція — новий сектор обстрілу.

Розмовляйте однією мовою!

Приклад цілевказання

Цілевказання

Можливо виявляти цілі або уточнювати поставлені цілі за допомогою трасерних боєприпасів або димових трасерних партонів.

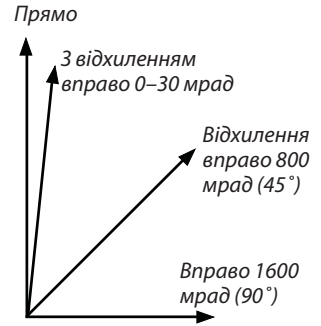
Може бути досить важко визначити точне місце знаходження ворога, навіть якщо кулі та снаряди свистять у повітрі, і ви чуєте дульні постріли ворожої зброї. Тому ви повинні бути в змозі повідомити командира та товаришам, де знаходяться цілі простим та швидким способом. Необхідно, щоб всі розмовляли «однією мовою» при виборі цілі, щоб не було непорозумінь.

Способи цілевказання

За допомогою наступних методів вказуємо на цілі:

- Назвіть *ціль прямо*, якщо помилитися неможливо.
- В інших випадках вкажіть початкову точку відносно *об'єкту місцевості* або точки на місцевості, що унеможливить помилку.
- Вкажіть ціль *по відношенню* до однієї з точок орієнтування, визначених командиром.
- Якщо командир не вказав точки орієнтування і якщо на місцевості немає рельєфу або дуже поспішаєте, то вкажіть положення цілі *відносно себе* та своїх товаришів за годинником. На 12 годину — на передовому або фронтальному напрямку.

Команда:
«Спостереження (попереду)!»
 Спостереження за вогневим сектором. Зброю тримати напоготові.

Приклади орієнтирів для цілевказання

**РИБАЦЬКІ
ХАТИ**

РУЇНИ

**КІНЕЦЬ
АСФАЛЬТУ**

Спостерігати попереду!
Відправні точки для постановки цілей!
 Попереду — РУЇНИ — 200!
 Ліворуч — РИБАЦЬКІ ХАТИ — 350!
 Праворуч — КІНЕЦЬ ДОРОГИ — 250!
 РУЇНИ — Ціль! Відстань?
 Бачите?
 Спостерігаю — інші прикривають!

Виявлення цілей, які важко виявити

Що таке мілірадіан?

Це бічний кут між початковою точкою та ціллю, його вимірюють в засічках або мрад. Одне коло (360°) поділено на 6400 мрад (мілірадіан).
1 мрад це 1/1000 від відстані.
1° це 20 мілірадіан.

На цілі, які важко виявити, можна вказати відносно помітних об'єктів місцевості або відправних точок орієнтування для виявлення цілі. Найпоширеніші методи:

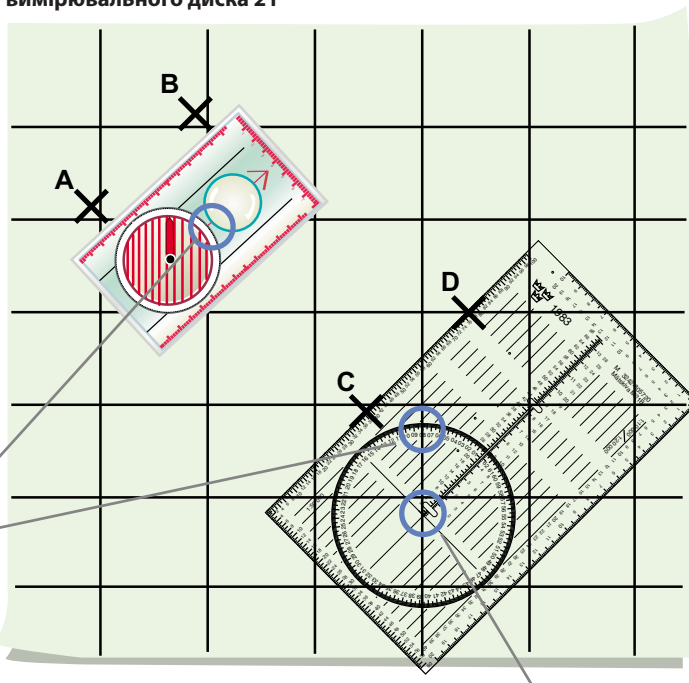
Визначення напрямку методом ліній

Напрямок визначається мілірадіанами, де північ рахується як 0000 (6400). Відповідно південь рахується як 3200. Вимірювальний диск М21 і військовий компас мають шкалу мілірадіан.

Додатково про цілевказання описано у «Солдат і карта» / «Soldaten och kartan».

Напрямок визначається за допомогою компаса, або вимірювального диска М21

1. Розташуйте компас або М21 паралельно до ліній між А і В та С і D відповідно.
2. Поверніть корпус компаса так, щоб лінії йшли в напрямку північ-південь. Північ на корпусі компаса має вказувати на північ на карті
3. Визначіть кількість мрад

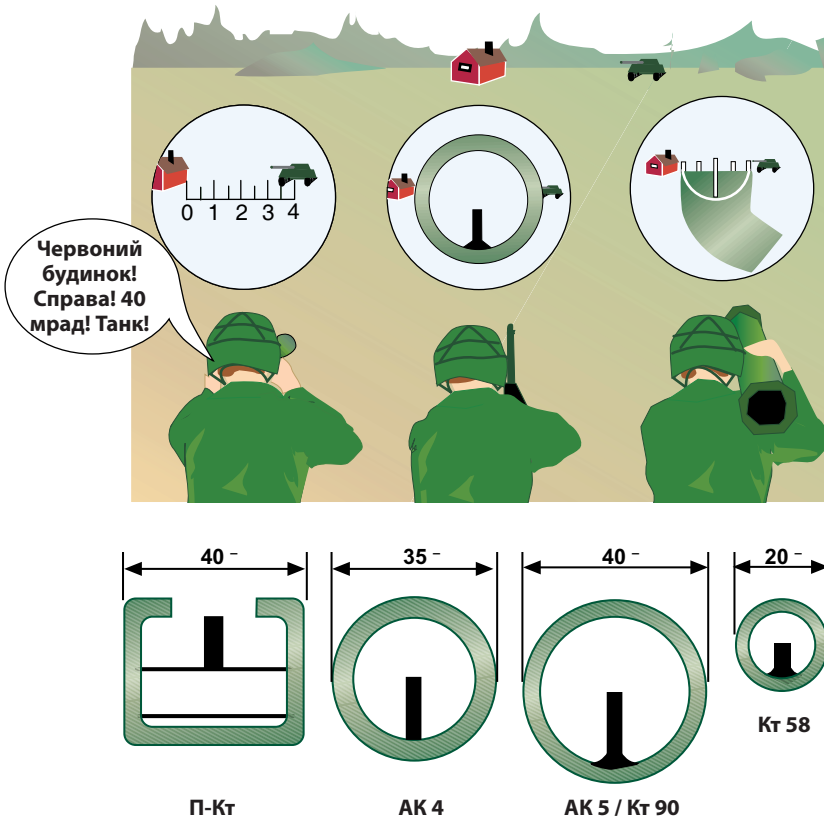
М21 центральна точка має бути на першій засічці

4. Якщо ви перебуваєте в точці А, ви можете використати компас, щоб визначити напрямок до точки В. Тримайте корпус компаса, встановлений у напрямку, зазначеному в пункті 3
5. Повертайте компас до тих пір, поки стрілка півночі не вкаже на північ на компасі
6. Стрілка курсу компаса тепер вказує на В

Уточнення розміру кута методом мілірадіан

Мілірадіани використовуються як шкала в прицілах, далекомірах і біноклях. Кутовимірювальна сітка може використовуватися як допоміжний засіб при цілевказанні на основі точок орієнтування.

Приціли охоплюють цю ширину, коли зброю тримають у приготувальній позиції

Негайно повідомте, якщо ви не розумієте цілевказання! Наприклад: «Я не бачу танка!» або «Повторіть!»

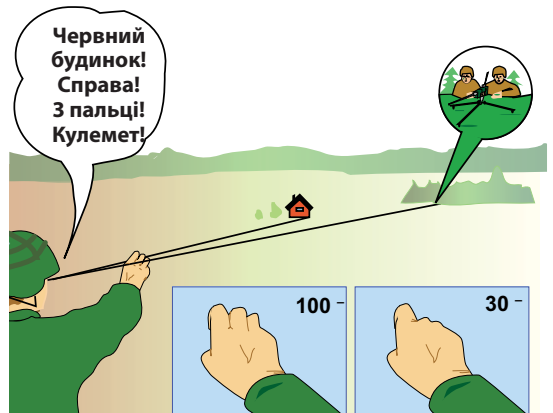
Визначення розмірів території: «БЕРЕЗА — справа (зліва) від огорожі — далеко вглибині (тут) на КРАЮ ЛІСУ»

Метод, заснований на використанні пальців

Якщо ви хочете виміряти бічний кут за допомогою пальців, тримайте руку прямо без напруги та цільтеся на зігнуті пальці.

Для вимірювання кутів зазвичай використовують один, два, три пальці або цілу руку (чотири пальці), але також можна це робити за допомогою мілірадіан.

Вимірювання проводиться від краю орієнтиру, який є найближчим до цілі.

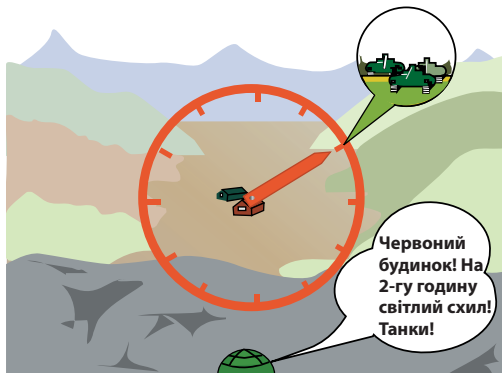

Метод годинника

На скелястій місцевості, або якщо ви перебуваєте на великій висоті, ви можете використовувати метод годинника.

Метод годинника з твого власного місця

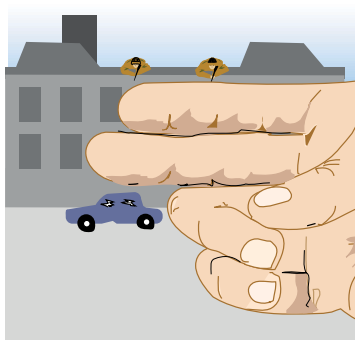

Метод годинника від орієнтури

Послідовність дій під час вказування на ціль

Ціль зліва (справа) від орієнтури

Ціль вище (нижче) орієнтури

Ціль перед (за) орієнтром

1. Початкова точка: «Береза!»
2. Напрямок: «Вправо!»
3. Вимірювання кута: «Три пальці!»
4. Ціль: «Танк!»

1. Початкова точка: «Синє авто!»
2. Напрямок: «Вище!»
3. Вимірювання кута: «Два пальці!»
4. Ціль: «Стрілки!»

1. Початкова точка: «Схил!»
2. Напрямок: «По нашу сторону!»
3. Вимірювання кута: «В кущах»
4. Ціль: «Стрілець!»

Вказівки по сторонах і глибині (висоті) при необхідності комбінуються. Спочатку вказується бокове положення.

Визначення відстані

Від вашої здатності визначати відстань і, відповідно, можливості обрати правильну ціль і точку прицілювання безпосередньо залежить, чи буде влучання в ціль, чи ні.

Вам треба зробити наступне:

- *виміряти* відстань за допомогою лазера або вимірювальної стрічки. Якщо поруч є коригувальник вогню або хтось із далекоміром, попросіть зробити вимірювання за вас.
- *оцінити* відстань за допомогою вимірювального приладу, карти, порівняння, крокування або обчислення за допомогою формули ШВМ (с. 38–39). Більша точність досягається, якщо оцінювання робить все відділення, а потім використовується середнє значення.

Вимірювання відстані

Ви можете вимірювати за допомогою рулетки або одометра на автомобілі.

Вимірювальний шнур можна зробити *самостійно*. Зробіть так: з допомогою вимірювальної стрічки відміряйте 20 метрів шнура. На кожному кінці зробіть петлю. Під час вимірювання накиньте одну петлю на кілок в землі. Потім ви можете легко витягнути мотузку з «попередньої» точки вимірювання та продовжити вимірювання. Такий метод не потребує сторонньої допомоги.

Вимірювання відстані за допомогою коригувального далекоміра

Лазерний далекомір для коригувальника вогню

Увага!

Перед використанням лазерного далекоміра вивчіть інструкцію з експлуатації. Інакше ви можете пошкодити свої очі або очі своїх товаришів.

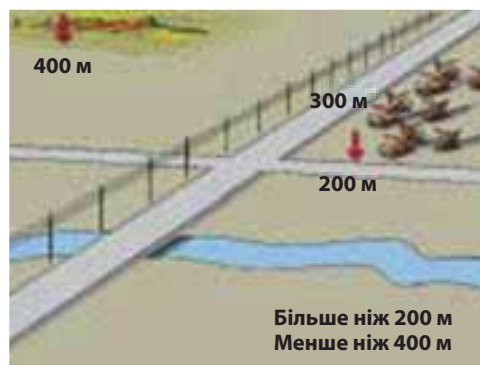
Оцінка відстані

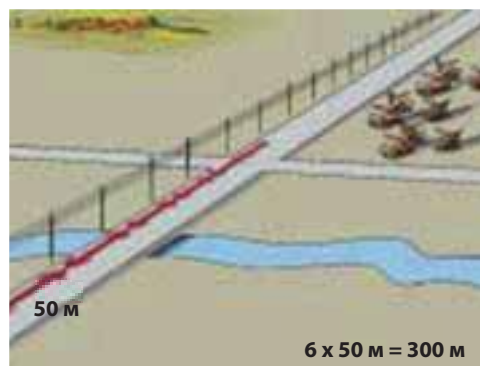
© Foto: Marinen

За цих обставин можна легко припустити, що відстань менша, ніж насправді

Ви можете виміряти відстань:

шляхом «розподілу», тобто визначення найдовшої та найкоротшої відстані, а потім шляхом визначення середнього значення,

за допомогою рядів чи стовпів,

Зазвичай відстань *применюється* в таких випадках:

- Якщо ціль освітлена сонцем
- Якщо ціль різко виділяється на фоні чогось
- Якщо є окремі ділянки цілі, які невидимі або під водою
- Якщо ви схвильовані або налякані

Зазвичай відстань *перебільшується* в таких випадках:

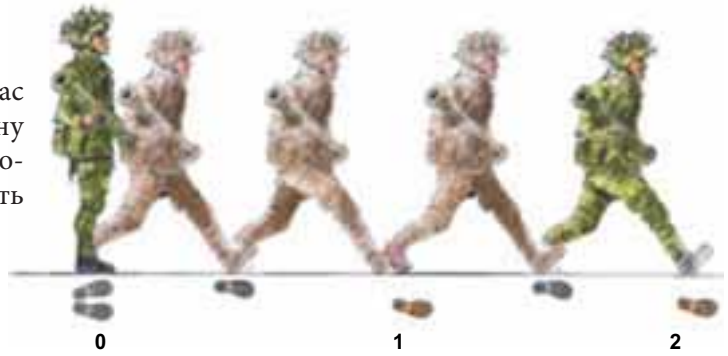
- Якщо сонце світить в очі
- Якщо ціль розмита
- Уздовж проспектів та прямих вулиць
- Якщо ви знаходитесь високо над рівнем землі

Підрахунок кроків

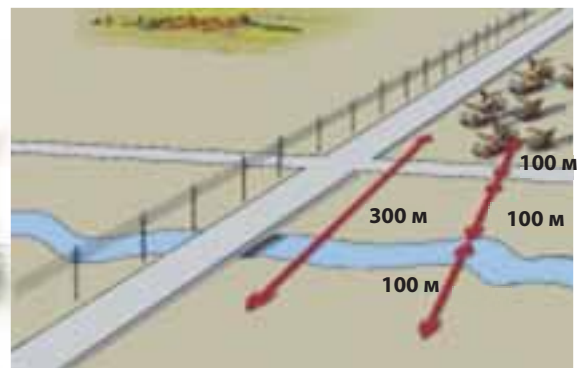
Підрахуйте свої кроки. Під час тренувань проведіть пробну ходу та біг, під час яких вам потрібно підрахувати кількість подвійних кроків на 100 м.

Це дуже цінна навичка!

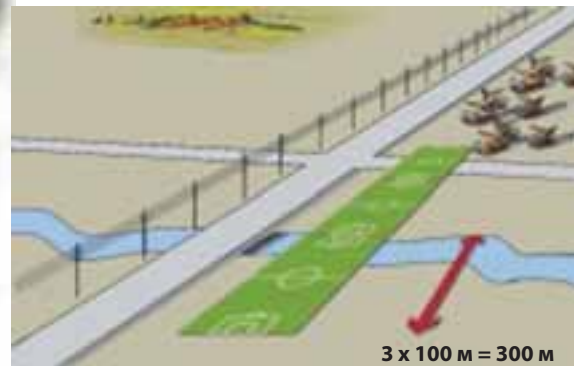

Коли ви вимірюєте відстань кроками, ви повинні починати підрахунок кроків кожні 100 метрів. Якщо відстань більша — сміливо підбирайте палиці або щось подібне кожні 100 метрів. Тоді вам не доведеться починати спочатку, якщо ви втратите рахунок.

Іноді ви також можете робити виміри по карті, коли вам потрібно виміряти великі відстані.

через поділ відстані, а далі суму кількох відстаней,

використання пам'яті.

Розрахунок відстані за допомогою ШВМ-формули

$$\frac{Ш}{В \times М}$$

Ш = Ширина мішені (м) = Відстань x мілі-радiан (за шкалою)

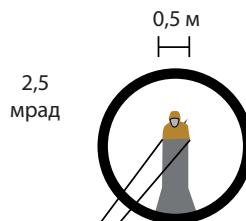
В = Відстань (км) = Ширина мішені/мілі-радiан (за шкалою)

М = Мілі-радiан (шкала) = Ширина мішені/Відстань

Наприклад: солдат

Один солдат — це приблизно 0,5 м в ширину (плечова зона). Солдат точно уміщується в приціл вашого автомата, тобто десь 2,5 мрад.

В такому випадку відстань до солдата: = 0,5 м / 2,5 мрад = 0,2 км = 200 м.

Розрахунок відстані в км

$$В = Ш/М$$

$$В = 0,5/2,5$$

$$В = 0,2 \text{ км}$$

$$В = 200 \text{ м}$$

Приклад: БТР/БМП

БТР/БМП десь 7 м в довжину. Машина уміщується точно в ваш приціл в гранатометі, це десь 50 мрад.

Тоді відстань до цілі = 7 м / 50 мрад = 0,14 км = 140 м.

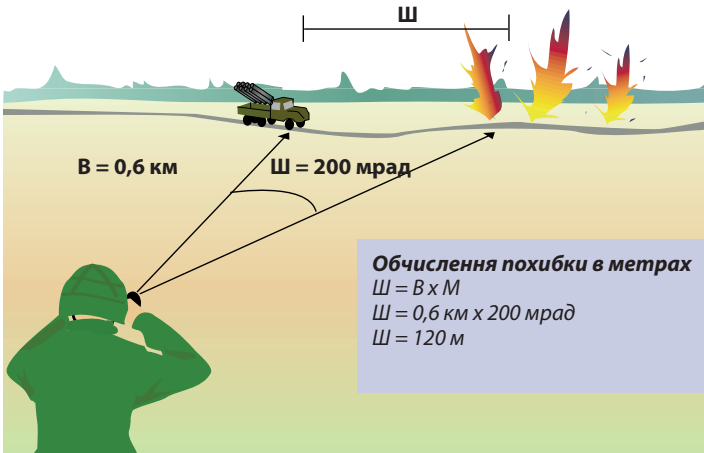
Розрахунок відстані в км

$$В = Ш/М$$

$$В = 7/50$$

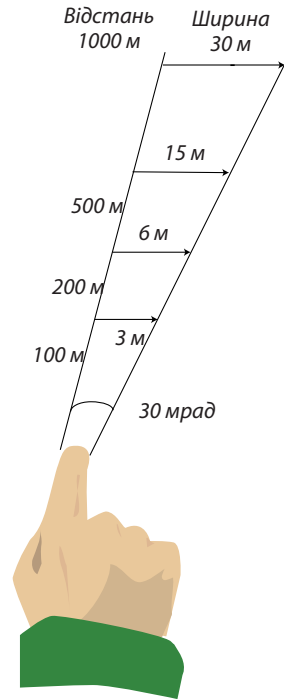
$$В = 0,14 \text{ км}$$

$$В = 140 \text{ м}$$

Приклад: Коригування вогню

Ви знаєте, що відстань до цілі, яку ваше відділення вражає артилерійським вогнем, становить 600 метрів. Артилерійський вогонь ведеться праворуч від цілі. Ви вимірюєте бічний кут від цілі до удару 200 мрад за допомогою бінокля або методом пальців. Похибка обчислення = 0,6 км x 200 мрад = 120 м. Ви рапортуєте про похибку артилерії, щоб вони змінили напрям і влучили снарядом.

Лінія відповідає ширині, що дорівнює 1/1000 відстані, дець
 1 мрад 1000 метрів = 1 м
 10 мрад 1000 метрів = 10 м
 10 мрад 100 метрів = 1 м
 10 мрад 500 метрів = 5 м

Оцінка відстані на основі ширини та висоти об'єкта

Використовуйте бінокль або прицільний прилад з кутовимірювальною сіткою.

БТР/БМП 7 м довжини	0,5 м ширини	1,8 м висоти	0,6 м ширини
Відстань	70 мрад	5 мрад	6 мрад
100 м	35 мрад	2,5 мрад	3 мрад
200 м	25 мрад	1,5 мрад	2 мрад
300 м	17 мрад	1,25 мрад	1,5 мрад
400 м			

Оцінка швидкості

Солдат

Щоб було легше оцінити, наскільки швидко рухається ціль, ви можете скористатися цими практичними порадами:

Транспортний засіб

Використовуючи метод «Мишенятко», ви можете приблизно оцінити швидкість транспортного засобу.

Метод заснований на тому, що ви обираєте точку прицілювання, тобто точку, де ви вважаєте, що транспортний засіб буде проїжджати. Коли транспортний засіб досягає точки прицілювання, ви мовчки промовляєте собі слово «Мишенятко», а потім рахуєте, скільки відрізків транспортного засобу пройшло точку прицілювання.

Бойова машина має довжину близько 7 метрів.

Щоб сказати «Мишенятко», потрібно приблизно 1 секунду.

Думай!

Під час бою, особливо на коротких дистанціях проти бронетехніки, метод «Мишенятко» може бути важко застосовувати. У вас може не бути часу цілитися, рахувати, прицілитися ще раз і стріляти. Тому ви повинні навчитися інстинктивно оцінювати швидкість автомобіля, швидко прицілюватися та влучати в ціль.

ЦІЛЬ	РОЗРАХ.		
	«мишенятко» 1 секунда	швидкість	
		м/с = довжина x 7	км/год = довжина x 25
		0 м/сек	0 км/год
		3,5 м/сек	12,5 км/год
		7 м/сек	25 км/год
		10,5 м/сек	37 км/год
		14 м/сек	50 км/год
		17,5 м/сек	63 км/год

Вогонь з вогнепальної зброї та кулеметів

Правила застосування зброї

Обираючи точку відліку враховують наступне:

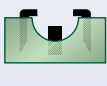

- дистанція до обраної цілі
- розмір мішені
- боковий вітер
- напрям та швидкість руху цілі
- видимість
- позиція зайнята для стрільби
- характеристики зброї
- умови освітлення
- режим стрільби

Цілитися треба наступним чином

Взаємне розташування прицілів має бути точно правильним у момент пострілу. Це означає, що для гвинтівки із виїмкою прицілу мушка має бути відцентрована горизонтально ціликом і верхнім краєм на висоті верха цілика. Це називається «схрещений приціл».

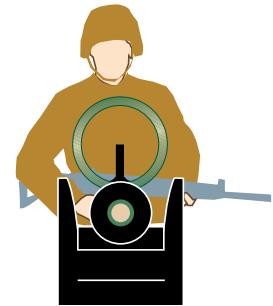
	П-Кт	АК / Кт	
Схрещені мушка в рівень з прицілом			 влучання

Як не треба цілитися

Груба мушка. На зображенні прицілу мушка досягає верхнього краю виїмки прицілу			 дуже високо
Мушка притиснута праворуч			 дуже високо вправо
Зброя вліво перехилена			 внизу зліва
Гарна мушка: заповнює центр виїмки прицілу			 дуже низько

Використання прицілів

Гвинтівка із виїмкою прицілу мушка має бути відцентрована збоку в прицільну щілину і верхнім краєм на висоті верху прицільної щілини. Це називається «вирівняна мушка». Для зброї з прицільним пристосуванням це означає, що захисне кільце має бути відцентровано як збоку, так і вертикально в каналі прицілу. Це називається «центроване кільце захисту мушки».

У невідкладних ситуаціях — використовувати мисливський постріл — перевірити приціл і прицілитися. Обидва ока тримають відкритими, щоб не обмежувати зону спостереження

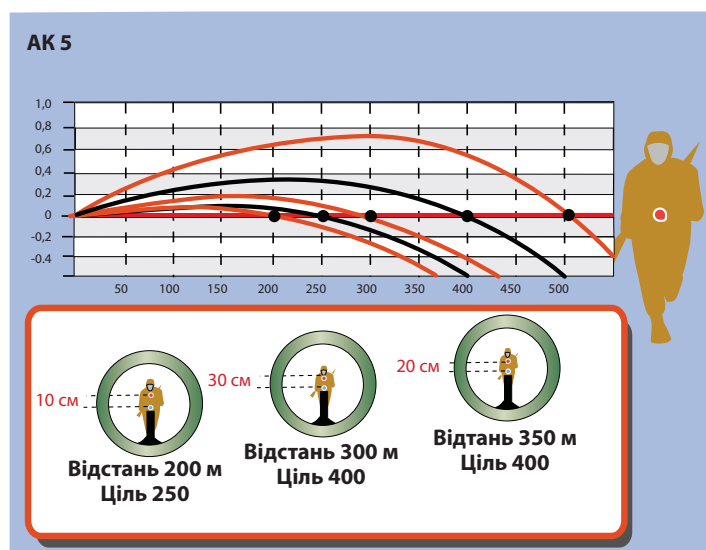
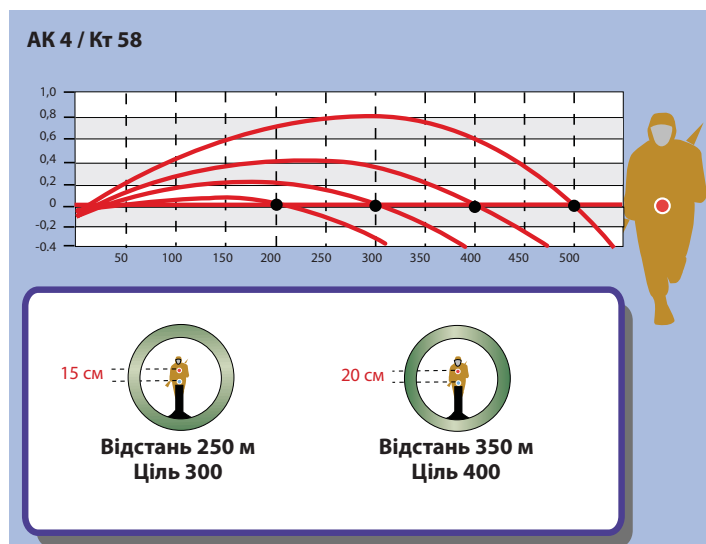
Цільтесь низько

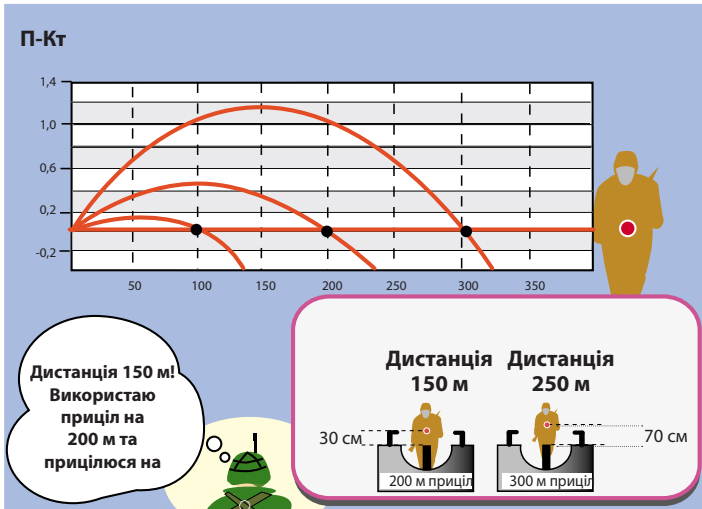
- якщо видимість погана — ви обрали занадто «грубу мушку»
- при стрільбі з автомата стоячи без опори — зброя йде доверху.

Траєкторії куль при різних установах прицілу

Криві показують висоту куль по відношенню до лінії зору.

Ви вибираєте приціл з огляду на дальність стрільби. Якщо приціл не можна налаштувати на дальність стрільби, зазвичай ви обираєте найближчий вищий приціл і цілитесь низько.

Вибір налаштувань прицілу

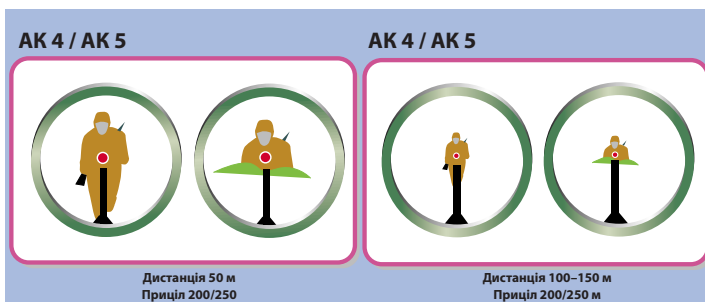
Основний приціл (бойовий приціл) — це приціл (відстань), на який наводиться зброя. Використовуйте базовий приціл під час стрільби на короткі дистанції та на більші дистанції, коли у вас немає часу налаштувати приціл. Базове прицілювання на різні дистанції стрільби залежить від типу зброї.

При безперервній стрільбі, коли ствол нагрівається, показник потрапляння може дещо знизитися порівняно з холодним стволом.

Зброя	Приціл
П-Кт	100 метрів
АК 4	200 метрів
АК 5	250 метрів
АК 5b	300 метрів
СГ 90	300 метрів
Кт 58	300 метрів
Кт 90	300 метрів

Не змінюйте налаштування зброї після того, як ви здійснили контрольну стрільбу для базового прицілювання. Схема влучності зброї відхиляється на інших відстанях — вивчіть відхилення та змініть точку прицілювання

Виберіть точку прицілювання відповідно до зображень, якщо у вас є все необхідне для вибору цілі.

Деривація — це відхилення снарядів і куль різної зброї від заданого курсу

Деривація

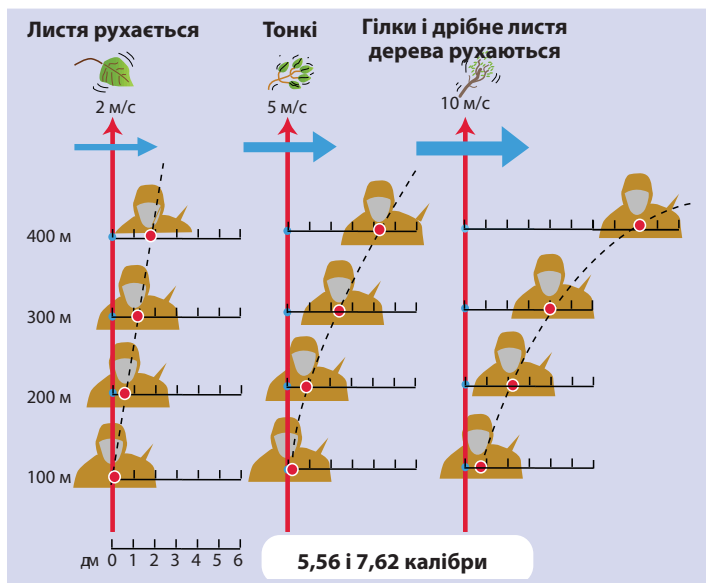
Відстань	Боковий вітер		
	2	5	10м/с
100 м	0	0,5	1 дм
200 м	0,5	1	2 дм
300 м	1	2	4 дм
400 м	2	4	8 дм

При стрільбі патронами калібру 9 мм занос збільшується в 4–5 разів

Не стріляйте на велику відстань, якщо ви не можете розрахувати точку прицілювання в межах зони знаходження цілі. Важко влучити, якщо потрібно цілитися збоку від наміченої цілі.

Напрямок при бічному вітрі

Якщо дує боковий вітер точкою прицілювання слід обрати точку звідки вітер дме. Точка прицілювання залежить від відстані до цілі, сили вітру та того, чи дме вітер прямо чи по діагоналі з протилежного боку.

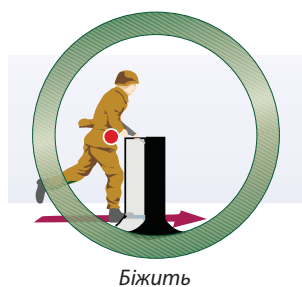
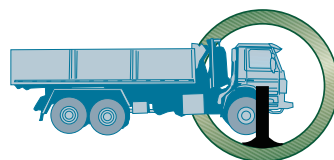
Як передбачити швидкість руху рухомих цілей

Приблизна відстань 100 м до цілі:

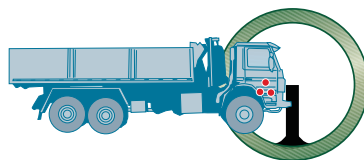
Зверніть увагу, що калібр 5,45 порівнюваний з 5,56 в таблиці, а 7,62 порівнюваний з 7,62x54R

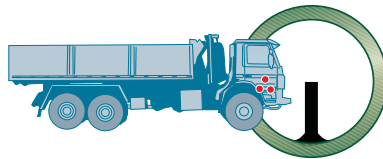
0–15 км/год

15–40 км/год

40–60 км/год

60+ км/год

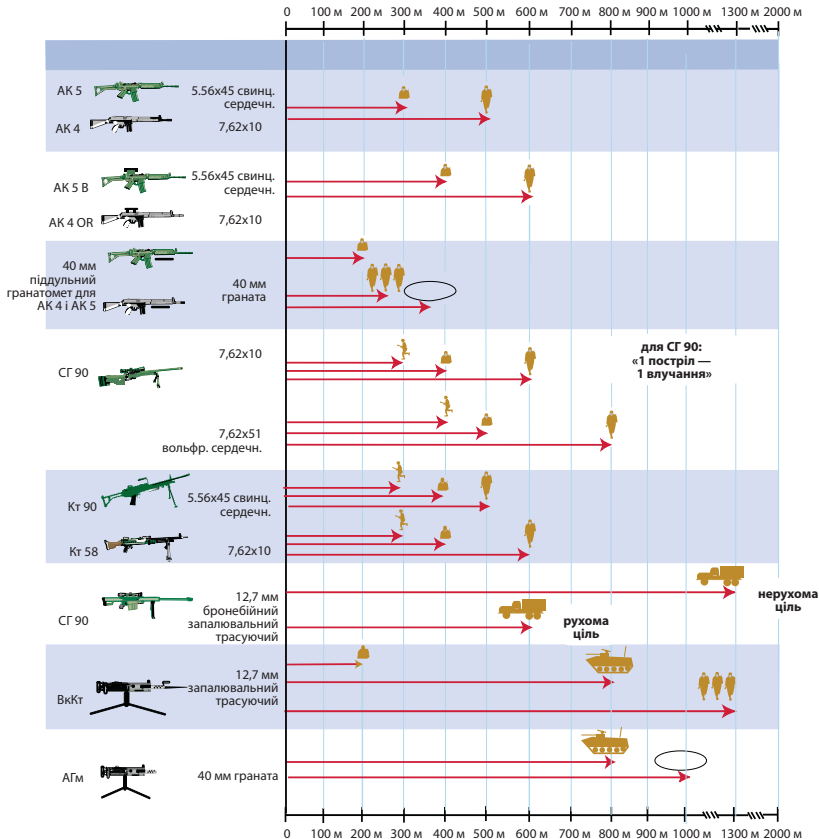
Відкриття вогню

Як правило, ви відкриваєте вогонь за командою. У випадку загрози для вас або підрозділу — стріляйте без наказу.

- Перевірте, чи можете ви вести вогонь у межах усього призначеного вам вогневого сектору.
- Не можна відкривати вогонь по цілях поза межами вашого вогневого сектору, крім як за наказом командира відділення або в порядку самооборони.
- Впевніться, що ви стріляєте саме по противнику.
- Не стріляйте, поки не впевнитесь, що це буде доцільно.
- Прагніть застати зненацька противника вогнем
- Не стріляйте тільки тому, що стріляють ваші товариші — це може викликати паніку.
- Краще цілитися занадто низько, а не надто високо. Потрапляння і рикошети мають психічну дію. Потрапляння в ціль полегшує керування стрільбою.
- Постійний вогонь, якщо такий підготовлений, ви ведете, якщо ворог просувається вперед, у випадку якщо видимість погана, то ви не можете вести прицільний вогонь.
- Вогонь слід відкривати одночасно всьому відділенню, щоб отримати найкращий результат.

Команда: **«Одночасне відкриття вогню — Приготуватися — Вогонь!»**

Найбільш практична дистанція для стрільби з кожного виду зброї

Припинення вогню

Знак «Припинити — припинити — припинити вогонь»

Знак «Переміщення»

Вогонь розпочинається за знаком або командою:
«Припинити — припинити — припинити вогонь!» (повторює кожен один за одним)
«Припинити вогонь!» (повторює кожен один за одним)
«Нова ціль!» «Спостереження!»
«Припинити!» або «Переміщення!»

Вогонь переміщується в іншу точку, якщо:

- цивільні або свої ж солдати можуть бути уражені
- вогонь вже виконав своє призначення
- ваш вогонь більше не може мати ніякого ефекту — наприклад, відстань стрільби стає занадто великою
- ви зробили необхідну вказану раніше кількість пострілів
- цього вимагає кількість боєприпасів
- противник здається, кинув свою зброю і підняв руки догори
- противник виходить за межі вашого сектора стрільби

Способи стрільби

Способи ведення вогню — поодинокий або автоматичний. Як правило, ви повинні стріляти поодинокими пострілами, за винятком пістолета-кулемета, з якого ви завжди ведете вогонь чергами.

Поодиноке ведення вогню означає, що ви робите по одному пострілу. При цьому кількість пострілів залежить від необхідності, щоб вирішити поставлене завдання. Будьте особливо уважні, акуратно прицілюйтеся і робіть хороший натиск при кожному пострілі. На близькій дистанції (до 30 м) ведуть поодинокий вогонь (1–3 постріли) у швидкій послідовності по одній цілі (мисливські постріли). Кожен постріл повинен влучити в ціль.

У деяких ситуаціях, згідно з таблицею на сторінці 47, ефективніше вести *автоматичний вогонь*. Тривалість черги стрільби залежить від цілі, з якою ви б'єтеся, і відстані до цілі.

На відстані ближнього бою (до 30 м) і проти великої зони ураження (багато цілей) ви стріляєте довгими чергами. Якщо дистанція більша або ціль менша, ведіть вогонь чергами по 2–4 постріли.

Черга з кулемета і постріл від стегна з АК

Методи застосування вогню:

Зброя	Тип цілі	Бойова дистанція		
		Ближній бій (<30 м)	Коротка (30–100 м)	Довга (>100 м)
Автоматичний карабін	Точкова ціль	Одиночний вогонь 1–3 постріли		
	Ціль великої площі	Автоматичний вогонь Вогневі черги 8–12 пострілів	Автоматичний вогонь Вогневі черги 2–4 постріли Всього 6–8 пострілів Повторити за необхідності	Одиночний вогонь
Кулемет 58	Точкова ціль	Автоматичний вогонь (250 м = 5 пострілів) Вогневі черги 5–20 пострілів (> 250 м = 10 пострілів)		
	Ціль великої площі	Автоматичний вогонь Вогневі черги 20–30 пострілів	Автоматичний вогонь Вогневі черги 5–20 пострілів	Автоматичний вогонь Вогневі черги 5–20 пострілів
Кулемет 90	Точкова ціль	Автоматичний вогонь Вогневі черги 4–6 пострілів		
	Ціль великої площі	Автоматичний вогонь Вогневі черги 4–20 пострілів	Автоматичний вогонь Вогневі черги 4–6 пострілів Всього 8–12 пострілів Повторити при необхідності (чергу)	Автоматичний вогонь Вогневі черги 4–6 пострілів
	Точкова ціль	Автоматичний вогонь Вогневі черги 2–4 постріли		
Пістолет-кулемет	Ціль великої площі	Автоматичний вогонь Вогневі черги 15–20 пострілів	Автоматичний вогонь Всього 2–4 постріли Повторити при необхідності Всього 6–8 пострілів Повторити за необхідності (чергу)	Автоматичний вогонь Вогневі черги 2–4 постріли

Точкова ціль (бойова точкова ціль) = видимі та невидимі (але локалізовані) цілі в межах дальності стрільби. Площа ураження (стрільба по площах) = проти місцевості, де кілька видимих і невидимих точкових цілей вважаються згрупованими

Вогонь чергами застосовується в ближньому бою і у бою на коротких відстанях, проти великих зон ураження і невидимих цілей. Цей вогонь набирає сили не ймовірно миттєво. Вогонь можна вести в положеннях стоячи, на колінах і лежачи.
Команда: «Вогонь чергами!».

Мисливські постріли використовуються в швидких ситуаціях під час ближнього бою. Перевірте приціл і прицільтеся передньою мушкою. Обидва ока потрібно тримати відкритими. Цим прийомом можна користуватися в положеннях стоячи або на колінах.

Постріли від стегна застосовуються за швидкоплинних обставин (зіткненнях) у ближньому бою проти точкових цілей. Можна вести вогонь в положенні стоячи і з коліна.

Кулеметна черга використовується в ближньому бою проти цілей великої площі. Можна використовувати в положеннях стоячи, з коліна і лежачи.

Постійний вогонь застосовується для захисту переважно в темний час доби. Зброя фіксується в певному напрямку стрільби. Постійний вогонь ведеться чергами (АК — всього один магазин, кулемет — всього 125 пострілів).

Застосування ручних гранат

Ручні уламкові гранати

Застосування ручних гранат зазвичай дає перевагу лише на короткий час — зберігайте перевагу, швидко ведучи вогонь прямим пострілом

Випадки, за яких ви маєте використовувати ручні уламкові гранати:

- Бій по противнику в окопах, траншеях, в бомбосховищах та будівлях.
- Коли ворог знаходиться поруч з вами.
- Коли ви знаходитесь в укритті поблизу ворога.
- Дія уламків ефективна в радіусі до п'яти метрів від місця вибуху. Удар, що створює детонація, ефективний відносно цілей в межах невеликої території (об'єму), наприклад щодо ям, канав і невеликих приміщень.

Граната ручна ударна

Граната ручна ударна складається з меншого підривного заряду, який при детонації створює ефект тиску. В основному застосовується в закритих приміщеннях, наприклад, під час бою в будівлях.

Ударна ручна граната не викидає уламків, тому її можна застосовувати в будівлях зі стінами з крихкого матеріалу, наприклад, гіпсу.

Увага!

Бойові ручні гранати не слід плутати з світло-шумовими ручними гранатами, які створюють лише гучний звук і яскравий спалах світла.

Димова ручна граната

Димові ручні гранати з фосфорним зарядом в основному застосовуються, коли потрібно швидко сховатися від ворога. Дим триває недовго. Тому дійте швидко або ховайтеся в укриття.

Якщо дим потрібен протягом більш тривалого часу, в першу чергу скористайтеся димовою шашкою.

Команди при киданні ручних гранат

Ручна граната кидається за командою, але ви також можете самі вирішити, коли її кинути. Підготуйте укриття і за необхідності попередьте своїх товаришів. Небезпека існує безпосередньо перед кидком.

До кидання ручної гранати готується за командою:

«Коваленко! — Одна ручна уламкова граната — Підготувати!»

Команда вогонь (від командира до підлеглого):

«Коваленко! — В окоп одну ручну уламкову гранату! — вогонь!»

Якщо ви або інший військовослужбовець маєте намір кинути гранату з власної ініціативи, то відділення необхідно попередити наступним повідомленням:

«Я кидаю уламкову / ударну / димову гранату!»

Повідомлення безпосередньо перед кидком:

«Уламкова / ударна / димова граната летить!»

Це повторює усе відділення одночасно при цьому всі ховаються в укриття. Після кидка — полічіть «тисяча дві три чотири».

Дочекайтеся детонації, перш ніж залишити укриття, тоді ви знаєте, що саме ваша граната здетонувала.

Бризки фосфору від ручної димової гранати можуть викликати опіки на відкритих частинах тіла/шкіри.

Димова ручна граната 56 при детонації може відкидати палаючі шматки фосфору на відстань до 50 м

Дим від димової ручної гранати 56 забезпечує прикриття, але не захист від прицілів інфрачервоних прицілів та вогню противника! Дим може також допомогти ворогу ідентифікувати вашу позицію. Обережно, може виникнути пожежа!!

Попередження також може відбуватися знаками (показуєте гранату в руці і що буде її кидати, і в якому напрямку).

Вогонь з протитанкової зброї

Ручний протитанковий гранатомет 86 (AT4)

Як правило, щоб вивести бойову машину з ладу, достатньо трьох влучань з ручного протитанкового гранатомета. Це означає, що відділення може підбити щонайбільше один транспортний засіб за одне відкриття вогню, оскільки для забезпечення трьох влучань потрібно 5–6 пострілів.

Ручний протитанковий гранатомет 86 (сучасна версія — AT4) з трасуючою кумулятивною гранатою 86 (slpsgr 86) є одноосібною «одноразовою зброєю» і застосовується для боротьби з бронетранспортерами з усіх ракурсів. Танк уникають, якщо це можливо, однак із ним можна битися, але тільки збоку і ззаду. Ручний протитанковий гранатомет 86 також можна застосовувати як цільову міну. Граната має кумулятивний ефект, завдяки якому при попаданні утворюються уламки, високий тиск і задимлення всередині бронемашини. При підриві також утворюються уламки корпусу гранати і крил поза транспортним засобом

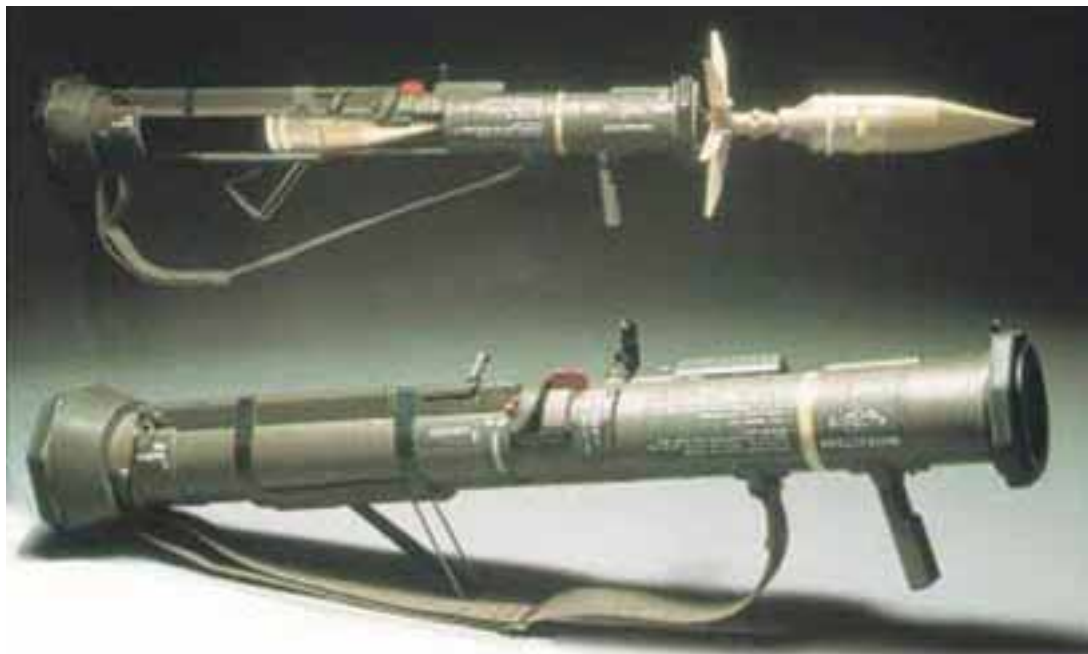

Фото: Celsius Bofors

Ручний протитанковий гранатомет 86 з трасуючою кумулятивною гранатою 86. При виході з бойової труби «крила» гранати розгортаються.

Граната має електричний підривач, траєкторний запобіжник при цьому відмінюється на 30 метрах від ствольного зрізу. Небезпечна відстань від уламків від детонації гранати становить 50 метрів.

Переконайтеся, що між вашою вогневою позицією та мішенню є вільний сектор стрільби. Якщо граната потрапить, наприклад, у гілки завтовшки понад 15 мм, вона може здетонувати.

Приціл складається з переднього (мушки) і заднього (цілика) прицілів. При відкритті захисних кришок мушка і цілик автоматично підсуваються до бойового прицілу, тобто на дистанцію пострілу в 200 метрів. Цілик повинен бути встановлений на 200 метрів, щоб його можна було закрити.

На мушці є прицільна планка з діленнями, а також позначки швидкості. Цілик має поворотний штифт для встановлення дистанції з інтервалом 50 метрів від 100–500 метрів. Цілик також має люк з діоптрійним отвором 2 мм. Люк потрібно відкинути вбік, щоб вийшов діоптрійний отвір більшого розміру.

Більший діоптрійний отвір належить до бойової частини прицілу і використовується проти нерухомого БМП (БТР) на відстані до 200 метрів і для БМП (БТР), який рухається, на відстані до 150 метрів. Велика за розміром ціль, наприклад, тиловий транспортний засіб (наприклад, бензовоз), може бути вражений і на більших відстанях. Приціл встановлюється тоді на адекватну до цілі відстань.

Дії за командою «Приготуватися до бою!»

Перевірити:

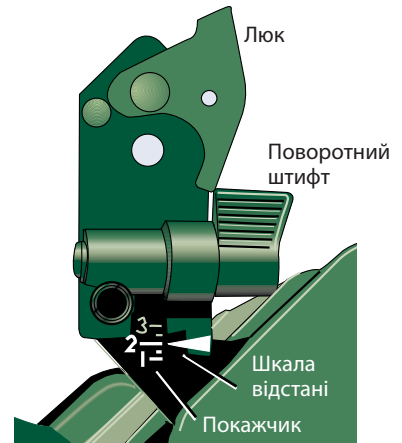
- На зброї смуга жовтого кольору (бойовий боєприпас)
- Транспортний запобіжник вставлений та підготовчий запобіжник (ручка) готовий, знаходиться в надійному положенні
- Пружина запобіжника стрільби справна
- Зброя (ствол) неушкоджена
- Чохол на дульну частину цілий і не вибирає назовні. Якщо мембрана пошкоджена — перевірте, чи немає сторонніх предметів у стволі
- У воронці немає сторонніх предметів
- Приціл наявний і неушкоджений

Необхідні дії при носінні зброї на спині

- Подовжити ремінець зброї.
- Розгорнути передню рукоятку так, щоб могли схопити зброю і швидко привести її у вогневе положення за необхідності.
- Послабити фіксатор плечової опори.

Передній приціл (мушка)

Задній приціл (цілик)

Увага!

Якщо рукоятка зламана або відсутня — замініть зброю або застосуйте її як цільову міну. Якщо запобіжник відсутній — замініть зброю або застосуйте зброю як цільову міну

Стрільба з коліна

Стрільба стоячи

Позиції для стрільби

У разі великої необхідності бути готовим до стрільби ручний протитанковий гранатомет необхідно нести на правому плечі дулом вперед. Під час руху зброю носять на плечі, а при підготовці до вогню — на правому передпліччі.

«Поза робота»

В залежності від рельєфу місцевості та очікуваної поведінки мішені обирається положення для стрільби на колінах, стоячи або лежачи, або «поза робота». Положення для стрільби з коліна найчастіше використовується з огляду на наявність трави, кущів чи іншого маскування (захисту) перед вогневою позицією.

«Поза робота» використовується тільки за короткої дистанції до цілі (менше 100 м) і в разі виникнення миттєвих цілей, де є велика необхідність мати можливість рухати верхньою частиною тіла під час слідування за ціллю.

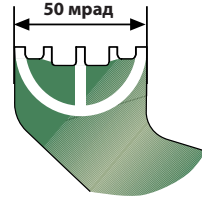
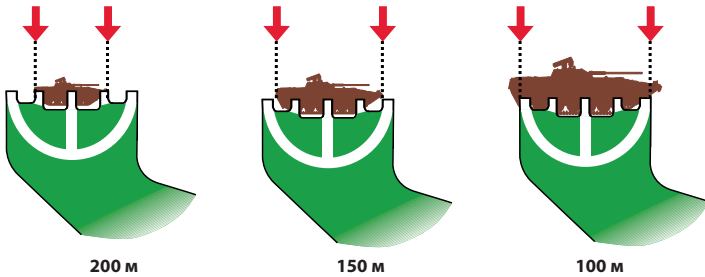
Положення руки під час пострілу

Думай!

- Відсуньте кришку з маленьким діоптрійним отвором, щоб відкрився більший отвір. Діоптрійний люк не повинен відриватися від прицілу.
- Потягніть зброю рукояткою назад, щоб опора для плеча на зброї добре стикувалася з вашим плечем, аби постріл не був нижчим, ніж потрібно.
- Тримайте великий палець прямо і стріляйте, при цьому тримаючи великий палець на спусковому гачку.
- Треба мати опору для лівої руки та/або ліктя.
- Не складайте вперед цілик разом з козирком.

Еталонні вимірювання

Приціл можна використовувати для еталонного вимірювання. Довжина бойової машини (7 м) різною мірою «заповнює» приціл відповідно до зображення.

Приціл покриває цю ширину

Вільний сектор стрільби

Під час стрільби завжди націлюйтеся на вільний сектор стрільби. Однак ви можете опинитися в ситуації, коли завчасу не буде зроблено розчистку зони обстрілу і вам доведеться все рівно відкрити вогонь.

Броньбійно-фугасні гранати можуть проходити крізь чагарники та огорожі, як зазначено нижче, та залишатися ефективними:

Огорожа з тонкої сітки

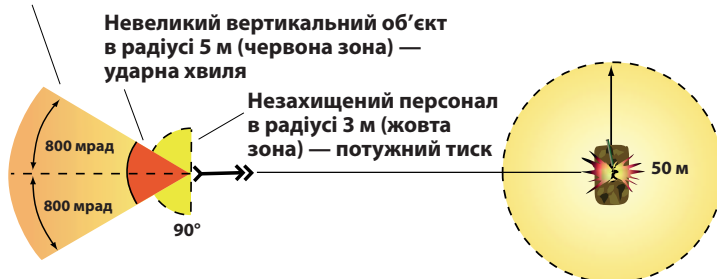

Якщо ви можете спостерігати за мішенню через щілини, ви також можете побачити дії мішені. Однак коли сектор обстрілу вільний, це завжди найкраще!!

Зброя	Боєприпаси	0–30 м до цілі		
		0–30 м до вогневої позиції	Чагарники товщиною	Огорожа з тонкої сітки
РПГ 86 / АТ4 Карл Густав 48 Карл Густав 48	Граната 86	5–10 мм	15–20 мм	Так
	Граната 66	5–10 мм	15–20 мм	Так
	Граната 75	5–10 мм4	10–15 мм	Так

Гранати не можуть пройти крізь безперервні зарості, що тягнуться від вогневої позиції до цілі. Якщо чагарник замерз, приймай у розрахунок менші показники.

Зони ризику на війні Незахищений персонал в радіусі 15 м (оранжева зона) — ударна хвиля

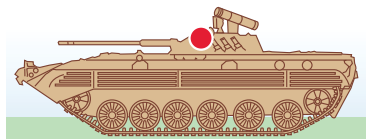

Ні за яких обставин не використовуйте одноразовий ручний протитанковий гранатомет АТ4 для стрільби у напрямі крон дерев. Ця зброя призначена для стрільби по БТР/БМП/танках.

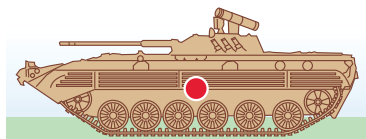
Увага!

До того як гранатомет вистрелить, потрібно контролювати зону ризику позаду та оголосити «Постріл буде!» Ці сектори ризику враховуються під час військових дій, а під час миру беруться до уваги інші сектори ризику, про які вам повідомляє ваш командир!

Температурне коригування АТ4 (slpsgr 86) на дистанції стрільби більше 200 м

Нижче -20°C — цілься вище на 2 дм

Вище $+25^{\circ}\text{C}$ — цілься нижче на 2 дм

Температурне коригування

Температура порошу впливає на траєкторію набою, а отже, і на точку потрапляння.

Запам'ятайте, що ручний протитанковий гранатомет, який перебував в теплому транспортному засобі, зберігає тепло на морозі протягом 1–3 годин.

На дистанціях стрільби понад 200 м і в холодну погоду (нижче -20°C) цілитися потрібно на 2 дм вище (порох горить повільніше). У спекотну погоду (вище $+25^{\circ}\text{C}$) цілитися потрібно на 2 дм нижче (порох горить швидше).

Правила стрільби

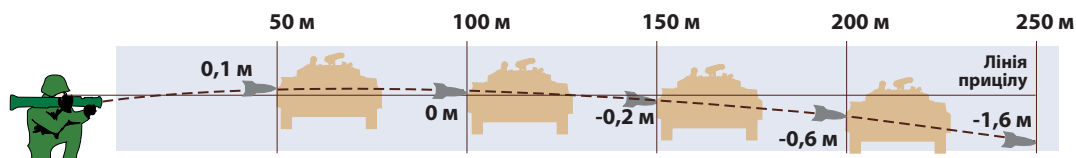
Тримай обидва ока відкритими, щоб краще бачити ціль. Мушка має бути відцентрованою в прицілі незалежно від вибору точки мушки, відстані до цілі чи поперечної швидкості цілі.

При стрільбі з бойових прицілів необхідно врахувати траєкторію польоту вище лінії прицілювання.

Досвід стрільби з гранатомета показав, що граната має нижчу траєкторію польоту, ніж очікувалося згідно з розрахунками. Постріл влучить нижче, ніж потрібно.

Траєкторія польоту гранати з ручного протитанкового гранатомета АТ4

Точка прицілювання при стрільбі з бойових прицілів (200 м)

Приціл: 200 м
Відстань: 50–150 м
• Цілься посередині!

Приціл: 200 м
Відстань: > 150–200 м
• Цілься вище!

Правила стрільби по нерухомих і рухомих мішенях

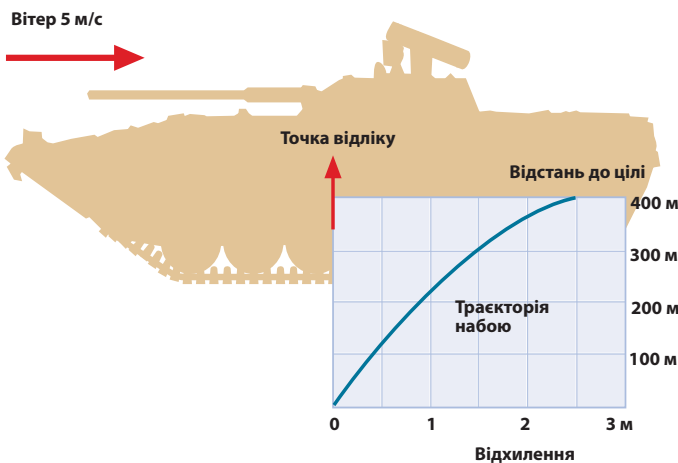
ЦІЛЬСЯ	РАХУЙ	ПРИЦІЛЬСЯ		
«Мишенятко» (1 сек)	Бічна швидкість км/год = довжина машини x 25	Гранатомет 86 Точка прицілювання		Прицільна відстань
	0 км/год (нерухомо)			30–200 м (великі цілі: 30–400 м)
	1–15 км/год (повільно)			30– 150 м
	15–40 км/год (швидко)			
	40–60 км/год (дуже швидко)			
	>60 км/год (занадто швидко)			
<i>Супроводження цілі застосовується під час стрільби по рухомих цілях</i>				

*Зверніть увагу!!!
наклеєні на зброю правила стрільби можуть бути застарілими!*

Найбільш практична відстань для стрільби становить 200 метрів по нерухомих і 150 метрів по рухомих цілях. Великі та нерухомі цілі можна вражати на відстані до 400 метрів. Встановіть поточну дистанцію стрільби на задній приціл.

Чинник вітру

У разі бокового вітру перемістіть точку прицілювання в напрямку, звідки дме вітер. Вплив бокового вітру на траєкторію набою показано в таблиці нижче.

Боковий вітер враховується лише на дистанціях при стрільбі понад 200 м

Гранатомет м/48

РПГ м/86 відрізняється від м/48 тим, що вогнева труба складається із сталевого вкладиша, огорнутого композитним матеріалом із вуглецевого волокна та полімеру. Параметри зброї аналогічні, однак волокнистий композит чутливіший до ударів та іншого зовнішнього впливу, ніж сталеві вогневі труби. Ця зброя також має ручку зверху.

Гранатомет м/48 є безвідкотною протиброньовою зброєю з радіусом ближнього ураження, яка застосовується для боротьби з бойовими машинами та підриву укріплень. З неї також можна стріляти наступними набоями:

- *Трасуюча кумулятивна граната* ефективна при відстані на 150–400 м. Застосовується проти БМП/БТР/танків і має таку ж ефективність, як ручний протитанковий гранатомет АТ4.
- *Уламкова граната* ефективна до 700 м з уламковим ефектом до 30 м в діаметрі. Застосовується проти неброньованої техніки і кораблів, а також проти вертольотів, що приземлилися. Застосовується і проти незахищеної живої сили, наприклад, стріляючи по оборонних спорудах або будинках. Гранату можна встановити на наступні режими:
  - миттєвий вибух, тобто детонує при попаданні, наприклад, у стіну, або навіть у листя;
  - повітряний вибух, тобто детонує на відстані, яку ви встановили на приладі труби.
- *Димова граната* ефективна до 1000 метрів з димовою завісою, що триває 8–10 секунд на ділянці шириною 30 метрів. Застосовується для засліплення (дим в місці зосередження ворожої живої сили), або як завіса (дим між ворогом і нашими підрозділами).

Гранатомет і боєприпаси можуть бути прикріплені до наплечника, щоб стрілець і заряджаючий могли мати високу вогневу готовність з ручної зброї під час руху.

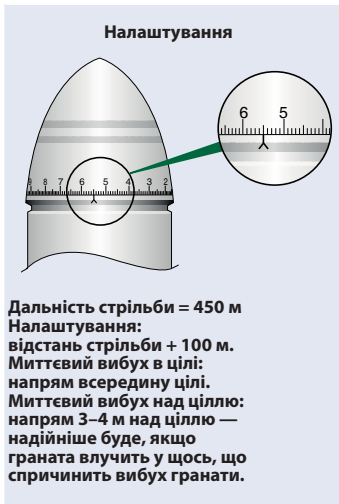
Зброю налаштовують стрілець і заряджаючий.

В ролі бойових прицілів використовуються відкриті приціли з установкою на 200 метрів. Прицільний інструмент використовується при стрільбі на великі дистанції.

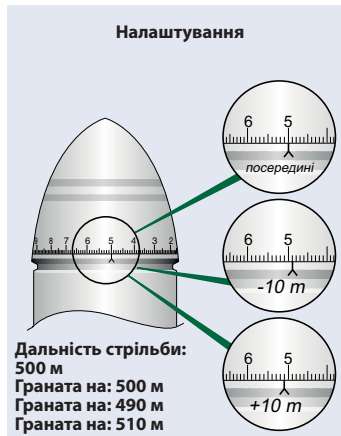
Відкритий приціл забезпечує більше поле зору в порівнянні з прицільним інструментом і не пітніє в холодну погоду.

Як налаштувати уламкову гранату

Зніміть пластикову стрічку, яка запобігає зрушенню підривного ковпака. Якщо потрібен вибух у повітрі, наприклад, за 550 метрів, підривний ковпак повертають на 550 метрів. Ковпак можна повертати за і проти годинникової стрілки. Коли необхідний миттєвий вибух, граната встановлюється на відстань, що на 100 метрів перевищує розрахункову відстань удару. Якщо граната не потрапляє в ціль, вона детонує на відстані 100 метрів від цілі.

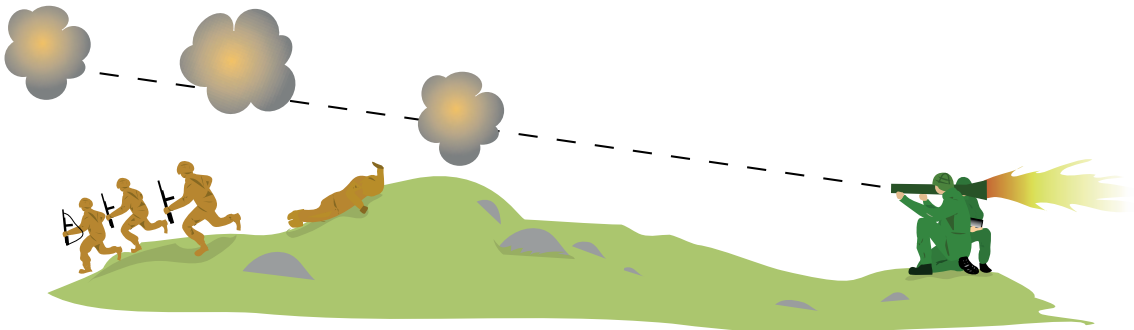

Вибух у повітрі над ціллю

Вибух у повітрі над ціллю

При стрільбі уламков гранатою, як правило, стріляють тричі.
 Для кращого ефекту гранати налаштовується для детонації на трьох різних відстанях. Цільтеся на 3–4 м над ціллю.

Стрільба з гранатомета

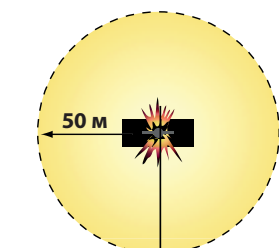
Увага!

Перед пострілом стрілець повинен оголосити «Постріл буде!». Потім заряджаючий повинен перевірити, чи небезпечна зона позаду вільна і повідомити «Чисто позаду!»

Вогнева позиція

Положення для стрільби з коліна — це положення, яке найчастіше використовується тоді, коли є перешкода (трава, чагарники, сітка) перед вогневою позицією.

Зона ризику під час війни

Мінімум 30 м

Позиція лежачи

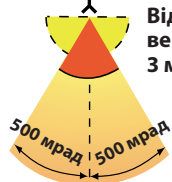

Позиція з коліна

Відсутність незахищеного персоналу в радіусі 3 м (жовта зона) — ударна хвиля

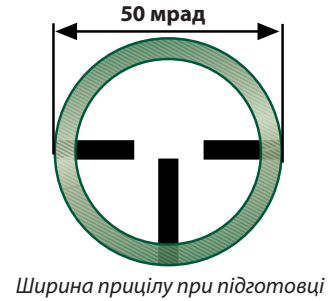
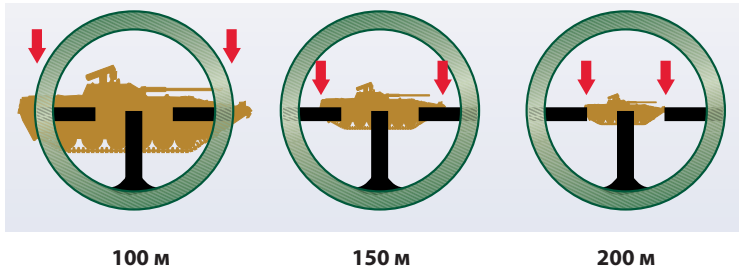
Відсутність великих вертикальних предметів в радіусі 3 м (червона зона) — задній удар

Відсутність персоналу на дистанції в 15 м (оранжева зона) — задній удар

Позиція стоячи

Еталонне вимірювання

Вільний сектор стрільби

Під час стрільби завжди націлюйтеся на вільний сектор стрільби. Однак ви можете опинитися в ситуації, коли зона стрільби ще перекрита, але вже необхідно відкрити вогонь.

Протитанкова граната може проходити крізь чагарники так:

Зброя	Боєприпаси	0–30 м до вогневої позиції		
		Чагарники товщиною	Чагарники товщиною	Огорожа з тонкої сітки
РПГ 86 / АТ4	Граната 86	5–10 мм	15–20 мм	Так
Карл Густав 48	Граната 66	5–10 мм	15–20 мм	Так
Карл Густав 48	Граната 75	5–10 мм	10–15 мм	Так

Гранати не можуть пройти крізь безперервні чагарники, що тягнуться від вогневої позиції до цілі. Якщо чагарники замерзли, то розрахуйте з меншими показниками.

Якщо ви можете спостерігати за мішенню через чагарники, ви також можете ефективно вразити мішені. Але вільний сектор стрільби завжди найкращий!

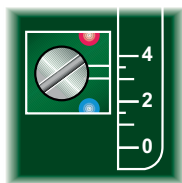

Увага!

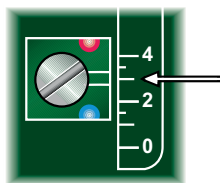
Уламкова граната з гранатомета детонує при проходженні крізь листя — навіть прямо перед вогневою позицією! Димова граната з гранатомета детонує при проходженні через сітку проти диких тварин або грубі семиміліметрові гілки!

Температурна корекція — Відкриті приціли

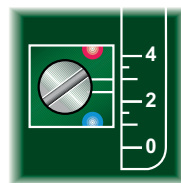
До температурної корекції вдаються лише при стрільбі на понад 200 м.

Менше -10 °C

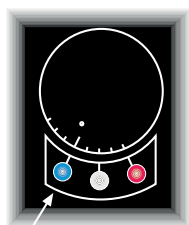
-10 °C - +15 °C

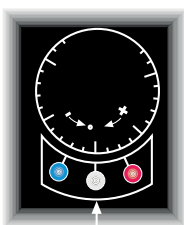
Більше +15 °C

Температурна корекція — оптичний приціл

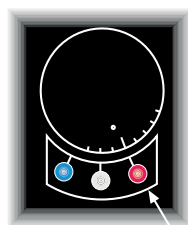
Увага! Температурна корекція необхідна боєприпасам, наприклад, після зберігання в теплому транспорті.

Менше -10 °C

-10 °C - +15 °C

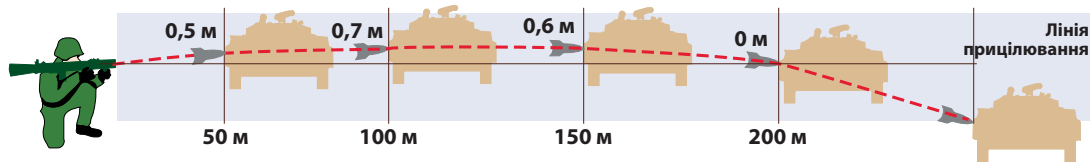
Більше +15 °C

Правила прицілювання

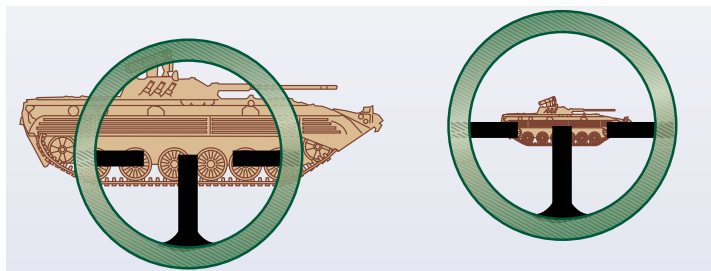
Мушка має бути відцентрована в прицілі незалежно від вибору точки мушки, відстані до цілі чи поперечної швидкості цілі.

При стрільбі з бойових прицілів необхідно враховувати траєкторію польоту гранати вище лінії прицілювання.

Траєкторія гранати slpsgr (трасуюча кумулятивна) до Карл Густав 48 (приціл 200 м = бойовий приціл)

При стрільбі з бойового прицілу (200 м)

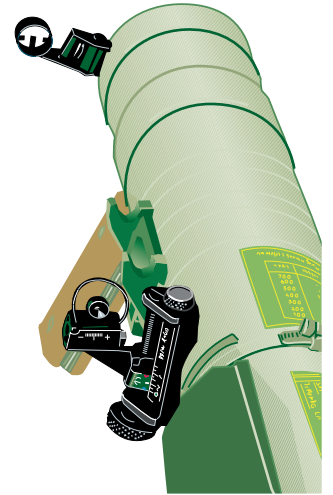
Приціл 200 м. Дальність стрільби 100–150 м. Цілитися нижче.

Приціл 200 м. Дальність стрільби >150–200 м. Цілитися посередині.

Правила стрільби по нерухомих і рухомих мішенях

При стрільбі з бойового прицілу (200 м) необхідно враховувати траєкторію набою.

ЦІЛЬТЕСЯ	РАХУЙТЕ	ПРИЦІЛЬТЕСЯ	
«Мишенятко» (1 сек)	Бічна швидкість км/год = довжина машини x 25	Карл Густав 48 Пункт прицілювання	Дальність стрільби
	0 (стоять нерухомо)		30-200 м
	1-15 (повільно)		30-150 м
	15-40 (швидко)		
	40-60 (дуже швидко)		
	60+ (занадто швидко)	НЕ СТРІЛЯЙ! НЕ СТРІЛЯЙ!	
Супровід цілі доречний під час стрільби по рухомій цілі			

Гранатомет з відкритим прицілом

Оптичний приціл

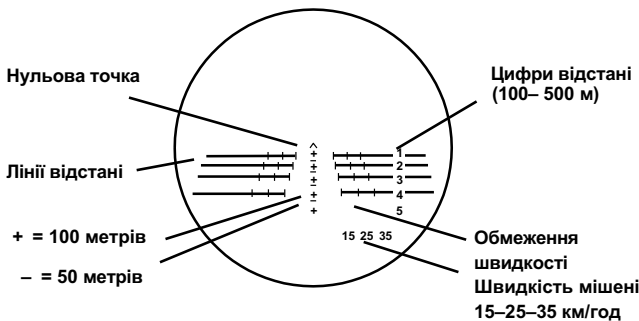

Швидкість вітру в метрах при бічному вітрі 5 м/с

Відстань	Slpsgr (кумулятивна граната)	Sgr/rökgr (уламкова/димові граната)
100	0,3	0,1
200	1,0	0,3
300	1,5	0,6
400	2,5	1,0
500	x	1,5
600	x	2,0
700	x	3,0

Під час стрільби з slpsgr (кумулятивна граната) дивіться також «Чинник вітру» для гранатомета АТ4. Під час стрільби димовими гранатами до уваги беремо те, як вітер впливає на дим.

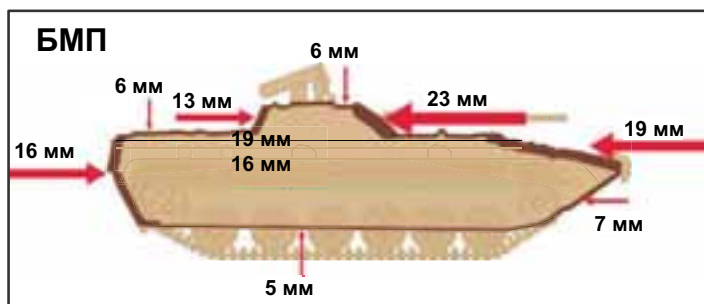
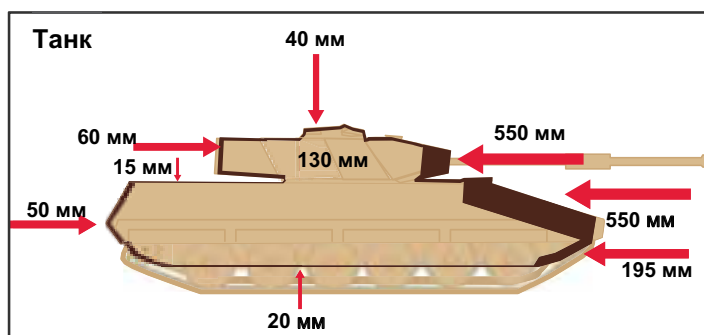
Вибір відстані

Протитанковий бій

Броньовий захист бронетехніки найсильніший у лобовій частині. Таким чином, ви отримujete найкращий ефект тільки у випадку, якщо удар по транспортному засобу завдається збоку або ззаду.

Приклади різної товщини броні бойових машин

З танками не слід боротися спереду або за допомогою пострілів у вежу танка з РПГ, тому що ефекту може не бути. Водночас танк отримує можливість легко застрелити вас!

Динамічний захист (ERP) під час ураження першого шару детонує, таким чином поглинаючи та розпорошуючи кумулятивний ефект.

Найнебезпечніші цілі обстрілюються в першу чергу! Коли цілі однаково небезпечні, першою стріляють в ту, яка відповідає вашому місцю у відділенні!

Танки та менш важка бронетехніка можуть бути оснащені динамічним захистом (ERP). Уникайте попадання з одноразового ручного протитанкового гранатомета у місце розташування динамічного броньового захисту (зазвичай вежі та лобової частини машини).

Вздовж дороги та на відкритій місцевості БМП можуть просуватися з великою швидкістю (понад 70 км/год), і тоді їх важко підбити. Тому для протитанкової зброї вогнева позиція вибирається так, щоб можна було вести вогонь по бойових машинах, коли вони змушені гальмувати, наприклад, щоб проїхати перешкоду, вузький прохід або міну.

Також переконайтеся, що ви та ваше відділення можете стріляти з різних видів протитанкової зброї по тих самих мішенях протягом кількох секунд.

Група бійців у складі відділення може вивести з ладу 1 БМП (БТР) 3–5 одноразовими ручними протитанковими гранатометами, а взвод може впоратися з 2–3 БМП (БТР).

Як правило, щоб повністю вивести бойову машину з ладу, достатньо трьох влучань. Відділення з РПГ може впоратися з однією одиницею техніки противника! Взвод з ручними протитанковими гранатометами і гранатометами Карл Густав — з 2–3 одиницями.

За допомогою тепловізора з великої відстані можна побачити дульне полум'я та заднє полум'я, що виходить з гранатомету, також безпосередньо вас самих і тепло, що випромінює ваше тіло. Щоб уникнути виявлення та обстрілу з боку противника, ви повинні мати якомога кращий захист. Часто вам доведеться лягати, шукати укриття та просто слухати, а потім швидко займати підготовчу позицію та стріляти. Проексуйте своїх товаришів. Допоможіть вашим товаришам правильно поводитися в цій ситуації, щоб не викрити себе та своїх товаришів перед ворогом.

---

*Фронтальний захист!
Фланговий напрямок
стрільби!*

Ви повинні мати вогневу позицію з фронтальним захистом, що означає, а це транспортні засоби, по яких ви не веде вогонь, не можуть ні бачити вас, ні стріляти по вас, перш ніж вони увійдуть у радіус дії вашої зброї.

Якщо можливо, згрупуйтеся так, щоб ви були лише в секторі обстрілу 1 бронемашини. Розчистьте зону обстрілу позаду в лісі, таким чином покращивши ваш захист.

Якщо одночасно з'являється кілька цілей, командир відділення повинен вирішити, чи варто чекати, доки залишиться лише одна бронемашина у противника чи відкривати вогонь до того. Якщо вам доводиться стріляти, то стріляйте в першу чергу в тих, хто є найбільш небезпечний в даній ситуації і проти кого швидко можна провести ефективний вогонь, наприклад, найближчі або нерухомі цілі (БМП/БТР).

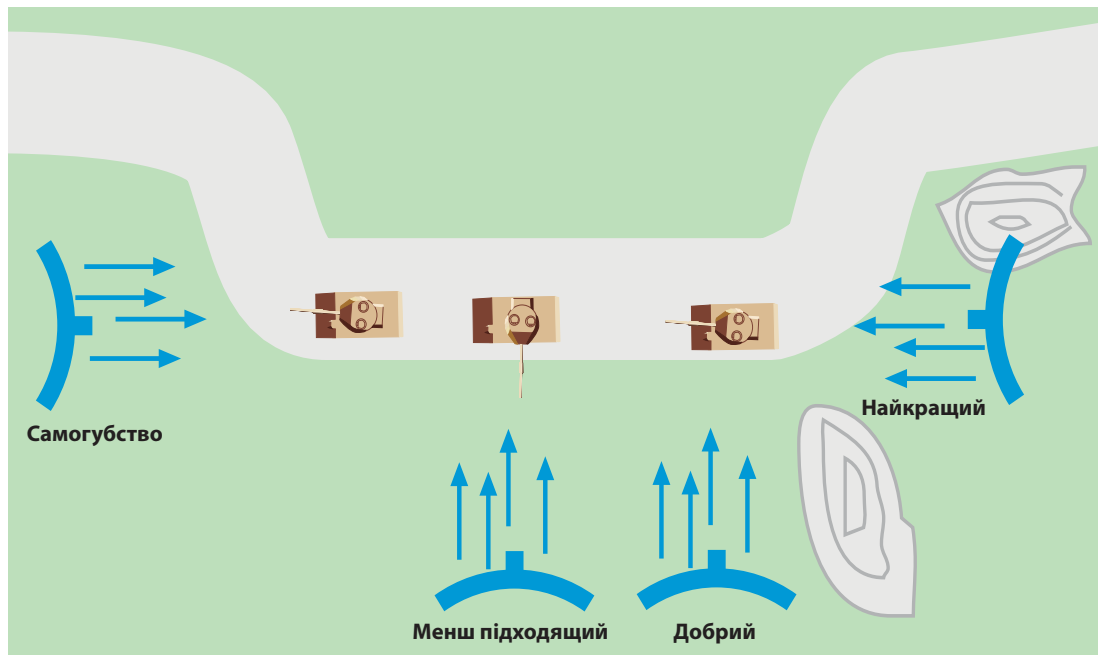
Прагніть першим вразити найнебезпечніші цілі принаймні одним пострілом, а потім продовжуйте стріляти, доки всі цілі не будуть уражені.

Якщо у групи є час на підготовку і ландшафт підходящий, найкраще замінювати місцевість протитанковими або протитранспортними мінами. Таким чином, один транспортний засіб можна знищити мінами, а інші — підбити ручним протитанковим гранатометом АТ4, або гранатометом «Карл Густав».

Будьте готові, що ворожа бронетехніка буде зустрічатися не тільки на дорогах. Вони можуть просуватися іншими шляхами, вздовж ліній електропередач, стежками і навіть лісом. Тоді бойові відстані при зустрічі можуть бути дуже короткими.

Вибір бойової позиції: фронтальний захист — стрільба з флангу

Своя та ворожа бронетехніка може бути одного типу, тому будьте уважні, щоб не обстріляти свою техніку!

Exempel på svenska pansarfordon

Танк Леопард 2А4

Танк Леопард 2А5

БМП CV90

МТ-ЛБ Pbv 401

БТР Pbv 301

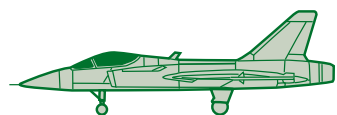
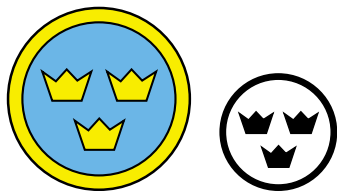

БТР Patgb 203

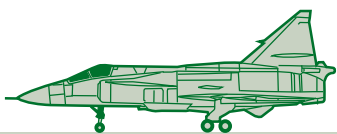

Pbv 501 / БМП 1

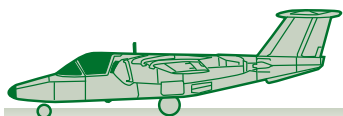
Приклади шведської авіації

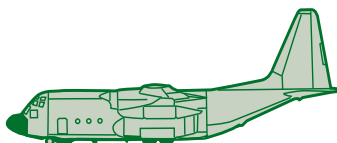
Сааб JAS 39 «Гріпен»

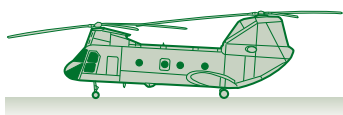
Сааб 37 «Вігген»

Сааб 105 (Sk 60)

Локхід Тр 84 «Геркулес»

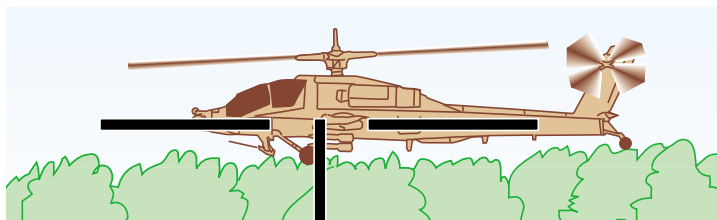

Боїнг Нкр 4 «Вертол»

Вогонь по повітряних цілях

Вогонь по літаках, вертольотах і роботах-розвідниках можна відкривати лише за командою заступника командира взводу або командира опорного пункту (або еквівалента). Щоб уникнути випадкового пострілу, наказ про вогонь можна віддавати лише по цілях, які були точно визначені як ворожі. Однак стрільці з кулеметами на транспортних засобах можуть з власної ініціативи відкривати вогонь по літальних апаратах, які атакують транспортний засіб або цілі поблизу нього. Вогонь ведеться по літальних апаратах, які приземляються або приземлилися і вивантажують війська або матеріали згідно з правилами ведення вогню по наземних цілях. За можливості застосовувати проти повітряних суден броньовані боєприпаси!

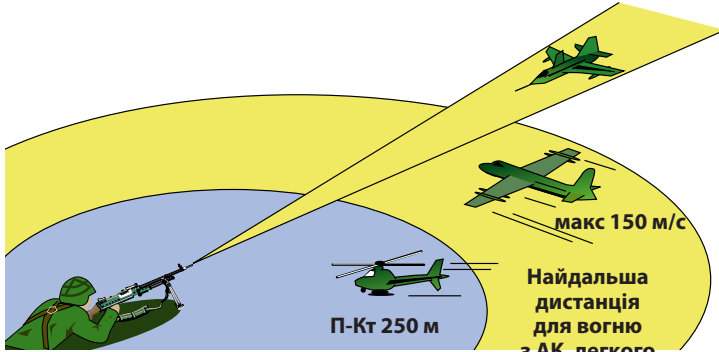

З повільними і "зависаючими" вертольотами протитанковий ракетний комплекс RBS 56 може боротися на відстані до 2000 м.

Відстань стрільби

При *прольоті* вогонь відкривається, як тільки ціль виявлена, як по швидкісним, так і по повільним літакам, незалежно від відстані.

При *обльоті* вогонь відкривався по всіх літальних апаратах, незалежно від їх швидкості, по повільних також.

Налаштування прицілу

Якщо є час, установіть приціл згідно з таблицею. У екстрених ситуаціях — прицілюйтеся, використовуючи встановлений приціл.

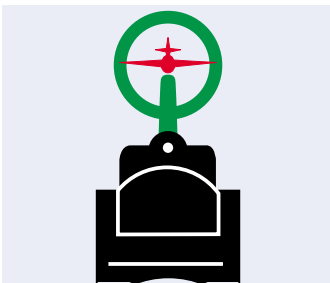
АК 4	500 метрів
АК 5	400 метрів
Клмт 58	600 метрів
Клмт 90	600 метрів
Важк. клмт	600 метрів

Найдальша дистанція для вогню з АК, легкого і важкого кулеметів: 500 м

Як прицілюватися

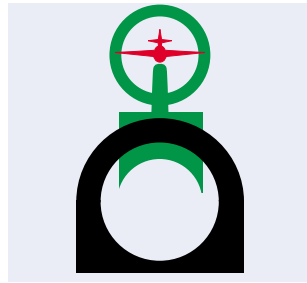
При прицілюванні враховується швидкість і курс цілі. Під час прольоту (атаки) ви цілитесь в середину цілі.

Під час прольоту (атаки) ви цілитесь в середину цілі

Приціл АК 4: 500
Приціл АК 5: 400

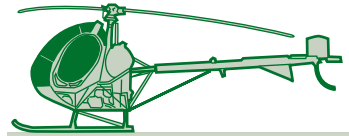
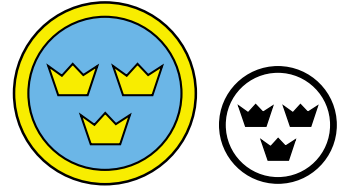
Снайпер веде вогонь одиничними пострілами (1–2 постріли/сек)

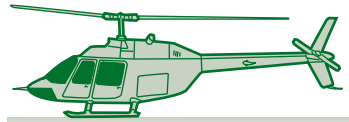
Приціл кулемета: 600

Кулеметник стріляє чергами (5–20 пострілів)

Приклади шведських гелікоптерів

Г'юз Нкр 5

Белл Нкр 6

Мессершмітт-Белков-Блом Нкр 9

Еурокоптер Нкр 10 «Супер Пума»

Агуста-Белл Нкр 11

Оцініть швидкість, коли літак облітає вас. Залежно від цього визначте ширину щитка захисту мушки.

В таблиці вказана ширина щитка захисту мушки на випередження, розрахунок ведеться від носа мішені. Тоді середня точка потрапляння становить 5–10 метрів за носом мішені.

Швидкість цілі		Кількість ширин щитків захисту мушки	
м/с	км/год	АК 4, АК 5 Клмт 90	Клмт 58
50	200	2	3–4
70	250	3	5
90	300	4	6

Виймаючи мушку, ви спочатку наводите зброю на ціль, а потім рахуєте кількість ширин щитків захисту мушки перед носом мішені. Далі зброю направляєте вперед по траєкторії польоту. Ви стріляєте, коли намічена траєкторія співпадає з ціллю.

Проти парашутистів точка прицілювання обирається на 10 мрад (кулемет — на 20 мрад) нижче цілі, що означає, що ви повинні прицілюватися на 1/2–3 довжини тіла людини нижче.

Зброєю веде легко вверх під час автоматичної черги. Скористайтеся опорою, якщо у вас є на це час.

Коригування вогню

Особливі коригувальники, які керують стрільбою в мінометних і артилерійських підрозділах по рації чи телефону, не бачить усіх цілей. Тому їм повинні допомагати спостерігачі вогню.

Мінометні підрозділи ведуть вогонь:

- уламковими мінами проти живої сили і легкої техніки
- кумулятивними мінами проти броньованих цілей
- димовими мінами для захисту або засліплення
- освітлювальними мінами для освітлення місцевості або цілі

Уламкова міна

Протитанкова міна 94 (Strix)

Артилерійські підрозділи ведуть вогонь:

- уламковими снарядами
- кумулятивними снарядами проти броньованих цілей
- димовими снарядами (деякі артилерійські підрозділи)
- освітлювальними снарядами (деякі артилерійські підрозділи)

Ефективна площа та відстань ризику

Точну небезпечну дистанцію від артилерійського вогню повідомляє ваш командир, відділення коригувальників або, як варіант, сам артилерійський чи мінометний підрозділ, який веде вогонь.

Візьміть до уваги такі рекомендації:

Швидкість цілі	Ефективна площа	Небезпечна дистанція
Мінометний взвод	100 x 100 м	200 м від центру мішені
Артилерійська батарея	150 x 150 м	300 м від центру мішені

Димова міна

Освітлювальна міна

Увага!

Ці правила діють під час війни. У мирний час діють спеціальні правила безпеки, оголошені командиром.

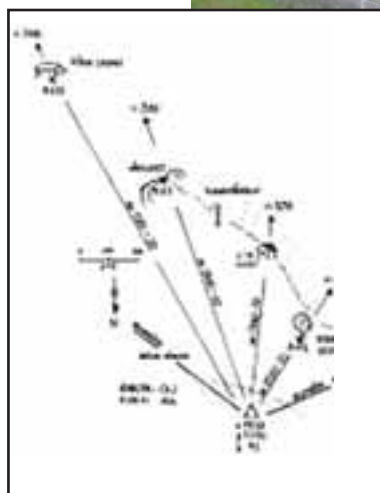
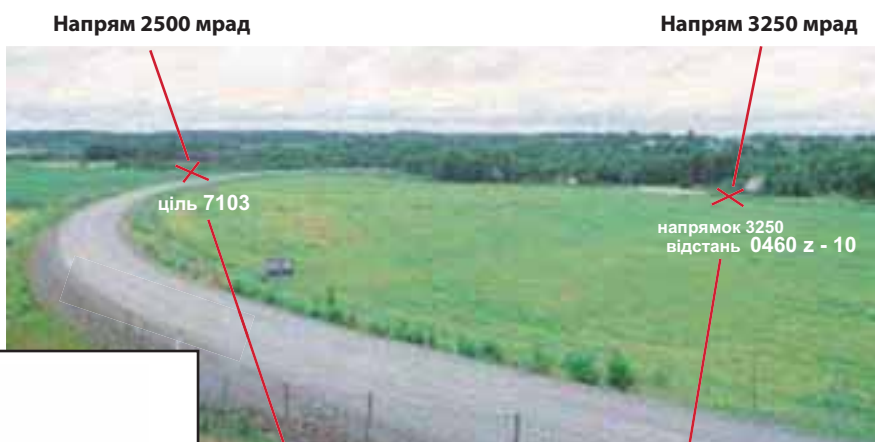
Спорядження

Як спостерігач вогню, ви повинні мати до-ступ до:

- засобів зв'язку, як-от радіо або телефона
- карти або схеми коригування вогню

Необхідні:

- компас
- бінокль
- далекомір
- ручка та папір

Приклад схеми спостереження вогню

Вогонь по ворогу, орієнтування на ціль — схема артилерійського спостерігача.

Вогонь по ворогу, орієнтування на ціль — з власного розташування.

Використовуйте схему спостереження вогню як основу для комунікації з командиром вогневого підрозділу або командиром роти. Ви також можете подавати координати за польовою картою.

Введіть дані	Приклад
Телефонний зв'язок	«Вікінг з Холодка!»
Запит на непрямий вогонь	«Потрібен артилерійський вогонь, артилерійський вогонь!»
Розташування цілі	«Координати XXXXXX!»
Положення цілі по висоті	«Висота 70!»
Тип цілі	«Реактивна артилерія противника, 4 установки, в лісі!»
Напряж спостереження	«Напряж спостереження 2500!»
Запитання про небезпечну зону	«Яка зона ризику?»

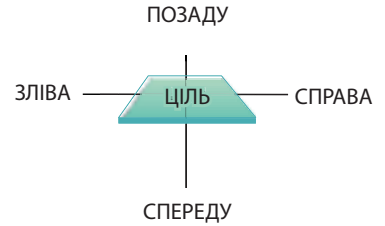
Коригування вогню

Як коригувальник, ви повинні вміти коригувати вогонь щодо місця розташування цілі.

Спочатку місце вогню зазначається по боках, потім уздовж по відношенню до центру цілі.

Використовуйте ШВМ-формулу, щоб могли вносити корективи.

Регулювання вогню відбувається наступним чином:

Місце вогню вказується за допомогою ЗЛІВА — СПРАВА — ПОПЕРЕДУ — ПОЗАДУ

Необхідно змінити координати (найменша зміна це 50 м)
Якщо вогонь влучає правильно
Треба більше вогню з артилерії
Поставлена задача виконана, вогонь треба припинити
Завжди повідомляйте про наслідки застосування вогню

«Правильно збоку, позаду на 200!» «Вліво на 100, вірна довжина!»
«Вірно збоку — правильно по довжині!»
«Стріляй більше!»
«Ціль уражена — артилерійський вогонь більше не потрібен!»
«Три гармати ворожої реактивної артилерії знищено — одна установка переміщена на південь!»

Контролюйте, щоб ви були захищені до того, як почати вогонь.

Якщо вогонь йде не так, і ви або ваші підрозділи або цивільні особи під загрозою ураження — дайте команду

«Вогонь артилерії припинити! — припиніть вогонь артилерії!»

12 см міномет під час стрільби

Розділ

3

Захист

Захист

Захист від виявлення ворогом	74
Захист від ураження вогнем	78
Захист від бронетехніки	82
Захист від літаків	90
РХБ захист	100
Захист від бойових запалювальних речовин	128
Захист від диму	129

Щоб ви та ваше відділення могли вижити та виконати свої завдання, необхідно дотримуватися наступних правил, які допоможуть уникнути виявлення супротивником та забезпечити вас під час бою.

Для того, щоб заходи були корисними, необхідна дисципліна, тобто кожен повинен дотримуватися правил і розпоряджень, які необхідні для вашого особистого захисту та захисту вашого відділення.

Іноді достатньо необережності одного солдата, щоб цілий підрозділ був виявлений і потрапив під вогонь противника.

Убезпечення від вивлення ворогом

Ресурси ворога

Противник намагатиметься виявити вас за допомогою:

- супутників, які знімають значні території з великої висоти
- літаків, спеціально обладнаних для фотографування
- низьколітаючих роботів-розвідників та безпілотних літальних апаратів (так званих БПЛА) з камерами живого відеоспостереження
- наземних радіолокаційних станцій та датчиків виявлення персоналу та транспортних засобів
- сигнальної розвідки для підслуховування, пеленгування позицій і перешкодження зв'язку
- літаків, гелікоптерів та бойових машин обладнаних наступним:
  - приладом нічного бачення, який підсилює світло так, що «ніч стає днем»
  - ГЧ-обладнанням, що здатне виявляти теплове випромінювання від двигунів і персоналу
  - засобами збільшення в їхніх прицілах
- електронно-оптичних перетворювачів, підсилювачів зображення, біноклями і оптичними прицілами
- обладнання оптичної розвідки, яке може виявляти ваше оптичне обладнання, наприклад, біноклі та пристрої спостереження на броньованих машинах

Далі описано, як можна зменшити шанси ворога виявити вас або навіть уникнути виявлення. Завжди існує більше можливостей. Використовуйте свою уяву!

Персональне маскування

Замаскуй себе та обладнання:

- Оберіть правильно — той же вид трави, листя, моху, які є звичайними на тій місцевості.
- Нанесіть таку кількість, щоб ви були замасковані та зливалися з місцевістю.
- За розпорядженням командира відділення руки та обличчя маскують спеціальною фарбою або сажею.

Додаткові правила є в розділі *Військово-інженерні роботи*.

Ви маскуєте контур і гладку поверхню шолома, набиваючи на тканину шолома траву, ялицеві гілки або щось подібне.

Замаскувати допоміжне озброєння можна за допомогою смужок оливково-зеленої та коричневої тканини

Увага!

Переконайтеся, що маскувальний матеріал не перешкоджає роботі та не погіршує умови збереження зброї, боєприпасів та обладнання.

За основу наносимо зелену фарбу

Замаскуйте зеленою або чорною фарбою «ввиступаючі частини обличчя — лоб, вилиці, перенісся, кінчик підборіддя і вуха, а також руки.

Розгладьте контури

Прикріпіть маскувальний матеріал до шолома

Місцевість і як її вірно використати

Скористайтеся перевагами місцевості. Використовуйте ліси, хащі, групи будинків тощо під час руху та групування, але пам'ятайте, що слід уникати різко виступаючих об'єктів місцевості, наприклад, височини, лісові ряди та перехрестя, які привертають увагу. «Найкраще» розташування часто може бути «очевидним» місцем, яке може привернути увагу ворога. Натомість оберіть «неочевидне» місце.

Оберіть правильний вид транспорту. За можливості рухайтесь так, щоб ворог вас не помітив. Сучасні технічні засоби зменшують різницю між днем і ніччю. Тому використовуйте як в темний час доби, так і вдень той самий режим руху. Те, що ви чогось не бачите, не є гарантією того, що ворог цього не бачить!

Адаптуйте способи пересування до місцевості

Знижена видимість

Якщо вам потрібно переміститися, за можливості скористайтеся погодою. Під час серпанку, туману, дощу, снігопаду та диму можливості виявлення противником обмежені.

Світлова дисципліна

Світло викриває більше ніж звук!

Уникайте використання ліхтарика. Трохи потренувавшись, ви зможете робити майже все, що робите вдень навіть у темряві. Уникайте розпалювання відкритого багаття. Світло може відбиватися далеко між

деревами в лісі. Спалювання часто заборонено. Спершу запитай свого командира! Якщо ви отримаєте дозвіл на розведення багаття — розведіть маленький вогонь і сядьте поруч!

Теплова дисципліна

Наскільки це можливо, ізолюйте джерела тепла, наприклад, згрупувавши їх у приміщеннях або під деревами.

Звукова дисципліна

Вночі звуки чути краще, ніж вдень. Уникайте звуків двигуна, металевих звуків, гучних команд тощо.

Використовуйте знаки! Іноді шуму не уникнути. Коли рота на транспорті заїжджає в депо, шуму не уникнути, якими б обережними не були водії. Тому переконайтеся, щоб шум був якомога коротшим.

Дисципліна щодо залишення слідів

Майте на увазі, що після того, як ви проїхали транспортним засобом у якомусь місці, сліди часто залишаються на траві чи снігу протягом тривалого часу, і вони повністю видимі з повітря. Навіть ворожий розвідувальний патруль може, спостерігаючи за слідами залишеними на землі, отримати підказку, яка дозволить їм знайти, де ваш підрозділ знаходиться. Щоб зменшити ризик виявлення, використовуйте рельєф, такий як узлісся та струмки, замість того, щоб йти прямо по відкритій місцевості. Якщо підрозділ має залишатися на тому самому місці тривалий час, може бути необхідно спеціально фальшиво наслідити в вашому районі, щоб ввести противника в оману. Іноді ви змушені помітно «замітати» сліди за собою.

Дисципліна щодо використання оптики

Ворог може виявити та знищити оптику за допомогою лазерів. Якщо вам не потрібно користуватися біноклями, прицілами, підсилювачами зображення тощо, закрийте оптичні кришки або зберігайте прилади у футлярах.

Увага!

Лазер може бути шкідливим для очей.

Сигнальна дисципліна

Повідомлення можна надсилати з медиками/пресою або телефоном. Якщо потрібно використовувати радіо, надсилайте короткі повідомлення та вживайте кодові слова, за можливості. Забезпечуйте швидкість передачі, наприклад, застосовуючи швидкісний передавач.

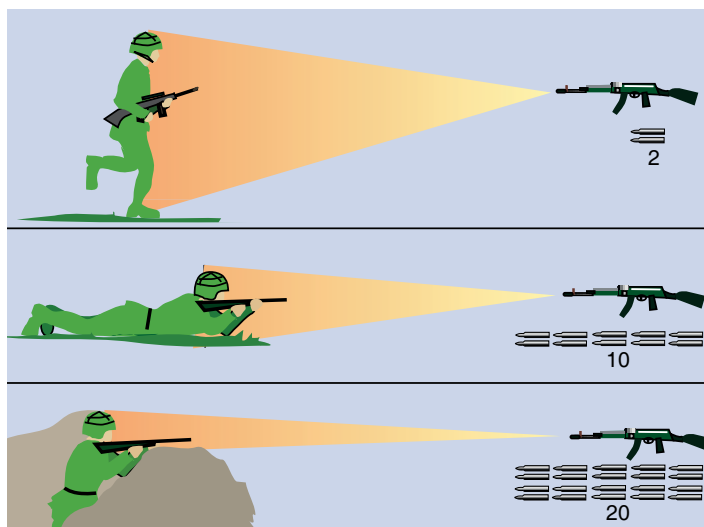

Уникайте довгих повідомлень, часто міняйте ваше місце

... далі починається обстріл.

Захист від ураження вогнем

Вогнепальна зброя

Приблизна кількість пострілів, щоб влучити на відстані 200–300 метрів

Товщини для захисту від вогню дрібного калібру

Для захисту від вогню дрібного калібру застосовують матеріали наступної товщини. Однак бронебійні тонкокаліберні або підкаліберні боєприпаси можуть пробивати певні укриття.

1 см	Сталь
20 см	Бетон
25 см	Щебінь, каміння, гравій
25 см	Цегла
50 см	Мішки з піском
70 см	Дерево
70 см	Утрамбований ґрунт
150 см	Брили льоду
200 см	Торфовищний ґрунт
200 см	Утрамбований сніг

Великокаліберні кулемети та вогонь прямим наведенням уламковими набоями

Щоб отримати достатній захист від прямого вогню з великокаліберних кулеметів і автоматичних гармат, необхідні товсті і стійкі конструкції.

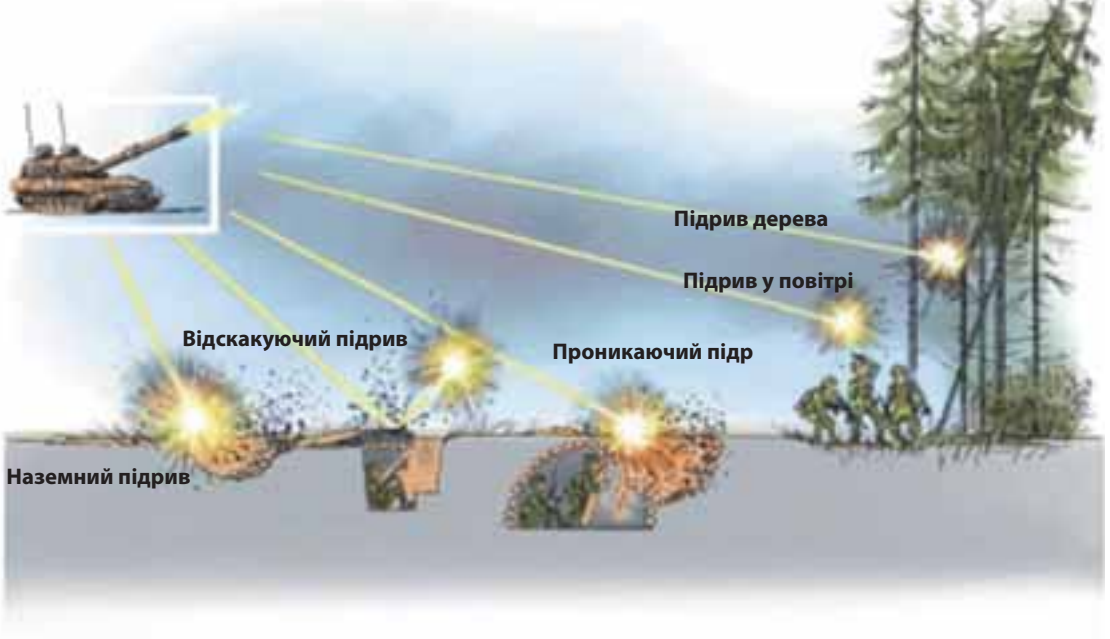

© Foto: Swedint

Спостережний пункт (СП) із захистом від прямого вогню великого калібру

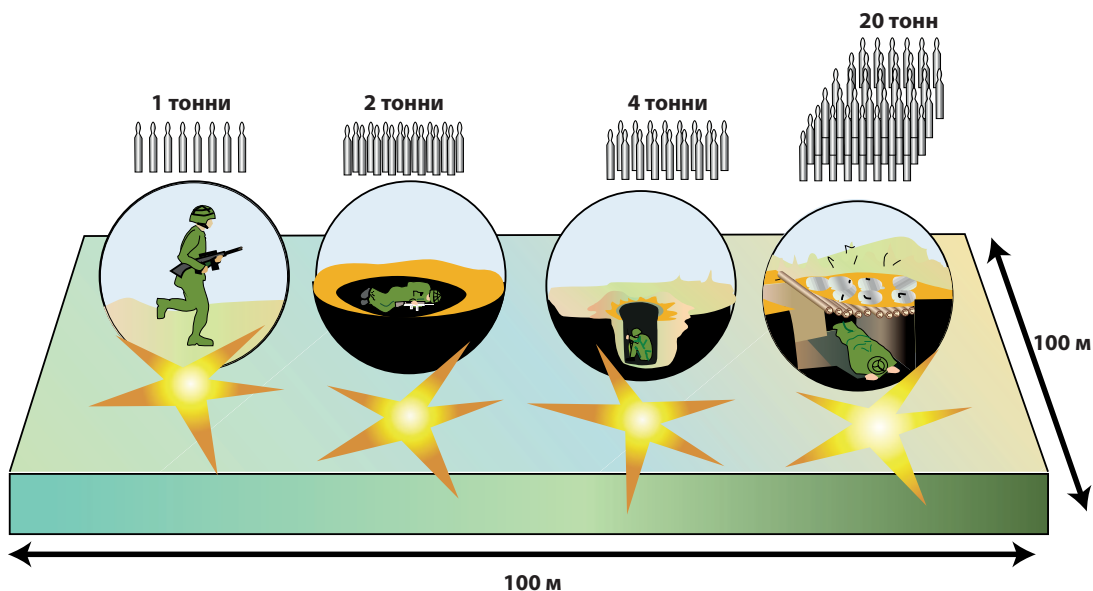
Артилерійський та мінометий вогонь

Снаряди мають уламкову та ударну дію. При різних типах вогню уламки розлітаються по-різному по відношенню до поверхні землі. Розрив також має психологічний вплив.

Приклади типів підриву снарядів

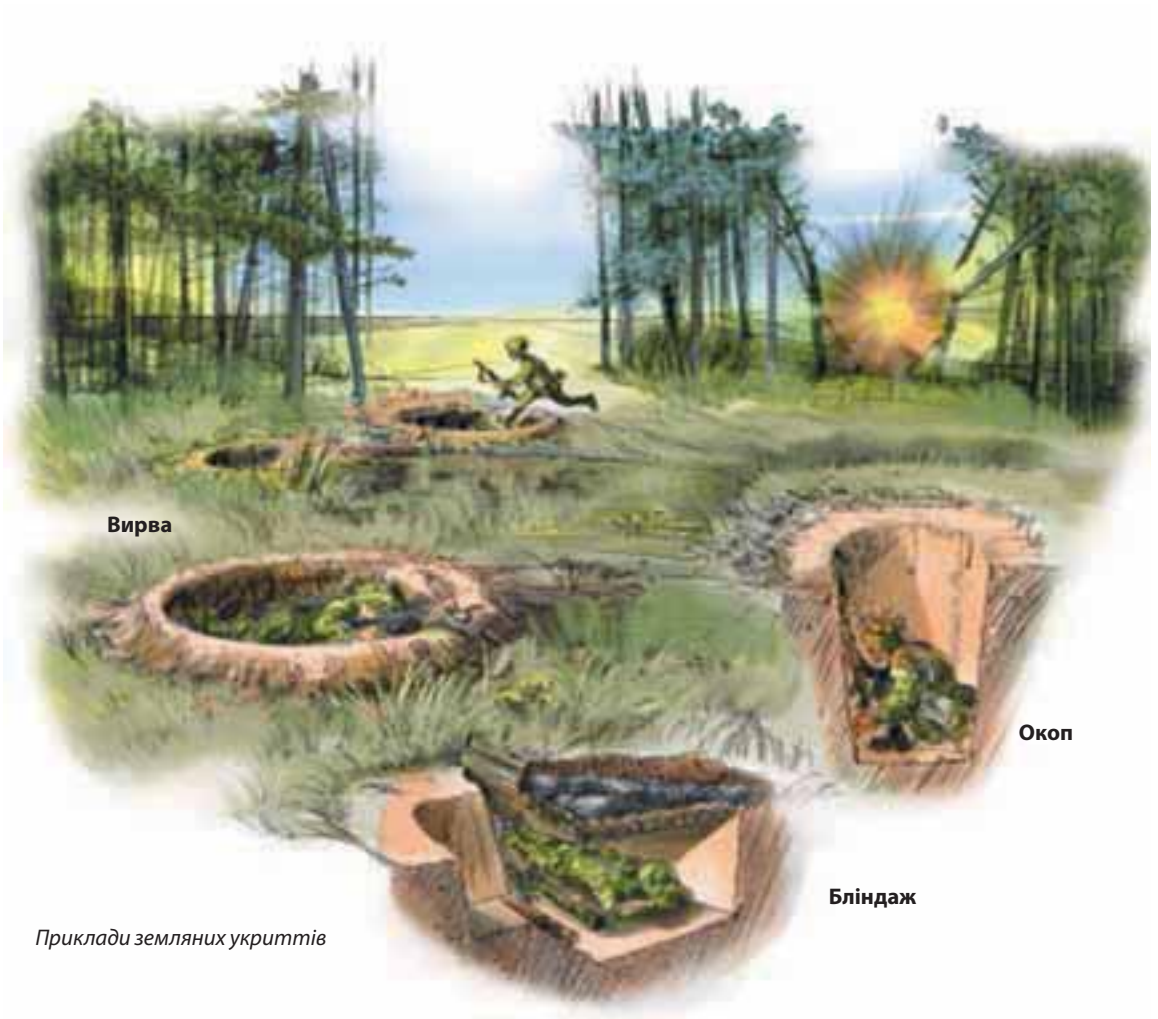
Щоб вивести з бойового стану половину особового складу на території 1 гектару (100 x 100 м), необхідна така кількість артилерійських боєприпасів. Таким чином, будь-яке покращення вашого забезпечення означає, що використання боєприпасів противником має бути значно збільшене

Як треба себе поводити?

Намагайтесь поводитися так, щоб вас не бачив коригувальник вогню противника — тоді, можливо, по вас не будуть вести прицільний вогонь. Під час пересування, за можливості, вибирайте такий маршрут, щоб можна було швидко знайти укриття в ямах, канавах тощо. Постарайся не залишити слідів.

Якщо ви чуєте, що поблизу летять або падають снаряди, негайно сховайтеся. Якщо ви бачите краще укриття, швидко біжіть/йдіть туди під час перерви між вогневидами атаками противника. Тримайте зоровий контакт з командиром і спостерігайте за його знаками, або наслідуйте його приклад.

Якщо у вас є завдання, наприклад, у якості спостерігача, варту чи "попереджувальника" тощо, продовжуйте виконувати вам поставлене завдання, коли це можливо. Слідкуйте, коли вогонь знову починається та коли затихає.

Як мають виглядати земляні укриття?

Як правило, ви та ваші частини тіла мають виділятися якомога менше. Оскільки при повітряних, відскакуючих підривах, а також і при підривах дерев уламки розсіюються зверху (у повітрі), тому захист необхідно розташувати згори, над вами. Якщо у вас немає часу на облаштування прикриття згори, в будь-якому випадку зробіть отвір згори якомога вужчим. Завжди прагніть якнайшвидше організувати якесь земляне укриття, це може бути навіть вирва від бомби. Якщо у вас є доступ до транспортного засобу з протиуламковою бронею, його також можна використовувати як укриття.

Будьте готові до бою, коли артилерійський вогонь припиниться.

Захист від бронетехніки

Шум бойових машин часто викриває машини ще до того, як ви їх візуально побачите. Однак добре навчений бронетанковий підрозділ може «прокрастися» вперед і опинитися на ваших позиціях до того, як ви його зможете виявити.

Тому будьте напоготові та прийміть необхідні контрзаходи, поки не запізно.

Танки

Обладнання для спостереження

Ви повинні рухатися обережно і використовувати можливість місцеположення для захисту і прикриття як вдень, так і вночі.

Це обладнання складається, наприклад, з прицілів з різним збільшенням для стрільця (оператора), оглядових ковпаків для командира танка та різних видів нічного обладнання для спостереження. Прикладом засобів спостереження та керування вогнем є інфрачервоний (тепловізор) приціл, який відчуває різницю температур, наприклад, між солдатами та нагрітими транспортними засобами, порівняно з «холодним» фоном місцевості. Інфрачервоний (тепловізор) приціл також часто використовується вдень.

Озброєння

Не кидайте виклик танку на відкритій або пересіченій місцевості, або в ситуаціях, коли він може розвинути всю свою вогневу міць проти вас.

Озброєння складається з гармати високого тиску з калібром 10,5–12,5 см. Основним боєприпасом гармати танка є броньобійний оперений підкаліберний снаряд, якими стріляють по танках противника. Але існують також уламково-фугасні набої для протидії легкоброньованим цілям та/або незахищеній живій силі. Частина боєприпасів — багатоцільові набої, які ефективні як проти бронетехніки, так і проти живої сили противника. Гармата гіростабілізована, а це означає, що танк може стріляти під час руху. Максимальна дальність стрільби гармати становить від 2000 до 5000 метрів залежно від типу боєприпасу. Деякі танки можуть стріляти протитанковими керованими ракетами через ствол.

Приклад танка

В якості додаткового озброєння використовують один або кілька кулеметів калібру 7,62–14,5 мм для ведення вогню по живій силі, легкій бойовій техніці та повітряних цілях.

Сучасні танки також мають передові системи управління, що дозволяють швидко зосередити вогневу потужність кількох танків проти однієї й тієї ж цілі.

Бронезахист

Лобова частина та башта танка забезпечує належний захист від ручної протитанкової зброї. Броня збоку і ззаду забезпечує захист від артилерійських уламків, дрібнокаліберної зброї, деяких станкових кулеметів і протитанкових мін. Часто потрібно кілька влучань з протитанкової зброї, щоб пошкодити танк.

Звичайна сталева броня може бути катаною або литою. У деякій бронетехніці застосовано алюмінієву броню.

Композитна броня — це конструкція з різних матеріалів, таких як скло, склопластик, кераміка, більш м'яка і тверда сталь, алюміній тощо. Перевага композитної броні полягає в тому, що при тій же вазі можна отримати значно вищий рівень захисту. Це забезпечує до трьох разів кращий захист від кумулятивної зброї. Броня також може бути нашарована повітрям або паливом для ще більшого посилення захисного ефекту. На внутрішній стороні броні також часто є вкладиш певної форми, тобто підкладка, яка має вловлювати уламки, які викидаються під час удару.

Динамічний захист складається з коробок, які кріпляться до основної броні зовні. Коробки містять одну або кілька панелей, що складаються з двох пластин із тонким шаром вибухівки між ними.

При влученні кумулятивної зброї вибухівка загоряється і пластини рухаються назад і вперед відповідно. Далі кумулятивний ефект вимушено проникає через ці пластини вздовж, перш ніж досягти основної броні. Детонація динамічного захисту також заважає кумулятивному ефекту. Необхідно, щоб влучання було під кутом, аби динамічний захист мав ефект. Тоді ефект (проникна здатність) кумулятивного удару може бути зменшений до 80%. Під кутом 90° ефект кумулятивного удару дуже малий.

Завжди обстрілюйте танк фланговим вогнем там, де екіпаж має гірший огляд і де ви можете підійти ближче до танка. Відкрийте масований вогонь, а потім перегрупуйтеся, перш ніж по вашому угрупованню розпочнеться зустрічний вогонь.

Спробуйте авдати удару танку там, де немає динамічного захисту, наприклад, у задній частині. Завжди атакуйте танки збоку або з тилу, де броньований захист найслабший. Для кращого ефекту завжди стріляйте кількома снарядами по одному танку.

Розміщення та функції динамічного захисту

Система попередження та контрзаходів

Ця система включає в себе:

- *датчики/сенсори*, що виявляють кілька типів загроз. Є датчики, які виявляють приціли (оптичне розвідування), вогонь (роботизоване попередження про постріли), освітлення (система лазерного попередження) і рух (радар)
- *контрзаходи*, які пошкоджують та/або знищують вхідні загрози. Захисні засоби пошкоджують боеголовки кумулятивних набоїв, що наближаються, уламками, пластинами або ударною хвилею. Деструктивні контрзаходи також можуть застосовуватися проти місця запуску, наприклад, проти роботизованих систем. При екрануванні використовуються різні форми диму, створюваного за допомогою димових пускових установок. Сучасні димові набої ефективні проти інфрачервоних прицілів. Прикладами перешкод є використання лазерів для засліплення стрільців або навідників (антисенсорний лазер). Прикладами фальшивого спрямування є різні форми ліхтарів, смужок або прожекторів, які обманом змушують систему керування шукача мішеней прицілу зафіксувати неправильну ціль
- *сповіщувачий пристрій*, який надає екіпажу бойової машини інформацію про загрозу та має можливість повернути гармату в сторону противника
- *система попередження і контрзаходів*, яка виконує всі обчислення.

Іноді система попередження і контрзаходів може бути оснащена системою комунікації яка пов'язує інформаційні датчики кількох бойових машин в підрозділі.

Застосування контрзаходів обмежує можливості для нашої протитанкової зброї. У той же час використання датчиків і систем зв'язку підвищує ризик нашого викриття.

Висока мобільність

Незважаючи на вагу танка, яка коливається приблизно від 40 до 65 тонн, потужність двигуна (близько 20 к.с./тону) дозволяє розвивати швидкість близько 70 км/год на асфальтованих дорогах і 50 км/год на рівній місцевості. Гусениця також сконструйована таким чином, що забезпечує танку хорошу маневреність на різних типах місцевості, а також м'який і плавний хід по місцевості для полегшення стрільби під час руху.

Вивчивши, як працює система попередження і контрзаходів супротивника, ви можете вибрати правильну бойову техніку та зброю і завдати ефективного удару.

Виберіть таку місцевість для ведення вогню по бронетехніці, на якій техніка не може рухатися швидко. Уразити танк, що рухається понад 50 км/год, дуже важко. Завдяки мінуванню рух танків може бути зупинено на пару годин і більше.

Ніколи не стріляйте по фронтальній частині і башті мішені, а частково тому, що там є найбільший захист, частково тому, що звідти ризик протидії вам найбільший, особливо, коли броньована машина спрямована передньою частиною на вас.

Вразливі частини

Узагальнено виділити слабкі місця танків складно. Ці знання про бронетехніку ворога можна отримати, серед іншого, завдяки досвіду власному або досвіду товаришів, які стикалися з різними типами бронетехніки. Крім того, точність більшості протитанкової зброї не така, щоб можна було легко обрати якусь частину бронетехніки.

Раз поціливши у танк, потрібно додатково завдати удару по машині, аби завдати ще більших пошкоджень, або й цілком знищити її. Здебільшого для повного виведення бронемашини з ладу потрібні кілька потраплянь.

Заходи на випадок обстрілу

Якщо танк потрапив під обстріл, він може вжити наступні контрзаходи:

Вогонь у відповідь, відбувається протягом кількох секунд. Проти противника з гранатометами застосовується уламкові снаряди (радіус ураження приблизно 50 метрів) або кулемети.

Вистрілюватиме захисний дим доти, поки не встановить димову завісу — за допомогою впорскування дизельного палива у випускний колектор (це займає трохи більше часу, ніж при застосуванні димових гранатометів). Сучасні димові гранати захищають також проти спостереження з інфрачервоного прицілу.

Їхатиме в укриття. Сучасний танк може розганятися від 0 до 30 км/год за 6 секунд.

Завжди цільтеся в середину цілі, щоб отримати найвищу ймовірність попадання. Завжди відкривайте вогонь з кількох протитанкових засобів по одній машині, щоб отримати найвищу ймовірність знищення.

Відкривайте вогонь з кількох видів зброї одночасно по одній цілі. Після одного пострілу ціль може захистити себе димом або відкрити зустрічний вогонь.

Leopard 2 у наступі.

Бойова машина піхоти (БМП)

БМП — це бойова броньована гусенична машина, призначена в першу чергу для вогневої підтримки та прикриття піхоти в бою. Має вагу 10–25 тонн. Багато БМП є десантними. Те, що стосується танків, часто також стосується БМП та інших захищених від уламків транспортних засобів з такими відмінностями:

Озброєння БМП зазвичай складається з автоматичної гармати калібром 20–40 мм та/або одного чи кількох кулеметів.

Деякі БМП також оснащені протитанковими системами керування ракетами.

Броньований захист адаптований таким чином, щоб витримувати уламковий, дріб-

нокаліберний вогонь і вогонь з БМП противника. Динамічний захист зазвичай не зустрічається на БМП. БМП 90 є таким прикладом.

Існують також *бронетранспортні машини* (БТР). Деякі з них є колісними (наприклад, БТР 203 SISU), інші — гусеничними (наприклад, гусенична бойова машина МТ-ЛБ). Транспортні засоби мають просту конструкцію і зазвичай захищені лише від уламків і зброї дрібного калібру. Озброєння зазвичай налічує один або кілька кулеметів калібру 7,62–14,5 мм. БТР часто можуть плавати.

Приклад бронетехніки — бойова машина піхоти (БМП)

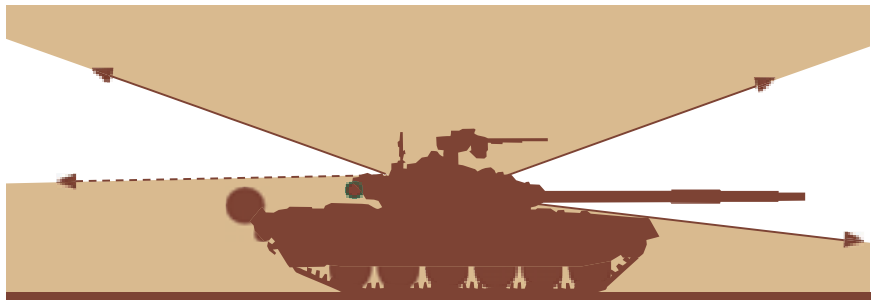
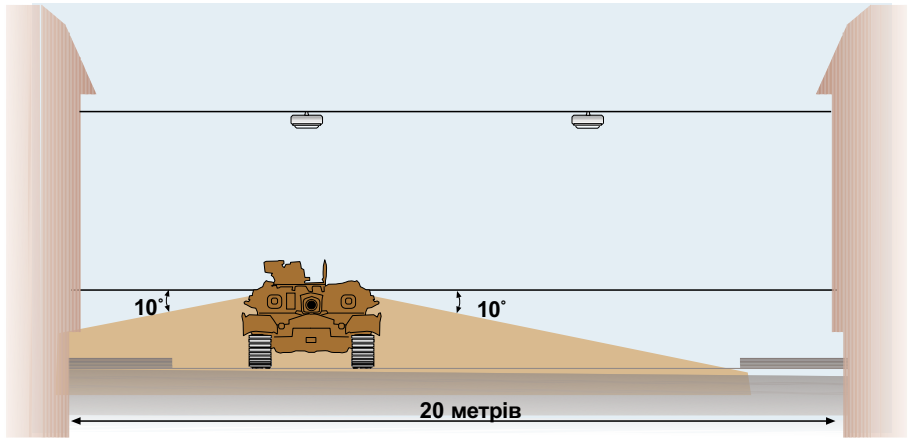
Вибір протитанкової зброї

Уразливість різних транспортних засобів до різних *протитанкових* засобів.

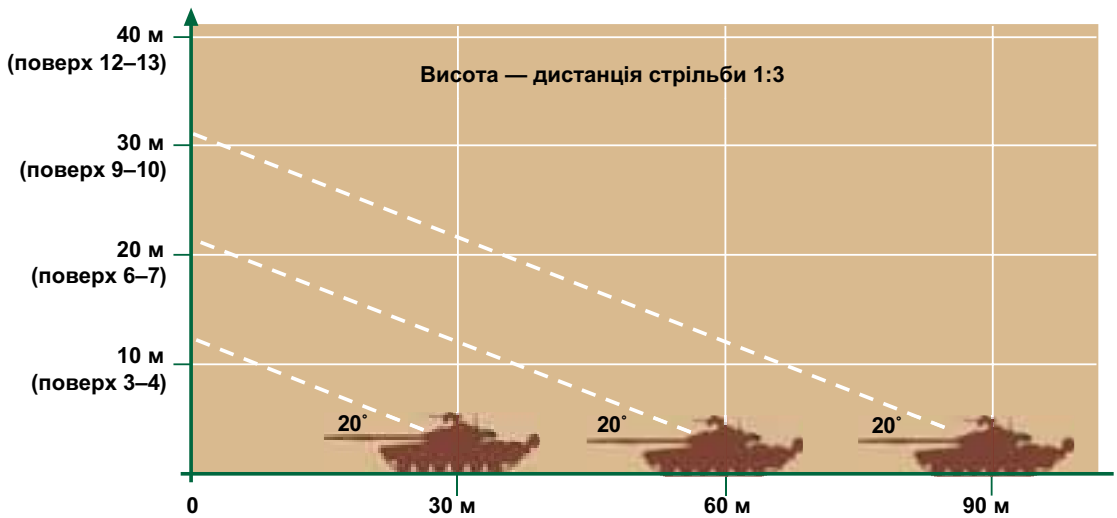
- З допомогою протитанкових засобів та іншої спеціальної техніки можна боротися з усім озброєнням броньованих машин, як із фронту, так і з флангів. Однак фронтових цілей краще уникати.

- Ручні протитанкові гранатомети, безвідкотні гармати, автоматичні гранатомети і оператори бойових машин не здатні ефективно протистояти танкам з фронту.
- Протитанкова роботизована система і танкова гармата можуть вражати будь-які цілі як спереду, так і збоку.

Можливість спостереження з танка

Сліпа зона танка — пам'ятайте про це під час боротьби з танками противника та під час взаємодії зі своїми танками

Здатність танка стріляти вгору

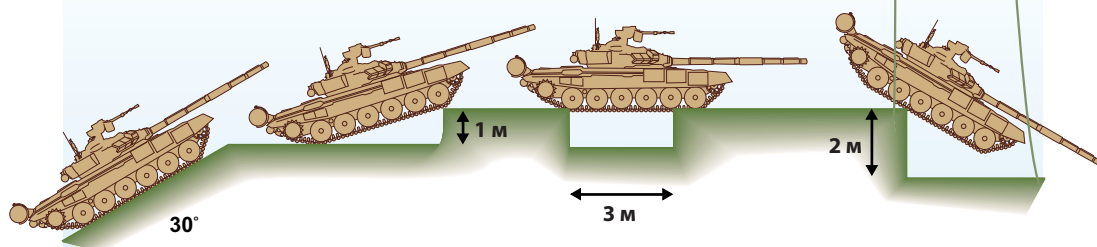
Прохідність

Броньованій техніці важко просуватися вперед

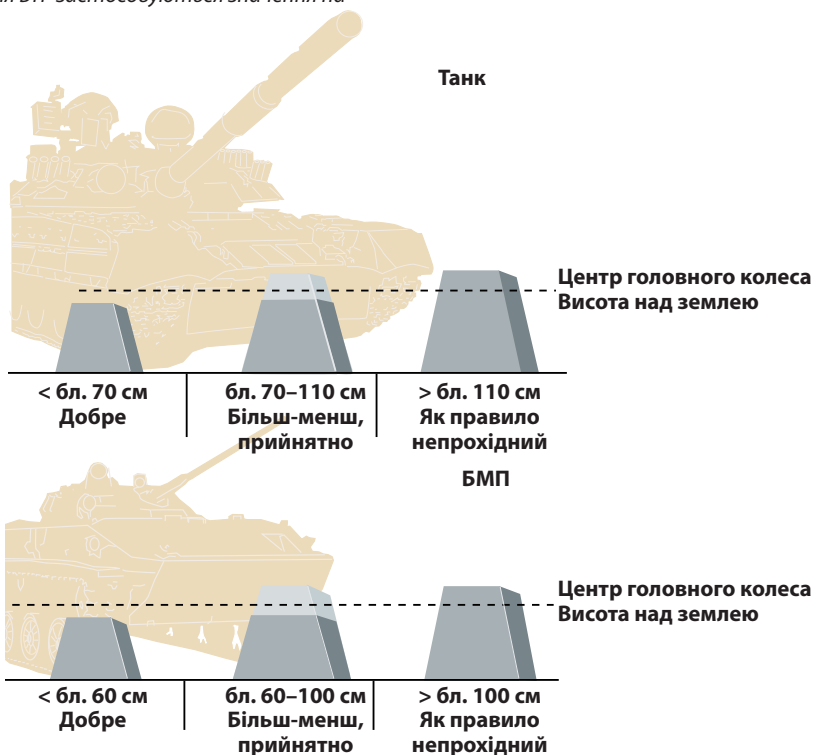
- у високорослому і густому лісі
- на горбистій та брильчатій місцевості
- над великими канавами, водяними потоками та болотом
- при глибині снігу більше 1 метра

Швидкість

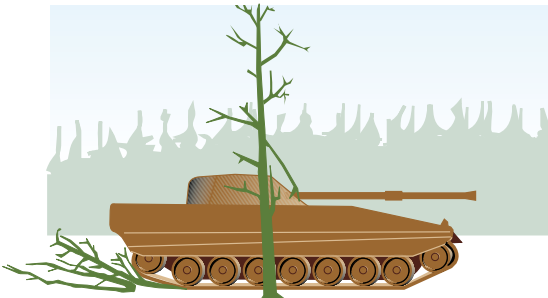
- На пересічній місцевості 50 км/год
- Дорогами 70 км/год

Проходження пагорбів і канав. Для БТР застосовуються значення на зображенні — 25%

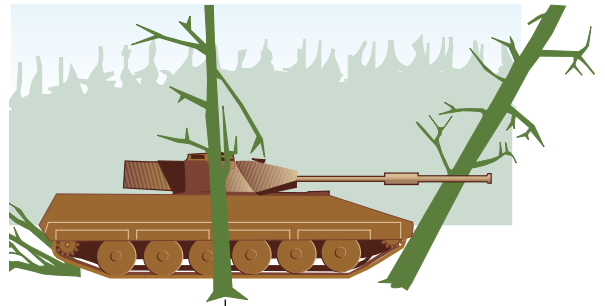

Прохідність при проходженні стін, поодиноких каменів та інших перешкод

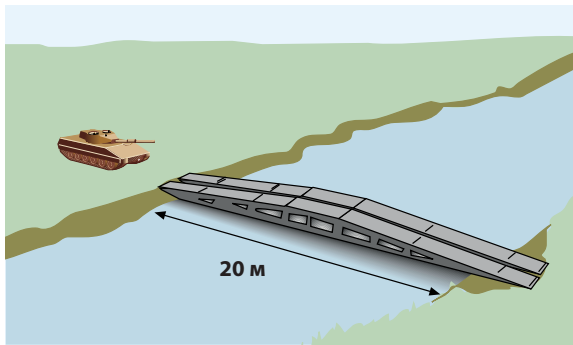

$\varnothing < 25 \text{ см}$ | $\varnothing > 25 \text{ см}$
 $\varnothing$ Добре, нормально | $\varnothing$ Погано

Прохідність щодо поодиноких дерев

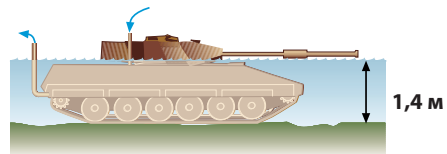

$\varnothing < 40 \text{ см}$ | $\varnothing > 40 \text{ см}$
 $\varnothing$ Добре, нормально | $\varnothing$ Погано

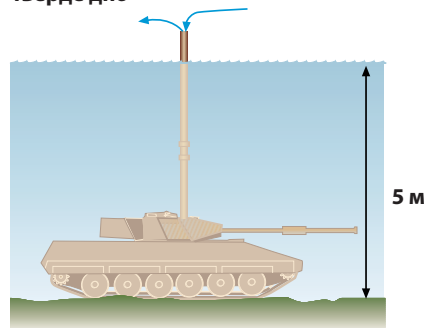

Перехід вбхід не вимагає часу на підготовку.

Можливість проходження річок шириною до 20 м.
 Будівництво мосту займає близько 5 хвилин

Тверде дно

Тверде і рівне дно

Прохідження вбхід або в глибокий бхід для середнього важкого танка (БТР може плавати)

Протиповітряний захист

Ураження

Ворог може напасти з використанням літаків та ударних гелікоптерів. Напад може здійснюватися з великої чи малої висоти, з пікірування, а також крилатими ракетами. Ураження відбувається в результаті прямого попадання, запалювального ефекту, уламків та вибухової хвилі. Також можливе застосування ядерних та хімічних боєприпасів.

Атака з великої висоти

Висотна повітряна атака зазвичай проводиться з висоти 5–20 км. Окрім уламкових та фугасних бомб, ворог може застосувати бомби та крилаті ракети з ядерним зарядом. Часто таку атаку помітно лише за звуком падаючих бомб або вибухами.

Ховайся в укриття таким же чином, як і при артилерійському обстрілі!

Бомбардування з великої висоти

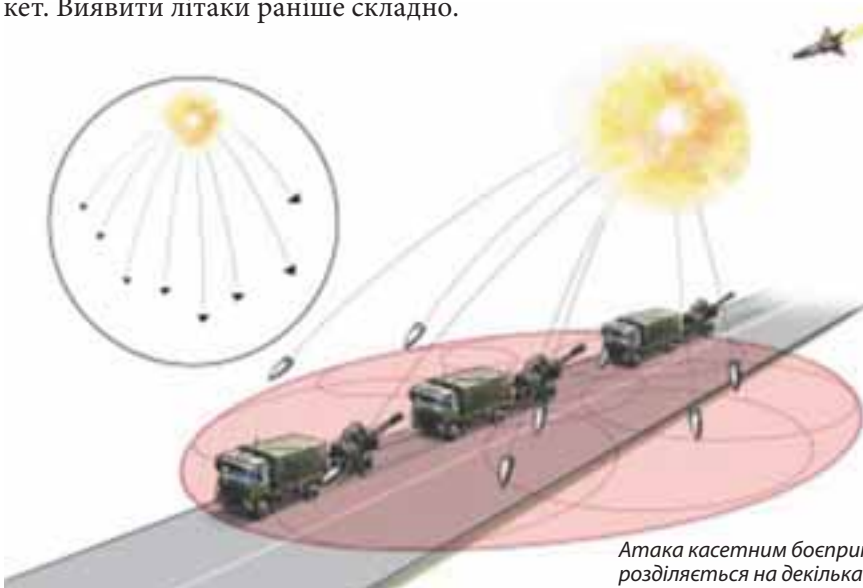

*Ракетна атака
з ударного гелікоптера*

Атака з пікірування або з малої висоти

Атака з пікірування або з малої висоти може відбуватися як у світлу, так і в темну пору доби. При таких атаках штурмові літаки та гелікоптери скидають бомби, стріляють з автоматичних гармат або ракетами, розкидають велику кількість протипіхотних та протитанкових мін.

Часто при атаці з пікірування або з малої висоти звук двигуна чути лише після скидання бомб або запуску ракет. Виявити літаки раніше складно.

Атака касетним боєприпасом. Бомба або ракета розділяється на декілька бойових елементів

Якщо бачиш літак, який розвертається в твій бік, негайно ховайся в укриття. Намагайся захиститися від уламків зверху

Якщо літак летить прямо на тебе, його вогонь або бомби можуть уразити тебе одразу.

- Кидайся в найближче укриття.
- Щільно притискайся до стінок або дна укриття.
- Коли атака закінчується, шукай надійніше укриття. Атака може повторитися.

Якщо для заходу на атаку літак змушений робити розворот, у тебе є 1–2 хвилини, щоб знайти укриття подалі від дороги або ймовірної цілі

Область ураження
напалмової бомби

Напалмові бомби

Бомби з напалмом скидаються з якнайменшої висоти. При вибуху такої бомби виникає сильне полум'я, що горить приблизно 5 секунд. Далі окремі калюжі напалму горять іще 5–10 хвилин.

Якщо вважаєш, що ворог збирається атакувати напалмовими бомбами, біжи в сторону, перпендикулярно щодо напрямку атаки. Якщо палаючий напалм потрапив на твій одяг, спробуй зішкребти його ножем, багнетом або чимось подібним, або взагалі зніми одяг. Якщо загорілося твоє спорядження, гаси його «задушенням» (накривши негорючим матеріалом).

Атака крилатими ракетами

Літаки випускають крилаті ракети здалека, щоб уникнути вогню протиповітряної оборони, з відстані до 6 км. Тому помітити літак, знаходячись поряд із ціллю, важко.

Крилату ракету можна помітити за димовим слідом її двигуна. Часто літак змушений деякий час супроводжувати ракету до цілі, щоб керувати нею. Такі ракети насамперед застосовуються проти стаціонарних цілей (наприклад, мостів).

Підготуй укриття

Пам'ятай!

- *Добре замаскованих солдатів та техніку важче виявити, що знижує ймовірність повітряної атаки.*
- *При команді «Повітряна атака! В укриття!» негайно ховайся в укриття, навіть якщо не чуєш та не бачиш жодної авіатехніки.*

- *Особисте захисне спорядження* — тримайте його легкодоступним.
- *Військово-інженерні роботи* — якомога швидше накрийте свою вогневу позицію протиуламковим захистом, обладнайте амбразури, тощо.
- *Противожежний захист* — приберіть горючі матеріали.
- *Противоповітряний вогонь* — потрібно розчистити сектори обстрілу та організувати взаємодію між видами зброї, що присутні на противоповітряних вогневих позиціях. Правила ведення вогню містяться у главі *Ведення вогню*

Локальна повітряна розвідка (ЛоПоР)

Радіолокаційна станція надає інформацію зенітно-ракетним підрозділам, підрозділам бойового управління, а також іншим підрозділам по радіозв'язку (ЛокПоР)

Противоповітряний радар дає можливість спостерігати за обстановкою у повітрі поблизу. Дані ЛокПоРу передаються по заздалегідь визначеній мережі радіозв'язку з періодичністю 20 секунд. У найкращому випадку ці дані дають можливість попередити про напад (а значить, підняти тривогу) за 5 хвилин. Засоби ЛокПоРу позначаються на карті відстанями в кілометрах відносно чітко визначених орієнтирів.

Радіолокаційна станція

Черговий спостерігач за повітряним простором

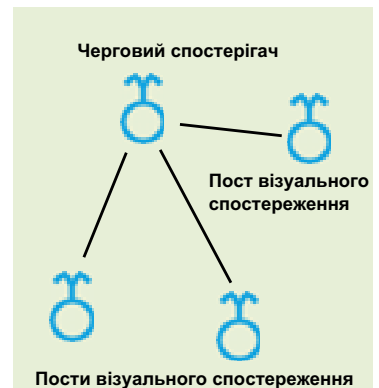
Черговий спостерігач має повідомляти свій підрозділ про ворожу авіацію та крилаті ракети, щоб побратими могли вчасно сховатися в укриття.

Засоби спостереження: бінокль, сигнальний пристрій, компас, зображення авіатехніки ворога, а також за необхідності радіостанція, карта, ручка та папір.

Черговий спостерігач при розгорнутому підрозділі

Твою позицію зазвичай визначає командир. Якщо в районі розгортання підрозділу немає місця, що забезпечує достатнє поле зору, окрім чергового спостерігача призначається ще й окремі пости повітряно-візуального спостереження. У цьому випадку черговий спостерігач має знаходитись у центрі підрозділу, а варта — у місці, що добре підходить для спостереження. Черговий спостерігач командує цими вартовими постами. Між спостерігачем та постами має бути телефонний зв'язок або зв'язок за допомогою умовних сигналів.

Якщо ти прослуховуєш ЛокПоР, передавай інформацію спостереження за повітряним простором, наприклад, так: «Очікуйте ворожу авіацію на низькій висоті з заходу!» Як вести спостереження описано у «Пост візуального спостереження». Спостерігач може одночасно бути і вартовим.

Принципова схема спостереження за повітряним простором при роті

Доповідай:

- як тільки помітиш ворожу авіацію
- якщо згідно з даними ЛокПоРу ворожа авіація може наблизитися до підрозділу на менш ніж 30 км

Повітряна тривога

Повторюваний короткий сигнал:

За небезпеки повітряної атаки:

- негайно ховайся в укриття!
- Якщо твоє завдання — протиповітряна оборона, підготуйся до стрільби!

Відбій

Один довгий сигнал:

- Повертайся до попередньої діяльності

Оголошуй повітряну тривогу:

- якщо вважаєш, що підрозділ у безпосередній небезпеці повітряної атаки
- коли пост візуального спостереження дає команду:

«Повітряна атака! В укриття!»

У певних ситуаціях командир може приймати рішення, що повітряна тривога оголошується лише за наказом.

Відбій

подавай сигнал відбою за наказом командира роти або за інструкцією.

Спостерігач на машині

Бажано, щоб у тебе була можливість говорити з водієм або командиром машини в кабіні. Якщо це неможливо, ти можеш привернути увагу за допомогою сигнального шнура або постукавши по кабіні. Дмовся з водієм до виїзду, які сигнали ви застосовуватимете.

Під час пересування

Періодично перевіряй зв'язок з водієм та машиною позаду.

При виявленні ворожої авіації

- Подай сигнал «Повітряна тривога» водієві (вигуком або іншим способом), а також машині позаду (визначеним жестом, див. нижче).
- Водій сигналізує клаксоном.

Також спостерігач повинен мати можливість захистити машину від нападу з землі.

Найважливіша задача спостерігача — попередити свою машину, машину позаду, а також, за можливості, машину попереду. Якщо на колону напали і ти вважаєш, що вогонь у відповідь буде ефективним — стріляй!

Пост візуального спостереження

Якщо ти на посту візуального спостереження, ти маєш допомагати спостерігачеві виявляти ворожу авіацію та повітряний десант. Для цього ти повинен мати широке поле зору. Підтримуй зв'язок зі спостерігачем по радіо або за допомогою сигналів.

Помітивши в небі авіацію, ти маєш прийняти рішення, чи оголошувати повітряну тривогу. Якщо вважаєш, що підрозділ у безпосередній небезпеці атаки, подавай команду «Повітряна атака! В укриття!» спостерігачеві.

Користуйся біноклем, щоб розгледіти деталі, як-от розпізнавальні знаки країн

Як вести спостереження

Користуйся біноклем, щоб розгледіти деталі, як-от розпізнавальні знаки країн

- Подивись у певному напрямку, зупини погляд на декілька секунд. Оглянь таким чином усе поле зору навколо себе.
- Не дивись на сонце або на яскраво підсвічені хмари. Якщо потрібно, прикладай долоню козирком над очима.
- Якщо сонце світить через димку, надягни сонцезахисні окуляри.
- Не дивись на об'єкти поблизу себе.
- Тримай очі нерухомо кілька секунд, легше помітити, коли щось рухається (наприклад, літак).
- Видима поверхня літака, що летить прямо на тебе, маленька, тому його буде видно лише коли він підлетить близько.
- Реактивні літаки, що летять на великій висоті, залишають білий слід із конденсату.
- Звук реактивного літака зазвичай стає чутно після того, як він пролітає над тобою.
- Звук пропелерів або гелікоптера відстає не так сильно — дивись у напрямку, звідки його чути.
- Звук двигуна чутно краще, якщо зняти шолом.
- Літаки, що піднімаються з малої висоти або розвертаються, часто видно за відблисками.
- Користуйся біноклем лише для того, щоб розгледіти деталі, наприклад розпізнавальні знаки.

Противітряний захист — підсумок

Унеможливити або ускладнити ворогові виявлення, локалізацію та ідентифікацію твого підрозділу можна таким чином:

- *Швидке маскування* — приховуй або маскуй деталі, що дозволяють ідентифікувати підрозділ (наприклад, стволи та антени).
- *Дисципліна при пересуванні* — не залишай слідів та не піднімай пилу, якщо це може видати підрозділ.
- *Вибір місцевості* — надавай перевагу лісу та забудові, уникай відкритих ділянок місцевості.
- *Сигнальна дисципліна* — подавай сигнали таким чином, щоб не видати підрозділ.
- *Світлова та звукова дисципліна.*
- *Користуйся темрявою та поганою видимістю* (димом, туманом, дощем, снігом) — в таких умовах ворогу важче діяти.
- *Дисципліна при використанні вогню та тепла* — ховай джерела тепла, уникай диму.
- *Часте перегрупування з використанням запасної бойової позиції.* Чим рухливіший підрозділ, тим швидше застаріває інформація, яку має ворог.
- *Фальшиві цілі та інші обманні заходи.*
- *Тренування повітряної тривоги.*
- *Прослуховуй ЛокПоР,* щоб дізнаватися про ворожу авіацію заздалегідь.
- *Виставляй спостерігачів та пости візуального спостереження.*

Розосередження зменшує наслідки атаки:

- Тримай велику відстань між машинами у колоні.
- Використовуй декілька доріг при пересуванні.
- Розосереджуй місця розгортання та стоянки.

Радіаційний, хімічний, біологічний захист (РХБЗ)

РХБ означає радіоактивні речовини, хімічні речовини, та біологічні мікроорганізми. У міжнародних стандартах вживається скорочення NBC (nuclear — ядерні, biological — біологічні, chemical — хімічні). РХБ також описано у Довіднику РХБ (шв. Faktabas NBC).

Ураження РХБ

Ураженням РХБ називають ситуації, спричинені дією речовин радіаційного, хімічного, або біологічного характеру, які класифікуються таким чином:

- Радіаційне ураження — це випадки ураження шкідливим іонізуючим опроміненням, незалежно від причин ураження:
  - аварії на ядерному об'єкті чи обладнанні
  - умисне розповсюдження радіації шляхом терористичних актів чи інших злочинних дій
  - застосування ядерних боєприпасів під час бойових дій.
- Біологічне ураження — це випадки ураження шкідливими хвороботворними мікроорганізмами, незалежно від причин ураження:
  - аварія, що спричиняє поширення інфекційних речовин
  - природне поширення
  - навмисне поширення шляхом терористичних актів чи інших злочинних дій
  - застосування біологічної зброї під час бойових дій.
- Хімічне ураження — це випадки ураження шкідливими хімічними речовинами, незалежно від причин ураження:
  - нещасний випадок під час транспортування, зберігання або виробництва небезпечних товарів
  - навмисне поширення шляхом терористичних актів чи інших злочинних дій
  - застосування хімічної зброї під час бойових дій.

РХБ-зброю також називають зброєю масового ураження.

Якщо супротивник вважає, що конвенційна зброя є недостатньою у конфлікті, він може застосовувати неконвенційну зброю, щоб здобути перевагу. Загроза застосування РХБ зброї викликає сильний страх, навіть якщо наслідки такого нападу можуть бути незначними. Цей страх може призвести до паніки і зниження морального духу. Тому постраждалі можуть переживати значне психологічне навантаження. Прикладом може бути здійснення противником диверсії, яка сама по собі є незначною, але, усе ж, може призвести до зниження обороноздатності. Кожен такий випадок можна перетлумачити інакше, наприклад: А чи може така ситуація виникнути через захворювання природним шляхом?

Хоча більшість держав зобов'язалися не застосовувати неконвенційну зброю, для вас і ваших товаришів важливо знати, як захиститися від такої зброї. Адже такі боеприпаси можуть бути застосовані у разі нападу на нашу країну, або ж у випадку виконання міжнародного обов'язку, наприклад під час миротворчих операцій.

Знання про РХБ-зброю також можуть бути корисними та, можливо, життєво важливими і за мирних обставин, як елемент підготовки до надзвичайних ситуацій, наприклад, аварій або терористичних дій із застосуванням хімікатів або радіоактивних матеріалів.

Ви також маєте бути в змозі допомогти цивільним особам у навчанні та практиці поведінки із захисним обладнанням у разі хімічних або ядерних аварій та при використанні РХБ зброї.

Превентивні заходи безпеки

Якщо Ви належним чином підготовлені до атак із застосуванням РХБ-зброї, її вплив можна значно зменшити. Ступінь безпеки (рівень безпеки) визначається згідно з заходами, які необхідно вжити, зважаючи на переважаючі загрози. Рівні безпеки описані у Навчальних правилах при РХБ-загрозах і пожежі (*Utbildningsreglemente NBC och brand*).

Основні заходи безпеки для вас особисто як солдата включають:

- Підготовку/перевірку засобів індивідуального захисту, та їхню наявність при собі. За мінусових температур, зберігання автоінжектора у таких умовах, щоб він не замерз, наприклад: у внутрішній кишень.
- Гоління бороди і стижку волосся, задля щільного прилягання протигазу.
- Ретельне дотримання особистої гігієни.
- Використання таблеток для очищення води (Puritabs), за відсутності доступу до очищеної води.
- Наявність заповненої пляшки з водою. Перевірка того, щоб вода не замерзла.

Перевірка протигазу

Радіаційна загроза низького рівня

Радіаційна загроза може виникати через цілий спектр причин: від глобальної ядерної війни до аварій на ядерних об'єктах, а також через ризики застосування окремих ядерних зарядів у локальних конфліктах. Тероризм також еволюціонував у напрямку масового знищення, що збільшує ймовірність застосування радіоактивних речовин. Крім того, можливі крадіжки та контрабанда радіоактивних речовин. А мобільні пристрої або портативне обладнання можуть генерувати електромагнітні імпульси (ЕМІ). Ці загрози, за виключенням ядерних вибухів, називаються загрозами низького рівня.

Загрози низького рівня виникають через:

- аварії — наприклад, поломки реакторів, нещасні випадки під час транспортування, нещасні випадки у лабораторіях;
- тероризм і злочинність — наприклад, забруднення навколишнього середовища, примітивні ядерні заряди, саботаж на реакторах і джерелах випромінювання, радіологічна зброя, розкрадання і контрабанда радіоактивних речовин;
- війну та воєнні дії — наприклад, боеприпаси зі збідненим ураном і джерелами радіації, свинцевий захист яких було зруйновано у зв'язку з боями.

Ризики від дії радіації, спричиненої радіаційними загрозами низького рівня

Опромінення радіацією з джерела низької рівня загрози навряд чи одразу спричинить значні uszkodження, але у довгостроковій перспективі існує дещо підвищений ризик виникнення раку, спричиненого радіацією.

У випадку збідненого урану, як-от із боеприпасів, які під час детонації перетворилися на пил, існує ризик вдихання часток

такого урану або потрапляння цих часток усередину організму із водою або їжею. У першому випадку, це призводить до підвищеного ризику виникнення раку, а у другому — до отруєння нірок важкими металами.

Такі ж ризики існують при виході з ладу реактора та/ або при застосуванні примітивних ядерних зарядів, але крім того є ще ризики прямого радіаційного ураження та руйнівних ефектів від радіоактивних опадів.

Захисні та превентивні дії проти радіаційних загроз низького рівня

- Перевірте список дій згідно з *Навчальними правилами при РХБ-загрозах і пожежі*.
- Перевірте захисне і санітарне спорядження.
- Якщо ви підозрюєте, що поблизу знаходиться ядерне джерело низької інтенсивності — використовуйте респіратор (захисну маску), який захищає від радіоактивного випромінювання.
- Перевірте показники персонального дозиметра. При виявленні радіації (більше 1 мЗв/год), або якщо загроза низького рівня була виявлена іншим способом (позначка радіаційної речовини), залиште територію і сповістіть командира.

мЗв = мілізіверт,
одиниця вимірювання радіації

Приклад попереджувального знаку про наявність радіоактивних речовин

Ядерна зброя

Ядерний заряд може спричинити сильні руйнування та значні втрати за набагато коротший час, ніж будь-яка інша зброя.

Ядерні заряди в основному розміщують у ракетах великої дальності та у бомбах.

Типи вибухів

Розрізняють чотири типи вибухів: підземний, наземний, атмосферний, і космічний.

Підземний вибух в основному використовується для тестових вибухів.

Наземний вибух. Спалах у вигляді кулі торкається поверхні землі або води. Виникає велика кількість радіоактивних опадів, що спричиняють утворення радіоактивного шару навколо місця вибуху (епіцентр) і в місцях, куди вітер переносить радіоактивний пил.

Атмосферний вибух. Вогняна куля не торкається поверхні землі або води. Як правило, значних радіоактивних опадів не виникає.

Атмосферний вибух

Космічний вибух відбувається на такій висоті (понад 30 км), що основний ефект виникає через електромагнітний імпульс

Наземний вибух

Первинні уражаючі фактори вибуху

- *Електромагнітний імпульс* (ефект ЕМІ триває від 1 наносекунди до 10 мікросекунд) формується та досягає антен і металевих предметів, які можуть діяти як антени, та спричиняє пошкодження підключеного електронного обладнання. ЕМІ рухається зі швидкістю світла. ЕМІ має велику зону дії, якщо вибух відбувається на великій висоті. ЕМІ від вибуху космічного типу над іншою частиною Європи може досягнути України.
- *Початкова (проникаюча) радіація* — це іонізуюче випромінювання (нейтронне і гамма-випромінювання), яке протягом першої хвилини виділяється в результаті ядерної реакції вибуху ядерного заряду. Воно має велику проникну здатність і викликає радіаційне ураження. Сила такого випромінювання стрімко спадає.
- *Світлове випромінювання* (триває кілька мілісекунд). Під час вибуху на кілька секунд утворюється вогняна куля, яка у випадку кілотонних зарядів може мати радіус у сотні метрів. Світлове випромінювання засліплює вдень на відстані 20–30 км і в темний час доби — до 100 км. При денному освітленні зір може погіршитися на кілька хвилин. У темряві нічний зір погіршується або втрачається на кілька годин.
- *Теплове випромінювання* (триває до 1 секунди). Теплове випромінювання може спричинити опіки, здебільшого на незахищеній шкірі.
- *Ударна хвиля* (триває від 1 до 10 секунд). Під час вибуху виникає надзвичайно сильна ударна хвиля (через надлишковий тиск), яка триває кілька секунд. Ця ударна хвиля може зносити будинки і вивертати дерева. Вона може перевертати і відкидати легкі транспортні засоби, зброю, радіостанції. Скло розбивається, каміння, гілки, інструменти розлітають-

ся і можуть завдати значної шкоди.

Після ударної хвилі виникає негативний тиск, який викликає другу, слабшу ударну хвилю в протилежному напрямку. Ефект той же — скло, каміння, гілки та інші предмети розлітаються навколо, цього разу у напрямку до епіцентру вибуху.

Вторинні уражаючі фактори вибуху

- *Радіоактивні опади* (діють від хвилин до тижнів). Після наземного вибуху пил та інші частинки потрапляють в атмосферу, стають радіоактивними, та можуть переноситися вітром на великі відстані від епіцентру. Наскільки великою буде площа опадів, залежить від метеорологічних умов і розміру ядерного заряду.
- *Залишкова радіація* утворюється від радіоактивного пилу, який опинився на землі.
- *Пожежа* (може тривати від кількох годин до кількох днів). Крім великих пожеж, які виникають у селах і містах, також підіймається дим на висоту в кілька кілометрів. Цей дим може охопити величезні площі за кілька днів.
- *Психологічний вплив* (може тривати від місяців до десятків років). Можна припустити, що психологічний ефект буде дуже серйозним. Ядерна зброя, яка вражає міста, а отже, і багатьох мирних жителів також викликає психологічний вплив на наші підрозділи.
- *Значні руйнування* можуть порушити соціальну інфраструктуру таким чином, що вжиті контрзаходи та витрачені зусилля для порятунку можуть здаватися надзвичайно складними або й неможливими. Усі наслідки ядерної війни можуть вплинути навіть на невоюючі держави, в основному через психологічні наслідки.

Радіаційне ураження

Опромінення радіацією завдає шкоди організму. Однак організм часто може відновитися після цих травм. Доза опромінення у 100 мЗв, отримана протягом 24 годин, як правило, не викликає значних гострих наслідків.

При дозах опромінення понад 500 мЗв з'являються перші симптоми гострого радіаційного ураження: нудота і блювання. Хороший захист значно знижує дозу опромінення. Зовнішнє перекриття, таке як земля, гравій, пісок, додатково знижує дозу радіації.

Залишайтеся в укритті, якщо у вас немає необхідності бути назовні. Зазвичай те, що захищає від обстрілів, захищає і від радіаційного ураження.

Пильнуйте за тим, щоб не вдихати пил тощо, який може бути «зараженим» (опроміненим). Потрібно ретельно очистити себе від пилу або інших забрудників, які можуть містити радіацію.

Захисні та превентивні дії проти радіоактивних опадів

Ваші дії:

- Перевірте порядок дій згідно з *Навчальними правилами при РХБ-загрозах і пожежі*.
- Одягайте захисний одяг, якщо перебуваєте поза укриттям.
- Перевірте захисне і санітарне обладнання.
- Накрийте транспортні засоби, матеріальне та інше обладнання, щоб уникнути можливих радіоактивних опадів. Щоб полегшити очищення, необхідно перемістити матеріальне обладнання під накриття для легшого знезараження.

У інших ситуаціях, дійте згідно з наказами.

Захисні та превентивні дії у випадку вибуху ядерної зброї

Ваші дії:

- Перевірте порядок дій згідно з *Навчальними правилами при РХБ-загрозах і пожежі*.
- Якщо Ви перебуваєте назовні, вдягайте захисний одяг за принципом багатошаровості.
- Перевірте захисне і санітарне обладнання.
- Розташуйте транспортні засоби, матеріальне та інше обладнання так, щоб вони могли якомога краще протистояти тепловому випромінюванню та ударній хвилі від вибуху ядерного заряду. Перемістіть обладнання в укриття.
- Якщо у Вас немає термінової необхідності бути назовні, сховайтеся у захищене укриття.

У інших ситуаціях, дійте згідно з наказами.

Рівень захисту збільшується також в залежності від Вашої готовності, що включає такі аспекти, як організоване розміщення спостерігачів за радіацією, підготовка радіаційно-розвідувальних патрулів, підготовка засобів санітарної обробки.

Батальйони організовують аварійно-рятувальні сили спеціального призначення. Їхнім завданням є рятувати постраждалі підрозділи та цивільне населення.

Зарядний пристрій для дозиметра, а також дозиметри 11 і 21

Індивідуальний дозиметр 61

Інтенсиметр 25

Екран дозиметра 11

Екран дозиметра 21

Екран інтенсиметра 25

Спостерігач за радіацією

Спостерігачів за радіацією призначають у межах взводу та роти, коли очікуються радіоактивні опади або ядерний вибух. Завданням спостерігачів за радіацією є визначити і сповістити про радіоактивні опади.

Якщо одночасно очікуються радіаційні опади і розповсюдження отруйних хімічних речовин, тоді можуть призначатися водночас спостерігачі за радіацією та хімічними отруйними речовинами.

Спорядження

- Протигаз, який щільно прилягає, із зафіксованим фільтром (протигаз можна одягнути)
- Резинові чоботи
- Захисні рукавиці (легкодоступні)
- Комплект хімічного захисту (легкодоступні)
- Годинник
- Компас
- Ліхтарик
- Блокнот і ручка
- Засоби комунікації з командиром
- Засоби радіаційної розвідки:
  - дозиметр 11 (зеленого кольору, діапазон вимірювань 0–1000 мЗв), переносний, закріплюється на лямці сумки протигазу або у доступному місці на бойовому спорядженні;
  - дозиметр 21 (червоного кольору, діапазон вимірювання 0–6000 мЗв), закріплюється над поверхнею землі, під час руху можна закріплювати на бойовій техніці або транспортних засобах;
  - індивідуальний дозиметр 61 використовується за інструкцією;
  - Інтенсиметр зберігається у найбільш захищеному місці, готовим до вимірювання. Під час зчитування тримайте інтенсиметр на висоті 1 метра над поверхнею землі;
- Інструкції у паперовій формі

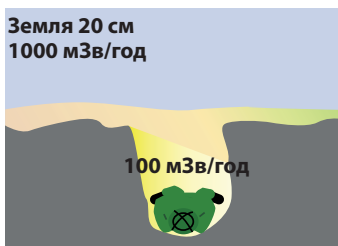
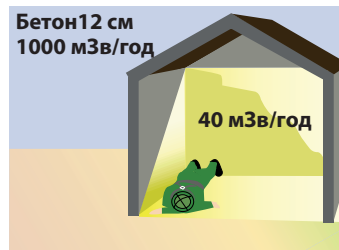
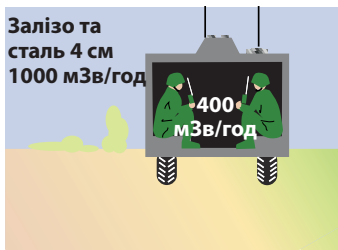
Спостерігач за радіацією в дії

Коли інтенсиметр показує підвищення рівня радіації, про це потрібно відрепортувати.

- Потрібно відрепортувати про час та інтенсивність випромінювання (навіть про низькі результати вимірювань).
- Після першого заміру, потрібно зчитувати показники приладів і фіксувати інтенсивність кожні 15 хвилин.

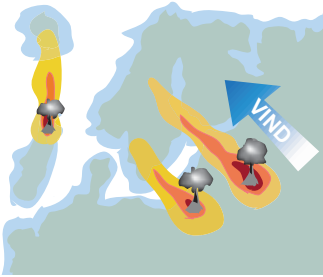
Приклад такого рапорта:

«В.Н. до К.Н.
Дата 29.12.23
Час 12.00
Початкова точка на карті 12
Інтенсиметр 25: 600 мЗв/год
Дозиметр 11: 800 мЗв
Випадання пилу триває
Вітер південно-східний, 5 м/с»

Приклади захисних можливостей різних об'єктів при радіації

Протигаз захищає Ваші дихальні шляхи від радіоактивних опадів.

Радіоактивні опади можуть вражати великі географічні території

Радіоактивні опади

Ви та Ваш підрозділ можете постраждати від радіоактивних опадів від ядерного заряду, навіть якщо на Вас не вплинули інші фактори. Радіоактивні опади можуть тривати певний час після вибуху. Майте на увазі, що дощові або снігові опади можуть призвести до накопичення радіоактивного пилу.

Сигнал тривоги

Підрозділ попереджають про радіоактивні опади. Попередження надсилається невідкладно за допомогою доступних засобів зв'язку.

Попередження відбувається за командою «Радіаційний захист» командира підрозділу

«Радіаційний захист!» передбачає такі дії:

1. Одягніть протигаз.
2. Накрийте настилем предмети матеріального забезпечення, обладнання, припаси.
3. Перевірте захисний костюм (щоб не було оголеної шкіри).
4. Сховайтесь у транспортному засобі, будівлі, або бункері. Облаштуйте інше укриття за необхідності.

Що робити після радіаційних опадів

1. Залишайтеся в укритті доки не отримаєте наказ про вихід з укриття
2. Зніміть зовнішній настил після того, як опади закінчилися. Очистіть накриття і настили, що використовувалися для захисту від опадів, для того, щоб їх можна було використовувати знову.
3. Зніміть кілька сантиметрів верхнього шару ґрунту навколо укриття, щоб не контактувати із радіоактивним пилом.
4. Проведіть знезараження перед тим, як сідати у транспортний засіб або заходити в укриття тощо.
5. Завжди дезінфікуйте оголену шкіру та обладнання, яке контактує із землею, гілками або водою, куди могли потрапити радіоактивні опади.

Грубе знезараження за допомогою ялинових гілок — робота в парах

Якщо опади продовжуються, необхідно проводити знезараження себе і матеріалів кожні 15–30 хвилин.

Під час знезараження потрібно очистити себе і своє обладнання від *радіоактивного пилу*. Якщо допомагаєте комусь, не струшуйте пил донизу.

Біологічн у зброю виявити важко. Підозри у її застосуванні з'являються лише тоді, коли персонал починає хворіти.

Біологічна зброя

Біологічна зброя (біологічні агенти) — це живі мікроорганізми, які навмисно використовуються з метою спричинення хвороб або смерті серед людей, тварин і рослин.

Біологічні зброя може складатися з бактерій (риккетсії — це бактерії, які не можуть розмножуватися поза клітинами- господарями), вірусів, грибків і токсинів.

Прикладами деяких захворювань, які можуть бути спричинені біологічними агентами, є сибірська виразка, чума, холера, марбурзька лихоманка, чума свиней, кроляча гарячка, і чорна стеблова іржа.

Біологічна зброя — це боеприпаси, у яких містяться біологічні агенти, і призначенням таких боеприпасів яких є поширення цих агентів.

Приклад попереджувального знака

Інфекційний агент

Властивості

Біологічна зброя є унікальною через те, що відносно невелика кількість речовини може вразити велике число людей на великій території. Біологічна зброя, що розповсюджується, є невидимою, не має запаху, і її дуже важко визначити вимірювальними приладами. Біологічна зброя є відносно дешевою у виробництві, і може застосовуватися для ураження людей, тварин або рослин. Варто також зауважити, що ефект від застосування такої зброї настає з певною затримкою, оскільки біологічні агенти повинні дозріти перед спалахом хвороби. Деякі хвороби, які легко передаються від людини до людини, можуть викликати значні епідемії. Прикладами таких є чума та віспа.

Розповсюдження

Розповсюдження відбувається такими шляхами:

- Через бомби, ракети, роботи, аерозольні генератори, вертольоти, літаки, кораблі/човни та інші транспортні засоби
- Через воду і продукти харчування
- Через переносників (блохи, комарі, кліщі, глисти, забруднений одяг тощо)

Час, протягом якого мікроорганізми виживають після розсіювання, може бути різним залежно від типу організму, способу його підготовки та навколишнього середовища. Час їх виживання може бути від кількох хвилин до десятків років. Це означає, що при їх розповсюдженні у повітрі небезпечна відстань у напрямку вітру може коливатися від кількох сотень кілометрів, або й більше.

Ретельна гігієна та пильне ставлення до продуктів харчування та відходів є найкращим профілактичним заходом проти навмисного поширення інфекції та проти «природних» епідемій. Стеж, щоб ти не став розповсюджувачем!

Біологічна зброя може потрапити в організм такими шляхами:

- Через дихальні шляхи (повітряним способом)
- Через шлунково-кишковий тракт (через їжу і воду)
- Через шкіру, рани на шкірі та слизових оболонках (укуси комах та кліщів, прямий фізичний контакт)

Для деяких біологічних агентів достатньо невеликої кількості організмів у легенях, щоб спричинити інфекцію. Для інших — необхідна вища доза інфекції для виникнення хвороби.

Характерні ознаки біологічної атаки

Розповсюдження агентів біологічної зброї може відбуватися непомітно. Першою ознакою є те, що інфіковані стають хворими. Якщо одночасно хворіє багато людей, це має бути тривожним сигналом. У цьому випадку важко розрізнити біологічну атаку від природної епідемії.

Засоби захисту

Захисне спорядження проти хімічних атак також підходить для захисту проти біологічної зброї.

Захисні та превентивні дії

Нижче наведено список загальних профілактичних дій, які допомагають зменшити розповсюдження навіть природних епідемій:

- Очищуйте, тобто фільтруйте та дезінфікуйте воду, що використовується для приготування їжі, пиття, миття посуду, особистої гігієни і медичних потреб.
- Мийте руки перед прийомом їжі та після туалету. Слідкуйте за чистотою та дезінфекцією туалетів і користуйтеся спеціально відведеною вигрібною ямою.
- Потрібно ретельно мити каструлі, столові прибори та пляшки для води.
- Бажано щодня приймати душ і голитися (намагайтеся уникати порізів).
- Намагайтеся часто переодягатися у чистий одяг і міняти постіль.
- Щоб зменшити ризики зараження через укуси комах, користуйтеся спреєм від укусів.

Дії у разі раннього попередження про зараження

- Потрібно захистити запаси води і їжі, розмістивши їх під накриттям.
- Перевірте і майте при собі засоби індивідуального захисту.
- Підготуйтеся до знезараження, зробивши запаси води, мила, хлорного вапна у водному розчині тощо.
- Перебувайте у приміщенні, захищеному від РХБ-загроз. У разі відсутності РХБ-фільтру, затуліть щілини і вимкніть вентиляцію.
- Вдягніть захисний костюм.
- Слідкуйте за можливими проявами зараження/забруднення.
- Слідкуйте за сховищем води та продовольчим складом.
- Вживайте лише ту їжу, яка готувалася щонайменше 5 хв, або яка є законсервованою або герметично запакованою.

Дії після сигналу тривоги про зараження

У разі виявлення зараження, або у випадку сигналу тривоги про зараження біологічними агентами, потрібно діяти так, як і у випадку ураження хімічними агентами (див. у розділі про хімічну зброю). Не можна виключати присутність агентів біологічної або хімічної зброї до проведення вимірювання. Якщо вимірювання не виявило хімічного забруднення, не можна виключати можливість присутності розсіяного біологічного зараження.

- Сховайтесь у приміщенні, захищеному від РХБ-загроз. У разі відсутності РХБ-фільтру, затуліть щілини і вимкніть вентиляцію.
- Якщо Ви не маєте змоги потрапити у приміщення захищене від РХБ, вдягніть протигаз.
- Помийте руки, ший і обличчя водою з милом, або ж індивідуальним санітазером, і вмийтеся після цього водою.
- Уникайте близького контакту з іншими.
- Про симптоми одразу повідомляйте командира.
- Потрібно уникати скупчення людей, щоб запобігти поширенню зараження.

Лікування хворих

Проти біологічних засобів використовують ті ж самі препарати і методи лікування, що і проти хвороб у мирний час. Захист населення від інфекцій та охорона здоров'я в мирний час є основою для захисту від біологічних загроз під час війни.

Санітарна обробка матеріального забезпечення

Різні матеріали мають різну стійкість до нагрівання, дії хімічних речовин тощо. Зовнішня обробка зазвичай здійснюється за допомогою:

- механічної обробки поверхонь дезінфікуючим водянним розчином
- дезінфікуючих газоподібних речовин
- нагрівання.

У польових умовах одяг можна обробляти так:

- нагріти гарячим повітрям
- проварити 15 хвилин
- нагріти до 80–85 °С разом із синтетичним миючим засобом.

Більші предмети матеріального забезпечення, такі як транспортні засоби, артилерійські установки тощо можна промити водою та почистити щіткою для механічного видалення більшості мікроорганізмів. Найкраще, якщо вода змішується із знезаражувачем/дезінфектором. Якщо деякі предмети важко або неможливо повністю продезінфікувати, ризик зараження все одно можна зменшити, очистивши доступні поверхні.

Небезпечні хімічні речовини

У містах, бухтах і промислових зонах часто є склади промислових хімікатів. Велика кількість небезпечних хімічних речовин також транспортується нашими дорогами та залізницею. Ці хімічні речовини можуть бути небезпечними у разі аварій та інших неконтрольованих викидів, як-от під час бойових дій.

Прикладами небезпечних хімічних речовин є газоподібний хлор, діоксид сірки, аміак і хлористий водень. Інші токсичні субстанції можуть утворюватися при пожежах.

Хлор, аміак, діоксид сірки та хлористий водень подразнюють очі, горло та дихальні шляхи.

Хлор також може накопичуватися у легенях у високій концентрації, що може призвести до їх набряку, тобто появи великої

кількості рідини в легеневій тканині. Це призводить до погіршення надходження кисню і, отже, до збільшення навантаження на серце. У найгіршому випадку це призводить до смерті.

Наше захисне спорядження не призначене для захисту від промислових хімікатів протягом довгого часу.

Симптоми

Симптомами хімічного отруєння є: сльозотеча, кашель, відчуття задухи, біль при вдиху та погане загальне самопочуття.

Набряк легенів повністю розвивається від кількох годин до доби після вдихання хімічних речовин. Перші симптоми відносно помірні. Тому персонал, який вдихнув хімічні речовини, повинен перебувати під наглядом протягом 1–2 днів.

Захисні та превентивні дії

Засоби індивідуального або колективного захисту надають різний рівень захисту, залежно від хімічної речовини. У випадку тривалого перебування у середовищі хімічної хмари, можуть знадобитися інші типи фільтрів.

Простір, який потрібно використовувати, герметизують пластиком і скотчем. Вентилятори та отвори припливного повітря вимикають та заклеюють. Воду та інші припаси розміщують у захищених зонах.

Лікування

- Одягніть на постраждалого протигаз.
- Перенесіть поранених із загазованої зони до медпункту чи лікарні.
- Зніміть одяг та уніформу, які можуть бути загазованими.
- За потреби і наявності, надайте постраждалому кисень.
- За можливості, оберігайте постраждалого від фізичних навантажень.

Лікування спрямоване на попередження розвитку набряку легенів.

Приклади попереджувальних знаків

Вибухонебезпечна речовина

Легкозаймиста рідина

Легкозаймиста речовина

Самозаймиста речовина

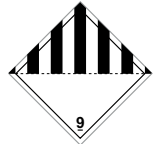
Окислювальна речовина

Органічний перекис

Речовина, що виділяє горючий газ при поєднанні з водою

Інші небезпечні речовини

Простір закрито пластиком для захисту від хімічних речовин і хімічної зброї

Хімічна зброя

Засоби хімічної зброї (ХЗ) — це отруйні речовини у твердому, рідкому або газоподібному стані, які можуть завдавати шкоду або вбивати людей, тварин і рослини. Їх можуть поширювати багатьма способами, зокрема за допомогою розпилювачів, бомб, роботів, ракет, артилерійських снарядів і мін. Хімічна зброя у газоподібній формі є невидимою і переноситься вітром. Хімічна зброя у формі рідини може зберігатися годинами, днями, а то і тижнями, випаровуючись і виділяючи газ.

Хімічна хмара є найбільш ймовірною формою забруднення.

Вплив

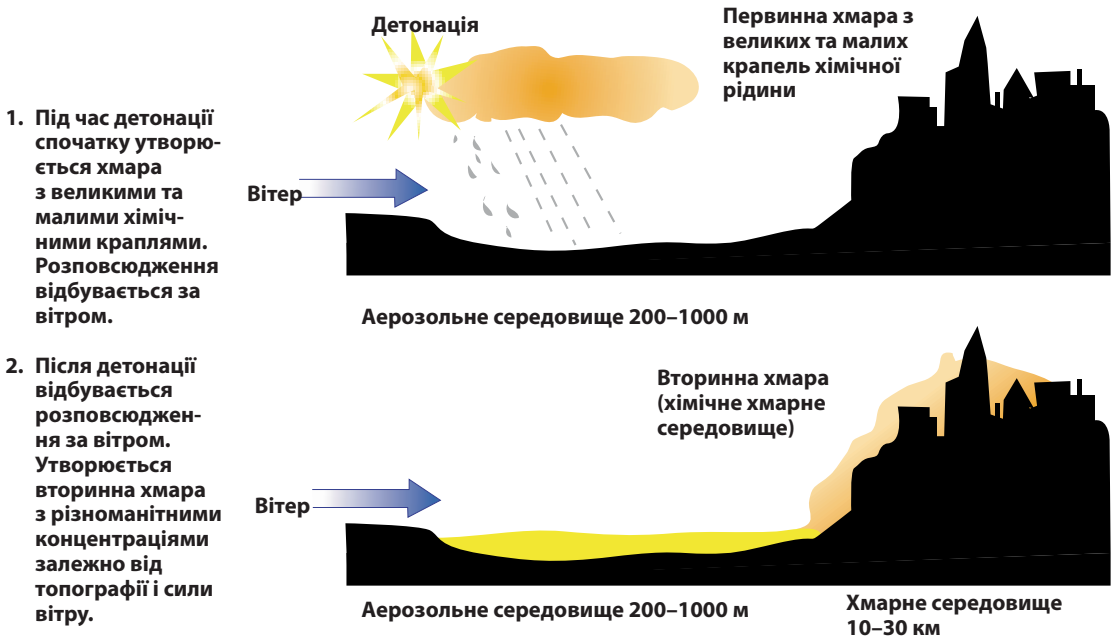
Хімічна зброя у газоподібному або рідкому стані може потрапляти у тіло через очі, ніс і рот. У рідкому стані — навіть через шкіру. Тому важливими елементами захисту від хімічної зброї є протигаз і захисний костюм.

Щоб вижити та працювати в хмарному середовищі ХЗ потрібно носити щонайменше протигаз.

Нервово-паралітичний газ має спрямовану дію на нервову систему організму і зазвичай спочатку викликає проблеми із зором та головний біль. Потім симптоми прогресують до задухи, судом і паралічу.

Смерть може настати протягом півгодини, якщо швидко не ввести антидот.

Приклад розповсюдження хімічних агентів за допомогою зброї

Прикладами нервово-паралітичних газів є табун (GA), зарин (GB), зоман (GD) та ві-газ (VX).

Хімічна зброя *шкірно-наривної дії* швидко проникає у шкіру, очі, легені і викликає пухирі та виразки на шкірі та пошкодження легенів.

У різних випадках може пройти кілька годин до того, як симптоми стають помітними. Першими симптомами є почервоніння і набряк. Потім з'являються пухирі і виразки. Найгірший ефект відбувається з очима: можливе настання сліпоти.

Прикладами хімічної зброї, що пошкоджує шкіру та тканини, є люїзит (L) та іприт / гірчичний газ (H).

Інші види хімічної зброї загальноотруйної дії включають ціаністий водень, конденсовані гази, психохімічні речовини, токсини (отрути, отримані з бактерій, грибів, водоростей, з речовин синтетичного та рослинного походження). Пестициди та гербіциди, які призначені для знищення рослинності, лісів та інших насаджень, також вважають хімічною зброєю (фітотоксикантами).

ХЗ можна виявити (окрім індикації приладами) за такими ознаками

Симптоми	якщо втрачається різкість зору, відчувається тиск у грудях, підвищується слинотеча, виникає задуха
Відчуття і спостереження	якщо є підозрілий запах, рідина або дим
Розповсюдження	якщо ви спостерігаєте розсіювання диму або рідини з літака, або бачите підозрілий дим або рідину від вибухів

Хімічну зброю в дії можна також визначити, спостерігаючи за природою. У птахів і комах (наприклад, мурахи), симптоми ураження нервово-паралітичним газом проявляються раніше — вони гинуть.

Симптоми дії нервово-паралітичного газу

Дія гірчичного газу

Приклади попереджувальних знаків

Гази

Токсичні речовини

Корозійні речовини

Найважливішим елементом базового захисту (БЗ) є протигаз

Захист

Наші підрозділи оснащені *базовим захистом (БЗ)*, який дає змогу виконувати завдання у середовищі хімічної хмари, а також пройти через хімічне середовище у аерозольному стані.

Деякі з підрозділів мають комплекти *спеціального рівня захисту (СЗ)*, що дає їм можливість вирішувати завдання в аерозольному хімічному середовищі рідких отравляючих речовин (ОР) до 24 годин.

Захисний комплект складається із засобів індивідуального захисту та засобів індикації та знезараження групового користування. Деякі підрозділи також можуть мати доступ до засобів колективного захисту.

Засоби колективного захисту можуть бути вмонтовані у бойові машини та укриття. Це обладнання описано у *Faktabas NBC, SoldR Mtrl.*

Для того, щоб впоратися із завданнями в умовах хімічного забруднення, Вам і Вашому підрозділу необхідно регулярно відпрацьовувати підготовчі захисні дії, заходи у випадку тривоги, заходи по догляду за пораненими хімічною зброєю, заходи при проходженні зони хімічного забруднення тощо.

До БЗ входить, окрім протигазу, одноразова накидка для захисту від крапель ОР

Протихімічний нижній одяг входить до СЗ і він вдягається під польову уніформу

До СЗ входить також протихімічний бойовий костюм.

Захисні та превентивні дії

Найважливішою превентивною мірою є дотримання базових рекомендацій з РХБЗ (сторінка 101).

За потреби підвищення рівня захисту, виконуйте такі дії:

- Перевірте засоби індивідуального захисту (справність та наявність). Протигаз слід дістати із пластикового чохла, щоб він був доступним.
- Взуйте гумові чоботи.
- Підготуйте захисний костюм від від рідкої хімічної зброї, щоб він був доступним за необхідності. Наприклад, можна покласти частину захисного костюму для ніг у сумку для протигазу, а частину для решти тіла — у наколінні кишені.
- Візьміть із собою дощовик задля швидкого захисту.
- Намагайтеся захистити зброю та інше матеріальне обладнання, або хоча б поверхні, яких торкаються.
- Перебувайте у захищеному сховищі, якщо це дозволено згідно із завданням.

За спеціальним наказом Ви маєте:

- Одягнути протихімічну захисну білизну або зовнішню захисну бойову форму. Зовнішню форму потрібно носити незастебнутою.
- Прийняти антидоти проти нервово-паралітичних газів (у профілактичних цілях)
- Прикріпити індикаторний папір 104 до одягу чи спорядження, щоб можна було легко помітити зміну кольору.

Захист підрозділу також буде посилено, якщо підготувати і організовано розмістити *спостерігача за хімічною зброєю*, підготувати розвідувальні патрулі, а також обладнання для *санітарної обробки*.

При виявленні ознак застосування ХЗ, спостерігач за хімічною зброєю повідомляє підрозділ.

Медпрепарати проти нервово-паралітичних газів

Пам'ятай!

- Засоби індикації зберігаються у захищеному місці, однак готовими до використання.
- Індикаторний папір 104 чіпляється на одяг, зброю чи бойову техніку так, аби його було легко зчитати.
- Вимірювальні прилади не можна прикріплювати до радіоантен.

Індикаторний папір 105 розміщують щонайменше в двох місцях так, щоб було видно його колір. Папір для зручності можна прикріпити на картон або дерев'яну дошку.

Комплект ідентифікації ХЗ 98

Пристій хімічної розвідки САМ

Хімічна розвідка з використанням САМ

Спорядження спостерігача за хімічною зброєю

- Засоби індивідуального захисту (легкодоступні, проти газ можна одягнути)
- Гумові чоботи (одягнути)
- Захисні рукавиці (легкодоступні)
- Захисний комплект від рідинної ХЗ або захисний бойовий костюм (легкодоступні або одягнути)
- Індикатори для виявлення ОР
- Годинник
- Компас
- Ліхтарик
- Блокнот і ручка
- Засіб оголошення тривоги
- Засоби зв'язку з командиром
- Інструкції у паперовій формі

Дії спостерігача за хімічною зброєю

У разі виявлення хімічного забруднення за допомогою індикатора або за допомогою системи виявлення «Симптоми, Відчуття і спостереження, Розповсюдження», спостерігач повинен діяти так:

1. Сигнал тривоги про застосування ХЗ.
2. Одягнути протигаз
3. Перевірити готовність індикаторів
4. Повідомити про час, напрямок вітру, тип індикації, а також колір або значення/результат, які показує засіб індикації.
5. Робити заміри забруднення повітря кожні 20 хвилин, або безперервно за допомогою приладів індикації до отримання іншого наказу

Приклад такого запису:

від ВЙ до КЙ,
 Дата 03.11.23
 Час 11.05
 Індикаторний папір 105, чорний,
 Піддон для нервово-паралітичного газу
 90, безколірний,
 Індикаторна трубка 21, безколірна,
 Прилад для детекції газу, 4 поділки,
 Вітер південно-західний 10 м/с.

Репортуйте лише про те, що ви бачите.

У разі поширення ОР (прямої хімічної атаки) іноді необхідно спочатку надягнути на себе захисний одяг. Потім потрібно якнайшвидше сповістити про хімічне забруднення.

Якщо є підозра про потрапляння на Вас хімічної зброї, одразу проведіть знезараження.

Якщо є підозра про хімічне зараження, одразу проведіть знезараження. Заміри можна проводити за допомогою індикаторного паперу,

індикаторного піддона, індикаторної трубки та індикаторного приладу. Після першого звіту відбувається зчитування індикаторного обладнання та звітування про показники через інтервали часу, визначені командиром.

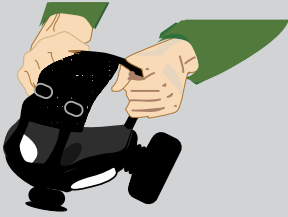
Індикація забруднення повітря за допомогою ручної помпи та індикаторного піддона.

Сигнал тривоги

Командир підрозділу визначає способи попередження та оголошення тривоги.

Дії у разі сигналу попередження і тривоги

- Одягніть протигаз
- Переконайтеся, що Ваші товариші також почули сигнал тривоги
- Якщо є підозра про потрапляння на Вас ОР, одразу проведіть знезараження.

Розгорніть

Одягніть

Затягніть

Сильно
видихніть

Індивідуальний дезінфікуючий засіб 104 (хлорне вапно)

Одягнути протигаз

Слідуйте таким вказівкам:

1. Затримайте дихання.
2. Зніміть шолом.
3. Одягніть протигаз. Відрегулюйте кріплення так, щоб протигаз щільно прилягав.
4. Сильно видихніть, щоб газ вийшов із легенів і протигазу.
5. Закривши вентиляційні отвори протигазу, спробуйте вдихнути, щоб перевірити, що протигаз щільно прилягає.
6. Одягніть шолом.
7. Переконайтеся, що всі ділянки шкіри, такі як шия, руки, тощо, захищені; а також, що відсутні оголені ділянки шкіри. Закрийте сумку від протигазу.
8. Продовжуйте виконувати завдання і намагайтеся встановити зв'язок з командиром.

Відбій сигналу тривоги

Найнижчий за рангом командир роти (або людина з відповідним званням) віддає наказ про відбій (зняти протигаз), якщо було отримано підтвердження, що хімічна зброя не застосовувалася.

У випадку, якщо хімічна зброя була застосована, наказ про відбій дає командир батальйону (або людина з відповідним званням).

Посипте особистий дезінфікуючий засіб на долоні

Обробіть руки індивідуальним дезінфікуючим засобом протягом половини хвилини

Знезараження

Потрібно провести негайне знезараження, якщо є підозра про потрапляння на Вас хімічної речовини. Це потрібно зробити негайно. Спочатку обробіть руки, а потім інші ділянки, на які могли потрапити хімічні речовини.

Дійте таким чином:

1. Нанесіть індивідуальний дезінфікуючий засіб на одну руку і злегка обробіть ділянки шкіри пів хвилини.
2. Зачекайте ще пів хвилини і потім обтрусіть порошок
3. Промийте руки чистою водою, якщо є можливість
4. Протріть чоботи/черевики, зброю, інструменти та інше спорядження мотузками, ганчірками тощо.
5. Нанесіть дезінфікуючий засіб на предмети, обробляйте їх принаймні півхвилини.
6. Обтрусіть порошок.

Негайне знезараження також проводять на засобах і припасах, обробляючи їх індивідуальним дезінфікуючим засобом, якщо є підозра потрапляння хімічних речовин на їх поверхню. Нанесіть засіб навіть на ті поверхні, які можуть бути вільні від хімічних речовин, наприклад, ручки і сходи бойових машин. Якщо є можливість, залиште дезінфікуючий засіб на цих поверхнях.

Обробіть незахищені ділянки шкіри. Обтрусіть порошок.

Після цього одягніть гумові рукавиці.

Працюйте парами. Будьте обережні!

Негайна дезактивація бойових машин з допомогою DS-2 та особистого дезінфікуючого засобу 104

Обережно відкрийте люк та розпиліть ДС-2 по краях, а опісля обприскайте необхідні для виконання бойових завдань чи виходу із машини поверхні

Наостанок посипте на поверхні, які очищає особистий дезінфікуючий засіб

© Foto: Ivar Blikt, FBB

Для того, щоби цілком очистити машину від ОР, потрібне повне знезараження. Виконується за наказом командира.

Як допомогти товаришеві, ураженому нервово-паралітичним газом.

Людина, що уражена нервово-паралітичним газом, зазвичай не може сама собі надати допомогу.

1. Перевірте, що протигаз постраждалого одягнений і щільно закріплений.
2. Зробіть укол автоінжектором постраждалого та, можливо, введіть другу дозу, якщо перша не допоможе протягом 10 хвилин. Використані автоінжектори покладіть у праву кишеню штанів постраждалого, щоб медичний персонал знав, яку дозу антидоту було введено.
3. За потреби проведіть знезараження постраждалого його індивідуальними засобами.
4. Покличте медика.

Автоінжектор потрібно зберігати таким чином, щоб він не замерз. Ваш керівник вирішує, де зберігати автоінжектор, щоб Ваш товариш міг знайти його, якщо йому доведеться надавати тобі допомогу.

Перевірте протигаз

Зробіть укол автоінжектором

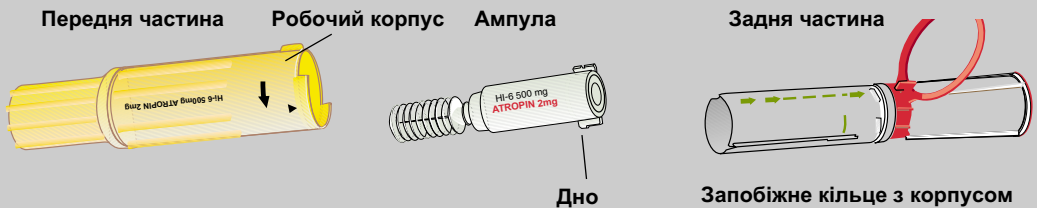
Антидоти проти нервово-паралітичного газу

Якщо у Вас з'являються симптоми отруєння *нервово-паралітичним газом*, негайно введіть собі антидот за допомогою автоінжектора!

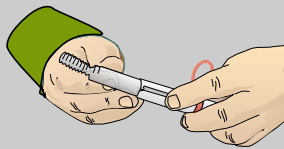
Автоінжектор містить андидоти до нервово-паралітичних газів і припиняє дію нервово-паралітичних газів на нервову систему. Автоінжектор потрібно носити у доступному місці у захисному спорядженні. За холодних умов його необхідно зберігати так, аби уникнути замерзання. Ваш командир підрозділу повинен вирішити, де його потрібно зберігати, аби ваш товариш міг його знайти, якщо йому доведеться вам допомагати.

Обов'язково потренуйтеся робити це у захисному спорядженні та протигазі! Потренуйтеся також у темряві!

Елементи автоінжектора

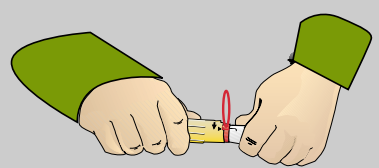
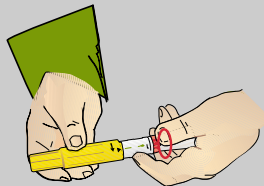

Інструкція по підготовці

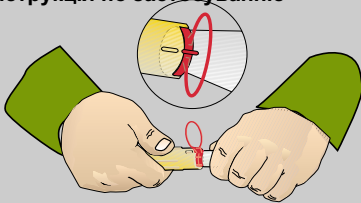
Втисніть ампулу у задню частину

Вставте передню частину в робочий корпус так, щоб чорний трикутник пройшов уздовж зеленої стрілки на задній частині, доки передня частина цілком увійде в робочий корпус до кільця запобіжника.

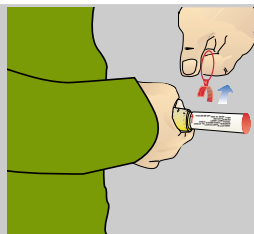

Закріпіть автоінжектор, повернувши передню частину в напрямку чорної стрілки на робочому корпусі приблизно на 2 мм.

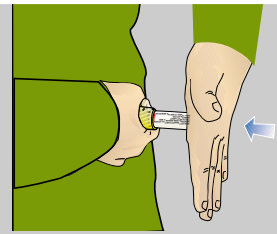
Інструкція по застосуванню

Поверніть передню частину в напрямку стрілки до упору. Перевірте великим пальцем, чи передня частина робочого корпусу знаходиться навпроти кільця запобіжника сенсорної ручки. Потрусіть протягом 5 секунд.

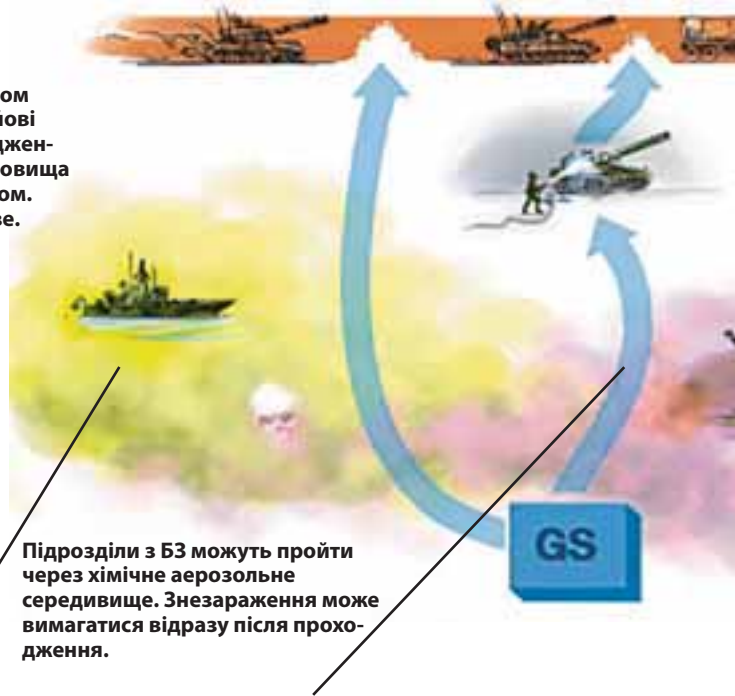

Помістіть передню частину робочого корпусу на жовту передню частину перпендикулярно на край стегна і витягніть запобіжне кільце.

Запустіть автоінжектор, натиснувши на його дно долонею. Притримайте 10 секунд, а потім видаліть його. Жовту передню частину покладіть в кишеню на правій нозі.

Підрозділи з базовим захистом (БЗ) можуть здійснювати бойові дії всередині чи після проходження хімічного хмарного середовища тільки з одягнутим протигазом. Знезараження не обов'язкове.

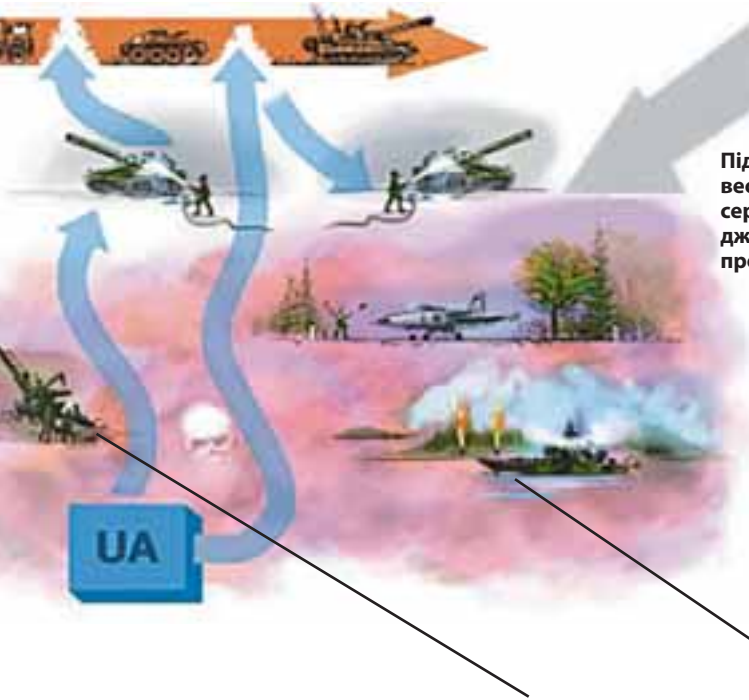

© Foto: Pelle Höglund, FBB

Швидке знезараження

Підрозділи з БЗ можуть пройти через хімічне аерозольне середовище. Знезараження може вимагатися відразу після проходження.

Дії в хмарному середовищі	Проходження аерозольного середовища
<p>Передбачають</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ризики ускладненого дихання • Необхідність БЗ • Відсутність потреби в незараженні • Необхідність проведення індикації <p>Ваші захисні дії</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одягнути протигаз • Перевірити, чи ваші товариші одягнули протигаз • Продовжити виконувати завдання • Провірити одяг і спорядження після повернення у хімічно чисте середовище <p><i>Якщо ви перебуваєте в транспортному засобі</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Закрийте двері та вікна та вимкніть вентилятори, які впускають повітря ззовні • Провітріть транспортний засіб після повернення у хімічно чисте середовище • Застосуйте засоби колективного захисту, якщо вони наявні 	<p>Передбачає</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ризики ускладненого дихання і контакту з хімічними речовинами • Необхідність БЗ • Необхідність проведення знезараження • Необхідність проведення індикації <p>Ваші захисні дії</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одягнути протигаз • Одягнути захисний костюм від рідинних ОР • Одягнути захисні рукавиці і чоботи. Засоби СЗ одягати за наказом • Перевірити, чи ваші товариші одягнули протигаз • Після проходження території, провести індикацію • Провірити одяг і спорядження після повернення у вільне від хімічних речовин середовище. Хлор, аміак, діоксид сірки та хлоритний водень подразнюють очі, горло та дихальні шляхи • Викинути або спалити протиаерозольну одноразову накидку <p><i>Якщо ви перебуваєте в транспортному засобі</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Одягнути протигаз • Закрийте двері та вікна та вимкніть вентилятори, які впускають повітря ззовні. Командир визначає чи потрібно одягати захисний одяг. • Провітріть транспортний засіб після повернення у хімічно чисте середовище • Застосуйте засоби колективного захисту, якщо вони наявні

Напрямок вітру

Підрозділи, споряджені СЗ, здатні вести бойові дії у аерозольному середовищі ХЗ, або після його проходження. Необхідне знезараження протягом 24 годин.

Повне знезараження

Дії в аерозольному середовищі

Передбачають

- Необхідність засобів СЗ
- Необхідність знезараження протягом 24 годин

Ваші захисні дії

- Одягнути повний комплект індивідуального захисту:
  - Протигаз
  - Захисні рукавиці
  - Захисні чоботи або аналогічний захист
  - Костюм хімічного захисту
  - Внутрішній захисний одяг
  - Зовнішню захисну уніформу.
- За необхідності негайно провести знезараження.
- Бути пильним щодо своїх побратимів, якщо хтось потрапить під дію ОР.

Пряма хімічна атака

Передбачає

- Ризики ускладненого дихання і контактні ризики
- Необхідність проведення знезараження

Ваші захисні дії

- Віддайте або повторіть сигнал тривоги хімічного забруднення
- Затримайте подих
- Сховайтеся від рідких опадів та уламків
- Зніміть шолом
- Одягніть протигаз
- Одягніть захисні рукавиці. За потреби, проведіть знезараження рук перед тим, як одягати рукавиці.
- Одягніть шолом
- Залишайтеся в укритті, доки опади не припиняться.
- Переконайтеся, що захисний одяг повністю закриває Ваше тіло, наприклад, голова, шия, руки мають бути повністю закриті.
- Негайно проведіть знезараження, за потреби
- Переконайтеся, що Ваші товариші одягнені у протигазу і захисні костюми
- Допоможіть постраждалому, одягнувши на нього протигаз, накривши одягом і надавши першу допомогу в разі поранення. Регулярно перевіряйте, чи дихає потерпілий.
- За наказом одягніть захисний комплект проти рідинних ОР.
- Продовжуйте виконувати завдання і намагайтеся вийти на зв'язок із командиром.
- Грубе очищення спорядження і повне знезараження проводяться за наказом.

Захист від бойових запалювальних засобів

Найбільш поширеними запалювальними речовинами є фосфорне паливо, запалювальні суміші на основі нафтопродуктів, металізовані запалювальні суміші, а також комбіновані суміші на основі нафтопродуктів і металу. Вони використовуються проти особового складу та техніки.

Фосфор

Білий фосфор самозаймається при контакті з повітрям і виділяє густий білий дим. Білий фосфор міститься в авіаційних бомбах і ракетах.

Жовтий фосфор зустрічається в основному в димових гранатах і ручних димових гранатах. Коли фосфорна граната детонує, дрібні часточки фосфору розсіюються і миттєво запалюються. Температура горіння близько 800 °С.

Фосфор швидко пропалює тканину.

- Зніміть екіпірування та зріжте частини, що горять.
- Загасіть палаючий фосфор водою або снігом
- Зішкребіть залишки фосфору гілкою або ножем.
- Накладіть суху захисну пов'язку.
- Якщо залишилися частинки фосфору, змочіть пов'язку. Фосфор потрібно намочити, щоб він не горів.

Вибух фосфорного набою

Запалювальні суміші на основі нафтопродуктів

Запалювальні суміші на основі нафтопродуктів — це, як правило, бензин, згущений до желе. Палаючі бризки суміші міцно прилипають і спричиняють опіки. Прикладом таких сумішей є напалм.

Запалювальні суміші на основі нафтопродуктів поширюють авіаційними бомбами, вогнеметами та запалювальними мінами. Вогнемети можна переносити, і дальність їхнього полум'я сягає до 50 метрів. Їх також можна монтувати на транспортні засоби, із максимальною досяжністю полум'я до 200 метрів.

Вогнемети можна переносити, а ракети із запалювальною сумішшю можуть долати відстані до 700 метрів. Є також види важких вогнеметних систем, які можна монтувати на бойові машини.

Якщо палаючі суміші на основі нафтопродуктів потрапляють в бліндаж або інше укриття, повітря нагрівається, вміст чадного газу збільшується і виникає нестача кисню.

- Загасіть вогонь рукавицями чи іншим одягом, або водою.
- Якщо вогонь потрапив на спину — скиньте куртку і погасіть його.
- Якщо вогонь потрапив на Вашого товариша — зіштовхніть його на землю.
- Зішкребіть горючий матеріал.
- Накладіть суху і чисту захисну пов'язку.
- Якщо можливо, охолодіть рани.

Металізовані запалювальні суміші

Металізовані запалювальні суміші складаються зі сплавів, як-от суміші алюмінієвого порошку та порошку оксиду заліза чи магнію (терміт). Вони трапляються в бомбах, які зазвичай скидають з великої висоти. Терміт при інтенсивному нагріванні горить сліпуче-білим полум'ям. Температура горіння може досягати 3000 °С. Металізовані запалювальні суміші горять без доступу кисню, що дуже ускладнює їх гасіння. Сяючі частинки металу швидко пропалюють форму і викликають невеликі, але глибокі опіки. Ці частинки можна гасити водою. Більші частинки палаючого металу слід гасити сухим піском або землею.

Не можна лити воду на палаючу металеву масу. Якщо таке робити, то утворюються гази, які спалахують та поширюють вогонь далі.

- Зчистіть терміт зі шкіри і форми.
- Накладіть чисту суху пов'язку.
- За можливості, охолодіть рани.

Металізована запалювальна суміш в процесі горіння

Захист

Захисні та превентивні дії

- Майте пляшку наповнену водою.
- Знайдіть, чим накрити окоп або закрити бліндаж
- Зверху насипте шар піску або землі
- Підготуйте «віник» з гілок для гасіння вогню.

Під час атаки

- Сховайтеся під накриттям.
- Одягніть рукавиці.

Після атаки

1. Одягніть протигаз — у разі сильного жару, або якщо запалювальна суміш потрапила у Ваше сховище. Протигаз не захищає від чадного газу.
2. Відкиньте накриття окопу або бліндажа.
3. Погасіть пожежу: спочатку допоможіть персоналу, а вже потім подбайте про матеріальне обладнання і оточуюче середовище.
4. Надайте першу медичну допомогу. Докладніше дивись у розділі «Здоров'я та медичне обслуговування».

Захист від диму

Дим, зазвичай, не є шкідливий у невеликій кількості, але він може провокувати кашель і задуху. Як тільки дим спричиняє таке подразнення, вдягайте протигаз.

Дим від димових (ручних) гранат може бути отруйним і у високих концентраціях може призвести до набряку легенів.

Розділ

4

Варта і блокпост

Варта і блокпост

Варта	132
Блокпост	147

Вартова служба здійснюється в мирний час, а також під час кризи, війни та міжнародних місій.

На вартовому лежить велика відповідальність. Від нього залежить безпека та життя побратимів та інших людей. Обов'язок варти — попередити побратимів про наближення ворога та стримувати його — ціною власного життя, якщо потрібно — до тих пір, поки вони не будуть готові до бою.

Завдання блокпоста — спостерігати за дорогою, ділянкою або районом, і таким чином захищати свої підрозділи від розвідки та несподіваного нападу противника. Також завданням блокпоста може бути контроль транспорту.

Варта

Щоб не дати ворогу заскочити себе зненацька, за будь-якої військової діяльності необхідно організувати охорону вартовими.

На вартовому лежить велика відповідальність. Від нього залежить безпека та життя побратимів та інших людей. Обов'язок вартового — попередити побратимів про наближення ворога та стримувати його (ціною власного життя, якщо потрібно) доки вони не будуть готові до бою. Вартовий повинен бути готовий до того, що ворог може бути вдягнений в його форму та вільно говорити його мовою.

Вартовий повинен завжди бути спроможний вступити в бій навіть із бронетехнікою ворога.

Якщо підрозділ має протитанкову зброю, вартові також повинні бути оснащені нею.

Для вартового поста потрібно обирати місце, яке дозволяє вести вогонь з такої зброї по ворогу, що наближається по дорогах чи по пересіченій місцевості.

Типи вартових

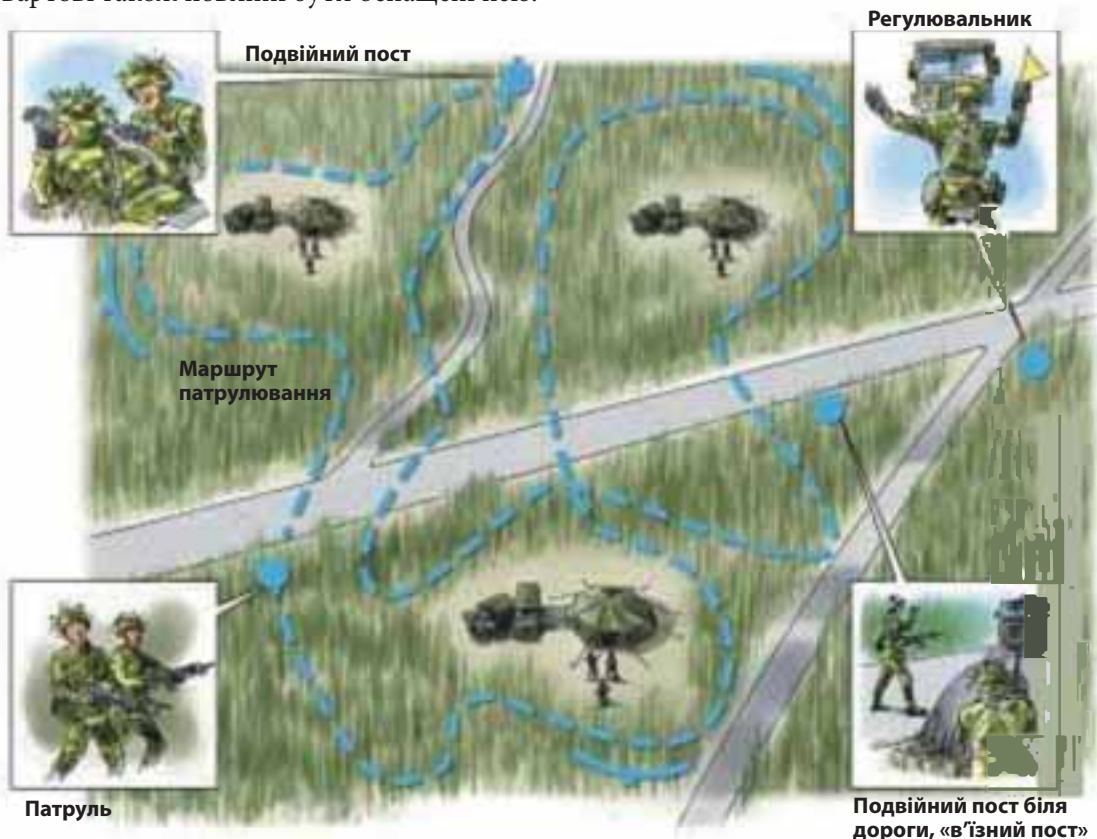
- Вартовий на посту при оборонній споруді, бойовій позиції або іншому об'єкті.
- Патрульний.
- Регулювальник.

Вартовий пост може складатися з однієї (одинарний пост) або двох (подвійний пост) осіб. У подвійному пості один солдат є головним вартовим, інший — другим.

Невиконання обов'язків вартового або самовільне залишення поста є злочином.

Місце варті

Вартовий виконує свої обов'язки на визначеному місці. Як правило, пости повинні бути

Це місце потрібно обирати таким чином, щоб ворог не міг непомітно підійти близько.

Як правило, вартовий має перебувати в окопі або подібній захисній споруді. Під час підготовки окопу або іншої захисної споруди вартовий може знаходитись на тимчасовому місці, яке потрібно обирати так, щоб для спостереження не було перешкод.

Командир та вартові, що йдуть на зміну, повинні мати можливість дістатися до місця варті тихо та непомітно для ворога.

Як правило, пости повинні бути подвійні. Одинарні пости допускаються у виняткових випадках і то вдень.

Якщо на посту використовується техніка, то принаймні одна особа повинна знаходитись осторонь від неї, спостерігаючи за сліпою зоною техніки та «прослуховуючи» місцевість.

Вдень для варті краще обирати місце, що знаходиться на підвищенні. Це дає можливість бачити на більшу відстань та спостерігати за більшою ділянкою місцевості.

Вночі краще обирати місце, що знаходиться нижче рівня місцевості, за якою потрібно спостерігати. При пересуванні ворогів вночі їхні силуети буде легше помітити на фоні неба. Вивчай місцевість вдень, щоб полегшити виконання завдань вночі.

Спорядження

Без спеціального наказу

- Надягнути тактичний пояс/жилет.
- Надягнути шолом у світлу пору доби. У темну пору доби його зазвичай знімають, щоб краще чути, але тримають під рукою.
- Надягнути бронежилет.
- Підготувати зброю до застосування.
- Носити або тримати під рукою протитанковий гранатомет.
- Носити або тримати під рукою ручні гранати.
- Подбати про можливість викликати командира (за допомогою сигнального шнура, телефона або інших засобів).
- Мати при собі кишеньковий ліхтарик.

За наказом командира

Може надаватися додаткове спорядження, як-от:

- бінокль;
- прилад нічного бачення або тепловізор;
- освітлювальна ракета;
- сигнальний пістолет з освітлювальними або сигнальними набоями;
- додаткові протитанкові гранатомети;
- кулемет;
- протипіхотні міни;
- інші засоби зв'язку, як-от телефон або радіостанція.

Деякі підрозділи мають у своєму складі собак та кінологів. Правильно натреновані собаки надзвичайно корисні для охорони.

Якщо ти отримав наказ зняти тактичний пояс/жилет:

- поклади магазини в кишені;
- поклади пояс/жилет біля себе або в свій окоп.

Дії вартового

Оглянь увесь район спостереження, а також місцевість навколо поста. Прислухайся до звуків навколо себе — найчастіше ворог пересувається на техніці, але може рухатися й пішки.

Якщо нічого не зауважив, переходь до більш ретельного огляду, починаючи з місцевості, що знаходиться ближче до тебе.

Повторно оглянь місця, звідки поява ворога найімовірніша.

Час від часу оглядай місцевість поза районом спостереження. Опісля починай спочатку.

Будь пильний!

Вартовий пост можна убезпечити від несподіваного нападу колючим дротом, сигнальними мінами або сухими гілками.

Якщо стає холодніше або починається дощ, потрібно змінити вартових, щоб вони змогли перевдягнутись у відповідний одяг

Подбай про убезпечення. Встанови розтяжки або колючий дріт на відстані близько 10 метрів. Часто цього достатньо, щоб попередити про наближення ворога до поста. Також для цього навколо поста можна розкидати хмиз або сухі гілки. Проявляй винахідливість.

На посту забороняється палити або користуватися джерелами світла.

Стій нерухомо. Ворогу буде важко тебе помітити, якщо ти стоїш нерухомо. Це також важливо для того, щоб тебе було не чути, а ти сам міг чути добре.

Подбай, щоб твоє спорядження не бряжчало, щоб під ногами була м'яка підстилка і щоб твій одяг відповідав погоді.

В холодну погоду важливо вдягатися тепло, щоб не виникло бажання тупотіти ногами або запалити багаття, щоб зігрітись. Вдягни тепло куртку та шарф.

Особливо важливо, щоб не мерзли ноги. Якщо є можливість, надягни повстяні або інші теплі чоботи. Зроби настил з ялинових гілок. Якщо дуже холодно, прикривай вуха та обличчя від холоду, але одяг не повинен заважати тобі бачити та чути. За потреби вуха можна прикрити шапкою, але час від часу її потрібно піднімати, щоб прислухатися.

Говори тихо. Якщо до тебе звертаються, відповідай тихо та коротко. Простого жесту або кивка головою може бути достатньо, щоб показати, з якого боку загрожує небезпека. Якщо хочеш про щось повідомити, не кричи.

Допускаються лише розмови, що необхідні для виконання службових обов'язків. Розмовляти на вільні теми заборонено, тому що це відволікає.

Людина, яка чхає або кашляє, менше підходить для вартової служби, особливо вночі.

При зміні вартових до вартового поста потрібно йти одним і тим самим шляхом. Вартовий, який змінює, має подавати якийсь сигнал або знак, щоб вартовий, якого змінюють, знав, що наближається побратим.

Вартових на подвійному посту зазвичай змінюють по одному.

Будь пильний! Викликай командира одразу, як помітиш щось підозріле.

Якщо охороняєш склад або подібний об'єкт, пам'ятай про ризик диверсії.

Поклади настил на дно окопу

---

*Не довіряй нікому!
Змусити 100 уповноважених осіб
чекати краще, ніж пропустити
одного порушника!
Вартовий не зобов'язаний бути
чемним та послужливим*

© фото: Johnny Lindahl (SAAB).

Літак-винищувач є прикладом об'єкта, який потрібно захищати від диверсій як у мирний час, так і під час кризи та війни.

Уважний та готовий до бою вартовий рятує життя собі та побратимам

Увага!

Дані інструкції застосовуються у воєнний час. У мирний час та під час міжнародних місій дотримуйся інструкцій, які надасть командування.

Будь завжди готовий до бою. Передбачити коли та звідки з'явиться ворог неможливо. Ворог може з'явитися зненацька та підійти близько, тому ти мусиш постійно бути напоготові. Не підпускай незнайомих осіб близько до себе: якщо це ворог, ти можеш не встигнути скористатися своєю зброєю. Продумай наперед, як ти діятимеш за різноманітних обставин та які позиції для стрільби можуть бути незручні або небезпечні для побратимів або цивільних.

Стріляй без попередження у таких випадках:

- для самооборони;
- коли у відповідь на вигук особа виказує ворожі наміри, тікає або іншим чином не виконує твої команди;
- якщо об'єкт, який ти охороняєш, у безпосередній небезпеці.

Залишайся стійким. Постійне перебування в напрузі виснажує силу волі та терпіння, але ти повинен розуміти, які наслідки може мати твоя неготовність у разі небезпеки.

Вартовий повинен завжди бути спритніший за ворога.

Попереджуй! Якщо незнайома особа наближається до поста:

- займи позицію для стрільби;
- не показуючись, вигукни: «Стій!» (достатньо гучно, щоб тебе почули, але не гучніше), щоб зупинити особу, яка наближається; опісля накажи: «Зброю на землю!» та «Руки вгору!»;
- якщо особа, зупинившись, не назвалася, запитай: «Хто йде?».

Якщо ти впізнаєш особу і *впевнений, що вона є уповноваженою*, можеш її пропустити. В іншому випадку тримай її під наглядом та викликай командира.

Паролі потрібно використовувати ощадливо. Твій командир вирішує, використовувати їх чи ні.

Зазвичай пароль складається з двох слів або чисел, наприклад «Паляниця — нісенітниця», або «29 — 12». Обирай слова, що є питомими вашій мові та ніяк між собою не пов'язані. Числа можна обирати таким чином, щоб їх сума завжди була однаковою. Наприклад, $27+2=29$, або $13+16=29$.

Вартовий використовує перше слово або число, а той, хто наближається до поста, має відповісти другим словом або числом.

Приклад: вартовий вигукує та запитує пароль:

«Стій! — Пароль! — Паляниця!». Натомість той, хто наближається, відповідає: «Нісенітниця!».

Якщо відповіді немає або вона неправильна, викликай командира.

Далі командир відповідає за перевірку особи та обшук потенційного порушника. Вартовий повинен якомога швидше повернутися до виконання своїх обов'язків.

Обшук проводять за участі командира в окремому, захищеному місці та з допомогою принаймні двох помічників.

Приклад вигуку та відповіді

Наші військові у відповідь на вигук вартового повинні негайно зупинитися та назвати свою посаду, ім'я та підрозділ.

Паролі потрібно часто змінювати!

До прибуття командира рішення на посту приймаєш ти. Дій рішуче!

Обшук жінок повинні проводити жінки. Жінок потрібно обшукувати так само ретельно, як і чоловіків, і бути з ними так само пильним.

Командир керує обшуком, перебуваючи за спиною підозрюваного. Перший помічник проводить обшук, а другий у цей час має тримати підозрюваного під прицілом та бути готовим відкрити вогонь. Той, хто проводить обшук, тримає зброю за спиною або віддає її командиру.

Якщо на підозрюваному бронезилет — цілься в голову або в ноги. Ставити підозрюваного потрібно близько до стіни або у зігнутій позі головою, наприклад, до дерева та з широко розставленими ногами. Якщо є третій помічник, він може тримати підозрюваного, поставивши його на коліна та нагнувши назад. Руки підозрюваний повинен тримати за головою незалежно від того, в якій позиції його обшукують.

Принаймні одна людина повинна прикривати від нападу зі сторони

Шукай зброю, набої та інші предмети, які можуть бути застосовані для нападу, а також усе, що може ідентифікувати підозрюваного або має розвідувальну цінність. Це може бути ID-картка, перепустка, нотатки, гаманець, документи тощо.

Після обшуку на голову підозрюваному можна надягнути мішок

Проводь обшук спокійно, методично та впевнено

Тренуйся проводити обшук разом із побратимами, щоб кожен знав, що і як робити. За необхідності обшуком можна керувати за допомогою жестів. Наприклад, якщо обличчя закрито маскою або коли потрібно діяти швидко та тихо

Будь вкрай обережним, але не бійся. Навіть елітних солдатів виводить із стрюю влучний постріл

Патрулювання

Патрулювання проводиться, якщо неможливо забезпечити охорону іншим способом. Як-от у місцевості, яку важко оглядати з однієї позиції.

Вартовому, який рухається, важче чути, що відбувається навколо, коли ж його самого видно та чутно. Тому патрулювати потрібно не частіше, ніж це необхідно для перевірки цілої місцевості. Патрулювати потрібно нерегулярно: тобто так, щоб не проходити одні й ті самі місця з однаковим інтервалом часу.

Обирай маршрут таким чином, щоб по ньому можна було рухатися у темряві. Не ходи по хмизу, гілкам або будь-чому, що може розкрити твоє місцезнаходження.

Час від часу зупиняйся на декілька секунд, щоб прислухатись до оточення. Зупиняйся

надовше лише у заздалегідь вибраних місцях, де ти добре бачиш і чуєш, залишаючись невидимим.

Не підходь близько до рогів будинків, широких дерев, валунів або подібних місць, де ворог може ховатись у засідці.

Ходи спокійно. Якщо зупинився, не починай рухатися, поки не переконаєшся, що ворог тебе не зауважив. Рухайся не за шаблоном, аби залишатися непередбачуваним.

В іншому дотримуйся інструкцій з розділу «Дії вартового» (наскільки це можливо).

Часто зупиняйся! — Спостерігай! — Слухай

Приклад схеми охорони розташування підрозділу

Подвійний пост на дорозі

Подвійні вартові пости зазвичай організуються на дорогах, які ведуть до місця розташування або табору підрозділу, а також якщо потрібно перевіряти рух транспорту. Пости потрібно розташовувати якомога ближче до підрозділу, щоб була можливість швидко попередити командира або викликати підмогу.

© фото: SWEDINT

Другий вартовий повинен постійно бути готовий до відкриття вогню!

Перевірка транспортних засобів

- Зніміть зброю з запобіжника та будьте готові стріляти.
- Головний вартовий (у даному випадку ти) подає чіткий та заздалегідь визначений знак «Стоп!». У темряві цей знак подається направленим світлом (ліхтариком).
- Другий вартовий залишається на своїй вогневій позиції та має бути готовий відкрити вогонь.
- Скомандуй водієві: «Вимкнути фари та увімкнути світло в кабіні».
- Залишайся на місці. Водій повинен вийти.
- Накажи водієві показати перепустку або посвідчення особи. Не бери документи «з рук», натомість попроси його покласти їх на місце, яке ти вкажеш. Перед тим, як перевірити документи, накажи водієві стати попереду транспортного засобу. Ти повинен знати, як мають виглядати перепустки та посвідчення. Не приймай будь-який папірець.
- Якщо хтось викликає підозру, накажи усім вийти, залишивши двері відкритими. Не стій на лінії вогню на випадок, якщо твоєму побратимові доведеться стріляти.

Другий вартовий слідкує за підозрюваними

Розрізняй підтвердження особи та її уповноваженість!

Перед перевіркою документів або перед обшуком транспортного засобу накажи водієві та пасажирам відійти на безпечну відстань та повернутися спиною. Якщо підозрюєш, що щось не так, накажи їм підняти руки вгору або тримати їх за головою.

- Накажи водієві відкрити усі двері та люки, зняти брезент.
- Перевір, що у транспортному засобі нікого не залишилося. Далі перевір сам вантаж.
- Пересувайся так, щоб не заважати другому вартовому спостерігати за підозрюваними або за необхідності й відкрити по них вогонь.
- Якщо водій та пасажир не мають належних документів, тримай їх під охороною та доповідай командирові.
- Не кожен, хто може підтвердити свою особу, має повноваження проїхати далі!

Оди́нарний пост

Якщо ти один, керуйся тими ж рекомендаціями, що й головний вартовий у подвійному посту. Оскільки ти забезпечуєш і охорону, і обшук, ти маєш бути ще більш уважним та настороженим.

Регулювальник

Завдання регулювальника — скеровувати офіцерів, зв'язкових та транспорт до штабу, пункту матеріально-технічного забезпечення або до відповідного підрозділу. Якщо ж потрібно також перевіряти людей та транспорт, то на посту має бути двоє вартових (подвійний пост).

Спорядження

- Стандартне спорядження вартового.
- Протитанковий гранатомет.
- Вказівник напрямку до штабу або розпізнавальний знак підрозділу.
- Ліхтарик (у темряві).

Дії регулювальника

Обирай місце, де можна залишатися непомітним до тих пір, поки не треба буде показатися. Сховай вказівник напрямку до штабу, якщо не застосовуєш його.

Вказуй напрямок та дорогу, а також місце стоянки для транспорту, що приїжджає.

Вказуй напрямок до штабу офіцерам, зв'язковим або іншим підрозділам (насамперед головній машині). Піднімай вказівник за часу, щоб його встигли побачити.

Регулювальник повинен залишатися прихованим до тих пір, коли вже необхідно показатися

Приклад завдання для вартових

Завдання для вартових має ставитись у письмовій формі, щоб його не можна було «підмінити». При цьому відомості про розташування ворога, дружніх підрозділів та про цивільні обставини повинні регулярно оновлюватися.

При зміні вартових той, кого змінюють, відповідає за те, щоб наступний вартовий розумів інструкцію та знав спосіб своїх дій.

ПРОЗПС

Позиція та спорядження

Стояти в окопі. Додаткові засоби: два протитанкові гранатомети, дві ручні гранати, бінокль та прилад нічного бачення. Мінування 6 протитанковими мінами біля броду через струмок.

Район спостереження

Межа зліва: кущі вздовж пагорба, межа справа — узлісся. Спостерігати особливо уважно за шосе та садами.

Обстановка

Місцевість: шосе за садами йде до Кирилівки. Міст має бути підірваний до 18:30.

Ворог захопив Кирилівку. Об 15:15 патруль ворога у складі 4 осіб та броньованої гусеничної машини бачили у віддаленій частині села. Патруль, ймовірно, все ще там.

Наші підрозділи: рота захищає місцевість між озером та пагорбом. Штаб роти перебуває при 2-му взводі за 300 метрів уздовж ґрунтової дороги. 3-й взвод перебуває на схилі біля озера. Патруль на південний схід від Кирилівки. Дорога до 1-го взводу пролягає вздовж узлісся.

Цивільні: біженці з Кирилівки проходять повз пост. Очікується збільшення потоку біженців уночі. Не дозволяти біженцям їхати по ґрунтовій дорозі або залишатися біля поста.

Зміна

Згідно зі списком вартових, нерегулярно.

Зв'язок з командиром

Тягнути сигнальний шнур повільно — щоби викликати командира. Смикати — щоби подати взводу сигнал зайняти вогневі позиції.

Пароль

Полтавець — Дзига.

Стріляти

Якщо ворог перейде міст ще до того, як командир прибуде на місце.

Якщо вартувати потрібно недовго (як-от під час короткої зупинки), інструкцію для вартових можна скоротити, але вона завжди має роз'яснювати:

Район спостереження

Зв'язок з командиром і коли

Стріляти

Блокпост

Задачі

Блокпост — військова варта, що розташовується стаціонарно для вирішення певних завдань: охорони певної дороги або району з метою захисту дружніх підрозділів від розвідки та несподіваного нападу ворога. До завдань блокпоста також може входити перевірка транспорту, що проїздить цим шляхом. Зазвичай блокпост складається з підсиленого відділення, іноді також із бойової машини піхоти або бронетранспортера.

Блокпост повинен мати протитанкову зброю.

Охороняти означає спостерігати та доповідати, а також перешкоджати просуванню та іншим діям ворога.

© Фото: SWEDINT

Приклад блокпоста на дорозі

Перед виходом

Блокпост готується та висувається на позицію згідно з інструкціями, зазначеними у розділі *Патруль*.

Приклад додаткового спорядження

- Бронетехніка
- Гранатомет
- Кулемет
- Протипіхотні міни
- Уламкові та димові ручні гранати
- Сигнальний пістолет та інші сигнальні засоби
- Радіостанція та / або польовий телефон
- Транспортні засоби
- Бінокль
- Прилад нічного бачення
- Намот або інше табірне спорядження

Висування та розгортання блокпоста

Зазвичай командир взводу (або його заступник) керує висуванням блокпоста до місця розгортання, визначає район, що має охоронятися, вогневі завдання, а також за необхідності вирішує, як проводити мінування та стрільбу непрямым наведенням (із закритих позицій).

Висуватися вперед потрібно швидко та якнайпростішим способом. Якщо є ризик зіткнення з ворогом під час пересування, блокпост має висуватися вперед так само, як і патруль.

Вивчай місцевість, щоб знати дорогу назад, якщо тебе призначать зв'язковим.

Якщо точне місце розгортання блокпоста не визначене, командир повинен обирати позицію, яка сприяє виконанню його завдань:

Фронтальний захист — фланговий вогонь!

- Позиція має забезпечувати хорошу видимість, фронтальний захист та можливість вести фланговий вогонь.
- Місцевість має приховувати блокпост, захищати його від вогню та нападу ворога.
- Має бути можливість підходити та відходити з блокпоста непомітно (наприклад за гребенем пагорба або за поворотом).
- Зв'язкові повинні мати можливість рухатись приховано (як і блокпост при відході).
- Повинна бути можливість окопатися або облаштувати вогневі позиції, захищені від прямого та непрямого вогню.

Командир блокпоста виставляє вартові пости та рекогностує вогневі позиції

Дії командира блокпоста на місці

Командир блокпоста розподіляє вогневі позиції та визначає сектори обстрілу (смуги вогню)

1. На підході до місця розгортання наказати особовому складу зупинитись у захищеному місці.
2. Виставити вартових. Переконатися, що ви у правильному місці. Визначити смуги вогню та спостереження. Провести рекогностування вогневих позицій для кожної бойової пари.
3. Зібрати особовий склад та розподілити його по вогневих позиціях. Підготуватися до ведення вогню. Задати орієнтири для цілевказання. За небезпеки атаки під час розгортання блокпоста, викликати бойові пари по одній, розподіляти їх по вогневих позиціях та розподіляти вогневі завдання приховано.
4. За необхідності виставити вартових на дорозі для контролю за в'їздом та виїздом. Якщо до основної частини блокпоста далеко, вартові пости мають бути подвійні.
5. Підготуватися до мінування або й замінувати дорогу, якщо є такий наказ. Якщо дорогу використовуєть дружні підрозділи, в першу чергу потрібно застосовувати протибортові міни. За необхідності призначається провідник через заміновані місця.
6. Організувати облаштування вартових постів.
7. Роздати вартовим завдання (ПРОЗЗ-ПС). Визначити графік зміни вартових.
8. Організувати копання окопів, розчищення місцевості у полі обстрілу та подальше облаштування бойової позиції. Визначити додаткові та запасні вогневі позиції та організувати встановлення сигнальних засобів.
9. Якщо поблизу розгорнуто й інші підрозділи, організувати взаємодію з ними та повідомити про місце, завдання та район охорони блокпоста. Сповістити командира про взаємодію з іншими підрозділами.

10. Віддати накази щодо:

- дій у темну пору доби;
- дій при несподіваному нападі;
- боєготовності;
- забезпечення медичної допомоги;
- місць розміщення наметів та техніки;
- прийому їжі.

11. Вправляй вартових:

- у діях за різних обставин;
- у заміні одне одного;

а блокпост:

- у займанні вогневих позицій;
- у діях за різноманітних бойових обставин, зокрема у відкритті вогню по ворогу, який не виявив блокпост;
- у відході та евакуації поранених;

а зв'язкових:

- у пересуванні за їхнім маршрутом, щоби вони знаходили дорогу навіть у темряві.

12. Доповідай командирю одразу, як стається щось важливе, а також 2-3 рази на добу (або у визначений час), навіть якщо все спокійно. Намагайся налаштувати дротовий зв'язок.

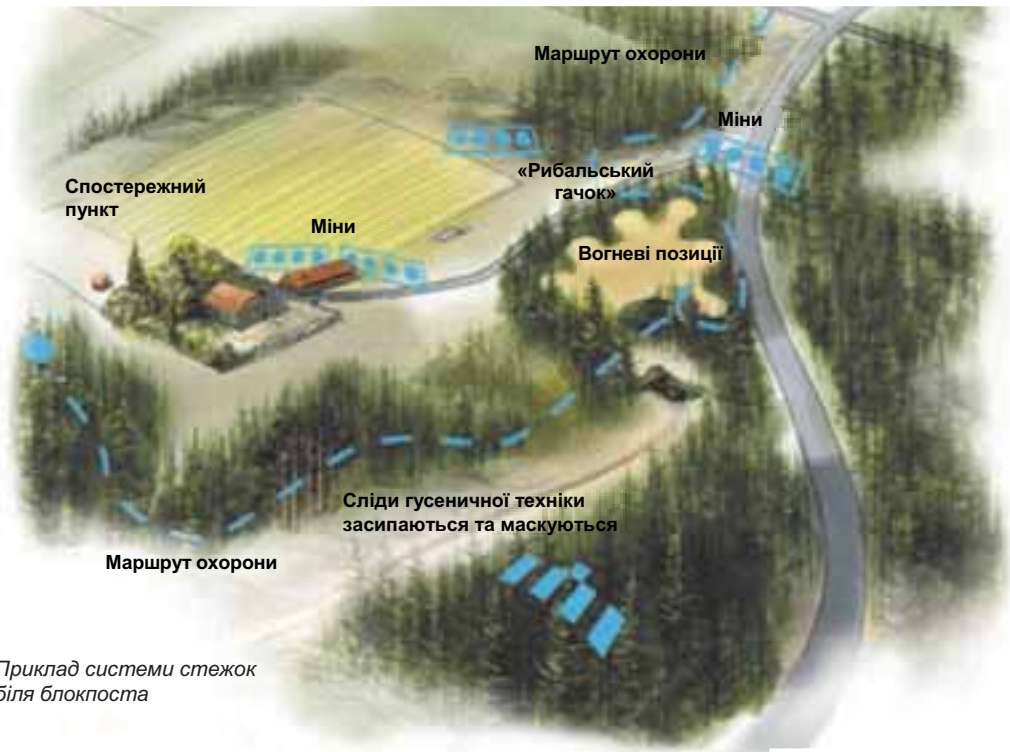
Як виголошувати команди та як загалом діяти під час пропускного контролю описано у розділі «Варта».

Командир блокпоста віддає наказ про його облаштування

Приклад системи стежок біля блокпоста

Система стежок

Організуй «систему стежок» навіть якщо на землі немає снігу.

Використовуй одне й те саме місце для підходу до блокпоста та виходу з нього.

Система стежок повинна вести до спостережних пунктів, де патрульні можуть зупинитися для спостереження та прослуховування. Стежки, по яких виходять патрулі, прокладаються перед блокпостом у вигляді дуги (так званого «рибальського гачка»), щоб мати можливість їх обстрілювати, якщо ними вирішить скористатися ворог.

Заборонено робити інші стежки крім тих, які визначив командир.

Охорона

Охорона та готовність до бою визначаються завданням та наявними відомостями про ворога. Якщо завдання блокпоста передбачає зіткнення з ворогом, готовність до бою, як правило, має бути 2:15.

Охоронці мають чергувати по 1-2 години та мінятися через нерівні проміжки часу. За поганой погоди або якщо особовий склад стомлений, тривалість чергування скорочується.

Ступені готовності до бою

- 1: Увесь підрозділ готовий до бою
- 2: NN хвилин
Половина підрозділу готова до бою Командир або заступник готовий до бою
- 3: NN хвилин
Призначена охорона, екіпажі (обслуги) важкого озброєння на місцях (вогнь з місця)
- 4: NN хвилин
Призначена охорона Кількість хвилин означає час, за який підрозділ повинен прийти у готовність до бою ступеня 1.

Час

- ≤15 хвилин
Спорядження не знімати — підвищена бойова готовність
- 16–30 хвилин
Верхній одяг та чоботи можна зняти
- >30 хвилин
Можна повністю зняти спорядження

Зміна

Якщо блокпост розгортається надовго, вартові пости зазвичай змінюються один раз на добу.

Вартовий пост, який змінюють, відповідає за охорону та бойову готовність під час зміни. Залишайся уважним — ворог часто нападає саме під час зміни. Вартовий пост, який змінюють, не повинен відходити назад до тих пір, поки наступний вартовий пост не зорієнтується на місці та не закінчить усі підготовчі справи.

Повідом наступному вартовому посту про поточну ситуацію, як-от про рух транспорту по дорозі та знаходження цивільних у районі.

Потім відходь назад приховано, щоб не розкрити місце розташування блокпоста.

Будь готовим контратакувати, щоб забрати поранених і загиблих

Бій

Блокпост веде бій наступним чином:

- Знешкоджує невеликі патрулі та підрозділи.
- Затримує наступ сильніших підрозділів.
- Підтримує сусідні підрозділи та патрулі.

Якщо блокпосту доводиться покидати позиції, відступайте по чергово до місця збору. За потреби використовуйте димову завісу. Накажи стріляти з гранатометів або викликай вогонь артилерії (за можливості). Утримуй вогневий контакт під час відходу, затримуючи ворога вогнем із задалегідь підготовлених позицій уздовж маршруту відходу. Поранених та загиблих потрібно забирати за будь-яку ціну. Пам'ятай, що відрізнути загиблих від поранених може бути важко.

Нейтралізуй ворога за допомогою протитанкових гранатометів та мін

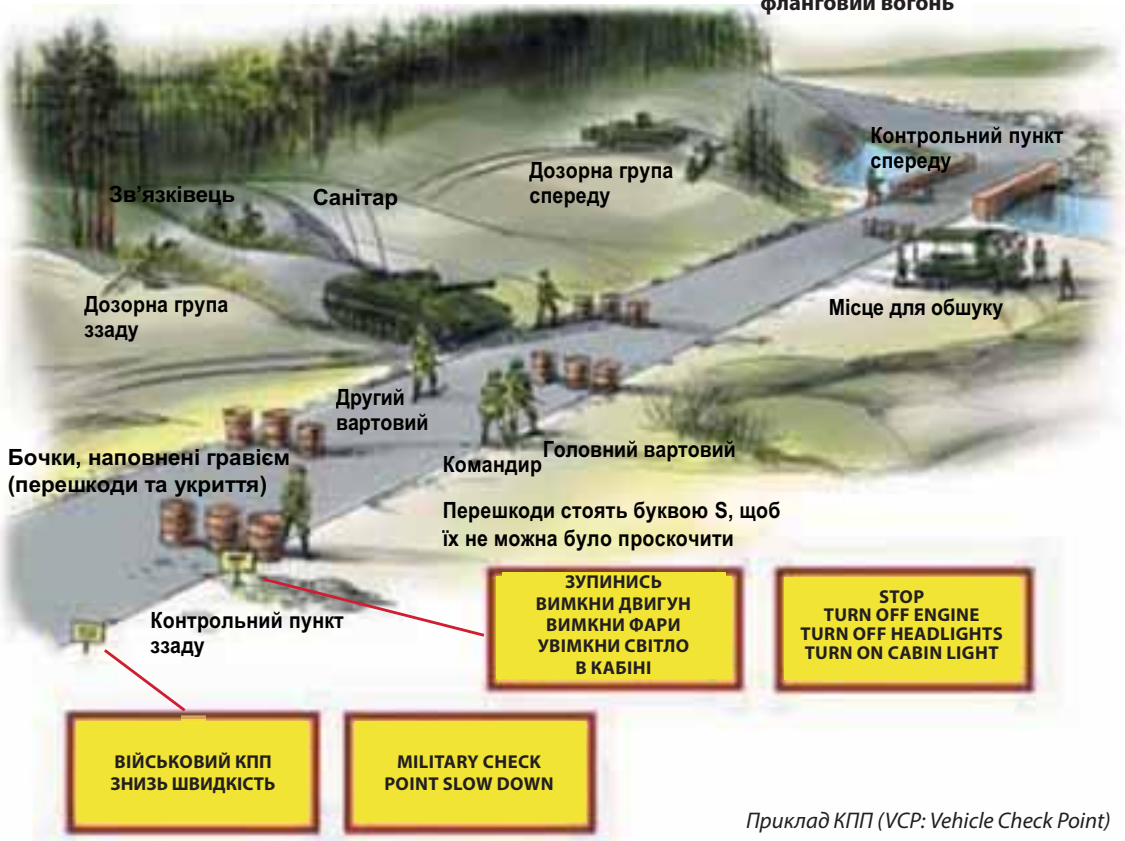
Контрольно-пропускний пункт

Блокпост може розгортатися як контрольно-пропускний пункт (КПП). У цьому випадку його завданням зазвичай є перевірка та фільтрування транспорту.

Розгортання КПП відбувається таким чином, щоб

- сповільнювати за допомогою перешкод транспорт, що наближається до КПП або проходить через нього;
- перешкоди (як-от свої транспортні засоби або наповнені бочки) можна прибрати, полегшивши проїзд;
- особовий склад, що забезпечує перевірку, міг би отримати підтримку та швидко сховатись в укриття;
- можна було вести вогонь (в тому числі протитанковий) проти транспорту на КПП та на під'їзді до нього;
- була можливість швидко замінювати КПП протитранспортними та/або протитанковими мінами.

Групи підтримки / спостереження повинні мати фронтальний захист, а також можливість вести фланговий вогонь

Приклад КПП (VCP: Vehicle Check Point)

Розділ

5

Марш

Марш

Планування	156
Спосіб здійснення маршу	156
Дисципліна під час маршу	157
Заходи перед початком маршу	158
Піший марш	158
Марш на транспортних засобах	160
Захист від повітряних нальотів	164
Заходи на випадок обстрілу	166
Дії у разі розділення підрозділу	167

Коли твій підрозділ міняє місце розташування, щоб вирішувати нові завдання, то найчастіше це здійснюється завдяки маршу від початкової локації до нового місця зіткнення з ворогом або району розташування. Щоб зберегти високу боєздатність, марш слід виконувати швидко й обережно, економляючи сили свого підрозділу.

Важливо, щоб усі у підрозділі мали карту та компас, оскільки дезорієнтація може мати серйозні наслідки. Як солдат, ви повинні постійно намагатися відстежувати, де ви знаходитесь під час маршу. Наприклад, це може стати вирішальним, якщо підрозділ розділиться.

Планування

Зазвичай карта є найкращою основою для планування маршруту. На додаток до інформації, яку надає карта, також важливо отримати додаткову інформацію (розвідувальні дані) про місцевість, розташування своїх підрозділів, розташування підрозділів противника та бойову цінність вашого підрозділу.

Для всіх видів пересування важливо якомога більше дізнатися про маршрут маршруту, зупинки та місця збору. Ви також повинні переконатися, що ваше особисте та спільне спорядження розподілено та упаковано у спосіб, який підходить для виконання завдання.

Всі у групі мають знати кінцеву мету маршруту.

Спосіб здійснення маршруту

Залежно від місця розташування, від того, на яку відстань потрібно перемістити підрозділ та від наявних засобів транспортування способи переміщення можуть відрізнятися. Переміщення може відбуватися за допомогою:

- літаків та галікоптерів;
- кораблів та невеликих човнів;
- автомобілів (залежно від місцевості);
- велосипедів;
- пішки, на лижах або снігоступах.

© Фото: Monica Leckne, FBB

© Фото: Lasse Sjögren, FBB

Дисципліна під час маршу

Щоб марш пройшов швидко, гладко та з найменшими втратами, існують правила для маршу. Ці правила стосуються кожного у підрозділі:

- добре розібратися у своєму завданні;
- триматися свого місця під час маршу;
- звертати увагу на знаки і відразу про них попереджати інших, не забуваючи переконатися, що ті, хто позаду, зрозуміли вас;
- дотримуватися вказівок регулювальника;
- у разі сходження з маршруту (стежини, дороги тощо) слід шукати дорогу у вказаному раніше напрямку; у разі мінної загрози командир приймає рішення залишатися на твердому покритті (дорога);
- знати місцезнаходження командира.

Не залишати намічений маршрут без дозволу командира!

Готовність до маршу	Складові
30 хв	<ul style="list-style-type: none"> • транспортні засоби готові до руху • Маскування не знімати • Завантажено якомога більше спорядження та матеріалів • Група відпочиває або зайнята іншим
15 хв	<ul style="list-style-type: none"> • Готові до руху транспортні засоби • Маскування ще не знято • Все необхідне завантажено • Водії транспортних засобів готові
«Повна готовність до маршу»	<ul style="list-style-type: none"> • Готові до руху транспортні засоби • Водії за кермом • Транспорт завантажений, особовий склад готовий до негайної відправки • Маскування знято
Командир віддає накази	

Дії перед початком маршу

Спакуйте ваше спорядження заздалегідь і перевіряйте його на протязі та після маршу.

Дізнайтеся, де і як особисте та спільне майно слід пакувати, розподіляти та завантажувати, наприклад на транспортні засоби.

Підберіть одяг відповідно до необхідності та погоди. Не надягайте без потреби теплий светр або теплу білизну перед інтенсивним рухом, навіть якщо вам холодно на початку. Зміна бойового спорядження, обмундирування, утеплення та дощовика здійснюється за розпорядженням командира.

Підберіть одяг, який підходить до даної ситуації

Піший марш

Підготовка

Подбайте про ноги перед маршем

- Подбайте про свої ноги завчасу ще перед маршем.
- За можливості вимийте ноги і обріжте нігті. Змастіть ступні маззю (але не при сильному холоді).
- Використовуйте цілі та сухі шкарпетки, щоб зменшити ризик появи пухирів та натирання взуттям.
- Якщо ви схильні до натирання взуттям, можете захистити шкіру в чутливих місцях пластирем.
- Перевірте, щоб одяг не стягувався або не утворював складки під ремнями та сумками.

Під час маршу

- Заздалегідь визначте інтервали під час маршу на відпочинок.
- Зробіть невелику перерву приблизно через 15 хвилин, щоб поправити спорядження та одяг.
- Намагайтеся йти по м'якшій землі, щоб зберегти свої ноги та стопи. Але якщо ви підозрюєте, що територія замінована — рухайтесь твердим ґрунтом, наприклад асфальтом.
- Допомагайте вашим товаришам, яким тяжко.
- Пийте достатньо рідини.

Командир контролює рівень освітлення під час маршу — як правило дотримується «польової яскравості». Вам потрібно адаптувати свій одяг під погодні умови та вид навантаження під час маршу.

Під час довгих зупинок (перепочинку)

Місце відпочинку має бути захищене від авіації та розташоване на відстані не менше 100 метрів від дороги, щоб бути захищеним у разі нападу з повітря.

- Кожному призначається вогнева позиція та район обстрілу.
- Командир групи призначає вартових та орієнтує групу.
- Скласти зброю та технічні засоби. Відрегулювати одяг та спорядження, які незручно сидять. Полагодити або змінити одяг. Зняти взуття і провітрити ноги та шкарпетки. Відпочити, піднявши ноги.
- Поповнити запаси їжі та води. Пийте повільно і не надто холодні напої. Подавання харчування та напоїв відбувається на замовлення

- Не можна відходити далі, ніж 50 метрів від місця відпочинку. Командир повинен мати змогу швидко зібрати всіх.

Команда: **«(00 хвилин) Збір!»**

- Взяти власне спорядження, коли командир дасть наказ «Готуватися до маршу!». Перевірити, що все необхідне маєте з собою.

Команда: **«Готуватися до маршу»**

- Наплічник та важке спорядження береться по команді «Спакуватися!».

Команда: **«Спакуватися!»**

Прибрати місце зупинки. Не залишати нічого, що може дати інформацію про вас ворогу. Ви повинні повторити знаки та команди та передати їх далі. Допоможіть плавно розпочати марш.

Команда: **«Вперед!»**

Марш на транспортних засобах

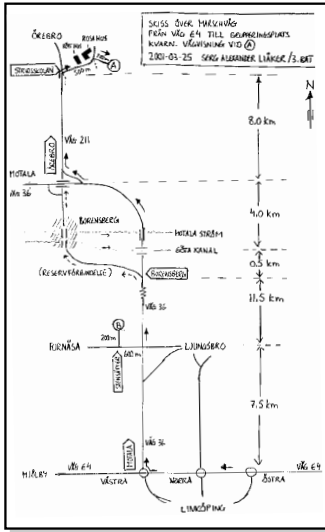
Перед маршем

Водій

- Упакуйте та складіть вантаж належним чином, закріпіть його (анкером для вантажу) та прикріпіть брезент.
- До поїздки огляньте обладнання за графіком.
- Перевірте зв'язок з пристроєм протиповітряного спостереження.
- Зробіть помітки, яка ціль маршу та який маршрут до неї. Занотуйте назви населених пунктів, перехресть, пункти збору та ремонту.
- Перевірте місце розміщення вашого транспортного засобу, щоб ви могли без перешкод і вчасно виїхати.

Солдати

- Часто навіть влітку може бути холодно їхати на кузові або причепі. Одягайтесь тепло, візьміть з собою термокуртку або термосветер.
- Завчасу знайдіть транспортний засіб, яким будете їхати. Чекайте в укритті біля автомобіля, поки не отримаєте наказ сідати.

Приклад ескізу маршруту

Маскування знімається по команді «Готові до маршу!»

Наказ віддали

Під час маршу

Водій

- Тримайте дистанцію.
- Керуйте транспортом обережно та розсудливо.
- Підтримуйте зв'язок з іншими, як спереду так і ззаду.
- Час від часу перевіряйте, чи була не відстав транспорт, що їде позаду.
- Відстань між машинами під час маршу зазвичай складає 100 метрів. Якщо існує загроза повітряного нальоту, дистанція збільшується і надалі марш здійснюється групами по 3-4 транспортні засоби.
- Якщо перед вами зупинився інший транспортний засіб, уточніть, що сталося. Якщо сталася якась поломка — продовжуйте марш.
- Якщо ваш транспорт зламався, виведіть його на узбіччя, попередьте людей позаду і попереду себе про поломку. Перевантажте важливе спорядження та людей в інший транспортний засіб. Відремонтуйте самі, якщо є змога, в іншому випадку чекайте на допомогу.

Солдати

Команда: «**Зайняти місця!**»

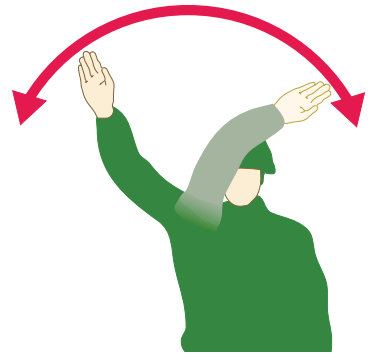
- Водій призначає диспетчера бортового автомобіля, який відповідає за те, щоб пасажир сидів правильно, аби уникнути небезпечного нахилу автомобіля.
- Розташуйте спорядження так, щоб воно було закріплене і щоб ніхто не постраждав у випадку різкого гальмування.
- Краще сидіти спиною у напрямку руху, якщо немає спеціально обладнаних місць для сидіння. Жодне спорядження або частини тіла пасажирів не мають виступати за борт транспорту. Ви не повинні сидіти спиною до бічних або задніх поручнів. Якщо обставини вимагають, то командир може призначити сектори спостереження та вогню.
- Сформулюйте план для себе про те, як швидко зійти з транспорту, у випадку вогневої атаки або авіаудару.
- У холодну пору чи під час дощу адаптуйте одяг та часто змінюйте спостерігача за повітрям.

© Foto: Monica Leckne, FBB

Допоможіть водію підтримувати зв'язок як попереду так і ззаду

Тримайте дистанцію під час зупинок!

Зайняти свої місця (завантажитись)

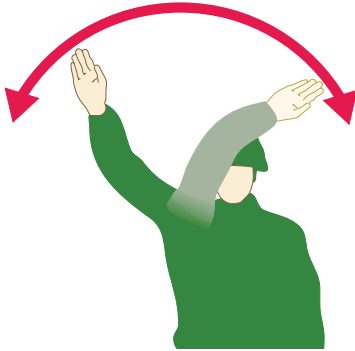
Увага!

Ці правила діють під час війни. У мирний час застосовуються інші правила, які має повідомити вам ваш командир.

Під час перерви

Водій

- Має доїхати до пункту збору, що захищений від авіації і розташований мінімум за 100 метрів від дороги.
- Замаскувати транспортний засіб, за потреби покликати на допомогу товаришів.
- За необхідності замаскувати сліди.
- Оглянути наявне майно.

Зайняти свої місця
(вивантажитись)

Солдати

Команда: «**Зайняти свої місця!**»

- Взяти зі собою зброю, шолом та персональні засоби захисту. Додаткове спорядження взяти за необхідності.
- Кожному призначається вогнева позиція та зона вогню.
- Допомогти водію швидко замаскувати транспорт.
- Зупинитися мінімум на відстані за 100 метрів від дороги.
- На місці відпочинку діють ті ж правила, що й під час перерви протягом пішого маршу.

Після зупинки

- Водій та солдати, які їдуть в одному транспорті, готуються зайняти місця в транспорті.
- Маскування знімається з транспортного засобу.

Команда: «**Почати марш!**»

- Зайняти місця — відзвітувати диспетчеру та відповідальному.

Команда: «**Зайняти свої місця!**»

На знак «вперед»:

- Повторити знаки.
- Запустити двигун.
- Виїхати на дорогу та зайняти своє місце в колоні.

Після маршу

- Перевіряє транспортний засіб згідно з графіком огляду та повідомляє про можливі пошкодження.
- Переконайтесь, що транспортний засіб повністю заправлений паливом та дозправтеся за потреби.

Якщо транспортний засіб зламався, йдіть пішки.

Ризик зіткнення з ворогом

У разі загрози зіткнення з наземними підрозділами противника бойові машини за можливості їдуть перші.

Передовий патруль або передовий взвод може бути відокремлений для просування вперед на машинах або пішки перед головними силами. При високому ризику зіткнення з ворогом, просування відбувається по черзі на транспортних засобах (групами) за підтримки один одного.

Спостерігачі за повітрям повині захищати транспортний засіб вогнем та/або димом.

Шведська БМП 90 у складі взводу

Захист від повітряної атаки

Щоб знизити ризик повітряних нальотів, за можливості марш відбувається в темний час доби.

Якщо доводиться здійснювати марш у світлу пору доби і сприятливу для польотів погоду, командир обирає маршрут так, щоб авіації противника було важче діяти проти підрозділу.

Для вчасного попередження підрозділу про авіанальоти та для контролю за повітряним простором перехоплюється інформація на місцевості, ЛокПоР. Група сама відповідає за спостереження на місці.

Сигнал оповіщення щодо можливого авіанпаду подається знаком, сигналом або по радіо.

Команда: «Повітря!»

У разі повітряної тривоги переходиться до оборони за розпорядженням старшого взводу або начальника автомобільної частини. У разі можливості авіаударів по транспорту (автомобільній частині) маскування здійснюється без наказу.

Система оповіщення повітряного нападу

Під час маршу система попередження про авіанпади як правило є у кожній групі або транспортному підрозділі, а також у кожному окремому транспортному засобі. Обов'язки спостерігача за повітрям описані в розділі «Захист». Як спостерігач за повітрям, ви повинні спостерігати також, наприклад, за віадукками і низько звисаючими проводами.

Марш на транспортних засобах

Водій (командир транспортного засобу)

- Прослуховувати ЛокПоР, якщо транспорт має такий приймач.
- Приймайте до уваги сигнали ППО. Прислухайтеся ще до того, як виїздити на відкриту місцевість.
- Швидко перетинайте відкриту місцевість.
- Зверніть увагу на знаки збільшення дистанції.
- Продовжуйте марш з найменшою можливою затримкою, незалежно від того, наскільки складною є ситуація в повітрі.
- Уникайте скупчення транспорту в одному районі. Таке скупчення є бажаною ціллю, яку легко виявити.

У разі повітряної тривоги або атаки проти транспортного засобу

- Відправити сигнал тривоги (-знак).
- Знайти укриття мінімум за 100 метрів від дороги.
- З'їхати з дороги, якщо це можливо, або негайно зупинитися та відкрити вогонь у відповідь.
- За командою спостерігача за повітрям або командира транспортного засобу сховатися в укриття.
- Після нападу спробувати перемістити транспортний засіб у більш захищене місце, якщо вам не наказано продовжити марш.
- Підтримуй зоровий контакт з транспортним засобом попереду та позаду.
- Якщо ви навідник зенітного кулемета, броньованої машини або зовнішнього кулемета на бойовій машині, ви повинні негайно відкрити вогонь по літаках, які атакують машину або цілі поблизу.

Люди, що знаходяться в броньованих машинах залишаються всередині і закривають люки.

ПОВІТРЯНА ТРИВОГА

Не стріляй по літаку або галікоптеру, щоб не виявити свої транспортні засоби.

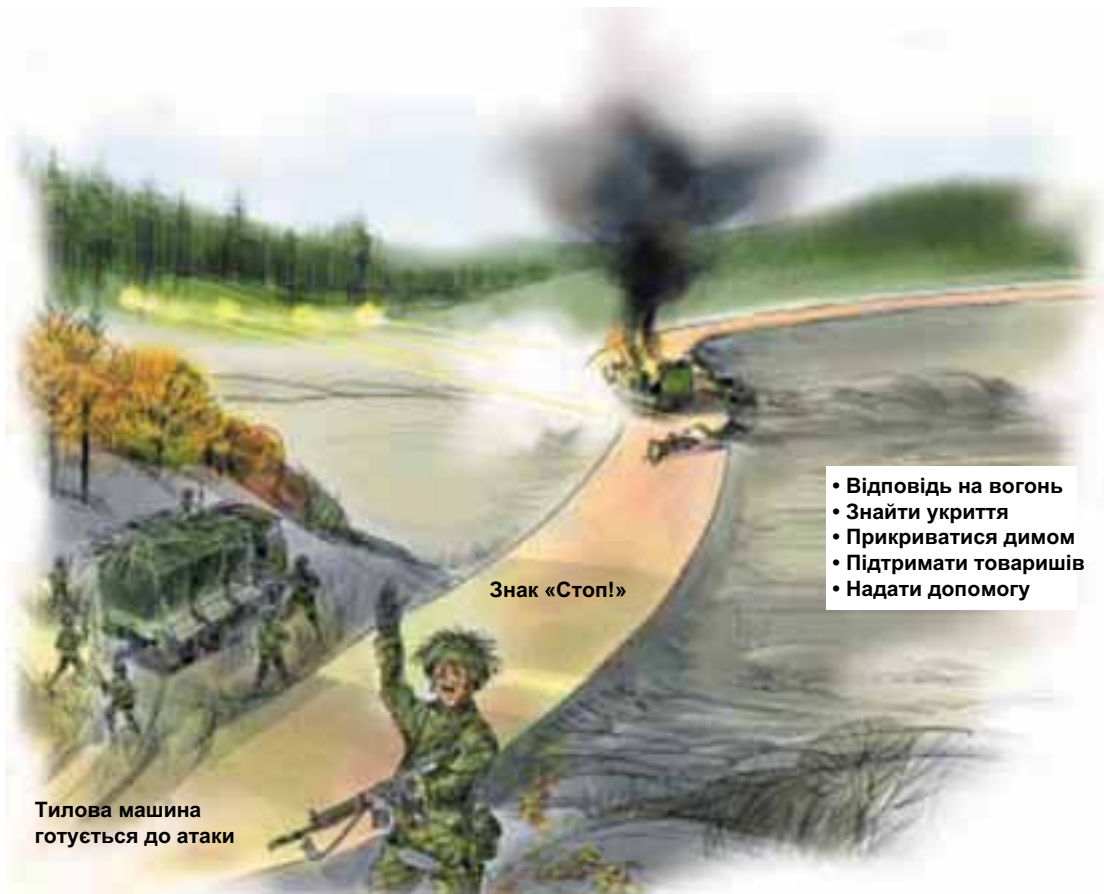
Шукай укриття мінімум за 100 м від дороги!

Заходи на випадок вогневої атаки

- Ведіть вогонь з машини у відповідь на обстріл.
- Сховайтесь в укриття або полиште небезпечну зону. Якщо це неможливо — залиште автомобіль на узбіччі.
- Негайно сховайтесь та дайте відповідь на вогонь.
- Ускладнюйте видимість для ворога димом.
- Знайдіть гарну вогневу позицію. Зв'яжіться зі своїм командиром і чекайте наказів щодо подальших дій.
- Будьте готові надати підтримку іншим групам або транспортним засобам.
- Виставте вартових позаду, щоб запобігти потраплянню інших транспортних засобів в зону вогневої атаки. Попередьте товаришів по радіо.

Після атаки

- Надайте допомогу пораненим.
- Зв'яжіться з командиром.
- Знайдіть можливість вийти з даного району якомога швидше. Ворог може застосувати артилерію.

Знак «Стоп!»

Тилова машина
готується до атаки

- Відповідь на вогонь
- Знайти укриття
- Прикриватися димом
- Підтримати товаришів
- Надати допомогу

Якщо відбилися від свого підрозділу

Ви можете відстати від свого підрозділу, якщо повернули не туди, або якщо ваша машина пошкоджена чи зламалася. Постарайтеся будь-якими способами якнайшвидше приєднатися до свого підрозділу. Намагайтеся швидко передати повідомлення командиром роти чи взводу, наприклад через зв'язкового.

Якщо ви не можете впоратися самотійно і ваш підрозділ також не може вам допомогти — зверніться по допомогу до підрозділів, які йдуть за вами. Ви також можете попросити про допомогу у підрозділів, розташованих уздовж маршруту маршу. Зазвичай це:

- група супроводу або група спостереження;
- пункти збору і підключення;
- регулювальники;
- пункти першої допомоги;
- пересувні пункти меддопомоги та ремонту.

Якщо ви не знаєте, де ваш підрозділ або не можете до нього дістатися — повідомте найближче управління транспортом, пункт збору або штаб і запитайте, що робити.

Військові інформаційні знаки, які застосовують у Швеції

Пункт збору

Пункт підключення¹

Зенітна позиція, місце зупинки

Регулювальники дорожнього руху¹

¹) Під час маршу командир, охорона і колона повинні завжди зв'язуватися з пунктом управління пересування військ.

Розділ

6

Патрулювання

Патрулювання

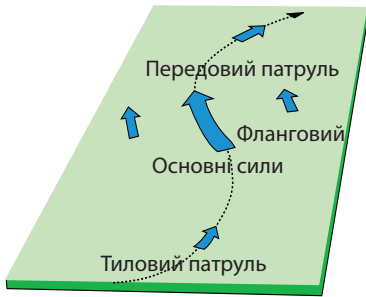
Типи патрулів	170
Начальник патруля	174
Поділ патруля	175
Патрульні	176
Розвідник	177
Посильний	178
Дії при просуванні патруля	180
Техніка просування	182
Патрулювання на транспорті	186
Звітування (рапортування)	191

Патруль посилають для вирішення конкретного завдання. Часто завдання доводиться виконувати самостійно без прямої співпраці з іншими підрозділами.

Патруль «скроюється» відповідно до завдання і може складатись від кількох осіб до половини взводу. Патруль може вирішувати завдання в пішому порядку, на катері, вертольоті або автотранспорті.

Типи патрулів

Патрулі призначають для різних завдань. У цьому розділі описано найпоширеніші типи патрулів. Вибирайте маршрут, місце і групування так, щоб патруль найкращим чином вирішив поставлене завдання. Підтримуйте зв'язок з вашим підрозділом.

Передовий патруль

Передовий патруль охороняє підрозділ, який рухається по маршруту маршу. Він повинен захищати підрозділ від раптових атак або обстрілу з фронту та ускладнювати розвідку противника проти ближнього підрозділу.

Передовий патруль під час просування уперед

Фланговий (боковий) патруль

Фланговий патруль захищає підрозділ від несподіваного нападу або обстрілу збоку. Він також ускладнює ворогові розвідку з боків.

Тиловий патруль

Тиловий патруль просувається за підрозділом, як-от під час відступу. Він призначений для захисту підрозділу від ворога, що переслідує, і розвідку противника.

Фланговий патруль на вогневій позиції

Бойовий патруль

Бойовий патруль охороняє підрозділ, штабний пост або пункт технічного обслуговування. Він шукає ворога і підтримує тісний бойовий контакт. Бойовому патрулю також може бути доручено проводити вогневі атаки, аби перешкоджати ворогові діяти або затримати його.

Мінно-розвідувальний патруль

Для виявлення мін на місцевості, вздовж дороги чи траси висилаються мінно-розвідувальні патрулі. Завдання виконується методом мобільного пошуку.

Організацію, дії та спорядження патруля описано в розділі «Польова робота».

Індикаційний патруль

Завданням індикаційного патруля є визначення радіоактивного випромінювання та/або бойових отруйних речовин.

Організація, дії та обладнання патруля описані в розділі «Захист».

Розвідувальний патруль

Розвідувальний патруль збирає розвідувальні дані про противника та місцевість. Він повинен діяти непомітно та уникати бою. Завдання виконуються методом мобільного та/або стаціонарного пошуку. Розвідка може проводитися на конкретному місці, або в районі загалом.

© Foto: Peter Liander, FBB

Розвідувальний патруль на катері

Пошуковий патруль

Пошуковому патрулю доручається проведення пошукових робіт на обмеженій ділянці землі або будинку. Завдання вирішується методом мобільного пошуку.

Пошуковий патруль обшукує ділянку лісу

---

*Дивись, але не будь помічений!
Чуй, але не будь почутий! Завжди
застосовуй бінокль!*

---

*Собаки — надійні помічники для
патруля.*

Охоронний (спостережний) патруль

Спостережний патруль здійснює контроль за місцевістю чи конкретним об'єктом.

Патруль керування вогнем забезпечує ефективність мінометного та артилерійського вогню

Патруль керування та спостереження за вогнем

Патруль керування вогнем управляє непрямим вогнем, або спостерігає за ним.

Організація, дії та спорядження патруля описані в розділі «Вогонь».

Патруль розташування підрозділу

Цей патруль проводить розвідку місця розташування підрозділу та готує його відповідно до часу та потреб:

- розмітка кварталів чи місць для наметів, а також місць для стоянки транспортних засобів;
- підготовка приміщення або розчистка місця для наметів і встановлення наметів;
- обігрів приміщень або наметів;
- підготовка їжі (також розвідка джерела постачання води);
- організація розмітки маршрутів.

Патруль розвідки місцевості

Він забезпечує розвідувальні дані про місцевість, які потім використовується для планування бою, пересування або групування.

Якщо патруль виявляє ворога

Завдання визначає дії патруля. Якщо патруль покликаний розвідувати місцевість, тил ворога, забезпечувати непрямий вогонь або підтримувати зв'язок із власними підрозділами, то він повинен уникати бою.

Якщо патруль покликаний прикривати свій підрозділ або підтримувати бойовий контакт із противником, то він повинен без вагань вступати в бій, аби виконати завдання.

Коли патруль вступає в бій

Якщо ворог поступається в силі, то він повинен:

- знищити ворога;
- доповісти про це;
- виконати завдання.

Якщо ворог переважає в силі, то він повинен:

- доповісти про це;
- спостерігати;
- підтримувати бойовий контакт або відходити від ворога в залежності від поставленого завдання.

Переконайтеся, що патруль готовий надати допомогу пораненим або полеглим. Докладніше читайте в розділі «Бій».

Завжди повідомляйте командира про кожний бойовий контакт.

Командир патруля

Ви можете бути призначені керівником патруля або, можливо, вам доведеться взяти на себе командування, якщо командир отримав травму або поліг. Тоді будьте рішучими — завдання треба виконати!

Дії керівника патруля перед виходом на завдання

П Р З П З Р П

© Foto: Anders Kollberg, FBB

Начальник патруля взаємодіє з командиром корабля у справі спостереження

Запам'ятайте
цю послідовність дій!

Повторити

завдання. Якщо завдання більш масштабне, дізнайтеся про ворога, міни, власні підрозділи, місцевість і погоду. Ви також повинні знати все про вихід на завдання та відхід, паролі та звітність. Сплануйте те, як патруль виконуватиме завдання.

Розділити

бійців, які входять до складу патруля. Іноді може бути доцільним залучити добровольців. Призначте заступника керівника.

Зібрати

патруль у захищеному місці. У разі потреби та достатнього часу, організуйте додаткове планування спільно з патрулем.

Посилити бойову готовність

Готуйтеся до бою. Добудьте та підготуйте матеріальні засоби та боеприпаси, як-от вибухівку, протитанкові засоби, ручні гранати, радіо, підсилювач зображення, біноклі, сигнальний пістолет, їжу та медичне обладнання. Забезпечте повне маскування обличчя, рук і форми. Іноді вам доведеться позначати форму кольоровими смужками, щоб ви могли легше розпізнати один одного.

Зорієнтуйте

патруль про противника, власні підрозділи, завдання і спосіб його виконання, вихід і відхід, паролі, власні знаки для групування, пункти збору, якщо патруль розділиться. Покажіть усе на карті або на схемі місцевості.

Розділіть

Патруль: орієнтувальник, доповідач, розвідник, зв'язківець і спостерігач, який дивиться по боках, назад і вгору.

Перевірте

перепитуючи, щоб кожен знав, що він повинен робити і як має бути виконане завдання. Переконайтеся, що спорядження переноситься належним чином, не брязкає та не відбиває світло. Переконайтеся, що карти з намальованими локаціями, нотатки, листи тощо, які можуть розкритися противникові ваші завдання чи ваш підрозділ, залишені в безпечному місці або й знищені. За потреби та, якщо дозволяє час, відпрацюйте різні ситуації, які можуть виникнути або мусять бути виконані.

Розвідувальний патруль (безпеково-вимищувальна група) зупинився: застосуйте техніку «Зупинись — Спостерігай — Слухай — Часто».

Поділ патруля

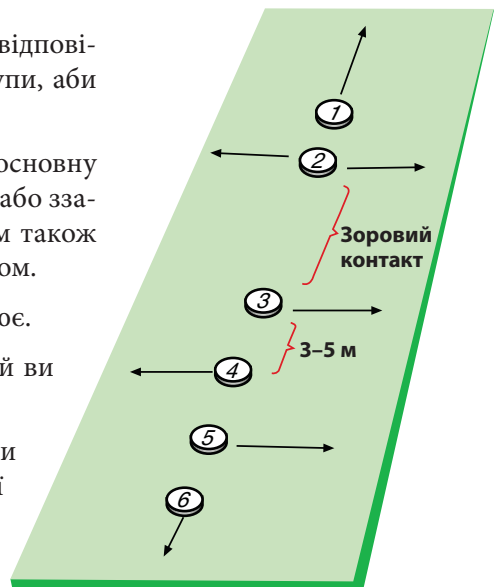
Під час руху кожен член групи повинен нести відповідальність за спостереження на 360° довокла групи, аби виявити ворога чи іншу активність.

Крім того, кожен у патрулі повинен мати власну основну зону спостереження: спереду, ліворуч, праворуч або ззаду. Під час руху в будівлях може бути доречним також розподілити спостереження за поверхами та дахом.

Спостереження лише в одному напрямку втомлює.

Дуло зброї мусить бути спрямоване у бік, у який ви зараз дивитесь — будьте готові до стрільби!

Кожен повинен мати ручну димову шашку, аби можна було застосувати дим у разі несподіваної зустрічі з противником.

Патрульний має бути дуже уважний!

Патрульні

- Ознайомтеся із завданням і тим, як начальник збирається його виконати.
- Вас можуть призначити начальником патруля або ви повинні бути готові самі перебрати на себе командування, якщо начальник патруля поляже або отримає поранення.
- Завжди слідкуйте за тим, де знаходиться патруль і які рапорти надіслано.
- Підтримуйте зоровий контакт з товаришами попереду та позаду вас.
- Будьте пильні та готові до всього. Якщо виявили щось загрозлиСве або не впевнені, чи перед вами свій або ворог, ви повинні попередити патруль і бути готові відкрити вогонь.
- Вимагайте знаки підтвердження наступним чином:
  - Якщо патруль перебуває в районі контролю вашого підрозділу, ви перевіряєте незнайомих так само, як і перебуваючи на варті.
  - Якщо патруль перебуває на ворожій території, потрібно з'ясувати, чи це ваш побратим-патрульний, чи ворог.
  - Використовуйте узгоджений сигнал розпізнавання або вимагайте пароль без попередньої команди «Стоп!». В цей спосіб слід діяти обережно. Якщо ви встигли зв'язатися з начальником патруля, то він приймає рішення про підтвердження.

Розвідники

Розвідниками призначають, як правило, двох осіб. Їхнє завдання — захистити патруль від несподіваного виявлення ворогом.

Їм дають обмежені завдання, як-от перевірити певні будівлі, гай, або іншу підозрілу

ділянку місцевості. Їм також можуть доручити рухатися перед патрулем на відстані зорового контакту.

Як розвідникам, вам повинні забезпечити підтримку, коли вступите в бій з ворогом.

Виконання завдань

- Виберіть маршрут так, щоб рельєф місцевості забезпечував найкращий захист.
- Швидко просувайтеся полями, галявинами та дорогами.
- Збільште дистанцію між вами до 5–20 метрів.
- Остерігайтеся мін.
- Уважно оглядайте підозрілі місця. Товариш тебе прикриває.
- Використовуйте переважно знаки для повідомлення / рапортування.
- За можливості підтримуйте зв'язок з іншими патрульними.
- Якщо є ризик, що вас можуть обстріляти — просувайтесь уперед по черзі та прикривайте один одного.
- Відкривайте вогонь, якщо вам або патрулеві щось загрожує.
- Коли завдання виконано, повертайтеся до свого патруля, або приєднуєтесь, коли він проходить повз.

Бондарук!, Сидорук!
Перевірити червоний будинок!
Чи є ворог у червоного будинку?
Прибудова чиста!
Ми прикриваємо, приєднаємося після команди.
Командир Бондарук!
Чисто!
Запитання?
Повторіть!

Посильний

Як посильний (доповідач), ви повинні якомога швидше передавати накази або звіти від одного керівника до іншого. Якщо вас призначили доповідачем/посильним і не дали якогось іншого завдання, то надалі перебувайте поруч із командиром і будьте його охоронцем.

Лише у виняткових випадках посильних посилають із одним завданням.

Перед виходом

Ви повинні знати:

- для кого саме це повідомлення;
- місце знаходження отримувача;
- якою дорогою йти;
- що робити опісля.

Якщо ви збираєтеся донести повідомлення в усній формі, то уважно вивчіть його і відтворіть перед своїм командиром перед виходом.

Переконайтеся, що ви не маєте при собі інших ажливих документів, які можуть потрапити до рук ворога у разі загибелі, поранення або захоплення в полон.

Посильний на мотоциклі: уважно ознайомтесь із завданням, яке вам дає командир

В дорозі

- Рухайтесь приховано та швидко.
- Якщо ви зустрінете начальника, якого впізнаєте, то повідомте його про своє завдання.
- Стріляйте тільки в межах самозахисту, уникайте бою — для вас найважливіше передати інформацію.
- Будьте пильними — ворог може носити вашу ж форму та розмовляти вашою мовою.
- Спаліть або якимсь іншим чином знищіть письмове повідомлення, якщо ризикуєте бути спійманим. У разі надзвичайної ситуації сховайте повідомлення.

У отримувача

- Передайте повідомлення. Вимагайте повторення, якщо повідомлення усне, а якщо письмове, то вимагайте підтвердження підписом на конверті. Не забудьте принести конверт назад!
- Повідомте отримувача, якщо ви помітили щось особливе на своєму шляху.
- Перед поверненням запитайте, чи є якесь зворотне повідомлення назад. Запитайте про обстановку на шляху вашої зворотної дороги.

Повернення до відправника

- Повідомте, що ви повернулися.
- Поверніть конверт з повідомленням.
- Повідомте, якщо ви помітили щось особливе на зворотному шляху.

Дії при просуванні патруля

Начальник патруля повинен бути там, де йому найкраще керувати патрулем і де він добре бачить.

Просувайтесь швидко і максимально комфортним шляхом, поки ви рухається у контрольованому вами районі. Однак майте на увазі, що ви можете зіткнутися з ворогом навіть у межах вашої власної території. У ворога теж є патрулі, які виконують свої завдання.

Безперервно орієнтуйтеся в обстановці і місцевості. Вказуйте точки збору під час просування вперед.

Запитуйте у своїх патрулів і підрозділів про ситуацію, коли ви їх зустрічаєте. Водночас повідомляйте їх про те, що знаєте самі.

Якщо патруль просувається в темряві або за поганої видимості, то його слід часто перераховувати. Крайній каже «один», передостанній продовжує «два» і т.д., доки начальник патруля не переконається, що всі присутні, без зупинки на перекличку.

Якщо ви втратили зв'язок із тим, хто йде попереду, і не знаєте, де патруль — виконайте наступне:

- Зупиніться, поспостерігайте і послушайте.
- Зачекайте на місці 30 хвилин. Після цього патруль мусить зауважити, що хтось зник, і повернутися до місця останнього підрахунку/спостереження. Не починайте самі шукати патруль, бо тоді і патруль і ви можете безрезультатно бігати в пошуках один одного.
- Якщо патруль не повернеться протягом 30 хвилин — рухайтесь до останнього пройденого пункту збору і чекайте там. Якщо патруль не з'явився після зазначеного часу — повертайтеся до свого підрозділу.

Коли ви заходите на територію противника, уникайте доріг, якщо це дозволяє завдання та час.

Слідкуйте за мінами або ворожими підрозділами. Уникайте контактів з цивільним населенням.

Команда:
«Перерахунок в черзі!»

ЗПЗС
Зупинись!
Подумай!
Зорієнтуйся!
Сплануй!

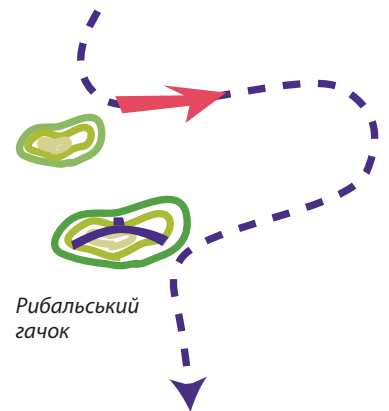
Якщо ви підозрюєте, що за вами стежать, просувайтесь далі у формі «рибальського гачка», а потім займіть вогневу позицію.

Атакуйте вогнем переслідувачів, якщо це дозволяє завдання.

Якщо вас переслідують вороги з собаками, дійте так само. Собак майже неможливо обдурити або ввести в оману. Однак сам кінолог може заблукати, якщо раптово змінити напрямок.. Собака може відчувати запах людини за кілька сотень метрів.. Просувайтесь, якщо можливо, з вітром у спину.

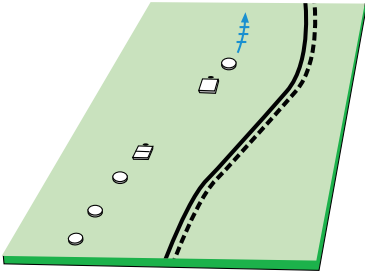
Підготуйтеся до бою з переслідувачами, налаштувавши оборонні заряди або транспортні міни до вибуху. Див. розділ Польові роботи.

Якщо патруль має важкий вантаж, то дехто може залишитися для вогневої атаки, коли ж інші продовжать рух до пункту збору.

Уникайте просування у водоймах, оскільки вологість посилює ваш запах.

Техніка просування

Уникайте ходьби по стежках і дорогах — використовуйте їх як орієнтир.

Двоє людей у патрулі повинні постійно рахувати кроки, щоб ви знали, як далеко просунулися.

Начальник патруля (або заступник) віддає наказ: «Петренко — вперед 500 метрів!». Той, хто рахує кроки звітує, коли він закінчив рух. Двоє осіб патруля, які найкраще підходять для цього, орієнтуються на місцевості та слідуєть за картою.

Не ходіть весь час із піднятою картою — ви станете легкою мішенню для снайперів.

Розвідник повинен бути уважний і помічати міни та ворожі підрозділи. Час від часу обов'язково замінійте розвідника.

Слідкуйте за тилом — захистіть патруль від переслідувачів.

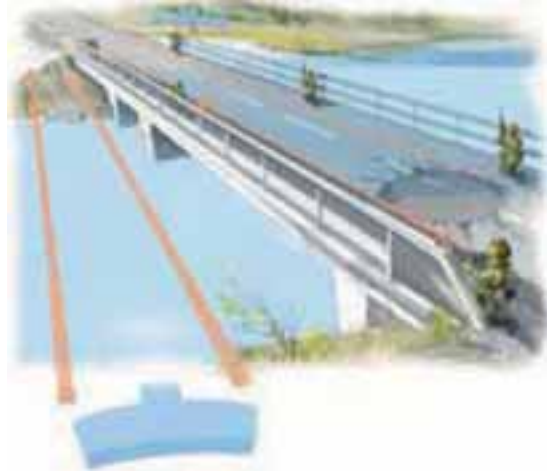

Просування патруля в забудованій місцевості — огляд на 360°

Перехід через міст

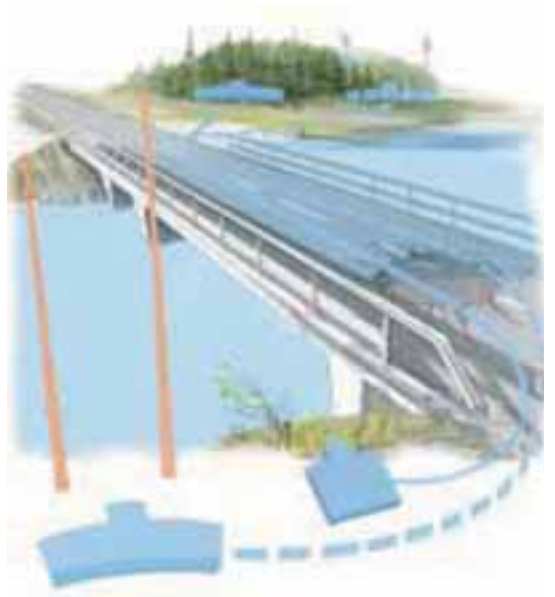
Чергуйте бойові пари

1. Начальник патруля зупиняється і дає команду або подає сигнал: «Перехід мосту! — почергово бойовими парами». Патруль займає вогневі позиції, щоб мати можливість покривати вогнем дальній берег. А перша бойова пара займає вогневі позиції на найближчих опорах мосту (плацдармі) по обидва боки дороги.
2. Друга бойова пара швидко висувається до центру мосту і займає вогневі позиції.
3. Третя бойова пара рухається через міст і займає вогневі позиції на других опорах мосту.
4. Перша бойова пара залишає плацдарм і займає вогневі позиції з іншого боку. Коли проходять повз другу бойову пару на середині мосту, вони доповідають про перехід, і друга бойова пара повертається та прикриває позаду. Коли перша бойова пара перетинає дальню опору мосту, друга бойова пара перетинає міст.

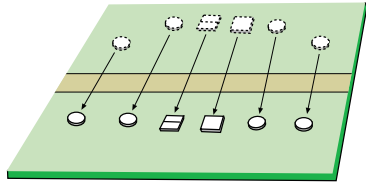
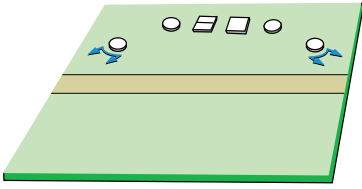

Чергуйте бойові одиниці

1. Начальник патруля зупиняється і командує або подає сигнал: «Перехід через міст! — з чергуванням бойовими одиницями».
2. Друга бойова одиниця займає бойові позиції, щоб мати можливість підтримувати вогнем у бік далекого берега.
3. Потім перша бойова одиниця просувається через міст і займає бойові позиції на дальньому березі.
4. Потім друга бойова одиниця переходить із захистом першої бойової одиниці.

Перехід дороги/стежки

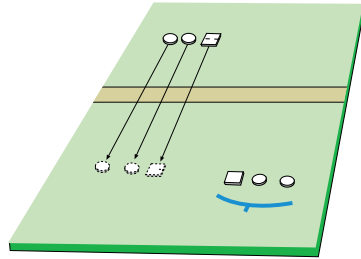
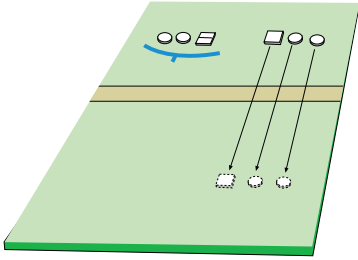
Варіант «лінія — одночасно»

1. Начальник патруля зупиняється, віддає наказ та/або знак: «Перехід дороги — лінія — одночасно!». Група групується в лінію.
2. Фланговики виходять на дорогу, займають вогневу позицію, спостерігають, прислухаються і дають «добро» начальнику патруля.
3. Начальник патруля подає знак «Вперед!» і після цього патруль обережно наближається до дороги, а потім перескакує через дорогу до протилежної лісової смуги. Коли патруль підійде на одну лінію з фланговиками, то ті приєднуються до патруля.
4. Потім патруль швидко просувається близько 100 метрів і займає бойову позицію, спостерігає і прислухається.
5. Далі патруль продовжує рух колоною.

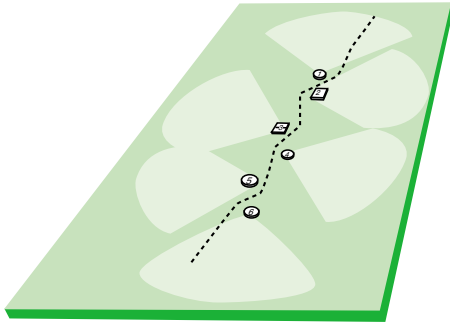
Перетин дороги зазвичай здійснюється там, де дорога вигинається, оскільки вас тоді не так легко помітити, як на прямій дорозі

Варіант «лінія — поперемінно»

1. Начальник патруля зупиняється, віддає наказ та/або знак: «Перехід дороги — лінія — по черзі!». Група групується в лінію.
2. Друга група виходить на дорогу, займає вогневу позицію, спостерігає, прислухається і дає «добро» начальнику патруля.
3. Начальник патруля подає знак «Вперед!», і після цього група начальника патруля обережно просувається до дороги, а потім перескакує через дорогу до протилежної лісової смуги. Опісля патруль швидко відходить приблизно на 100 метрів і займає бойову позицію, спостерігає і прислухається.
4. Друга група швидко переходить дорогу та приєднується до групи начальника патруля.
5. Опісля патруль продовжує рух колоною.

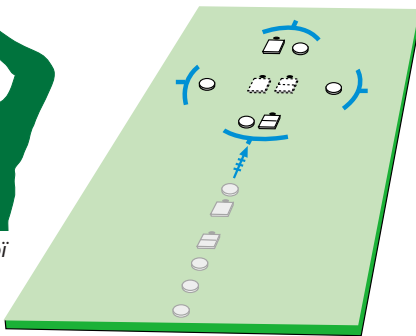

Групування та спостереження за ділянками під час зупинки патруля

Знак «їжакової оборони»

«їжакова оборона»

Зупинка патруля

Якщо начальник патруля/розвідник робить перерву або зупиняється для читання карти, спостереження тощо, ви, як патрульний, робіть наступне:

- Повторіть будь-які знаки або накази в різні боки своїм побратимам.
- Дотримуйтесь дистанції (3-5 метрів).
- Прийміть положення стоячи, на колінах або лежачи.
- Дивіться в тому напрямку, за який ви відповідаєте.
- Будьте тихі, слухайте і спостерігайте.

Якщо начальник патруля хоче зібрати патруль для повідомлення наказу або якщо патруль робить коротку чи тривалу перерву, групування може відбуватися у формі «їжакової оборони».

Патрулювання на транспортних засобах

При патрулюванні на автотранспорті необхідно використовувати не менше двох автомобілів. Тоді ви зможете підтримувати один одного спостереженням, вогнем, буксируванням та рятуванням.

© Фото: Sven Åke Haglund, FBB

Особовому складу транспортних засобів доручено вести спостереження на різних ділянках «годинниковим» методом (див. розділ «Вогонь»).

Транспортні засоби можуть підтримувати один одного, просуваючись по чергово, особливо при перетині відкритої місцевості.

За необхідності загін виходить з машини для захисту і підтримки.

Розвідка

Мобільна розвідка

Патруль висилається в певному напрямку або в певне місце для отримання розвідувальних даних про противника і міс-

цевість. Розвідувальне завдання часто дається у формі *розвідувального запитання*.

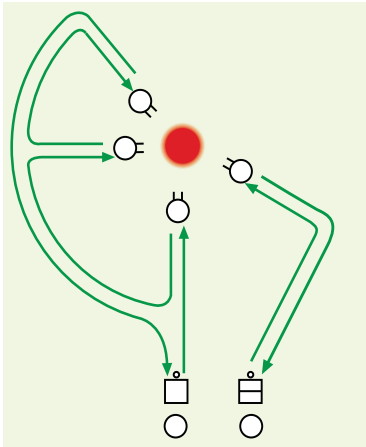
Планування розвідувального завдання

Як правило, ви самі плануєте, як вирішувати поставлене завдання. Перед початком виконання завдання ставити приблизно такі запитання:

- *Що командир хоче знати і коли він хоче це знати?*
Чи є ворожі сили в DANSÄTTER-і? Повідомити не пізніше 15:00.
- *Які підходящі місця для спостереження?*
- *Де і коли має розпочатися розвідка?*
Якою дорогою просуватися? Розвідка починається там, де зазначена чорною барвою дорога перетинає ліс.
- *Де проходить патруль через наші підрозділи? Які спеціальні домовленості про місцезнаходження, маршрут, паролі, сигнали розпізнавання та вогневу підтримку?*
Вхід і вихід біля протитанкового взводу, що забезпечить підтримку.
- *Як має рапортувати патруль?*
Коли і де можна організувати місце для радіопередачі?
Доповісти по радіо, через мережі бойового командування роти.

- *Місце збору після операції?*
Перше місце збору на позиціях протитанкового взводу, друге місце збору там, де зазначена чорною барвою дорога перетинає ліс.
- *Що ми робитимемо, якщо нас виявлять, або ж ми ув'яжемося в бій?*
- *Яке наше завдання щодо підготовки до нашої готовності?*

⊕ ⊗
Техніка мобільної розвідки на місцевості проти зосередженого противника. Бойова пара групується для стаціонарного спостереження. Друга бойова пара веде мобільну розвідку. Зв'язківця і одного бійця можна залишити біля радіостанції

ЗССЧ
Зупинись — Спостерігай —
Слухай Часто!

Розвідку можна проводити наступним чином:

- Патруль в першу чергу проводить розвідку методом спостереження з одного або кількох місць. Розвідувальна місія, приціл і зір визначають, наскільки близько ви можете підійти до цілі.
- Іноді вам доводиться проводити розвідку під час руху, наприклад, якщо ви збираєтеся обшукати ліс або коли ситуація невизначена. Потім ви обираєте шлях місцями, де добре спостерігати та слухати.
- Якщо є загроза зіткнення з противником — наступайте обережно і поперемінно. За можливості заздалегідь вирішіть, як ви будете діяти у разі зіткнення з противником.
- Уникайте руху боком уздовж позицій ворога. Натомість підходьте до розвідувальних цілей перпендикулярно збоку.
- Якщо патруль рухається на транспортному засобі, розвідка відбувається після зупинки, вимкнення двигуна: спостереження в бінокль та прослуховування.
- Якщо розвідку ведуть дві або й більше машин, можна практикувати почергове просування вперед та спостереження.

Зніміть шолом і навушники під час слухового спостереження

Визначте місця збору після завершення завдання. Також визначте, скільки часу ви чекатимете на місці збору. Якщо патруль розділяється, останнім місцем збору завжди є той пункт, з якого патруль стартував.

Стаціонарна розвідка

Патруль безперервно перевіряє обстановку вздовж дороги, смуги або в конкретному місці з певного визначеного пункту.

Пункт спостереження має знаходитись на відстані не більше 200 метрів від місця за яким спостерігають. Принаймні 200 метрів дороги має бути видно. Якщо видимість погана, пункт спостереження потрібно перемістити ближче до цілі.

На основі оцінки ризику техніка просування та швидкість коригуються так

Ризик	Техніка просування	Швидкість
Малий	Колонна/ряд	Максимальна швидкість просування
Великий	По черзі (убезпечувальні групи можуть просуватися пішки)	Адаптується так, аби був час на групування для підтримки

Розвідка з тимчасової точки спостереження

Принципи групування точки спостереження та закритої частини під час нерухомої (фіксованої) розвідки

Стационарний розвідувальний патруль, який має залишатися на місці більше 12 годин, повинен бути згрупований під прикриттям місцевої перешкоди, як-от озера чи болота. Однак пам'ятайте про ризик туману ввечері та вранці в певні сезони, що може ускладнити або й зробити саме неможливим спостереження.

Уникайте перехрест'я і виступаючих ділянок місцевості, як-от різких перепадів висот. Також уникайте будівель і місцевості, які ворог може вже використовувати.

Необхідно вибрати злегка замасковане місце з ґрунтом, який можна розкопати, оскільки патрулеві часто доводиться окопуватися.

Пункт спостереження має бути придатний для надсилання та отримання радіоповідомлень. Тому оберіть місце на схилі, що повернутий до протилежної станції. Радіохвилі відбиваються від схилу і підсилюють сигнал, який вільно йде до протилежної станції. Слідкуйте за тим, щоб антена не була нахилена до гілок чи листя, оскільки тоді вихідна потужність радіоприймача «спрямовується» на гілки, що зменшує радіус дії.

Лінії електропередач також зменшують радіус дії радіо. Точка спостереження, що використовується більш тривалий час (декілька годин), повинна мати передавач (транслятор) щонайменше за 500 метрів від точки спостереження, тому що противник може точно визначити радіостанцію та боротися з нею вогнем з непрямого наведення або штурмовими літаками.

Лінії електропередач також зменшують радіус дії радіо. Точка спостереження, що використовується більш тривалий час (декілька годин), повинна мати передавач (транслятор) щонайменше за 500 метрів від точки спостереження, тому що противник може точно визначити радіостанцію та боротися з нею вогнем з непрямого наведення або штурмовими літаками.

Дотримуйтесь оптичної дисципліни!

Враховуйте ризик виявлення через теплове випромінювання від вас і вашого обладнання. Обов'язково згрупуйтеся з належним убезпеченням і прикриттям. В ідеалі один лише перископ повинен виходити з укриття.

Техніку та солдатів можна легко виявити в приціл тепловізора

Foto: Thomson-CSF Optronique

Рапортування

Для більш важливих звітів використовуйте, за можливості, кілька засобів зв'язку.

- Для більших відстаней: використовуйте телефон або радіо.
- Для коротших дистанцій: використовуйте посилювач.

Повідомляйте не лише про саме завдання, але й про те, що виявлено поміж іншим.

Рапортуйте негайно

Негайно повідомте про виявлення ворожих:

- танків;
- артилерії;
- ракетної (реактивної) артилерії;
- пускових систем для ядерних зарядів;
- повітряного десантування або висадки.

Також негайно повідомляйте про ознаки того, що ворог готується застосувати хімічну зброю, наприклад, що ворог в захисних костюмах або масках.

Якщо наші підрозділи ризикують бути виявлені або атаковані, такий рапорт має пріоритет над усіма іншими видами розвідувальних дій. Іноді узгоджені знаки або сигнали, як-от сигнальні постріли, можуть використовуватися для рапортування.

Рапортування про діяльність цивільних

Повідомляйте про евакуацію, потоки біженців, транспортний хаос тощо. Також рапортуйте, чи залишилися цивільні в районах, де ми плануємо атакувати.

---

*Повідомляйте те, що знаєте, а не те, що думаєте,
чи про що здогадуєтесь.*

Приклади іноземних військовиків та їх техніки

Танк Т-80U

САУ М109 G

РСЗВ

Повітряне десантування транспортних засобів

Десантування з судна на повітряній подушці

Солдати в бойових захисних костюмах керують бронев автомобілем з мінометом

7 обов'язкових пунктів у рапорті (7 П)

Звіт повинен містити
7 пунктів (7 П)

Обов'язково:

Час — час, коли це відбувається

Місце — місце, де це сталося

Сили — кількість

Тип — тип ворогів або предметів

Діяльність — діяльність ворога

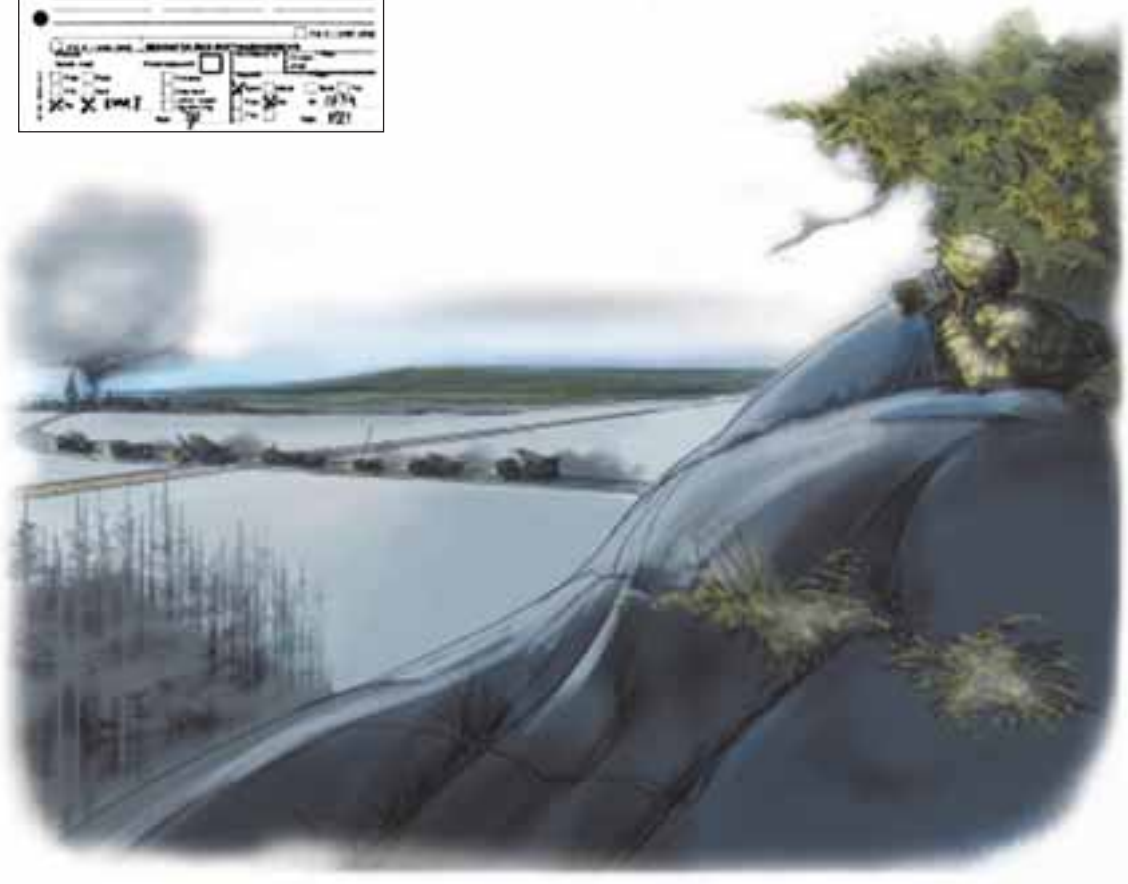
Символіка — маркування, цифри, знаки розпізнання з'єднання, колір

Хто рапортує — хто зробив спостереження

Принагідно:

Після — що патруль робитиме далі

The image shows a complex military report form with multiple sections. At the top, there are fields for 'Date' and 'Time'. Below that, there are several rows of text, some with checkboxes. The form is filled with handwritten or typed information, including numbers and letters. At the bottom, there are more checkboxes and a section for 'Signature' and 'Position'.

Усне рапортування

Усні доповіді придатні, коли повідомлення просте, а шлях донесення доповіді короткий.

Письмові рапорти

Письмовий звіт придатний для довгих повідомлень, або ж коли повідомлення містить більше інформації про місцезнаходження, час тощо.

Доповідь також може складатися з ескізу, карти поля або аерофотозйомки/фото з нанесеною на них інформацією про ворога та місцевість/рельєф.

Якщо ви передаєте повідомлення по радіо — потренуйтеся читати перед виходом на зв'язок, щоб зв'язок був швидким і ви не заїкалися під час рапортування.

Доповідання з DART

Використовуйте високошвидкісні передавачі — так звані DART (термінали передачі даних) — під час рапортування по радіо. Шаблон звіту доступний для використання.

Зведений рапорт

Доповідайте зі зведеним рапортом у погоджений час, якщо вам це було наказано. Зведений рапорт має містити інформацію про всю ворожу діяльність протягом певного періоду часу, як-от за останню годину.

Навіть якщо вам нема про що повідомити, ви в будь-якому випадку повинні вийти на зв'язок в узгоджений час.

Також подавайте позитивні звіти, тобто підказуйте, що можна зробити, щоб вирішити завдання найкраще.

The image shows a complex form with multiple sections and fields. Some visible text includes 'Summary', 'Location', 'Time', and 'Remarks'. There are also some handwritten or printed numbers and symbols, such as '171' and '172'. The form appears to be a standardized template for reporting.

Приклад зведеного рапорту на М-формі

Розділ

7

Бій

Бій

Ворог	196
Людина в бою	199
Основи бою	206
Основні бойові ситуації	218
Методика переміщення та вогню військових угруповань	235
Оборона	260
Засідка	264
Бій у темряві	272
Бій у місті	286
Взяття полонених	308

В сучасному бою не існує ліній фронту. Стрімкі та жорстокі бої ведуться на великих площах. Ворог намагається просунутися вглиб наших сил, щоб захопити важливі точки та знищити наші командні пункти та вузли забезпечення. Тож, незалежно від поточної позиції, ви завжди повинні бути готові до бою.

Разом зі своїми товаришами ви повинні бути готові протистояти будь-чому, від диверсійних груп та партизанів до механізованих підрозділів. За лінією фронту уже немає «безпечної зони».

Пам'ятайте, що ворог ніколи не нападає лише спереду, він також атакує з флангів, тилу та неба!

Ворог

Форми агресії проти нашого суспільства

Сухопутні сили ворога зазвичай знаходяться приблизно на такому самому рівні і, як і у нас, складаються з різних родів військ (мотопіхотні, танкові, артилерійські війська тощо).

У бою беруть участь підрозділи з різних родів військ. Кістяк сухопутних військ складають танкові і механізовані підрозділи.

Форми агресії проти нашого суспільства

Танк

© Foto: FMV

Гелікоптер

© Foto: Ivar Blikt, FBB

Гелікоптер

© Foto: SWEDINT

Корабель

Ворог також має в своєму розпорядженні частини повітрянодесантних військ і морської піхоти. У нього також є спеціально навчені та добре натреновані спеціальні та диверсійні частини. Наземні бойові підрозділи зазвичай підтримують штурмовики та ударні гелікоптери.

Завдання *повітрянодесантних* частин насамперед є — з допомогою гелікоптерів чи літаків — висадка глибоко в нашому тилу, захоплення важливих пунктів, а також знищення певних підрозділів. Підрозділи, що десантуються парашутами мають приблизно таке саме спорядження, що й звичайні сухопутні сили, включно з легкою бронетехнікою. Вогневу підтримку їм забезпечують ударні гелікоптери і штурмова авіація. Танки можна вивантажити лише на великих аеропортах. Повітрянодесантні підрозділи здатні самостійно вирішувати завдання протягом кількох днів. Вони достатньо мобільні для того, щоби їх можна було десантувати за кілька кілометрів від цілей їхньої атаки.

Завдання *морської піхоти* — захопити порти і плацдарми на узбережжі. Висадка зазвичай відбувається разом з повітряним десантом у глибині узбережжя. Деякі підрозділи морської піхоти можуть десантуватися на парашуті, або доставлятися гелікоптерами з метою знищення певних цілей. Морська піхота споряджена аналогічно з мотопіхотою. Як і повітрянодесантні, частини морської піхоти достатньо мобільні, щоби висаджуватися доволі далеко від цілі атаки.

Ворог також може застосовувати різні відносно добре озброєні групи, покликані методами диверсійної та партизанської війни знищити важливі цілі, аби ускладнити виконання наших операцій. Їх іноді важко відрізнити від цивільних.

Дії ворога

Ворог:

- може атакувати на *високій швидкості*;
- мати *хороший захист* у своїй бронетехніці;
- мати *велику вогневу міць*, особливо на відкритій і пересіченій місцевості;
- може *просуватися узбіччям з підрозділами*, оснащеними бойовими гусеничними машинами та машинами забезпечення;
- може *атакувати з повітря*;
- має технічне обладнання, яке дозволяє йому *виявляти нас і битися в темряві* та коли ми сховані в лісі, особливо якщо ми групуємося на узліссі;
- також може *діяти невеликими загонами*, які організують вогневі засідки, а потім швидко зникають з поля бою.

Слабкі сторони ворога

Однак ворогові може бути важко застосувати всю свою силу та техніку, серед іншого через таке:

- воювати на невідомій місцевості і в невідомих умовах завжди важко;
- значні території нашої країни мають заліснені та важкодоступні місцини, що обмежує можливості ворога використовувати всю свою мобільність та вогневу міць;
- тиліві підрозділи противника розпошені і більшість транспортних засобів технічного обслуговування змушені тривалий час добиратися до місця бою;
- бойові машини ворога вимагають значних ресурсів на технічне обслуговування, і перш за все — палива та боєприпасів;
- тиліві маршрути ворога стають довгими, а тому — вразливими.

Наші дії

Щоби вирішити наші завдання, ми повинні вміти:

- здобувати розвідувальні дані про ворога;
- діяти та проявляти ініціативу, навіть якщо це пов'язано з ризиком для нас самих;
- завдавати удари по ворожих підрозділах зненацька та сильно, створюючи такі можливості, завдяки яким ми матимемо перевагу і зможемо зосередити вогонь;
- бути достатньо швидкими, використовуючи мобільність та знання місцевості, аби уникнути вогневої потужності ворога;
- бути наполегливими і продовжувати бій, навіть якщо ваші підрозділи позбавлені зв'язку із вищим командуванням.

Атакувати ворожий підрозділ зненацька!

Для цього ви повинні:

- знати сильні та слабкі сторони ворога;
- вміти швидко і ефективно застосовувати свою зброю в різних ситуаціях — ви можете зіткнутися з ворогом будь-де і будь-коли;
- вміти швидко і рішуче втрутитися в перебіг подій, коли цього вимагають обставини, навіть якщо ви не отримали наказу;
- відчувати відповідальність і робити все можливе, щоб ваш підрозділ міг вирішити свої завдання.

Людина в бою

Бойове середовище

Середовище бою піддасть вас і ваше підрозділ значному стресу, наприклад:

- від страху бути вразливим, бути вбитим чи пораненим;
- від страху побачити поранених і полеглих;
- від страху побачити зруйновані будівлі та постраждалих цивільних;
- від очікування і хвилювання щодо того, що може статися;
- від недостатньої інформації про те, що відбувається;
- від відчуття тривоги через те, що не зможете виконати завдання у своєму підрозділі;
- від того, що незважаючи на нестачу рідини та їжі, доведеться витримувати значні фізичні навантаження;
- від відсутності сну, сухого та чистого одягу;
- від почуття злості і ненависті до противника, який стріляє по тобі, твоїй родині, руйнує твою країну.

Все це ви і ваш підрозділ повинні витримати, щоб виконати завдання, які стоять перед вами. Це можливо, але ви не зробите це поодиноці. Бойове середовище є напруженим і вимагає від вас знати свою роботу настільки добре, щоб робити її навіть із закритими очима.

Солдат і командир

Як командир відділення, взводу, роти чи член вищого командування, ви розділяєте більшість тягарів солдата. Тиск однаково великий. Командир також хвилюється за свій підрозділ та інформацію, яку йому надають. Чи прийняв я правильне рішення? Чи правильно так розв'язати задачу? Чи вчинить ворог так, як я думав? Де я маю бути під час бою? Чи працюватиме зв'язок? Чи правильно розподілені медичні ресурси? Запитань багато. Відповіді приходять під час і після битви. Можливості знати «заднім числом» завжди будуть. «Я б, мабуть, ...».

У складних ситуаціях всі погляди спрямовані на командира

Під час бою можливе лише просте.

Підготуйтеся до виконання свого завдання, відповівши на наступні запитання:

- Що потрібно досягти?
- Що веде до успіху?
- Як мені проявити ініціативу?
- Які заходи потрібні?
- На які ризики я повинен піти?

Як командир ви повинні також:

- приймати рішення навіть тоді, коли вони важкі, а часом і неприємні;
- бути зразком для наслідування, що й очікують від вас солдати: вони сподіваються, що ви знатимете свою роботу та будете професіоналом;
- брати на себе відповідальність, бути справедливими та дбати про своїх підлеглих;
- бути попереду, особливо коли завдання складне і небезпечне;
- проявляти сміливість, але бути впевненим, що ви не поведетеся нерозумно або не ризикуєте без потреби і не виправдано: завдяки своїм знанням і прикладу створюйте довірливі стосунки з вашими солдатами та командирами;
- «полюбити свою ситуацію», вірити в завдання і вміти його пояснити;
- продемонструвати, що ви довіряєте особовому складу і вірите в них;
- знати переваги та слабкості свого особового складу;
- вміти хвалити, вимагати відповідальності та оцінювати як позитивно, так і негативно.

Перший бій

Результат першого бою буде дуже важливий для подальшої бойової цінності підрозділу, і не в останню чергу — з психологічної точки зору. У першому бою важливо подолати страх. Це природно відчувати тривогу і страх. Товариші довіряють вам і очікують, що ви вирішите поставлене завдання. Ці очікування можуть бути обтяжливими, перш ніж ви дізнаєтеся, як ви функціонуєте під час бою.

Пам'ятайте стару істину: «Як ти реагуєш під тиском у мирний час — так, мабуть, реагуватимеш і на війні». Якщо впевнені, що впораєтеся зі своїм завданням навіть у важких умовах практики, вам, скоріше за все, не потрібно хвилюватися. Пам'ятайте, що у ворога такі ж переживання, що й у вас.

Нерішучість і бездіяльність зазвичай мають більш серйозні наслідки, ніж помилки в підході до виконання завдання.

Ваші страхи та страхи ваших товаришів можна відволікти за допомогою будь-якої діяльності. Головне в Бойовій ситуації — щось робити.

Інформувати і постійно повідомляти про те, що відбувається. Намагайтеся якнайдовше отримувати інформацію та розуміти мету діяльності. Тоді ви можете діяти самостійно, якщо щось трапиться. Обов'язково тримайтеся в бойових парах, насамперед в темряві.

Якщо ви командир — стежте, щоб ніхто не вчинив безглуздо і не наражався на непотрібні ризики.

Забезпечте дотримання принципів Женевської конвенції та бойового статуту. Якщо ви командир, ви подаєте приклад, як-от у ставленні до військовополонених. У підрозділі, який діє з непотрібною жорстокістю, незабаром падає моральний дух

Після бою

Після битви важливо протистояти стресовим реакціям, робити висновки і рухатися далі. Навіть якщо підрозділ не брав участь у безпосередніх бойових діях, ви, можливо, зазнали та відчули тривогу та стрес, які потрібно «скинути». За можливості підрозділ збирається в укритті і пропрацьовує те, що сталося. Нехай висловляться всі в підрозділі. Ваш підрозділ мусить бути в змозі зробити висновки зі свого досвіду та рухатися далі.

Підсумок виконання завдання/доручення підбиває командир підрозділу, а наступні запитання здатні водночас забезпечити й підтримку:

- Що сталося?
- Як ви сприйняли подію?
- Що ви думали?
- Що ви відчували?
- Що може статися зараз?
- Як ви до цього ставитеся?
- Чого ви з цього навчилися?
- Що нам робити наступного разу?

Відділення під час дебрифінгу — щоденне очищення душі

Зверніть увагу на те, чи хтось із підрозділу виявляє ознаки потреби у більш кваліфікованій допомозі.

Більш важкі реакції на стрес

Симптоми

Симптоми стресових реакцій, які необхідно лікувати, часто схожі на ті реакції, які виникають у більшості людей до або під час бою, але тепер набувають більш обтяжливого характеру. Зазвичай ви знову стаєте «самим собою», коли гостра небезпека минає, але за сильних реакцій певні симптоми залишаються.

Прикладами ознак більш серйозних стресових реакцій є:

- тривожність і неспокій;
- зміни настрою;
- тремор і дрожь;
- труднощі зі сном;
- плаксивість;
- поганий апетит.

Підвищена чутливість і дратівливість можуть бути ознаками реакції на стрес

Слідкуйте за психічним станом товаришів

Ви також можете реагувати «всередині себе», тоді:

- відсутній, неуважний погляд;
- байдужість;
- мовчазливість та закритість.

Також не можна виключати, що за «впорядкованим фасадом» може ховатися повний хаос.

Лікування

Важливо піклуватися про людину, яка постраждала від гострої стресової реакції, забезпечуючи їй підтримку товаришів. Налагодьте контакт з нею. Не ставтеся до неї як до хворої, а продемонструйте, що ви розумієте, що вона виснажена, що їй потрібна підтримка і догляд. Дайте їй зрозуміти, що те, що вона відчуває, є нормальним явищем і що це не завадить їй виконувати свої обов'язки в майбутньому, а поки їй дозволено відпочити та відновитися. Слухайте та уникайте говорити самому чи надавати «добрі поради». Не заперечуйте проблеми і не намагайтеся їх применшити.

Не кажіть їй «взяти себе в руки»! Психічно виснажена людина не може цього зробити. Вся її енергія йде на те, щоб тримати під контролем внутрішній неспокій. Якщо дозволяє обстановка, потрібно організувати для неї тихе місце для відпочинку і теплої їжі. Для неї також може бути доцільно тимчасово отримати менш важкі обов'язки в підрозділі.

Сон — один з найкращих ліків. Навіть якщо особа потребує лікування, у неї не повинно виникати відчуття, що вимоги до неї зменшилися. За можливості вона повинна залишитися в підрозділі. Якщо ж товариш небезпечний для себе і свого оточення, йому необхідно надати кваліфіковану допомогу.

Лікуванню мають бути властиві:

- *швидкість* — вчасне лікування;
- *близькість* — до власного підрозділу;
- *простота* — не заморочуйтеся;
- *сподівання* — все з ним буде добре.

Не забувайте підтримувати свого командира. Йому також необхідно «вивітрити» свій досвід і думки. Слід також звернути увагу на осіб, які працюють незалежно, наприклад, посильні на мотоциклах і солдати в тилу.

Як командир, ви також повинні переконатися, що завдання та навантаження розподіляються таким чином, щоб «найкращі» або найздібніші не завжди використовувалися по максимуму. Навіть найвправніший і досвідчений солдат може опинитися в стані стресу через надмірну роботу та відповідальність.

Навпаки, тренуйте та підтримуйте «слабку ланку», щоб вона не зазнала невдачі через те, що почувається нікчемною чи недостатньо вправною.

використовуйте кадри та ресурси підрозділу.

---

*Швидкість — Близькість — Простота —
Сподівання*

У кожного є свій розумовий і фізичний момент зламу.

Основне в бою

Підготовка до бою

Як солдат, ви повинні, перш ніж йти в бій, проконтролювати:

- що ваша зброя справна (контроль зброї згідно з військовими інструкціями);
- налаштування прицілу (зробити поправку на боеприпаси та температуру, встановити основний/бойовий приціл та налаштувати далекомір);
- отримані боеприпаси;
- транспортні засоби;
- обладнання для зв'язку;
- санітарне спорядження;
- захисне спорядження проти зброї масового ураження;
- маскуванню.

Зброю заряджається за наказом командира підрозділу. Крім того, ви повинні:

- адаптувати одяг до майбутньої діяльності;
- набрати води і, якщо є можливість, пити гарячі напої;
- повідомляти та виправляти помилки і недоліки;
- випорожнити сечовий міхур і кишківник.

Випорожнення сечового міхура перед боєм зменшує ризик побічних уражень, якщо вас вразять кулі чи уламки під час бою.

Команда (знак): «**Будь готовий до бою!**»

Не забувайте, що саме температура пороху, а не зовнішня температура, визначає температурну поправку!

Зброю можна заряджати подвійними магазинами, що дозволяє швидко міняти магазини під час бою.

Інші заповнені магазини зберігаються в підсумках на бойовому поясі нижньою частиною магазину догори та опуклою стороною назовні для полегшення перезарядження та швидкої заміни магазину. У підсумку, де зберігаються магазини, можна помістити додаткові коробки з набоями.

Якщо відсутня спеціальна сумка для порожніх магазинів, блискавку польової куртки відтягують приблизно на 20 см, після чого затягують бойовий пояс і підтягують передню частину куртки. Таким чином створюється простір для порожніх магазинів, які під час перезарядження та заміни магазинів кладуть всередину куртки, щоб уникнути плутанини із заповненими магазинами.

В інших підсумках зберігаються підготовлені ручні гранати.

Принаймні один індивідуальний перев'язувальний пакет зберігається в кишені на правій нозі. Додаткові індивідуальні перев'язувальні пакети зберігаються в формі або бойовому спорядженні, як це визначає ваш командир.

Повідомте командира, коли ваш підрозділ буде проконтрольований та готовий!

Тримайте інструменти для обслуговування зброї при собі. Додаткові інструменти для обслуговування зброї кладуться в наплічник.

Як командир підрозділу, ви також повинні контролювати свій підрозділ, визначаючи розподіл:

- спорядження підрозділу;
- отриманих боєприпасів;
- додаткових матеріалів.

Добре навчена бойова пара часто ефективніша за чотирьох непідготовлених солдатів

Обов'язково поширюйте отримані орієнтири і інформацію, що була надана. Протидійте поширенню чуток. Також скористайтеся можливістю, коли є час, щоб покращити свої навички зі зброєю та спорядженням.

Бойова пара

Бойова пара — це найменша одиниця, яка може скоординувати вогонь і рух. Ви з товаришем регулярно формуєте бойову пару. Це означає, що ви захищаєте і підтримуєте один одного самостійно або у цілому підрозділі, особливо під час бою. Якщо один з вас поранений, бойовий напарник повинен мати можливість відтягнути свого товариша в безпечне місце, надати першу допомогу та викликати медичну допомогу. У бойовій парі завжди мусить бути призначений старший.

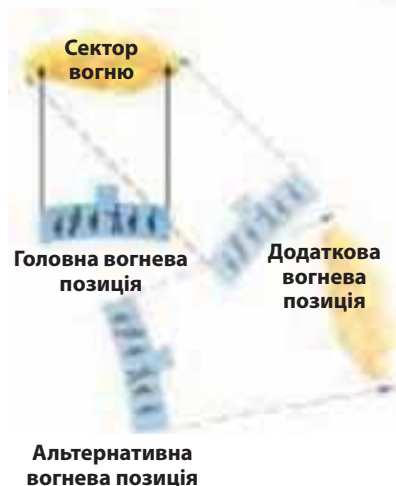
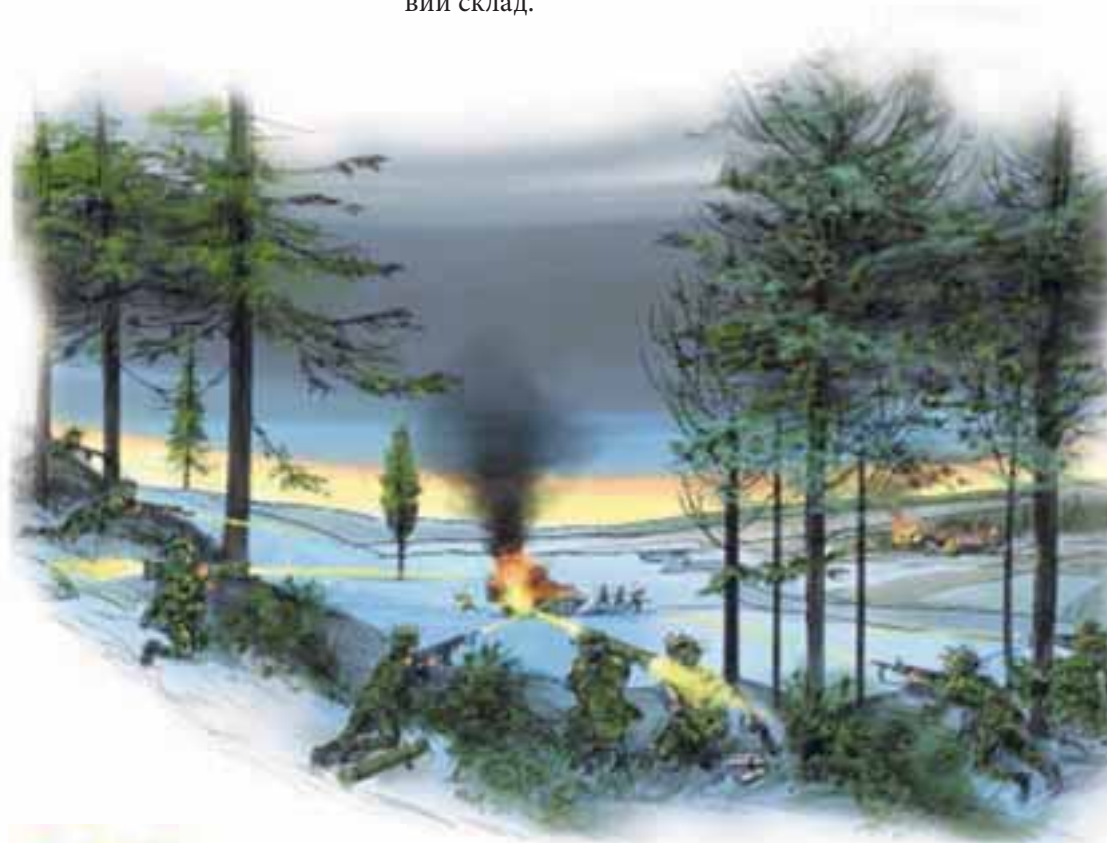
Зброя, боєприпаси та інші матеріальні засоби розподіляються всередині бойової пари в залежності від призначення і завдання.

Бій відділеннями

Вогонь відділення в бою повинен бути зосереджений на одній території або на одному противнику. *Відділення є найменшою вогневою одиницею.* Командир повинен так скеровувати вогонь свого відділення, щоб той використовувався максимально ефективно.

Зосередивши вогонь на одній ділянці, відділення може здолати на ній ворога, знищивши його техніку та особовий склад.

Найбільшого ефекту досягає одночасне та несподіване відкриття вогню

Вогнева позиція

Бойова позиція відділення складається з вогневих позицій кожного бійця. Головна бойова позиція — це та бойова позиція, де має бути вихідне розташування відділення, якщо не вказано інше. Запасна бойова позиція мусить мати ту ж саму зону обстрілу. Альтернативна бойова позиція має інше розташування та іншу зону обстрілу. Бойова позиція зазвичай повинна мати захисні укріплення поруч.

Вогневі завдання

Відділення мусить мати одне головне вогневе завдання та одне-два альтернативні. Завдання можуть виглядати, як у цьому прикладі:

Вогневе завдання	Пояснення
<i>Вогневе завдання на конкретній місцевості:</i> «Вогонь по...» «Вогонь по ділянці між... та...»	Вогонь ведеться в заданому напрямку (між напрямками), по виявлених цілях та місцях, де, вірогідно, знаходиться ворог.
«Фіксований вогонь проти...» «Фіксований вогонь по ділянці між... і ...»	Вогонь готується в заданому напрямку (між заданими напрямками), щоб його можна було швидко розпочати в темряві чи в умовах обмеженої видимості.
«Вогонь ділянці перед 2-м відділенням (опорний пункт В)»	Фланговий вогонь ведеться по виявлених цілях перед вказаним підрозділом (вказана бойова позиція)
<i>Вогнева завдання уточнюється з конкретною метою:</i> «Знищити бронетранспортер у ...»	Бронетранспортер необхідно вивести з бойового стану.
«Стримувати ворога (кулемет) на ділянці...», аби «... при проходженні 2-го відділення до...», або «... при наступі взводу на ділянці між... і ...»	Вогонь ведеться безпосередньо по району зіткнення, щоб противник був змушений перервати свої дії і відійти в укриття або для перегруповання.
«Прикрити просування 1-го відділення до...»	Вогонь ведеться по виявлених цілях, які впливають або можуть вплинути на просування 1-го відділення.
«Прикрити димом від бронетранспортера ділянку...»	Між ворожими цілями та власними підрозділами пускається дим.
«Засліпити кулемет на ділянці...»	Дим пускається проти ворожої цілі.
«Підсвітити бронетранспортер на ділянці...»	Ціль означена.

Якщо відділення отримує завдання «Підготуватися до...», то воно мусить так підготуватися до виконання вогневого завдання, щоб виконати його якнайшвидше згідно з відповідним наказом.

Вогневе завдання може бути доповнене такими деталями:

- час відкриття вогню;
- щільність вогню;
- дистанція вогню;
- позиції з яких вестиметься вогонь;
- кількість витрачених боєприпасів;
- час припинення вогню.

Вогневі сектори при визначенні можуть бути доповнені рубежами стрільби (ліворуч, праворуч, близько, далеко).

Обрання цілі

В атаці

Боріться з ворогом, що заважає вашому просуванню.

В обороні

Боріться з ворогом, що перебуває в русі.

Стріляйте спочатку по

- найнебезпечнішим для вас цілях — солдатам на близькій відстані, засобам вогневої підтримки, протитанковим засобам, готовим до вогню бойовим машинам;
- найвиразнішим цілям;
- ворожим командирам;
- водіям.

Обрання цілі

Відкриття вогню

Стріляйте тоді, коли у ворога найменші шанси знайти укриття. Чим ближче ви підпускаєте ворога — тим легше буде по ньому вдарити. Однак його не можна підпускати на відстань, на якій він може уже дістати вас ручними гранатами. Часто саме ефективна дальність нашої протитанкової зброї визначає, коли відкривати вогонь. Однак іноді потрібно відкривати вогонь з більшої відстані: якщо ворога потрібно стримати, або якщо ви є частиною сил, що атакують згурпованого ворога.

Намагайтеся відкрити вогонь з максимальної кількості зброї водночас.

Снайперським вогнем знищуйте ворога на великій відстані та малою кількістю пострілів. Примусьте ворога боятися Вас!

Розподіл вогню

Вогонь розподіляється у взволі так, щоб уразити усі цілі. Природній розподіл вогню:

- ви обираєте ціллю ворога згідно з вашим розташуванням в взводі;
- допоможіть товаришам, почніть з ворога, найближчого до вас.

Стрільці обирають:

- піші цілі;
- цілі ззовні бойових машин;
- інші піші цілі або цілі всередині неброньованих бойових машин.

Кулеметники обирають:

- штурмові цілі;
- особовий склад вогневої підтримки та протитанкових засобів;
- особовий склад ворога, який з'являється на бронетехніці.

Гранатометники обирають:

- бойові броньовані машини на близькій відстані.

Гранатометники з Карл-Густаф обирають:

- бойові броньовані машини, б'ючи по ній бронейними гранатами чи засліплюючи їх димом;
- неброньовані цілі, з якими не можна боротися іншою зброєю.

Снайпери обирають:

- командирів та інший ключовий персонал;
- особовий склад підтримки та протитанкових засобів;
- цілі, що вирізняються за спорядженням і поведінкою.

Командир відділення віддає наказ, якщо потрібний будь-який інший розподіл вогню.

Вогневі команди

Додаткові приклади:

«Гранатометники!
— Бронетранспортер!
— 100
— Повільна швидкість!
— Вогонь!»

«3-тє відділення!
— Друга година!
— Згруповані стрільці!
— 200!
— Половина магазину!
— Одночасно відкрити вогонь!
— Цілитися!
— Вогонь!»

«Снайпер!
— Знищити командира на транспортному засобі справа!
— Вогонь!»

«Кулеметник!
— Третя година!
— Транспортний засіб!
— 300!
— Половина стрічки з бронебійними!
— Вогонь!»

Командир відділення керує своїм відділенням, вживаючи вогневі команди. Якщо всі бачать ціль і якщо необхідно негайно відкрити вогонь, вогнева команда буде короткою. За інших обставин вогнева команда іноді повинна містити кілька завдань, головним чином для того, щоб кожен міг взнати про свою ціль, ідентифікувати її і відкрити вогонь із іншими.

Завдання вогневої команди	Приклад
1. Кого ця команда стосується. 2. Боєприпас. 3. Орієнтування. 4. Мішень.	1. Відділення!» «Дві години — великий камінь — відразу праворуч — стрільці!»
5. Розподіл вогню. 6. Відстань. 7. Бокова швидкість. 8. Режим стрільби.	«300!»
9. Кількість пострілів або магазинів. 10. Вогонь.	«Десять пострілів!» «Одночасне відкриття вогню — (цілься!) — вогонь!»

Вогнева команда не повинна бути довшою, ніж це необхідно, щоб дозволити відділенню швидко відкрити ефективний вогонь по цілі.

Якщо командир відділення не встигає дати команду або ви не чуєте його, то наслідуйте приклад командира відділення або дійте на власний розсуд.

У екстрених ситуаціях вогонь можна відкривати без команди командира

Спостереження і коригування вогню

Важливо спостерігати, як ведеться вогонь по цілі. Якщо вогонь неефективний, про це потрібно повідомити стрільців.

Відхилення від цілі зазвичай оцінюється в метрах. Якщо ваш вогонь, згідно із повідомленими результатами спостереження, неефективний, ви змінюєте приціл і точку прицілювання так, щоб вогонь скеровувався в ціль. Це називається *коригування вогню*.

Місце скерування вогню вказується:

- спершу *горизонтально* як «ліворуч» чи «праворуч»;
- потім *вертикально* як «низько (під)» або «високо (над)».

Похибки вказуються в метрах / мілірадіанах, а у випадку рухомих цілей також за шириною / висотою цілі, що відраховується від центру цілі.

Постріли або черги пострілів, які влучають у призначену частину цілі, називаються «влучаннями».

Постріли або черги пострілів, які влучили в ціль, але не в її центр, позначаються як «влучити вправо / вліво! Нижча / вища половина!»

Щоб отримати найкращий результат від кулеметного вогню, необхідне регулювання його потужності з боку командира obsługi, або помічника кулеметника

Припинення вогню

Вогонь припиняється за знаком або за командою:
«Припинити — припинити — припинити вогонь!» (повторює кожна особа),
«Припинити вогонь!» (повторює кожна особа),
«Нові мішені!»
«Укритися!»
«Відміна!»
«Переміщення!»

Знак «Припинити — припинити вогонь»

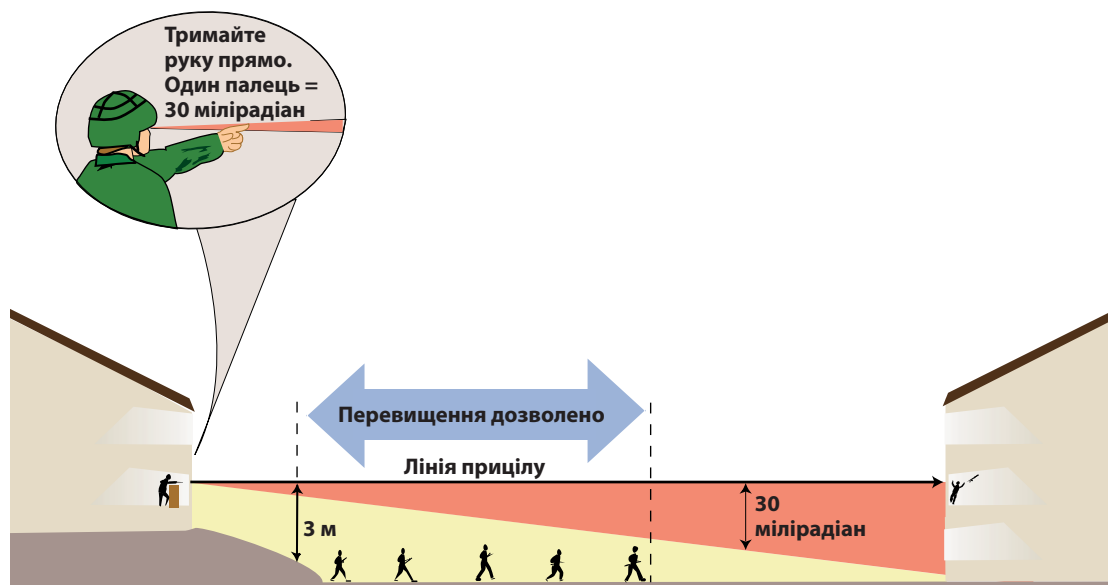
Прикриття

Вогонь для прикриття особового складу, наприклад, вашого відділення, що просувається, можливий, якщо лінія видимості проходить на 30 мілірадіан (1 палець) нижче лінії прицілювання, але не менше як на 3 метри над лінією землі в точці стрільби (див. рис. нижче). Стрільці стріляють поодинокими постріл. Якщо у вас є опора для зброї, ви можете вести й автоматичний вогонь. Кулеметники ведуть вогонь чергами.

Увага!

Ці правила діють під час війни. У мирний час діють спеціальні правила безпеки, оголошені командиром.

Стрільба в обгін

У разі стрільби в обгін чинне наступне:

Всередині бойової позиції:

- Намагайтеся бути в одному ряду з товаришами. В іншому випадку лягайте посередині відстані між двома товаришами і не далі, ніж за половину відстані. Однак, якщо відділення веде вогонь протитанковими гранатами, усі повинні бути на одній висоті, щоб вийти з зони ризику протитанкового вогню.

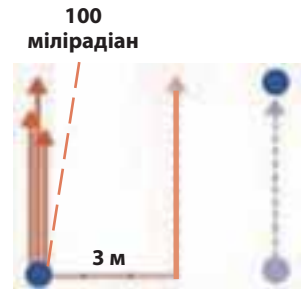
Стрільба повз особовий склад перед відділенням:

- Під час стрільби на відкритій місцевості лінія прицілу повинна пролягати не менш ніж на 100 мілірадіан (3 пальці), але не менше 3 метрів в бік від особового складу.
- У разі супроводу кулемета на бойовій машині лінія прицілу повинна пролягати в бік від особового складу не менш ніж на 50 мілірадіан, але щонайменше 10 метрів.
- При стрільбі в лісі відстань до товариша спереду не повинна перевищувати половини відстані до товариша, що поруч.

Увага!

Ці правила діють під час війни. У мирний час діють спеціальні правила безпеки, оголошені командиром.

Стрільба на відкритій місцевості

А = не більше половини Б

Приклади безпечних кутів при веденні вогню на прикриття відділення у наступі

Якщо відділення відступає — за будь-яку ціну забрати поранених!

Ніхто не може залишитися позаду!

Якщо у підрозділі є поранені або вбиті

Якщо відділення *просувається під час бою*, медик або інше відділення позаду доглядають за пораненими. Відділення діє так, щоб атака не припинилася і його солдат не було поранено. Після бою або під час перерви в бою командир відділення організовує догляд за пораненими.

Про поранених і полеглих товаришів необхідно, наскільки це можливо, подбати і забрати з собою під час відступу. У деяких випадках вашому відділенню чи взводу може знадобитися повернутися на місцевість, щоб забрати полеглих або поранених товаришів.

Якщо є час і водночас важко відвезти полеглих товаришів, облаштуйте польову могилу. Не забувайте позначити її та повідомити її місце розташування.

За пораненими ворогами, згідно з вимогами Женевської конвенції, необхідно доглядати так само, як і за власними солдатами.

Якщо підрозділ бере полонених під час бою

Розбродіти полонених і вивести їх у безпечне місце. Опісля їх необхідно відвести назад під охороною. Якщо виникли якісь проблеми з вирішенням цього бойового завдання, то охороняйте полонених і попросіть свого командира допомоги з відправкою. Детальніше читайте в розділі *Взяття полонених*.

Перерва в бою

Під час перерви в бою виконайте такі дії:

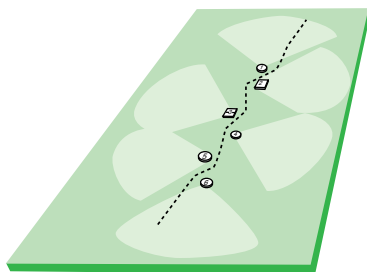
- Переконайтеся, що в підрозділі завжди є спостерігач або вартовий, який зможе попередити, коли ворог нападе.
- Підтримуйте зв'язок з іншими військовослужбовцями відділення. Орієнтуйте один одного.
- Якщо командир упав або поранений, прийміть командування, якщо ніхто інший цього не зробить.
- Допоможіть пораненим. Відведіть їх у безпечне місце та надайте першу допомогу. За необхідності спробуйте їх перевезти самі або залучити для цього медичний персонал.
- Вирівняйте кількість боеприпасів та поповніть боезапас.
- Перевірте зброю та інше спорядження.
- Покращіть свій захист і маскування.
- Якнайшвидше рапортуйте командирові взводу про ситуацію.
- Підтримуйте свою бойову спроможність, зберігаючи тепло, якщо це можливо, і їжте або пийте те, що у вас є із собою.
- Перебувайте в стані готовності до бою!

*Підтримуйте контакт!
Будьте готові до бою!
Підвищуйте свою
бойову спроможність!
Будьте готові!*

Що стосується ворога, який впливає на просування вашого відділення, то знайдіть можливість його знищення або захиститися від нього димом

Зупинившись, ви мусите зберігати спостережливість і готовність до ведення вогню

«Прозорі» чагарники та інші види можливого прикриття та укриття — чи міг там згрупуватися ворог?

«Прозорі» чагарники та інші види можливого прикриття та укриття — чи міг там згрупуватися ворог?

Основні бойові ситуації

Ваше відділення мусить рефлекторно впоратися з низкою *основних бойових ситуацій*. Далі описано, як ваше відділення має:

- рухатися;
- діяти при зіткненні з ворогом;
- вести бій для досягнення штурмової цілі;
- вести бій з бойової позиції.

У цьому розділі описані основи. Ваш командир детально визначить, як ваш підрозділ застосовуватиме ці принципи. Переконайтеся, що ви та ваше відділення опанували ці методи та процедури, щоб їх застосовувалося рефлекторно!

Рух

Рух відділення повинен відбуватися за сигналом чи командою.

Під час руху кожен у відділенні повинен нести відповідальність за 360° зони спостереження навколо відділення, щоб виявити ворога або сліди ворожої активності. Крім того, кожній особі має бути надано її основну зону спостереження — вперед, назад, ліворуч або праворуч, — з якої вона буде спостерігати під час просування. Цей розподіл має відбуватися на регулярній основі. Дивіться також розділ Патрулі. Постійне спостереження в одному напрямку втомлює.

Під час спостереження нехай ваша зброя рухається за вашим поглядом, тож ви зможете стріляти швидше, якщо помітите ворога.

У будівлях і на горбистій місцевості, спостерігаємо за дахами, а також вищими поверхами і висотами.

Ваше відділення мусить мати можливість швидко змінювати режим просування та напрямок у швидких ситуаціях, наприклад, під час зіткнення з ворогом.

Добре відтреновані та відпрацьовані дії: швидкий в=огонь, рух і прикриття!

Наступ і відступ повинні бути скоординовані з вогнем. Це мусить бути настільки вкорінене, щоб могло відбуватися рефлекторно

Практично переконайтеся, що кожна особа знає своє місце і завдання у відділенні на випадок, якщо станеться щось несподіване.

Коли відділення зупиняється — підтримуйте вогневу готовність попереду, позаду і по боках. Кожна особа веде спостереження та підтримує готовність до вогню за своєю головною зоною спостереження. Час від часу спостерігайте за товаришами по боках. Це полегшує поширення інформації і знаків у відділенні. Слухайте!

Відділення рухається пішки:

- командами водночас вперед або назад;
- командами поступово по черзі вперед або назад;
- командами поступово з охопленням справа або зліва;
- бойовими парами.

Якщо є високий ризик зіткнення, рух зазвичай відбувається водночас і поступово.

Командир відділення завжди керує вогнем і рухом відділення.

Для бічного руху застосовується технологія блискавки.

Якщо відділення не перебуває в бойовому контакті, просування зазвичай відбувається без вогню — ви відкриваєте вогонь лише по виявлених цілях, які впливають або можуть вплинути на рух вашого відділення чи сусіднього відділення.

При доланні перешкоди «ведуча нога» (ліва нога для стрільців-правшів) повинна бути піднята і перенесена через перешкоду першою, щоб можна було швидко зайняти стрілецьку позицію.

Якщо ризик зіткнення з противником незначний, то рух відбувається цілим відділенням.

«Читати» місцевість, щоб у разі зіткнення швидко зайняти оборонну або вогневу позицію.

Під час бою або при загрозі обстрілу необхідно пересуватися між укриттями одночасно. Якщо ви будете рухатися з боку в бік, ворогові буде складніше взяти вас на приціл, а вам буде легше його помітити.

Адаптуйте гучність голосу до ситуації, а за можливості — подавайте знаки.

Відділення просувається і веде вогонь злагоджено

Спосіб бойового пересування

Під час бою та за інших обставин, коли ворог може спостерігати за територією, куди ви збираєтеся наступати, ви повинні рухатися приховано, уникати виявлення та забезпечувати вогневе прикриття.

Для того, щоб мати можливість пересуватися безшумно, приховано та убезпечено, а потім керувати своєю зброєю, потрібно, щоб ви:

- розмістили своє спорядження так, щоб воно належним чином розміщувалося на бойовому поясі чи бойовому жилеті;
- переконалися, що спорядження не шумить;
- захищали дульну частину, приціл і механізми зброї від бруду;
- безпечно носили зброю та боєприпаси;
- адаптували спосіб пересування до місцевості;
- володіли всіма способами бойового пересування і могли швидко «перемика-тися» між ними;
- були сильним і наполегливим

Адаптуйте способи пересування до місцевості

Рух готується за командою:

«Рухаємося!»

За командою ви повинні:

- припинити стрільбу, зброю на запобіжник (для гранатомета Карл-Густаф граната виймається) і укритися;
- встановити основний приціл і скласти прицільну сітку;
- замінити на повний магазин і, якщо дозволить час, дозправити набої;
- зібрати набої та магазини та закрити сумки;
- закріпити спорядження на бойовому жилеті.

Пам'ятай!

Захист — Запобіжник — Приціл — Сумки — Спорядження

Рух починається за командою:

«До...! (Бігти!) (Присісти!) (Повзти на колінах!) (Повзти!) (Підкратитися!) (Поступово підкратитися!) — (Стрілецька колона!) — Вперед! (Назад!) (Праворуч!) (Ліворуч!)»

Слідуйте за командиром відділення найбільш відповідним (найшвидшим) до обставин способом за командою:

«Слідуй за мною!»

Ви самі обираєте спосіб пересування за командою:

«До...! Поодинокі! Вперед!»

Зупинка за командою:

«Зупинитися! Укриття! Вогнева позиція!»

Захист здійснюється

«Захист!»

«Наслідуй мене!»

Прикривання

На коліна

Використовуйте ліву руку (не зброю): бережіть зброю від бруду та снігу. Шукайте укриття на місцевості

Якщо можливо: спостерігайте попереду — боріться з ворогом — підтримуйте зв'язок з рештою відділення. Якщо потрібно: шукайте краще укриття. Скористайтеся затишшям в обстрілах

Підкрадання

Якщо при просуванні в лісі, у темряві або за обмеженої видимості очікується зіткнення з противником, рух відбувається непомітно. Просування відбувається повільно і з підвищеною увагою. Робить короткі паузи, щоб спостерігати та слухати. Носить зброю в режимі готовності.

Підкрадатися дуже близько до ворога можна поступово. Взаємодійте в бойовій парі так, щоб один підкрався вперед приблизно на п'ять метрів, а його бойовий напарник був готовий стріляти, спостерігав і слухав. За можливості просувайтеся з одного укриття до іншого.

Пересування на руках і колінах

Використовуйте положення зброї «гвинтівка на грудях». Приклад може волочитись по землі. Гранатомети не повинні волочитися по землі, оскільки це може спровокувати металевий звук.

З гранатометом Карл-Густав

З АК і гранатометом АТ4

З кулеметом

Автомат носять пістолетним руків'ям в згині правої руки. Гранатомет несеться також на спині або лівому передпліччі. Ремінь АК збирається вправу руку. Якщо гранатомет застосовують як зброю головної альтернативи, то його носять на правому передпліччі

З АК і гранатометом АТ4

Повзання

Повзання з АК. Пістолетне руків'я тримається в згині правої руки. Мушка і приціл — захищені

Повзання з гранатометом АТ4. Зброю носять на правому передпліччі. Прицільна система та спусковий пристрій — захищені

Гранатомет Карл-Густав». Приціл тримається вгорі. Будьте обережні, щоб затвор не вдарився об каміння чи щось подібне, що спричинить металевий звук

Контейнери для боєприпасів гранатомета Карл-Густав носяться за ручки і перед собою

Снайперська гвинтівка. Зброю носять так, щоб була захищена оптика і механізм. Кришки об'єктива повинні бути закриті

Повзання з кулеметом. Пістолетне руків'я тримається в згині правої руки. Боєприпасна стрічка від касети захищена правою рукою

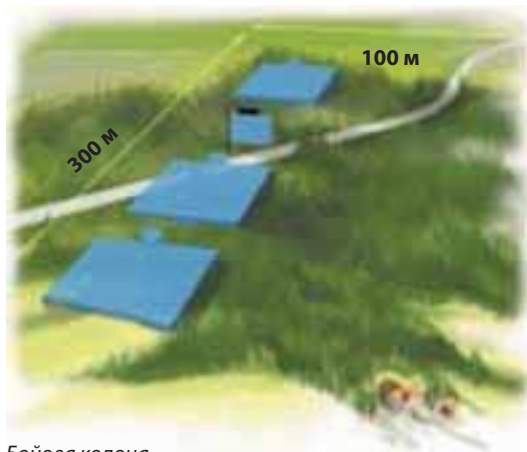
Повзання

Тіло рухається, піднімаючись вперед на ліктях і відштовхуючись ногами.

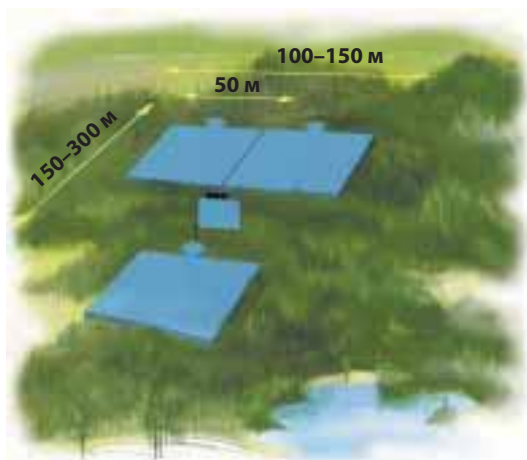

Автомат. Зброю тримають над землею, щоб її не забруднити і не пошкодити. Інша зброя переноситься таким же чином

Бойова колона

Бойовий клин

Бойова лінія

Місце відділення у взводі

Відділення часто в складі свого взводу, де командир взводу групує його у різні наступальні та бойові формації.

Формаціями взводу є:

- стрій;
- бойова колона;
- бойовий клин (бойовий квадрат);
- бойова лінія.

Для свого бойового формування взвод зазвичай має ділянку 300 × 300 метрів.

Як правило, форми бойової формації взводу визначає командир взводу.

Вибір формації регулюється:

- завданнями;
- швидкістю просування;
- вогневою готовністю, яка залежить від ризику зіткнення з противником;
- місцевістю;
- мінною загрозою.

Команда: «1-й взвод — на ВЕЛИКУ ЯЛИНУ — компас 1400 (град) — бойова колона (бойовий клин) (бойова лінія) — (відстань 0 метрів) — (напівширини, напівглибини) — (1-ше відділення — відділення, на яке орієнтуємося) — на місці! (Вперед!)»

Бойові формації відділення

Командир відділення просувається вперед зі своїм відділенням та групує його в різні бойові формації. У розпорядженні відділення є територія 50×50 метрів (з бойовими машинами 100×100) для групування.

Як правило, бойову формацію відділення визначає командир відділення.

Вибір формації регулюється:

- завданнями;
- швидкістю просування;
- вогневою готовністю, яка залежить від ризику зіткнення з противником;
- місцевістю;
- мінною загрозою.

Бойові формації — це різні способи згрупування солдатів і підрозділів разом. Відділення використовує бойові формації для полегшення командування, координації, зміни готовності до вогню та забезпечення свободи дій

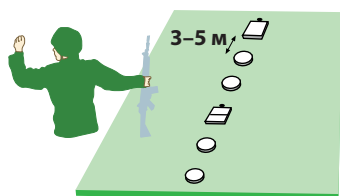

В залежності від ситуації, командир відділення може вирішити наступати, виділивши передній, або задній патруль

Піхотному відділенню виділяється для маневру і бою 50 × 50 м (з бойовими машинами 100 × 100 м).

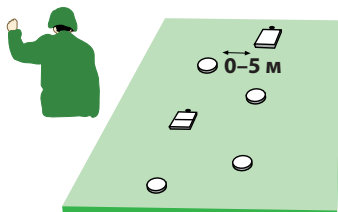

Відділення у бойовій колоні

Бойова колона

Команда: «1-е відділення! — на КАМЕНИ! — проти БЕРЕЗИ! — колона! — на місці!»

Рух відбувається, коли всі рухаються однією доріжкою. Розвідники можуть просуватися попереду відділення. Формация застосовується на складній місцевості, коли є ризик наступити на дрiт або мiни, або коли просування повинно відбуватися швидко. Формация дозволяє здійснювати просте управління з командиром на чолі. Готовність до вогню та спостереження збоку дуже хороші, але обмежені спереду.

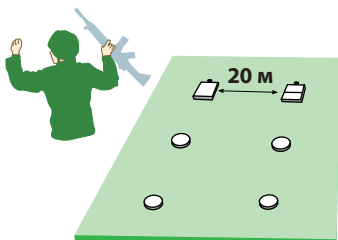

Відділення у бойовій колоні зигзагом

Бойова колона зигзагом

Команда: «1-е відділення! — на...! — проти...! — бойова колона зигзагом — відстань 5 метрів! — на місці!»

Такий спiсiб просування схожий на бойову колону з тiєю рiзницею, що солдати рухається змiщено вбiк один вiд одного. Розвідники можуть рухатися попереду групи. Формация забезпечує високу швидкість і просте управління. Підвищується готовність до вогню та огляд спереду. Вогнева готовність по боках дещо нижча у порівнянні з бойовою колоною.

Відділення у бойовому рою

Бойовий рій

Команда: «1-е відділення! — на...! — проти...! — стрілецький рій на місці!»

Рух відділення відбувається двома колонами. Зазвичай відстань між командами становить 20 метрів. Готовність до вогню і спостереження попереду і з боків хороша. Формация застосовується, серед іншого, в забудованих районах, щоб уможливити огляд верхніх поверхів з протилежного боку. Бойовий рій також застосовується як підготовка до переходу у стрілецьку лінію.

Місце командира та інших членів відділення в строю залежить від організації, спорядження та завдання

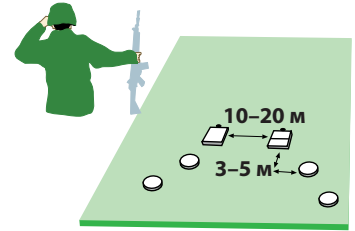
Уникати скупчення!
Обов'язково дотримуйтеся дистанції
до найближчого товариша не менше 3–5 м!

Бойовий плуг

Команда: «1-е відділення! — на...! — проти...! — бойовий плуг на місці!»

Рух відділення відбувається у формі плуга. Вогнева готовність та спостереження попереду дуже хороші та відносно хороші. Формація вимагає координації та активного керівництва, а також обмежує швидкість просування. Бойовий плуг також застосовується для підготовки до переходу у бойову лінію.

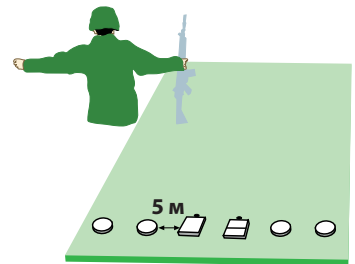

Відділення у бойовому плугу

Бойова лінія

Команда: «1-е відділення! — на...! — проти...! — бойова лінія на місці!»

Рух відбувається в лінії пліч-о-пліч. Формація забезпечує максимальну вогневу готовність і огляд попереду. Забезпечує мінімальні вогневу готовність і спостереження з боків. Формація вимагає координації і активного керівництва та обмежує швидкість просування. Бойова лінія застосовується, в тому числі, при веденні бою відділення проти атакованих цілей і при веденні бою з бойової позиції.

Відділення у бойовій лінії

Додаткові формації

Формація «стріла»

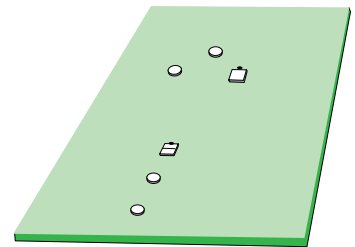
Формація застосовується, коли необхідна готовність до вогню і спостереження у всіх напрямках. Формація дозволяє використовувати обхідний рух в разі бойового зіткнення.

У-формація

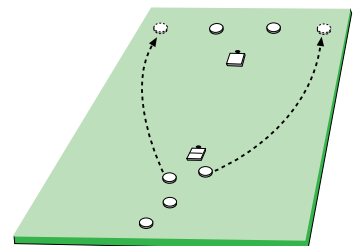
Формація забезпечує хорошу готовність до ведення вогню та огляд попереду. Застосовується, наприклад, під час переслідування та при значному ризику зіткнення. Двоє солдатів на передньому плані називаються розвідниками (убезпечують підрозділ) і можуть, якщо командир відділення вважатиме за доцільне, бути посилені ще двома людьми.

Т-формація

Подібна до у-формації і має подібне призначення, але відзначається підвищеною вогневою готовністю та кращим оглядом попереду.

Відділення у формації «стріла»

Відділення у У-формації

Зіткнення

Зіткнення означає раптовий контакт / бойовий контакт з противником у іншому від очікуваного місці.

Зіткнення можуть виникнути за трьох обставин:

- Ми *випереджаємо*, тобто виявляємо ворога раніше, ніж ворог виявить нас.
- Ми *відстаємо*, тобто ворог перший виявляє нас і відкриває вогонь.
- *Дуель*, тобто ми з ворогом виявляємо один одного одночасно і єдиним виходом стає бій.

Коли ваше відділення стикається з ворогом, ви і ваші товариші можете опинитися в різних ситуаціях. Може бути так, що ви не помітите ворога до того, як він вистрелить — тоді ви відстаєте. Ваш бойовий товариш, з іншого боку, міг зауважити ворога ще до відкриття вогню — тоді ви випереджаєте, або є дуель. Все це може статися дуже швидко.

Дії окремого солдата (бойової пари) у разі зіткнення

Дії у випадку зіткнення, про яке відомо заздалегідь

- Займіть низьку позицію.
- Спостерігайте за ворогом: де вони? скільки? тип?
- Потім дійте відповідно до того, що вирішено та відпрацьовано заздалегідь, або згідно з командою вашого командира.

Дії у випадку зіткнення, коли ворог виявив нас першим

- Займіть укриття або низьку позицію.
- Відкрийте вогонь у відповідь і вкажіть цілі.
- За необхідності використайте димову завісу.
- Потім дійте відповідно до того, що вирішено та відпрацьовано заздалегідь, або згідно з командою вашого командира.

Дії у випадку дуелі

- Відкрити вогонь — перехопити ініціативу в бою.
- Опуститися в нижчу позицію для стрільби за «принципом трьох кроків».
- Опісля діяти відповідно до того, що вирішено та відпрацьовано заздалегідь, або згідно з командою вашого командира.

---

*Вогонь відкривається:
— за командою командира
— в порядку самозахисту*

Принцип трьох кроків

1. Стрільба в положенні стоячи (мисливський постріл)

2. Швидко рухайтесь вбік, опускайтесь в положення для стрільби з коліна і ведете вогонь по противнику

3. Швидко рухайтесь далі вбік до кращої вогневої позиції — опустіться в вогневу позицію на колінах і добийте противника

Дієте на площі приблизно 3х3 м. Рух по відношенню до противника повинен бути боковий. Місцевість використовується для захисту та укриття. Зазвичай вогнева позиція лежачи не використовується (якщо тільки противник і/або місцевість не змушують вас до цього). Швидкість має величезне значення.

Зіткнення відділення

Під час зіткнення з ворогом ваше відділення мусить бути в змозі:

- *просуватися й вступати в бій* з противником, координуючи вогонь і рух;
- *зайняти бойову позицію* і виходячи з таких завдань:
  - знищити противника;
  - прикривати сусіднє відділення;
  - обороняти контрольовану ділянку.
- *підтримувати бойовий контакт* з противником під час наступу або відступу;
- *вийти з бойового зіткнення* і здійснити *обхід*, (продовжити наступ) або здійснити *відхід* (відступ).

Випередження

Якщо відділення *випереджає*, командир повинен швидко вирішити, чи повинне відділення:

- *відкрити вогонь* і знищити противника або
- *утриматися від вогню* з метою обходу противника або відступу.

Відділення, аби розгромити противника, швидко і приховано переходить у бойову лінію і

- *відкриває вогонь* і просувається або
- *займає бойову позицію* і відкриває вогонь

Відставання

Якщо відділення відстає, то воно мусить:

- укритися і відкривати вогонь у відповідь;
- можна кинути димові гранати, аби створити тимчасове прикриття;
- намагатися непомітно перейти у бойову лінію на рівні командира відділення — її фронт повинен бути навпроти противника.

Після цього командир відділення мусить швидко вирішити, чи відділення повинне:

- атакувати і знищити противника;
- здійснити бічний рух, щоб знайти нову бойову позицію, а потім знищити противника;
- обороняти чинну бойову позицію;
- відірватися з метою обходу противника або відступу.

Ситуація дуелі

Якщо відділення опиняється в ситуації дуелі, воно мусить:

- відкрити вогонь — вказати ворожі цілі і
- швидко сформувати бойову лінію.

Після цього командир відділення мусить швидко вирішити, чи повинне відділення:

- обороняти бойову позицію;
- атакувати і знищити противника;
- відірватися з метою обходу противника або відступу.

Те, що обере командир відділення залежить від:

- завдання;
- противника;
- місцевості.

Як командир відділення, заздалегідь визначте, як відділення мусить діяти при входженні в різні форми бойового контакту. Якщо хід подій складеться не так, як ви задумали, дайте команду про інші дії.

Бій всередині цілі нападу

Бій у цілі нападу ведуть відділення, обслуги, бойові пари та окремі солдати, які у взаємодії і за допомогою вогню та руху захоплюють місцевість, з якої веде боротьбу противник.

Слабкий спротив можна знищити в ближньому і рукопашному бою.

Бій ведеться з:

- *прикриттям*, тобто з вогнем флангового відділення або обслуги колективної зброї, щоб забезпечити просування та обхід;
- *пересуванням* на незахищену місцевість, з якої можна буде знищити противника;
- *автоматичним вогнем* під час ведення бою в густому лісі або при зниженій видимості;
- *штурмовими діями* проти слабшого противника;
- *рукопашним боєм* при проникненні до цілі нападу.

Десять емпіричних правил бою всередині цілі нападу

1. Ви повинні прагнути знищити противника. Не недооцінюйте його. Але не варто недооцінювати й власні здібності.
2. Нехай ваші кулі та гранати роблять свою справу. Куля та граната швидші, ніж стрибок, але ви також повинні без вагань вступати в рукопашний бій, якщо ви не встигли перезарядити зброю або вона не працює.
3. Використовуйте всі можливості захисту.
4. Скористайтеся перевагами прикриття та дії вогню, які забезпечують підрозділи підтримки. Без їх вогню вирішити ваше завдання буде надто складно.

5. *Несподіванка*. Швидко і нещадно використовуйте будь-яку можливість, що надає противник, але не дозволяйте себе здивувати. Щоб зуміти здивувати противника, а самому уникнути такої несподіванки, потрібні пильність і висока бойова готовність, а також завбачливість.
6. Будьте готові швидко перейти до оборони. Противник не стоїть на місці, дозволяючи вам стріляти та маневрувати. Він зазвичай починає швидкі та жорсткі контратаки.
7. Дійте самостійно. Атака часто переходить в ситуацію бою між меншими підрозділами.
8. Підтримуйте зв'язок з командиром відділення та товаришами, відстежуйте ситуацію, звітуйте.
9. Дотримуйтеся напрямку атаки. Коли ви ув'язалися в бій, легко втратити орієнтир.
10. Економте на боеприпасах. Поповніть витрачений боезапас якнайшвидше. Тримайте запас.

Під час бою в цілі нападу ви повинні бути агресивні, рішучі та швидкі, беручи всі під свій контроль. Адже йдеться про ваше життя або життя противника.

Коли відділення захопило ціль нападу

Важливо діяти швидко, щоб досягнутий успіх був використаний для подальшої боротьби з

противником або захоплення місцевості.

Будьте готові прикрити або зробити крок вперед. Перш за все, будьте готові зустріти контратаку противника! Доповідайте командира взводу. Вживайте заходів *відносно до захисту взятої цілі наступу*.

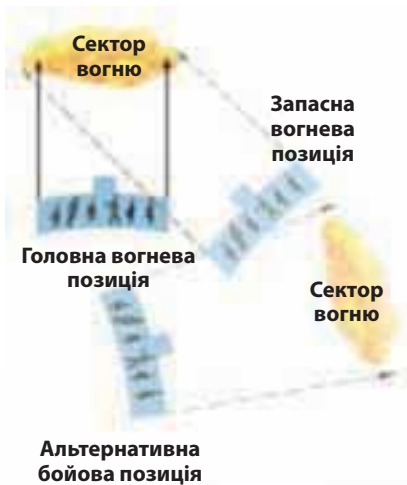
Команда: «**Вогнева позиція!**»

Бій з бойової позиції

Бій з бойової позиції ведеться з метою знищення противника або прикриття суцільного відділення. Бої з бойової позиції також можуть проводитися для оборони певного місця. Після того, як відділення атакувало і зайняло певну територію, негайно ведеться вогнева підготовка для продовження бою з бойової позиції.

Бойова позиція обирається, якщо це можливо, там, де противник не може наступати широкими формаціями. Використовуйте природні бар'єри та перешкоди.

З бойової позиції група повинна мати можливість зосередити вогонь у зоні обстрілу.

Бойова позиція також повинна дозволити:

- *фронтальний захист* — уникати прямої вогневої підтримки противника;
- *фланговий напрямок стрільби* — ваш вогонь повинен вражати слабкі сторони противника;
- *оптимальну відстань стрільби* — ваш вогонь має вражати та бути ефективним;
- *кут наведення* — ваш вогонь має приймати противник, а не місцевість перед вами;
- *сховатися за узлісся* — нехай узлісся захистить вас від ворожого артилерійського вогню;
- *авіазахист* — уникайте ворожих літаків, гелікоптерів і БПЛА;
- *допоміжні військово-інженерні роботи* — ви повинні вміти застосовувати міни, а також мати можливість покращити свій захист (сховатися в укриття);
- *вільні можливості перегрупування* — відхід назад має відбуватися захищено та швидко.

Вогнева підготовка

Відділення проводить вогневу та бойову підготовку:

- Призначити вогневі позиції.
- Призначити спостерігача та забезпечити зону спостереження.
- Вказати орієнтири для цілевказання.
- Перевірити зв'язок всередині відділення та з сусіднім відділеннями.
- За необхідності вказати сектор стрільби.
- Виміряти відстань.
- Вибрати потрібну зброю залежно від позицій ворога та місцевості.
- Підрахувати боєприпаси та перерозподілити їх, якщо необхідно.
- Доповісти про готовність до стрільби командирів взводу.

Якщо дозволяє ситуація, відділення має зробити наступне:

- Очистити зону стрільби, щоб у вас була вільна зона стрільби.
- Минувати або підготуватися до мінування.
- Розвідати маршрут відступу.
- Тренуватися вступати в бій.

За наказом командир відділення (заступник) забезпечує:

- Розвідку запасної бойової позиції.
- Розвідку альтернативної бойової позиції.
- Про закінчення розвідки доповідає про готовність до бою командирів взводу.

Якщо дозволяє час, запасні та альтернативні бойові позиції готуються так само, як і звичайна бойова позиція.

Дії описані в розділі «Захист захоплених цілей нападу».

Пам'ятай!

Вогнева позиція

Спостерігач

Сектор спостереження

Орієнтири

Зв'язок

Боєприпаси і витрати

Рапорт командирів взводу

Вогнева позиція — покращення

Методи вогню та руху відділення

Відділення може застосовувати наступні методи для кординування вогню та руху:

- одночасний наступ та відхід;
- послідовний наступ та відхід;
- обхід справа чи зліва;
- автоматичний вогонь;
- штурмові дії;
- процедура «блискавки» справа чи зліва;
- процедура «коридору»;
- ближній бій;
- зіткнення з сильним ворогом;
- оборона цілі нападу;
- прикриття;
- вогнева засідка.

Найважливіше на початку кожного бою — це виграти вогневий бій, тобто створити вогневу перевагу ще до того, як почався якийсь рух.

Вогнева перевага створюється та зберігається завдяки використанню якомога більшої кількості зброї та збройних систем проти ворога одночасно, в той час як окремі солдати та відділення діють активно та з контрольованою агресивністю.

Для вас це означає:

- Під час просування вперед, зберігай свою позицію, напрямок і курс.
- Дотримуйся знаків, команд та особистого прикладу командира відділення.
- Повторюй знаки та команди, щоб вони швидко розповсюджувалися.
- Вогонь відкриває той, хто перший побачить противника, або за командою командира відділення. Якщо ти не бачиш цілей — стріляй по точках можливого зосередження противника. Цілься низько.

Усі методи вимагають попереднього тренування і того, щоби кожен знав, що він має робити при, наприклад, зіткненні. Відтренуйте рутинну процедуру, щоб було на що опиратись.

Якщо твоє відділення може відкрити вогонь швидко і зосереджено, здатність ворога діяти може бути послаблена через втрати та сум'яття. Тоді твоєму відділенню треба швидко і нещадно скористатись такою перевагою, щоб знищити противника або захопити його при втечі.

Цілевказання мають надзвичайну вагу і повинні завжди повторюватись усіма. Всі переміщення мають відбуватись якнайшвидше.

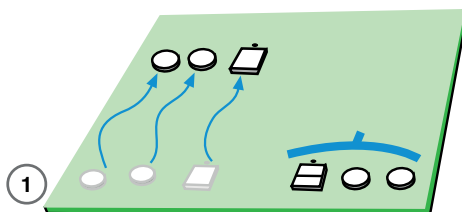
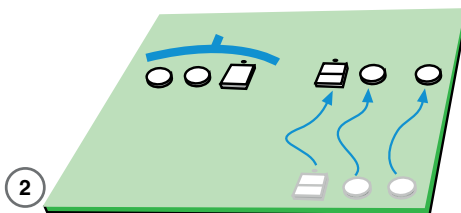
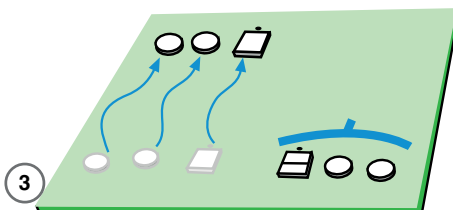

Одночасний наступ

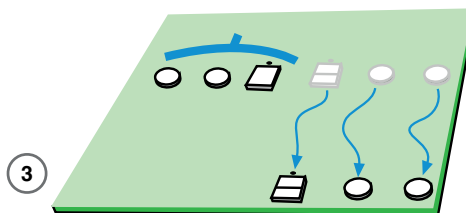
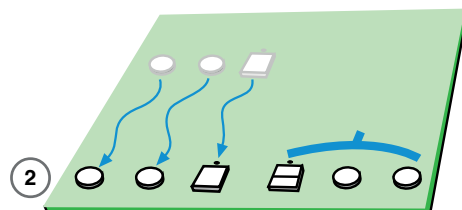
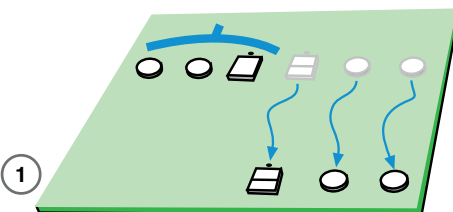
Команда:
«1-е відділення — одночасний наступ — (2-а група — прикриваю!) — 1-а група — вперед!»

Залежно від рельєфу — зробіть проміжок між командами, щоб було можливе прикриття вогнем! 1-а команда просувається на 5–15 м вперед від 2-ої команди. 2-а команда завжди просувається до рівня 1-ї команди.

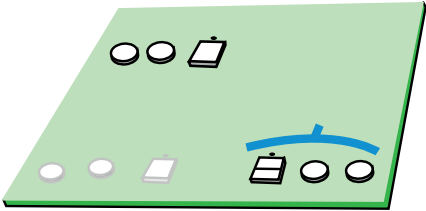
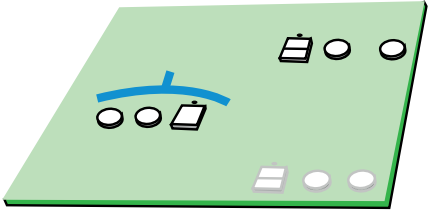
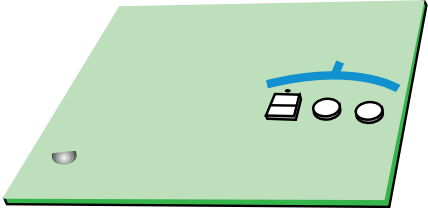
Одночасний відхід

Команда:
«1-е відділення — одночасний відхід — (1-а група — прикриваю!) — 2-а група — назад!»

Увага!

При стрільбі повз своє відділення застосовуються особливі правила безпеки.

Командир взводу або відділення можуть наказати зменшити проміжки та відстані, щоб бійці могли мати зв'язок.

У тебе і твого відділення всього кілька десятих секунди, щоб перехопити ініціативу — роби це, і роби потужно!

Ведення автоматичного вогню

Автоматичний вогонь чергами застосовується в густому лісі, в темряві або у ситуаціях, коли відділення з міркувань безпеки не може прикрити себе самого. Мета — миттєва вогнева перевага.

Ведення вогню чергами на випередження або в дуелі:

- За командою або знаком — вишикуватись у лінію.
- За командою «Вогонь чергами» стріляй стоячи.
- За командою «Вперед» швидко пересувайся на 5–10 метрів без встановлення зброї на запобіжник.
- Потім за командою: стріляй чергами стоячи, швидко пересувайся на 5–10 метрів, знову стріляй чергами і т.д., поки ворог не буде знищений або ж розсіяний.
- За командою «Марш» здійснюється ближній бій, де вогонь і пересування за можливості координуються в межах бойових пар.
- За командою «Вогнева позиція» відділення переходить до бою з бойової позиції.

Команда
«Вогонь чергами!» «(Вперед!! — Марш!)» «Вогнева позиція!»

Увага!

Під час навчань у мирний час зброя має бути на запобіжнику при будь-якому русі. При осічці, став зброю на запобіжник і долучайся до руху. Зброя направляється у безпечному напрямку.

Ведення вогню чергами, коли противник виявив вас першим

- Негайно укритися, вишикуватися у лінію і стріляти по команді «Вогонь чергами!» — цілий магазин чергами або швидко патрон за патроном. Кулеметник вистрілює одну стрічку чергами.
- Якщо бачиш, що противник наступає, то ще до того, як командир відділення накаже про укриття чи вогонь чергами, командуй сам «Вогонь!» і стріляй.

- Швидко заміній магазин чи касету.

Тоді командир відділення має визначити:

- Ми переважаємо, тоді пересування можливе:
  - Стріляй чергами в позиції стоячи на колінах.
  - Пересувайся вперед, ведучи вогонь чергами.

- Противник надто сильний, пересування неможливе і відділення діє відособлено:

- Обороняй здобуту територію або
- Відірвися від противника та виконуй попереднє завдання.

Якщо відділення має відірватися від противника, ведучи вогонь чергами, то командується:

«Вогонь чергами!» — «Назад!» і так далі. Тоді біжи 10 метрів назад. Не біжи задом наперед: це повільніше і можна спіткнутися.

- Противник занадто сильний, наступ неможливий і відділення перебуває у складі взводу:
  - Захищай здобуту територію.
  - Доповідай командиру взводу.

Команда:
«Укриття!» — «Вогонь, 1 магазин, перезаряди!» — «Вогонь чергами!» — «Вперед!»

Виграйте вогневий бій!

Команда:
«2-е відділення — Вогонь чергами!» — «Назад!» — «Вогонь чергами!» — «Назад!» і т.д.

Зберігайте розсудливість і стріляйте якомога влучніше. Остерігайтесь, щоб відділення не запанікувало і не почало стріляти безконтрольно.

Мета — зробити обхід цілим відділенням за прикриття одного чи кількох інших відділень.

Обхід

Обхід застосовується, коли місцевість сприятлива для атак на ворожий фланг. Перевагою обходу є те, що часто можна підтримувати пересування доволі довго і аж до лінії, де атакуючі сили можуть відкрити вогонь по противнику зненацька.

Обхід відділенням, що входить до складу взводу, дозволяється тільки якщо план бою командира взводу допускає переміщення в бік і в глибину перед власними солдатами. Ризик ненавмисного вогню вимагає, щоб усі були абсолютно впевнені у секторі обстрілу.

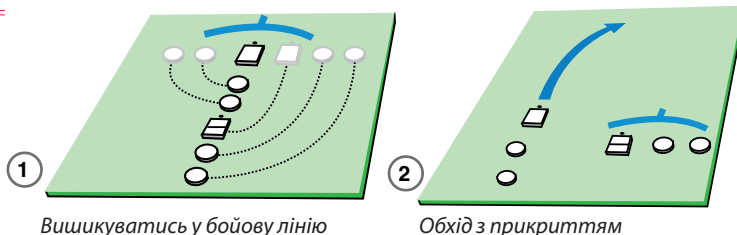
Обхід виконується наступним чином:

- За сигналом командира, відділення швидко і приховано трансформується у бойову лінію, або ж обхід здійснюється безпосередньо з існуючої формації.
- Командир відділення подає команду: «1-а група! — Обхід ліворуч!». Ця команда означає, що 2-а група негайно має зайняти бойову позицію для прикриття просування 1-ї групи вперед.
- У разі необхідності командир відділення визначає сектор стрільби для групи прикриття. Приклад: «2-а група! — Сектор стрільби ліворуч! — ЧЕРВОНІЙ БУДИНОК! — Лівий фронтон!».
- Обхід починається за командою: «2-а група! — Приготуватися! 1-а група! — Вперед! (за мною!)»

Увага!

При стрільбі повз своє відділення застосовуються особливі правила безпеки.

Команда:
«1-е відділення у бойову лінію! — 1-а група: в обхід зліва! 2-а група: сектор стрільби ліворуч ЧЕРВОНІЙ БУДИНОК, — лівий фронтон! — (2-а група приготуватись!) — 1-а група вперед (за мною!)»

Штурмові дії

До штурму вдаються, щоб знищити противника та/або захопити територію. Штурм може виконуватись одночасно або послідовно. Передумовою для штурму є вогнева перевага.

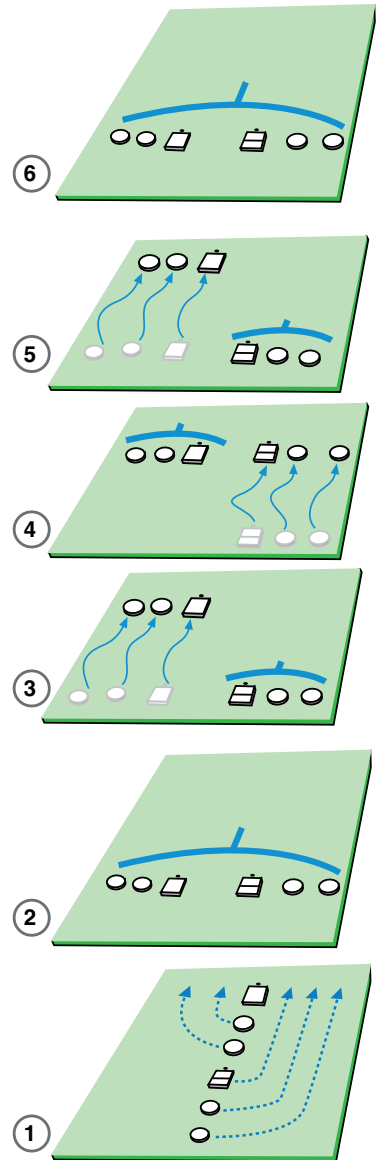
Дії у випадку, коли відділення випереджає противника:

- За командою (сигналом) «Вогневі позиції» вишикуватись у бойову лінію, рівняючись з тим солдатом, який попереду всього відділення.
- Тоді відкрити вогонь за командою командира відділення, наприклад «Вогонь чергами!». Виграйте вогневий бій!
- Коли відділення виграло вогневий бій, починається сам штурм. Командир відділення командує «Штурм!».
- Тоді командир призначає відділенню точку вклинення. У ролі точки вклинення обирається чітко видимий всім об'єкт на території, наприклад «Точка вклинення — ВЕЛИКА СОСНА!».
- Потім (за потреби) командир відділення визначає спосіб пересування і який команда має рухатись вперед, наприклад «(Одночасно) — (1-а група) — Вперед!»
- Відтак відбувається сам штурм: групи одночасно (послідовно) прикривають одна одну вогнем під час наступу.
- За командою «Марш!» відділення переходить до ближнього бою. Зазвичай це відбувається біля точки вклинення.
- За командою «Вогневі позиції!» відділення переходить до бою з бойової позиції. Це відбувається тоді, коли відділення захопило ціль нападу.

Дії у випадку дуелі:

- Швидко відкрийте вогонь по противнику та вкажіть ціль.
- Далі дійте так само, як при випередженні противника. Якщо ви опинились у ситуації, коли противник випереджає:
- В укриття!
- Далі дійте так само, як при випередженні противника.

При штурмі май на увазі: зберігай свою позицію, напрямок і курс, коли просуваєшся вперед. Обери «свою власну» точку вклинення відносно вказаного командиром відділення, щоб все відділення не збивалося в купу під час прориву.

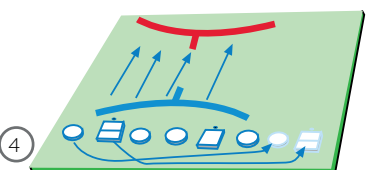
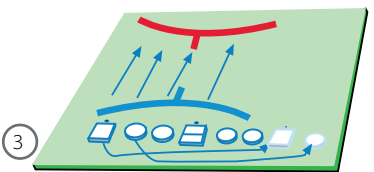
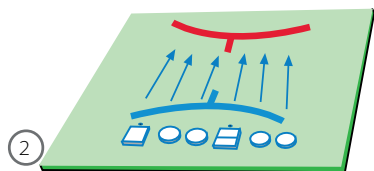
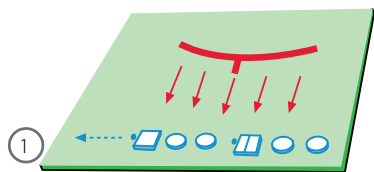

Команди:
«Вогневі позиції!»
«Живопліт — півмагазина — вогонь!»
«Штурм!»
«Точка вклинення ВЕЛИКА СОСНА!»
«Одночасно (послідовно) — 1-а група вперед!»
«Марш!»
«Вогневі позиції!»

Метод «блискавка»

Метод «блискавка» застосовується, щоб відірватися від противника після зіткнення збоку або як засіб переміщення вбік. Метод може застосовуватися як зі стрільбою, так і без неї. Відділення, як правило, відходить в тому ж напрямку, що й до зіткнення.

Метод «блискавка» при відставанні від противника чи при дуелі

Метод «блискавка»

Метод «блискавка» вимагає багато боєприпасів. Обов'язково розтягніть вогонь, щоб його вистачило, доки відділення не відірветься від противника!

- Займіть укриття і поверніться до ворога.
- Негайно відкрийте вогонь у відповідь. Вогнева перевага досягається за командою «Вогонь чергами» командира відділення.
- Виграйте вогневий бій або створіть завісу димовою гранатою.
- Командир відділення приймає рішення про відрив відділення від ворога та командує «Блискавка — праворуч! (ліворуч!)»
- Солдат, що крайній ліворуч (праворуч), переходить в положення стоячи. Він повертається ліворуч (праворуч) для того, щоб перевірити, чи не залишився зліва (справа) хтось з товаришів. Потім він оббігає відділення ззаду і займає вогневу позицію на протилежному фланзі.
- Проходячи повз свого найближчого бойового товариша, він доповідає «Готово!» і безпосередньо перевіряє, що його товариш не поранений і не загинув.
- Другий товариш з бойової пари перериває стрільбу і повторює дії першого. Якщо відділення невелике, то вогонь необхідно втримувати протягом 5–10 секунд — інакше існує ризик, що всі бігтимуть і ніхто не стрілятиме. Ця процедура продовжується до тих пір, поки командир відділення не зупиниться або не скомандує «Вогневі позиції!» або «За мною!»

Команда: «**2-е відділення — укриття — вогонь чергами — блискавка праворуч (ліворуч)!**»

Метод «блискавка» у випадку, коли ви випереджаєте, виконується аналогічним чином.

Метод «коридор»

Метод «коридор» застосовується у випадку зіткнення, коли потрібно відірватись від противника, або як спосіб відходу. Цей метод забезпечує швидкий відхід на місцевості, що не дозволяє широкої формації (як-от у забудованих районах або там, де існує ризик мінування). Метод може застосовуватися як з одночасним веденням вогню, так і без нього.

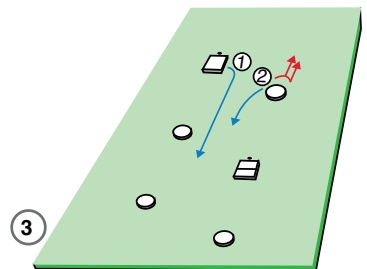
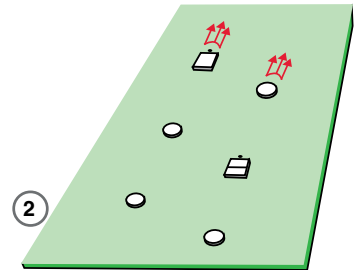
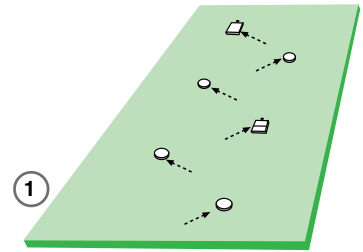
Метод «коридор» при відставанні від противника чи при дуелі

- Солдат чи бойова пара, що знаходиться попереду всіх, відкриває вогонь і вказує ціль.
- Командир відділення дає команду «Коридор! — назад!»
- Всі роблять 1–2 кроки вперед і вбік. По мірі просування відділення формуються дві колони на відстані 6–10 метрів одна від одної. Якщо відділення пересувається бойовим роєм, цей порядок зберігається.
- Передові солдати вистрілюють набій за набоем або чергами у положенні на коліні з метою знищення або придушення противника для того, щоб змогти почати свій відхід. Інші спостерігають за напрямками вперед і назовні.
- Тимчасове укриття можна створити, кинувши димову гранату!
- Передній солдат припиняє вогонь, повертається до Середини формації, бачить товаришів і швидко відступає поміж ними. Під час руху він змінює магазин і займає вогневу позицію у «черзі» за відділенням на тому боці «коридору», на якому він був до того, як почав рухатись.
- Коли перший солдат проходить повз другого солдата, третій солдат відкриває вогонь (чергами).
- Коли третій солдат відкриває вогонь, другий солдат вистрілює 1–2 черги і починає свій рух назад.
- Процедура триває до тих пір, поки командир відділення не зупиниться або не скомандує «Вогневі позиції!» чи «За мною!»

Команда: «2-е відділення — коридор — назад!»

Димові гранати може підготувати хтось з солдатів позаду. Вони кидають димову гранату коли це безпечно.

Метод «коридор», коли ви випереджаєте ворога, реалізується самим чином.

У забудованих районах тримається під спостереженням (обстрілом) протилежний бік (вищі поверхи).

Увага!

При стрільбі повз своє відділення застосовуються особливі правила безпеки.

В ближньому бою не вагайтеся — це ваше життя проти життя ворога. Взаємодійте в бойовій парі або команді — два солдати, що працюють злагоджено, справляються краще, ніж чотири, що б'ються кожен тільки за себе.

Ближній бій

При зближенні з противником відділення може бути змушене перейти до ближнього бою, що включає застосування ручної зброї, кулеметів та ручних гранат. В цьому випадку командир відділення тимчасово дозволяє солдатам та бойовим парам самим координувати вогонь та рух.

Команда: «**Марш!**»

До рукопашного бою вдаються тоді, коли бій вже неможливо вести вогневими засобами. Рукопашний бій ведеться багнетами, ударами ручної зброї, такими знаряддями як сокира чи лопата, а також ногами й кулаками.

Ближній бій: взаємодійте у бойовій парі

1. Укриття

2. Дим

3. Вбік

4. Зайняти позиції

Зіткнення з сильнішим противником

Коли відділення веде піший бій і зіткнулося з сильнішим противником, дійте наступним чином.

Якщо відділення випереджає противника, командир відділення повинен швидко вирішити, чи відділення має:

- зайняти бойову позицію і знищити противника;
- обійти противника.

Якщо відділення відстає від противника, командир відділення повинен діяти наступним чином:

- дати команду «Укриття!»;
- дати команду «Іванченко — одна димова граната — вогонь!» і створити завісу димовими гранатами; майте на увазі, що дим не зупиняє кулі противника і що дим у за певних обставин більше викриває твою позицію, ніж захищає;
- дати команду «Руш — за мною!» і відтягнути відділення назад чи вбік якомога швидше; поранених та вбитих, якщо такі будуть, намагайтеся забрати з собою.

Тоді командир відділення повинен обрати між:

- пошуком нової бойової позиції — якнайменше за 100–200 метрів від місця зіткнення, з якої ти зможеш вести вогонь по флангу ворога;
- обходом, тобто виходом з бойового контакту і подальшим просуванням вперед;
- відходом, тобто цілковитим виходом з бойового контакту та просуванням назад.

5. Знищити

Оборона захопленої цілі нападу

Приклади команд від командира відділення.

«1-е відділення! Повторюй!»	Команда, щоб відділення повторило наказ та наступні команди.
«Вогнева позиція, на гребені гори!»	Шукай вогневу позицію на рівні відділення або у вказаному місці. Ціль — і туди попарно (бойовими парами).
«Коваленко! Спостерігач!»	Призначається з метою забезпечення відділення, що веде вогонь, і підготовки до бою
Сектор спостереження — межа ліворуч ЛІНІЯ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАЧ! — межа праворуч ЖИВОПЛІТ! Спосіб викликати командира — оклик або знак	Має відрегулюватись згідно з останнім спостереженням за противником та місцевістю. За потреби призначте більше спостерігачів.
«Орієнтир для цілевказання! — Прямо попереду КАМІНЬ 100!»	Відкривати вогонь — якщо противник есподівано підходить ближче ніж 100 метрів — кінець — повторюй!»
Зліва БУДИНОК 200! Справа ЗЛАМАНА БЕРЕЗА 200!»	Орієнтирами обираються об'єкти, які легко визначити, а також місця появи противника. Подаються в такому порядку — прямо попереду, зліва, справа, відстань у метрах. Сектор стрільби визначається за потреби.
«Приготуватись КАМІНЬ! — Відстань? Бондаренко!»	Протестуйте підготовку, щоб проконтролювати чи орієнтири були зрозумілі та чи всі за ними можуть стріляти.
«Спостерігач моніторить, інші в укритті!»	Підготовчі роботи відділення продовжуються в укритті.
«Ткаченко, встанови зв'язок з 2-м відділенням!»	Організовується зв'язок з іншим фланговим відділенням чи його командиром.
«Боєприпаси та втрати, доповідайте!»	Підраховуються боєприпаси та втрати, фланги доповідають заступнику командира відділення.
«Олійник, зв'язківець до командира взводу!»	Доповісти розташування бойової позиції (між... та...) і сектора обстрілу (між... та...), обстановку у противника (знищений чи залишається на позиціях), яких заходів були вжито і які заплановано. Повідомити потребу в боєприпасах.
«Покращити вогневі позиції!»	Розчистити зону обстрілу, окопатися та маскуватися.

Запам'ятай!

Вогнева позиція

Спостерігач

Сектор спостереження

Орієнтири

Зв'язок

Боєприпаси і поранені

Доповідь командира взводу

Вогневі позиції: покращити

Крім того, потрібно вжити наступних заходів:

- Виміряти відстані з метою забезпечення влучень, зокрема з противотанкової зброї.
- Відправити пошуковий патруль назад із завданням знайти зниклий безвісти особовий склад, захоплювати полонених, боеприпаси та зброю.

Якщо ситуація дозволяє, відділення робить наступне:

- Розчищає сектор стрільби, щоб у вас він був вільним.
- Мінусе або готується до мінування.
- Здійснює розвідку маршруту відступу.
- Здійснює пробне виконання бою.

За наказом командира заступника командира відділення:

- Проводиться розвідка запасної бойової позиції.
- Проводиться розвідка альтернативної бойової позиції.
- Після закінчення розвідки повідомляється командира взводу про готовність до бою.

Якщо дозволяє час, запасні та альтернативні бойові позиції готуються так само, як і основна.

Приклад рапорту:

«Лейтенанте! 1-е відділення зайняло бойову позицію на пагорбі між ПОКРИТИМ МОХОМ КАМЕНЕМ і СВИТЛОЮ СОСНОЮ. Ми можемо працювати між КИНЦЕМ ДОРОГИ і КЮВЕТОМ. Готові відкривати вогонь.

Один бронетранспортер знищено біля КЮВЕТУ, троє ворогів зникли у лісі вкінці кювету.

Зараз ми покращуємо бойові позиції. Пропозиція щодо запасної бойової позиції — на ГИРСЬКОМУ ХРЕБТІ. Поранених немає. Нам потрібно більше протитанкових гранатометів. Ми можемо бути готові до оборони за 10 хвилин.»

Вогнева підтримка відділення

Ваше відділення має бути здатне надавати вогневу підтримку іншим відділенням. Тому важливо, щоб ти і твої товариші чітко усвідомлювали мету цієї підтримки. Зазвичай мета — це дати можливість іншому відділенню рухатись, вперед або назад. Ваше відділення повинне відкрити вогонь, якщо противник впливає або може впливати на рух або діяльність іншого відділення.

Крім того, відділення також повинне знати:

- де групуватися для ведення вогню;
- коли групуватися;
- коли ви будете (спроможні) відкривати вогонь;
- коли треба припиняти вогонь
- що відділення буде робити далі та завдання відділення по підготовці;

Ви також маєте визначити:

- сектор стрільби;
- скільки боєприпасів використати.

ССК
Ситуація
Сектор стрільби
Команда

До уваги!

- *Не займайте позицію передчасно, виказуючи себе без потреби.*
  - *Намагайтеся триматися на рівні зі своїми товаришами і зважайте на небезпечну відстань позаду протитанкової зброї.*
  - *Знайдіть опору для зброї та тіла.*
  - *Тоді треба доповісти про готовність відділення надати вогневу підтримку.*
  - *За наявності у противника бронетехніки — спочатку відкривайте вогонь з протитанкової зброї.*
  - *При відкритті вогню: стріляйте швидко, але влучно — будьте обережні, щоб не влучити у когось зі своїх.*
  - *Якщо ви бачите противника в своєму секторі обстрілу, подбайте про те, щоб кожен постріл влучив.*
  - *Якщо ви не бачите противника, по якому можна стріляти: стріляйте в місця, де він може групуватись у межах вашого (та відділення) сектора обстрілу. Ворог обирає щонайменш настільки ж приховані вогневі позиції, як і ви.*
-

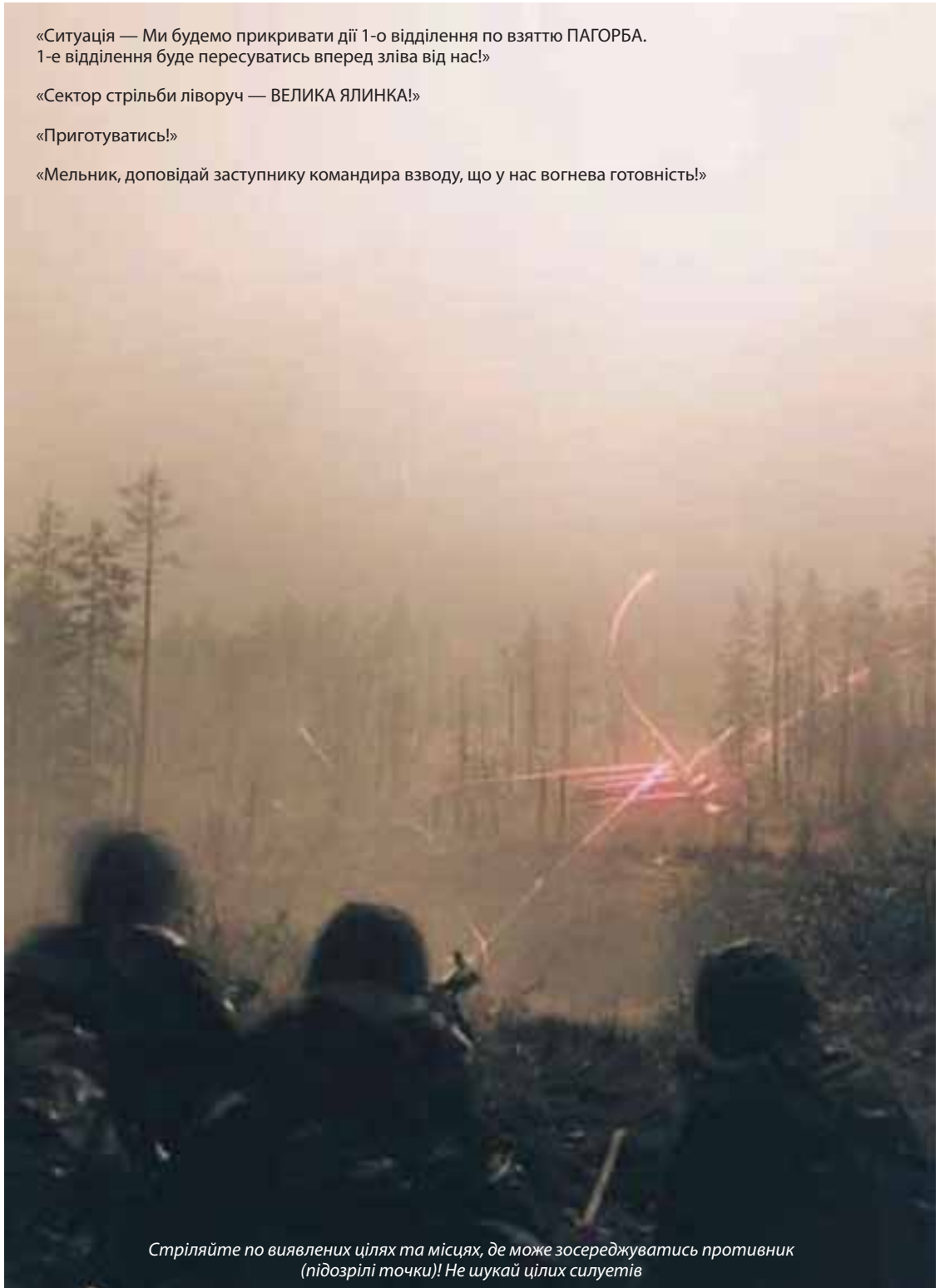
Приклади наказів для вогневого прикриття відділення:

«Ситуація — Ми будемо прикривати дії 1-о відділення по взяттю ПАГОРБА.
1-е відділення буде пересуватись вперед зліва від нас!»

«Сектор стрільби ліворуч — ВЕЛИКА ЯЛИНКА!»

«Приготуватись!»

«Мельник, доповідай заступнику командира взводу, що у нас вогнева готовність!»

*Стріляйте по виявлених цілях та місцях, де може зосереджуватись противник
(підозрілі точки)! Не шукай цілих силуетів*

Леопард 2

© Foto: Sven-Ake Haglund, FBB

Висадка морського десанту

© Foto: Lasse Sjögren, FBB

Наступальний бій

Наступальний бій є основним способом ведення бою. Тільки завдяки штурму можна повернути втрачені позиції і вибити противника з країни.

Наші піхотні, морської піхоти та механізовані підрозділи атакують, щоб зайняти місцевість, з якої можна уражати противника та завдати йому втрат. Мета полягає в тому, щоб зламати силу наступу та оборони противника.

Інші, крім піхотних, морської піхоти і механізованих, підрозділи також повинні знати як атакувати противника, як-от повітряний десант або морський десант в межах зони зосередження підрозділу.

Усі підрозділи повинні вміти боротися з повітряними десантами

Піт береже кров!

Перед початком штурму підрозділ повинен, як правило, здійснити короткий або довгий марш назустріч противнику. Підрозділи, які перебувають на марші, повинні мати можливість атакувати безпосередньо.

Таким чином, наступ може означати: спочатку марш, часто в лісистій місцевості або в забудові, а вже потім бій.

У наступальному бою важливо, щоб ви і ваш підрозділ були постійно напоготові і активні. Бій потрібно вести на ходу, щоб уникнути вогневої потужності противника, і в той же час ви і ваш підрозділ мали можливості для ведення вогню по противнику. Важливі швидкість, сила і витривалість.

Використовуйте місцевість, щоб мати укриття та можливість контролю над противником. Протитанкові та протитранспортні міни також можна застосовувати під час атак, щоб обмежити можливості противника для просування та дій.

Подумайте, що ви і ваш командир хочете від наступу і які у вас є можливості. Потім спробуйте уявити ситуацію та можливості противника. Що він хоче? Які у нього можливості? Поставте перед боєм мету і дотримуйтесь її. Ніколи не втрачайте ініціативи, натомість будьте активні і зі всієї сили атакуйте противника.

Якщо підрозділ має бронетехніку, то часто використовують її захист, мобільність і вогневу міць, спрямовуючи транспортний засіб вглиб зони бою. Однак загроза протитанкового вогню, протитанкових мін і особливості місцевості, що заважають бойовим машинам, можуть змусити просуватися і вести бойові дії в пішому порядку.

Дійте, перехоплюйте і утримуйте ініціативу, будьте сміливі і бийтеся з ворогом!

Бойові машини підрозділу під час тривалого наступального бою

Дії в пункті прийому транспортних засобів / пункті перевалки

Підрозділи на всюдиходах і гусеничній техніці, як правило, просуваються до пункту перевалки, де залишають транспортні засоби, і готуються до бою в пішому порядку. Для того, щоб шум транспортного засобу не заглушав підрозділ під час просування до противника, можна задати «ліміт шуму».

Транспортні засоби не можуть перевищувати ліміт шуму раніше визначеного часу.

Завжди прагніть, щоб місце пункту перевалки було якомога ближче до цілі атаки.

Створюйте рутинні процедури!

Пункт прийому транспортних засобів / пункт перевалки

До уваги!

- Щоб зменшити вразливість, час перебування в пунктах прийому транспортних засобів / пунктах перевалки має бути коротким.
  - Тому підготуйтеся якомога краще під час транспортування туди.
  - Адаптуйте одяг до майбутніх дій.
  - Переконайтеся, що у вас є все спорядження.
  - Принесіть усі види зброї та боєприпасів, підготовлені відповідно до різних варіантів бойових дій.
  - Переконайтеся, що ваш підрозділ створив рутинні процедури, щоб кожен знав свою роль під час перевалки.
-
-

Дії на вихідній позиції для наступу

Іноді ваш підрозділ може мати час і можливість зібрати взвод на вихідній позиції для наступу. Але навіть тут взвод вразливий. Витратьте не більше 20–30 хвилин на заходи, які необхідно вжити на вихідній позиції:

- Організувати убезпечення та спостереження. Замаскуйте усі транспортні засоби.

- Перевірте спорядження та боеприпаси.
- Поповніть запас боеприпасів.
- Якщо необхідно, вирівняйте залишки боеприпасів.
- Віддайте остаточний наказ для атаки.

Вихідна позиція для наступу

Під час надання наказу кожен повинен уважно стежити за ним. Адже ваш командир може загинути.

Тоді ви або хтось інший має бути в змозі взяти на себе командування та виконати завдання.

Ви і ваші товариші також повинні вміти діяти самостійно, коли немає можливості спитати командира, як-от під час швидких бойових ситуацій. Ви завжди повинні вміти діяти в стилі командира. Інформуйте також персонал, який не залучений до процесу виконання наказу, як-от вартових.

Атака взводу

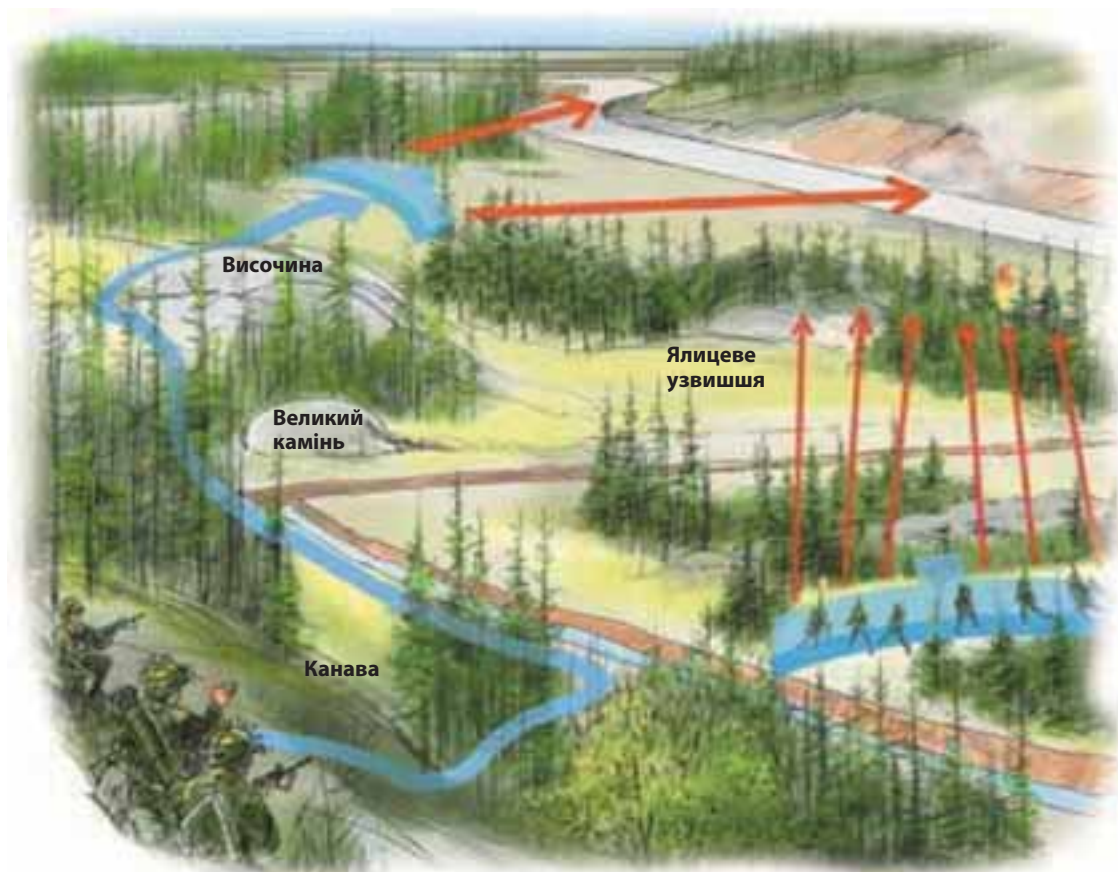
Атаки здійснюються як комбінація прихованих рухів і раптового відкриття вогню. Тому під час атаки вам і вашому відділенню зазвичай доручають *зайняти місцевість* або *забезпечити підтримку*.

У разі атаки ви та ваше відділення повинні мати на меті, використовуючи захисні та укрительні можливості місцевості, швидко зайняти відповідну місцевість, з якої противник може вести вогонь. Просування відділення мусить бути *убезпечене* або посилене *вогнем прямого наведення* відділення (відділень) підтримки.

Як правило, бій також ведеться *вогнем непрямого наведення* (мінометів і артилерії), метою якого може бути:

- знищити противника у вашій цілі нападу;
- змусити противника залишити певну територію;
- контролювати або ізолювати противника і так дозволити своїй групі рухатися.

Незважаючи на це, ваше відділення може бути *зненацька* і з несподіваного боку обстріляне ворогом. Тому відділення мусить вміти самостійно організувати вогонь, пересуватися і захищатися.

Просування зазвичай має бути підтримане вогнем

Приклади наказів для нападу відділення:

«Ситуація

«Противник — Бронетранспортери противника знаходяться позаду ЯЛИЦЕВОГО УЗВИШШЯ.

«Наше відділення — Ми візьмемо ВИСОЧИНУ і звідти битимемося з противником на ЯЛИЦЕВЕ УЗВИШШЯ ✕ ДОРОГА.

«Фланговий підрозділ — 2-ге відділення підтримує наше просування вогнем у напрямку ЯЛИЦЕВОГО УЗВИШШЯ.
3-тє відділення обороняє бойову позицію на ПЕРЕХРЕСТІ з метою захисту північного флангу взводу.

«Керування — За нашим відділенням рухається командир взводу, за 2-м відділенням — заступник.

Санітарна служба — Місце збору поранених біля ЧЕРВОНОГО БУДИНКУ».

«Рішення — Просуваємося по КАНАВІ колоною. Біля ВЕЛИКОГО КАМЕНЮ згрупуєтесь в бойову лінію та захопіть ВИСОЧИНУ із заходу. Потім з бойової позиції на ВИСОЧИНІ — вогонь з протитанкової зброї в бік ЯЛИЦЕВЕ УЗВИШШЯ — ДОРОГА».

«Кінець — Запитання — Повторіть»

«Наказ:

Бойова колона — я йду попереду — вперед!»

Наказ (у вихідній позиції):

«Подоляк — доповісти командирю взводу, що ми готові до руху!»

«Рух! Бойова колона — приховано — вперед!»

Наказ (у бік ВЕЛИКОГО КАМЕНЯ)

«Бойова лінія — вперед!»

Наказ (коли вся група укрилася за ВИСОЧИНОЮ):

«Один БТР знаходиться за 100 метрів в тому напрямку (показує пальцем). За моїм наказом ми приховано просуваємося до вогневих позицій по цей бік гребня. Коли я встаю — на колінах приготуватися — першим стріляю з ручного протитанкового гранатомета. Готові продовжити наступ після того, як ми впораємося з бронетранспортером.

Кінець — Запитання?»

«Рух — Бойова лінія — Приховано вперед!»

Наказ (у бік ВИСОЧИНИ):

«Вогнева позиція!»

«Вогонь!»

Одне відділення — одна ціль

Наступальний бій механізованим стрілецьким підрозділом

Механізовані стрілецькі підрозділи наступають у тісній взаємодії з танками та протитанковими підрозділами. Підтримку, як правило, надає ваша артилерія та ваші мінометники. Під час атаки ваші бойові машини можуть вести вогонь з гармат, автоматичних гармат і кулеметів.

Коли ціль наступу досягнута, починається бій з застосуванням бронетехніки. Тоді ви стріляєте з гармат та кулеметів бронемашин, а також з ручних кулеметів та стрілецької зброї піхотного відділення. Піхотинці також можуть використовувати ручні гранати проти цілей поблизу бойової машини.

Якщо особливості місцевості, видимість, загородження або міни унеможливають продовження атаки з застосуванням бронетехніки, відділення атакує в пішому порядку. Відтак відділення бере з собою більш важке озброєння залежно від завдання. Надалі бойова машина прикриває відділення своєю гарматою та кулеметом. Бойова машина приєднується до відділення, як тільки це стає можливим.

Дії у випадку пішого бою

Механізоване стрілецьке відділення поводить-ся так само як описано вище. Однак це відділення мусить враховувати можливість просування бронетехніки та вибирати місцевість якою вона може просуватися і забезпечувати прикриття вогнем з автоматичної гармати та кулемета.

Також подбайте про захист вашої бойової машини від противника, який з протитанковими гранатометами спробує вивести її з ладу. Крім того, будьте пильні, чи не замінував ворог ваш шлях протитанковими та протипіхотними мінами.

У разі втрати бойової машини, ви втрачаєте більшу частину вогневої потужності, мобільності та забезпечення відділення. Забезпечте взаємодію у відділенні та взводі. Відпрацьовуйте якнайшвидші дії відділення та взводу по зміні типів зброї.

Майте на увазі!

- Відділення коригує своє просування відповідно до основного відділення. Ти коригуєш свої дії за командами або діями командира відділення — будьте дисциплінованим!
  - Утримуйте місце, напрямок і зв'язок.
  - Ви можете відкривати вогонь — за винятком самооборони — тільки за командою командира відділення або взводу.
  - Під час бою відділення повинно діяти як одне ціле.
- Повторюйте команди і знаки, щоб вони проникли крізь звуки бою.*
- У положенні стоячи або під час руху ви стріляєте мисливськими пострілами. Під час бойових дій на коротких дистанціях можна також стріляти від стегна та чергами.
  - Якщо ви не бачите противника, стріляйте з низької точки прицілювання у напрямку наступу.

Дії груп на БТР та БМП

«До спостереження! Готуйсь!»

- Повторити команду.
- Відстебнути ремінь безпеки.
- Відкрити запірну ручку бойових люків і повідомити про це гучно.

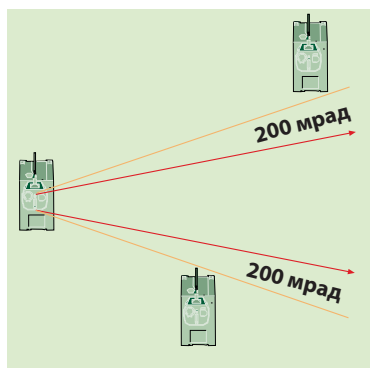
«Спостереження!»

- Повторити команду.
- Спостерігати в низькому положенні. Автомат повинен бути на запобіжнику та триматися готовим до негайного застосування. Кулеметники зазвичай застосовують кулемет. Спостереження ведеться в напрямках, які відповідають вашому місцю у бойовій машині. Командир відділення може користуватися біноклем.
- Тримати ручні гранати під рукою.
- Відкривати вогонь без команди по цілях, які ви виявили поблизу бойової машини.
- Повідомляти про інші виявлені вами цілі.
- Цілі повідомляються за годинниковим способом, де за «12 годин» береться передня частина бойової машини.

Увага!

При стрільбі з бойової машини на ходу з стрілецької зброї та кулеметів повз своїх застосовується кут ризику 200 мрад! Пам'ятайте, що уламки від ручних гранат можуть завдати поранень відділенню! Відразу після кидка потрібно сховатися! Ці правила діють на війні! У мирний час діють інші правила безпеки!

Кут ризику при стрільбі з стрілецької зброї та кулеметів з бойових машин в русі.

«До бою на БМ. Готуйсь!»

- Повторити команду.
- Відстебнути ремінь безпеки.
- Відкрити запірну ручку бойових люків і повідомити про це гучно.
- Перевірте зброю (кулемет), магазини та ручні гранати.

«До бою!»

- Повторіть команду.
- Займіть вогневу позицію в бронемашині. Тримайте коліна злегка зігнуті та уникайте опори зброї на броню.
- Стріляйте у ворогів, яких бачите в радіусі 100 метрів від машини (кулемет 150 метрів), і по цілях, визначених командиром відділення.
- Кидайте ручні гранати в окопи, траншеї, ями та інші укриття, де може сховатися противник.

«Припинити вогонь (спостереження)!»

- Повторити команду.
- Припинити вогонь. Повернутися на місце.
- Закрити люки.
- Змінити магазин, дозаправити набої та перевірити зброю.

«Маневр пішим порядком! Готуйсь!»

- Перевірити зброю та боєприпаси, а також інше особисте спорядження.
- Взяти інше спорядження, яке ви запланували взяти з собою — перевірте його та розмістіть так, щоб його можна було легко взяти з собою.
- Приготуватися залишити бойову машину через задні двері.

«До висадки! Готуйсь! До машини!»

- Повторити команду.
- Відстебнути ремінь безпеки. Відкрити двері, якщо сидите найближче до них.
- Взяти з собою стрілецьку зброю та інше спорядження, яке вам доручено взяти.
- Залиште машину і швидко займіть своє місце в відділенні поза її межами.

Під час руху пішим порядком відділення може нести різні види зброї та боєприпасів. Залежно від типу взводу, до якого ви належите, є базовий варіант, який стосується руху пішим порядком, якщо більше нічого не зазначено. Крім цього, є невелика кількість інших варіантів озброєння в залежності від типів зброї та боєприпасів, які є у взводі.

Командир взводу і командир відділення наказують, які види зброї потрібні залежно від:

- типу місцевості в цілі нападу;
- очікуваного ворога.

Цілевказання з бойових машин відбувається за годинниковим методом.

Увага!

Ніколи не залишайтеся безпосередньо позаду або близько до борту машини — вона може раптово дати задній хід або зробити розворот на місці.

Відпрацюйте рутинні процедури — ваші дії в залежності від команди (сигналу)! Доповніть команди назвами альтернативної зброї у разі потреби! Контролюйте! Практикуйте!

Після виходу з машини: закрийте люки та задні двері.

Оборона

Оборонний бій має на меті перешкодити противнику зайняти та використати певну місцевість, місце чи об'єкт. Оборона ведеться вогнем з бойових позицій з прямою вогневою підтримкою і військово-інженерними роботами.

Механізовані підрозділи можуть вести оборонний бій з бойових машин. У цьому разі відділення веде вогонь зі стрілецької зброї, кулеметів, ручних протитанкових гранатометів та ПТРК.

Вогнева міць противника може бути дуже велика. Він може завдавати масований вогонь по всій площі ваших позицій або потужною високоточною зброєю, націленою на окремі цілі. Ви можете уникнути ураження, використовуючи укріплення та діючи мобільно, тобто відкриваючи вогонь зненацька з одного місця та швидко перемищаючись на інше і вдаряючи звідти.

Пам'ятайте, що розвідувальні підрозділи ворога можуть бути в цьому районі вже тоді коли ви розвідуєте його та починаєте готуватися.

Оборона без готових укріплень

Вашому відділенню та взводу можуть додати оборону, навіть якщо ви не маєте або не встигаєте побудувати укріплення. Проте використовуйте час так, щоб встигнути викопати поодинокі окопи (укриття). У такій ситуації бойовим завданням стає оборона на обмежений час. Однак не менш важливо не допустити, щоб противник протягом цього часу використовував місцевість, яка підлягає обороні.

Чим довше ви й ваші товариші зможете стримувати противника, тим краще ваші штурмові підрозділи отримають можливість прибути й підготуватися до рішучої атаки. Ваші та ваших товаришів зусилля

можуть стати вирішальними для результату бою в цьому районі.

Навіть якщо ви встигли викопати захисні укриття, відділення все одно повинно вести мобільний бій, таким чином ви не дасте противнику скористатися місцевістю та зробите нерезультативним ворожий вогонь з артилерії і танків.

Підготовчі дії

Зверніть увагу на наступне:

- Які ви маєте можливості?
- Якими можливостями володіє противник?
- Як використати протитанкові та інші міни?
- Які шляхи пересування існують між бойовими позиціями?
- Як убезпечити та підтримати таке пересування? Вогнем? Димом? Мінуванням?
- Де мають бути командир та його заступник?
- Як забезпечити комунікацію із вищим командуванням?
- Де повинен знаходитися коригувальник вогню і як його захистити?
- Як захистити та замаскувати підготовчі роботи?

Прийміть рішення та:

- виберіть бойові позиції для відділення або частини взводу;
- розташуйте частину взводу для оборони в місці, зазначеному в наказі;
- підготуйте та облаштуйте запасні бойові позиції (нова позиція — те саме вогневе

- завдання) та альтернативні бойові позиції (нова позиція — нове вогневе завдання). Відстань між бойовими позиціями має бути 200-400 метрів;
- виберіть бойову позицію так, щоб уникнути прямого вогню противника, зокрема з його танків і інших бронемашин.
- виміряйте відстані від бойових позицій до місць можливої появи противника;
- встановити міни та виконати інші інженерні роботи;
- розчистити зону обстрілу, провести маскування і облаштувати бліндажі для укриття;
- запланувати вогонь непрямим наведенням (мінометний і артилерійський);
- підготуватися до контратаки;
- відтренувати бій.

Неочікуване і зосереджене відкриття вогню. Кожен постріл повинен влучити — переможіть у бою! Ведіть бій мобільно — будьте активними!

Насамперед стріляйте у ворожого командира!

Реалізація

- Відкривайте вогонь зненацька, коли противник потрапив на міни або зупинився перед перешкодою на дорозі.
- Швидко перегрупуйтеся на нову бойову позицію.
- Потім бій ведеться рухливо, з відкриттям вогню з нових бойових позицій

Ведення оборони з бронемашини

Оборона з використанням фортифікаційних споруд

Фортифікаційні споруди можуть бути почасті збудовані ще в мирний час. За інших обставин для будівництва цих споруд потрібен час і техніка. Навіть якщо цілому взводу чи роті було доручено оборону певної ділянки, цим підрозділам потрібно бути готовим до наступу в межах цієї ділянки, або поблизу неї. Тому й відділення повинно бути готовим до атаки.

Два або більше відділень утворюють опорний пункт. Опорний пункт облаштовується захисними окопами, мінуванням, протипіхотними загородами, бліндажами тощо. Як це відбувається, описано в розділі «Військово-інженерні роботи».

Приклад смуги опору.

Місця для опорних пунктів вибираються так, щоб:

- можна було вести фланговий вогонь з протитанкової зброї по дорогах або смугах, прилеглих до місць, на яких ваші мінування можуть мати ефект;
- був недоступний для ворожого лобового вогню прямим наведенням;
- було зручно координувати загороджувальні роботи, мінування та вогонь.

Слід уникати розташування на узліссях. Опорний пункт повинен бути прикритий з усіх напрямків.

Щоб ввести противника в оману, слід будувати й фальшиві опорні пункти. У них розташовуються бойові патрулі з цілого або з половини відділення. Коли починається бій, патрулі повертаються до основного опорного пункту.

За один-два кілометри попереду, а іноді й позаду «смуги опору» розташовуються один-два потужні бойові патрулі у складі 1–2 відділень з протитанковою зброєю (ручними протитанковими гранатометами чи ПТРК) і мінами. Патрулі посилені коригувальником. Якщо такий фахівець відсутній, ви або ваш командир повинні мати можливість діяти у ролі артилерійського спостерігача. Це означає, що ви повинні вміти повідомляти про цілі для вашої артилерії, а також спостерігати та повідомляти про ситуацію під час свого власного вогню непрямым наведенням.

Бойові патрулі мають за мету ввести противника в оману щодо власного угруповання і водночас попередити вас про наступ противника.

За допомогою коригувальника або артилерійського спостерігача ми можемо на початковій стадії обстрілювати ворога вогнем з артилерії та мінометів. Тоді противнику стає важче займати позиції для атаки і при цьому він зазнає втрат.

Майте на увазі, що противник може спробувати захопити вас зненацька і атакувати з тилу через обхідні шляхи або повітряним десантом. Водночас він намагатиметься перекрити ваші комунікації та шляхи відступу. Розвідувальні підрозділи противника також намагатимуться на початковій стадії з'ясувати, де ви знаходитесь і як збираєтеся захищатися — будьте пильні! Убезпечте незавершені роботи вартою та блокпостами. Організуйте супровід важливих транспортів.

За межами «смуги опору» розташовуються резерви. Їх завданням може бути атака поруч із смугою опору, щоб зламати силу атаки противника, або щоб ваш підрозділ мав можливість перегрупуватися.

Вогонь з артилерії та мінометів організується з ділянок, що поруч з опорними пунктами або між ними.

Важливо, щоб ваше відділення ретельно підготувалося до бою.

Будьте готові до бою навіть з несподіваних напрямків! Будьте готові до бою, навіть якщо сполучення з тилом перервано

Пам'ятайте, що зрештою від вас і вашого відділення залежить успіх бою — ваша готовність та прагнення до опору є вирішальними!

Години підготовки дозволяють оборонятися протягом хвилин. Дні підготовки дозволяють оборонятися протягом годин. Тижні підготовки дозволяють оборонятися протягом доби.

Вогнева засідка

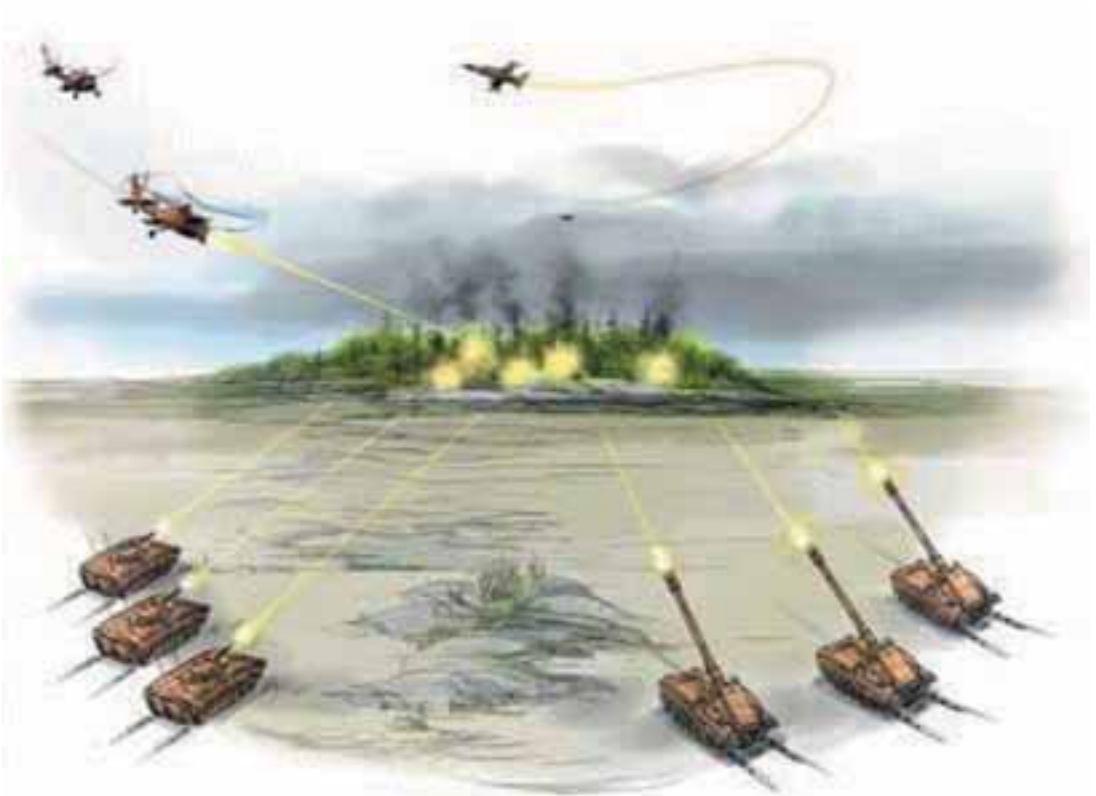

Вогнева засідка має за мету потурбувати або затримати противника, а також завдати йому втрат. Вогневі засідки відбуваються як раптові обстріли з протитанкової, стрілецької зброї, кулеметів, мінометів та артилерії. Цей метод заснований на дії з невеликою кількістю солдатів і великою кількістю систем зброї протягом короткого часу, поєднаний із стрімким відходом. Вогнева засідка здійснюється проти підрозділів ворога, які перебувають у русі, або проти згурпованих підрозділів зі слабким спостереженням. Добре продумайте те, як буде проходити бій.

Сили захисту флангу чи флангів зазвичай повиненні бути таким ж міцними, як і ті, що здійснюватимуть запланований вогневий напад. Однак іноді вам потрібно бути рішучим та готовим наважитися на ризик, щоб досягти успіху — будьте винахідливі!

Це скоріше правило, ніж виняток, що противник наступає по пересіченій місцевості, а не безпо-середньо по дорозі

Завжди очікуйте, що у ворога є артилерійські підрозділи, які протягом 5–10 хвилин можуть підтримати підрозділи, проти яких ми влаштували вогневу засідку. Тому важливо швидко покинути місце вогневої засідки. Противник може скерувати також ударні вертольоти, які за 10–15 хвилин здатні дістатися місця нашого розташування

Якщо вам доручили влаштувати вогневу засідку проти згрупованих артилерійських гармат, майте на увазі, що вони можуть мати проти вас велику вогневу міць, якщо їм вдасться вистрелити прямим наведенням по вас з артилерійських гармат. Самохідні артилерійські установки (САУ) можуть бути для вас такими ж небезпечними, як і танки, якщо ви їх негайно не знешкодите.

Вогневу засідку може здійснювати цілий взвод, його частина, або одне відділення.

Тип ворога, місцевість, а також зброя, яка є у вашому розпорядженні, визначають, яка

кількість офсобового складу взводу буде безпосередньо залучена у вогневій засідці.

Для вогневої засідки може бути достатньо одного-двох відділень з ручними протитанковими гранатометами ПТРК й мінами, а іншим відділенням буде поставлено завдання прикрити фланги та відступ.

Чим більше відділень присутні на позиції вогневої засідки, тим довше триває їхній відступ, що збільшує ризик жертв з нашого боку. Однак для того, щоб досягти задуму нашого бою, ми повинні простежити за достатнім забезпеченням вогневої міці, коли ми здійснюємо вогневу засідку.

Мінна атака

Використовуйте бойову пару або невеликий патруль, як-от снайперську пару або бойовий патруль досвідчених стрільців та гранатометників, які разом з коригувальником після вогневої засідки залишаються поблизу і атакують з нового напрямку тоді, коли противник спробує розчищати тери-

торію (від залишеної техніки тощо). Проявляйте винахідливість і змінюйте свою поведінку, здійснюйте вогневі засідки з несподіваних місць, щоб ворог не зміг передбачити нашу тактику і техніку бою і тим самим уразити нас до вогневої засідки.

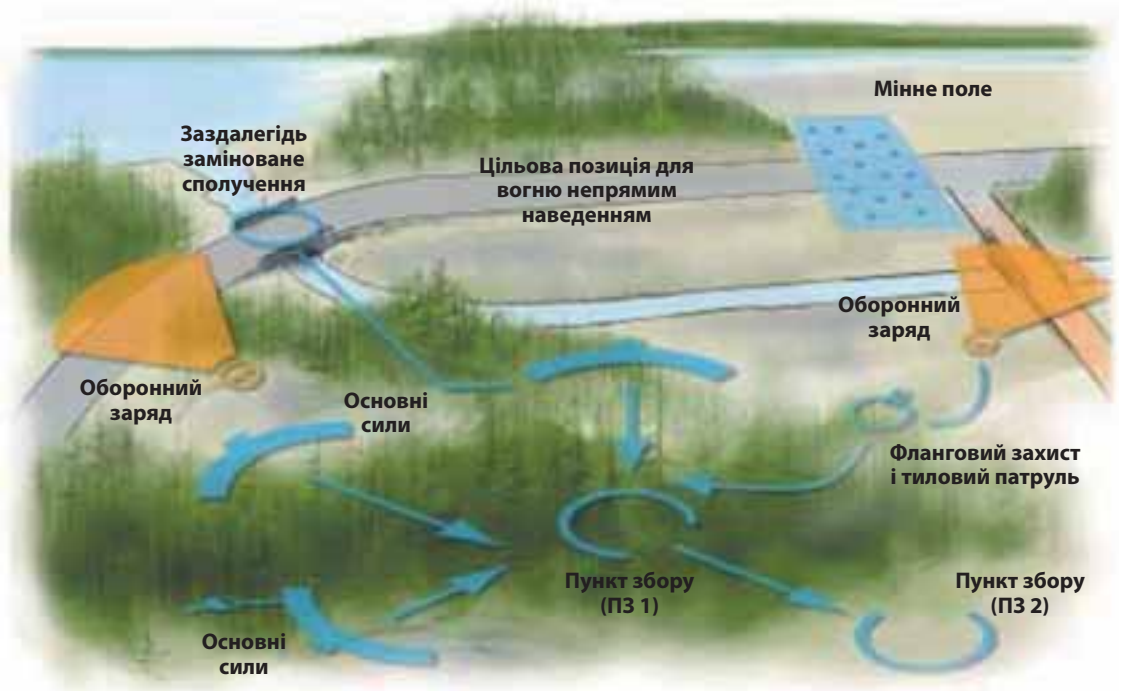

Снайперська пара з коригувальником здійснює вогневу засідку проти евакуаційного підрозділу противника. Кілька влучних пострілів снайпера і пара снарядів з артилерії можуть на години посіяти жах і сум'яття у противника.

Підготовка

Якщо дозволяє час, підготуйте вогневу засідку, обравши місцевість так, щоб:

- противнику було важко сховатися і важко переслідувати;
- противник мусив сповільнитися — це забезпечить вам можливість стріляти прямою наводкою;
- було зручно застосовувати проти противника міни — транспортні та танкові, що забезпечують велику вогневу міць та ефект;
- кожному відділенню потрібно було битися тільки з однією бронемашиною чи танком;
- можна було зайняти бойові позиції, захищені з фронту і на такій відстані, щоб вогонь з них мав гарний результат;
- ви мали хороше прикриття під час підходу до або відходу з позиції — майте на увазі велику ймовірність того, що противник може викрити нас тепловізійними чи оптичними приладами;
- можна було розмістити спостерігачів, аби вчасно виявити противника та всі встигли непомітно зайняти бойові позиції;
- можна було розмістити фланговий захист за 200–400 метрів від позиції вогневої засідки — тоді основні сили матимуть можливість відступити в укриття, а потім прикрити відступ захисників флангів.

Командир відділення повинен наперед продумати наступне:

- Скільки в нього є часу до того, як відділення було готове до бою?
- Що треба зробити негайно, щоб виграти час?
- Що необхідно поповнити з матеріального забезпечення?
- Чи встигає віддати наказ у повному обсязі всьому відділенню, чи потрібно віддавати накази завчасу?
- Як може виглядати противник та як він може діяти, коли досягне вашого місця знаходження?
- Які можливості пропонує місцевість?
- Де і як він може використати оборонні заряди, проти-транспортні та протитанкові міни?
- Де можна розмістити гранатометників?
- Де розташувати досвідченого стрільця / снайпера? Чи потрібно йому надавати інструкції щодо спеціальних цілей?
- Скільки йому потрібно на захист тилу та фланговий захист?
- Як отримати попередження про наближення противника?
- Де повинен бути розташовано транспортний засіб відділення?
- Шляхи підступу та відступу?
- Як розпочати вогонь?
- Скільки боєприпасів потрібно?
- Як слід закінчити бій?
- Його та заступника місце під час бою?
- Заходи проти переслідувачів?
- Яке угруповання застосувати при відступі?
- Пункти збору? Години збору?

Зорієнтуйте відділення і негайно віддайте необхідні накази. Щоб виграти час, розпочинайте підготовку негайно та всебічно.

Підготовка до вогневої засідки з застосуванням мін може зайняти від 30 хвилин до кількох годин, залежно від того, які приготування були зроблені раніше та наскільки добре ви та ваше відділення натреновані.

Виведіть відділення вперед і виконайте наступне:

- Розподіліть вогневі позиції — вкажіть основний напрямок стрільби для кожного стрільця.
- У разі потреби виділіть хоча б одну людину для захисту тилу — «флангові солдати» захищають фланги.
- Визначте відстань до....
- Вкажіть орієнтири для цілевказання та надайте інформацію про інші позначення на місцевості.
- Замініуйте (за наказом командира взводу) протитанковими та протитранспортними мінами.
- Складіть схеми / протокол мінування та передайте їх командирі взводу.
- Віддайте наказ відкрити вогонь.
- Віддайте наказ щодо норми використання боеприпасів — 4–6 ручних протитанкових гранатометів або протитанкових гранат на ціль.

- Відпрацюйте зайняття бойової позиції та відступ з неї приховано, а також вести вогонь синхронно. Якщо немає можливості тренуватися на цьому місці, спробуйте тренуватися на схожій місцевості.
- Розмістіть відділення в укритті за бойовою позицією — за можливості зберігайте бойову готовність, якщо очікування займає багато часу або погода погана. Самі або з одним-двома солдатами, займіть позицію звідки ви можете спостерігати за місцевістю.
- Забезпечте зоровий контакт у відділенні (з фланговим відділенням та командиром взводу).

Складіть протокол мінування — передайте протокол своєму командирі!

Не забувайте фіксувати встановлені міни, щоб ваші військові чи цивільні не постраждали або не загинули!

Комусь іншому можуть доручити розмінування території, яку заміновали ви, а вам можуть доручити зняти мінування, яку зробив хтось інший — фіксуйте міни ретельно

Приклади наказів у разі вогневої засідки:

Завдання: Наше відділення організує вогневу засідку проти противника на вулиці Болотній.

Пересування: Ми пересуваємося за моїм знаком, приховано, до бойової позиції. Петренко та Бондаренко — йдуть як передовий патруль.

Відкриття вогню: Синхронне відкриття вогню за моїм наказом або коли Кравчук, що перебуває зі мною, приводить в дію протитранспортну міну.

Гранатометник: Після виводу з бою бойової машини противника прикриває кінець дороги димовою завісою за допомогою димової гранати.

Відступ: Відбувається за моїм знаком або за командою в такому порядку... Заступник — ведучий, на розподільному пункті перевіряє особовий склад, я стаю у кінець колони і керую тиловим патрулем. Тиловий патруль послідовно відступає до ПЗ 1 (пункт збору 1).

Збір: ПЗ 1 дійсний протягом однієї години після початку вогневої засідки, потім ПЗ 2, який дійсний протягом 12 годин.

Медична служба: Сухевич бере з собою ноші. Постраждалих транспортують до ПЗ 2, де перебувають медики взводу.

Керування боєм: Я веду відділення з правого боку бойової позиції.

Запасний варіант: Якщо відділення буде виявлено до того, як ми займемо бойову позицію, відступаємо за наказом і пробуємо у новому місці.

«Наказ завершено. Запитання? Повторити!»

Виконання

У слухний час (зазвичай це вирішує командир взводу) відділення приховано виводиться на бойову позицію.

Вогонь відкривати одночасно. Вогонь повинен йти з повною силою і несподівано, щоб мати найбільший ефект. Дим від вибухів або від димових гранат противника може ускладнити або унеможливити ведення вогню.

Продовжуйте обстріл до тих пір, поки є відповідні цілі або відділення виконало поставлене завдання і відділення не загрожує атака чи артилерійський вогонь з боку ворожих підрозділів підтримки. У сприятливих ситуаціях — наприклад, коли малоймовірно, що підрозділ буде атакований з флангів чи з тилу, або якщо ворог панікує і тікає — можна піти в атаку для бою з ворогом і знищення його техніки. Така атака повинна бути добре відпрацьована, і ви повинні мати потужну підтримку, яку організуєте у взводі чи відділенні.

Якщо вогнева засідка має бути здійснена проти противника, який пересувається пішки, підготовляються пастки (оборонні заряди, мін на дорозі / смузі, керовані міни-пастки тощо), щоб зупинити противника. Тоді його легше буде вразити протитанковою зброєю.

Фронтальний захист — напрямом вогню по флангам. Зосередження вогню: прямий вогонь — міни — вогонь непрямым наведенням.

Після вогневої засідки подаєте знак (сигнал) для відступу у збірний пункт. Тиловий патруль захищає відступ.

Якщо хтось поранений або вбитий у бою, обов'язково заберіть його! Будьте готові тоді відвоювати місцевість боєм.

Не забудьте повідомити результат вогневої засідки та про те, що робить тепер ворог.

Ви також повинні бути готові за наказом командира взводу знову піти вперед і повторити вогневу засідку.

Вогнева засідка з допомогою мін

Вогневі засідки можуть бути проведені з допомогою мін та / або ручних протитанкових гранатометів АТ4 дистанційного спрацювання. Як застосовувати міни та ручні протитанкові гранатомети для мінних вогневих засідок, описано в розділі «Військово-інженерні роботи».

Патруль раннього сповіщення розташовується так, щоб відділення було вчасно попереджено про техніку або війська противника. Відстань між патрулем раннього сповіщення та відділенням залежить від рельєфу місцевості та засобів зв'язку. Відділення може отримати завдання атакувати лише певний тип транспортного засобу, як-от штабні транспортні засоби, мостоукладальники або транспортні засоби для перевезення паливно-мастильних матеріалів. Тоді патруль раннього попередження може повідомити, чи є такий транспортний засіб та його місце у колоні.

Проти однієї цілі можна застосовувати й дві міни, щоб збільшити ймовірність влучання та очікуваний ефект.

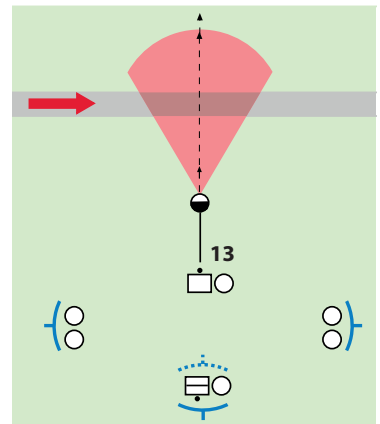
Вогнева засідка з допомогою мін — це ремесло, до якого потрібно ретельно готуватися й удосконалювати навички. Техніка детонування мін або ручних протитанкових гранатометів як дистанційних мін, як і будь-яка інша зброя, повинна бути відпрацьована, щоб одержати очікуваний результат.

Якщо ви та ваше відділення маєте доступ до мін з дистанційними детонаторами, як-от лазерними, ймовірність влучання зростає, бо тоді є можливість здетонувати міну зі значно більшої відстані та проти цілей, які рухаються з дуже високою швидкістю.

*Будь хоробрим!
Ударяй сильно і швидко!
Зникай і не залишай сліду!*

Порахуйте всіх на збірному пункті — ніхто не повинен залишатися позаду!

Вогнева засідка із застосуванням протитранспортної міни 13. Міна може бути нахилена для отримання більшого сектора обстрілу. Вогнева засідка з застосуванням протифттранспортної міни 14 зазвичай відбувається двома мінами з дистанцією в три метри для збільшення ймовірності влучання.

Бій в темряві

© Foto: Lasse Sjögren

© Foto: MSS

Бойові машини та бойове відділення під спостереженням з використанням інфрачервоних приладів нічного бачення. Особливо яскравими ділянками виділяються вихлоп бойової машини та відбій від пострілу ручного гранатомета.

Темрява підносить несподіванки. Окремі солдати, патрулі та невеликі підрозділи, які добре знають місцевість, можуть досягти тоді успіхів, які вимагатимуть удень значних сил.

Як підрозділи противника, так і власні в тій чи іншій мірі забезпечені технічними засобами спостереження та управління вогнем у темну пору доби. Будь-хто, хто має радар, прилади нічного бачення та обладнання для термічного спостереження, може розвідувати та управляти вогнем, не будучи поміченим.

Отже дійте приховано і захищено, як і під час денного світла. Підготуйтеся вдень, щоб мати можливість виконати своє завдання, навіть коли настане темрява.

Спостереження в темряві

Бачення вночі

Очі адаптуються до умов освітлення. Щоб бачення вночі було задовільне, потрібно до півгодини часу в темряві. Якщо ви засліплені, наприклад, вибухами, або потрапили під світло, відмінне від червоного, ваше нічне бачення негайно втрачається. Навіть світла від сірника достатньо, щоб зруйнувати його.

Якщо ви потрапили під вплив освітлення, негайно закрийте або прикрийте очі. Якщо вам потрібно спостерігати проти джерела світла або використовувати, наприклад, прилад нічного бачення, закрийте одне око або прикрийте його. Таким чином, ви збережете частину нічного бачення в одному оці.

Якщо вам необхідно використовувати світло, дивіться на освітлений об'єкт, а не на джерело світла.

Бажано уникати паління перед або під час чергування в темний час доби. Паління призводить до того, що ви гірше бачите в темряві. Втома і недосип також погіршують нічний зір. Тому використовуйте кожну можливість відпочити перед завданнями в темряві.

Червоне світло — не руйнує ваше нічне бачення, але його особливо легко виявити пристроями нічного бачення.

Синє світло — руйнує ваше нічне бачення, але його важче виявити пристроями нічного бачення.

Червоне світло — не псує ваше нічне бачення, але його особливо легко виявити приладами нічного бачення

Візуальне спостереження

При спостереженні в темряві ви повинні використовувати інший метод, ніж при денному світлі. Очі працюють таким чином, що якщо ви намагаєтеся зафіксувати погляд на центрі предмета в темряві, ви бачите його нечітко. Це пов'язано з «жовтою плямою» ока.

Ви бачитимете чіткіше, якщо дивитиметеся трохи вбік від об'єкта.

Не дивіться довго в одну точку. Переміщуйте свій погляд поступово навколо об'єкта, який ви хочете спостерігати.

Бажано вибрати місце, з якого можна спостерігати все на яскравому фоні, наприклад на фоні неба або відкритої місцевості. Спостерігайте з низького положення.

При спостереженні — дивіться на предмет збоку

У світлий час доби спробуйте дізнатися, як виглядає місцевість навколо вартового поста або бойової позиції

У темряві об'єкти виглядають інакше — вони можуть здаватися живими і загрозливими. Особливо це властиво тоді, коли ви втомилися або налякані

Біноклі та снайперська оптика використовують наявне світло і тому є допоміжним засобом для спостереження в темряві. Тримайте їх так, щоб те, що ви спостерігаєте, було в нижній частині поля зору. Так ви використовуєте більше доступного світла. Пристрій нічного бачення працює навпаки.

Слухове спостереження

Оскільки ви погано бачите в темряві, вам доведеться активно використовувати свій слух. Цьому сприяє те, що вночі звуки чутно краще, ніж вдень.

Навчіться розпізнавати різні звуки, щоб ви могли повідомляти, чи використовує противник бойові машини чи інші транспортні засоби та вертольоти, а також чи пересувається противник пішки чи окопується. Також навчіться розпізнавати звуки від артилерії та мінометів і від вибухів їхніх набоїв.

Майте на увазі, що деякі типи транспортних засобів, які є у противника, також є у ваших силах оборони.

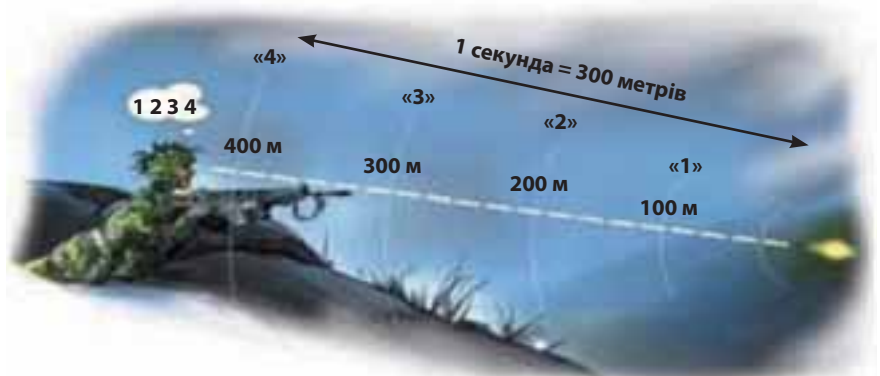
За допомогою слуху можна приблизно визначити відстані. Приблизну відстань до зброї, яка стріляє, розрахувати легко.

Швидкість звуку становить близько метрів за секунду.

Не плутайте дульний хлопок зі звуком хвилі, коли куля пролітає поруч з вами. Звук від хвилі схожий на «удар батого».

Під час слухового спостереження знімайте шолом. Ви краще почуєте, якщо затиснете долоню за вухом і затримаєте дихання

Коли ви побачите дульне полум'я — швидко порахуйте зі швидкістю три числа в секунду. Припиніть рахувати, коли ви почуєте хлопок. Число, до якого ви дорахували, вказує приблизну відстань у сотнях метрів

© Foto: MSS

БМП з піхотою спостережена за допомогою приладу нічного бачення

© Foto: MSS

Танк Т-72 спостережений за допомогою тепловізора. Теплі зони, як-от вихлоп, гусениця і екіпаж поза бронєю, вважаються більш світлими

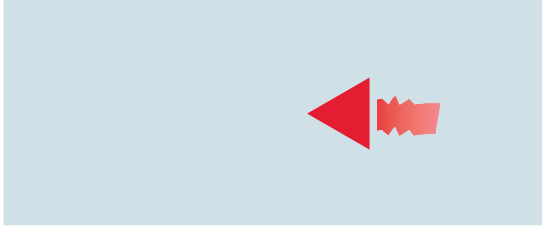
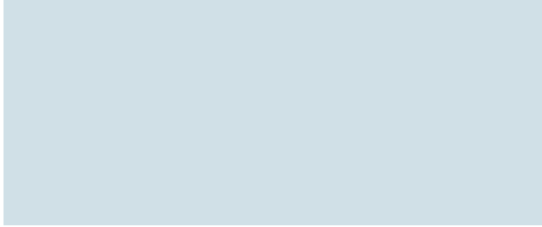
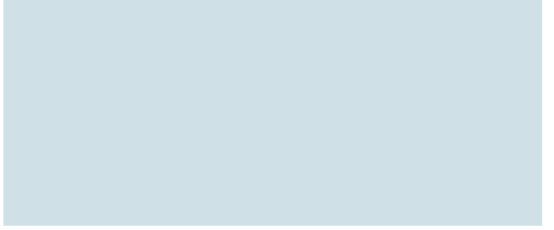
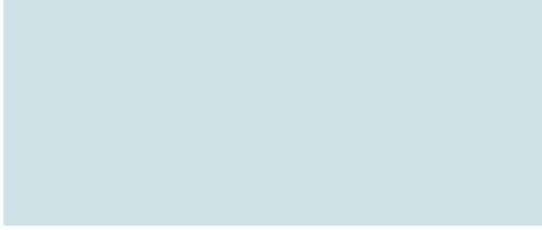
Зверніть увагу, що прилади нічного бачення можуть бути оснащені комплектом підсвічування, що складається з активного ІЧ

Технічні засоби для бою в темряві

Для освітлення поля бою застосовуються освітлювальні боєприпаси. Характеристики освітлювальних боєприпасів противника приблизно відповідають вашим. Для освітлення також можна застосовувати фари.

У наступній таблиці наведено приклади обладнання для ведення бою в темряві без застосування видимого світла.

Тип	Наявність	Ефективна відстань
Обладнання, що не випромінює енергію		
Неможливо визначити за допомогою індикаторів / приладів нічного бачення.		
Підсилювач зображення (як-от окуляри нічного бачення): <ul style="list-style-type: none"> • підсилює дуже тьмяне світло; • виявляє активне ІЧ випромінювання. 	В окремих солдатів та командирів. В бойових машинах для: <ul style="list-style-type: none"> — спостереження; — водіння; — стрільби. 	400–1000 м залежно від умов освітлення тощо. Об'єкти, що тьмяно світяться, активний ІЧ-прилад може виявити на відстані багатьох миль
Пасивний ІЧ прилад (як-от тепловізори RV/FLIR) <ul style="list-style-type: none"> • вловлює теплове випромінювання. 	В сучасних бойових машинах для: <ul style="list-style-type: none"> — спостереження; — стрільби. В ударних вертольотах / літаках для: <ul style="list-style-type: none"> — спостереження; — стрільби. 	3–5 км 2–3 км 10 км 5–10 км
Обладнання, яке випромінює енергію		
Може бути виявлене індикаторами / пристроями нічного спостереження		
Активне ІЧ випромінювання <ul style="list-style-type: none"> • Виявляється пристроями нічного спостереження 	В старих бойових машинах для: <ul style="list-style-type: none"> — водіння; — стрільби. 	приблизно 50–100 м приблизно 400–500 м
Радар <ul style="list-style-type: none"> • Виявляється протирадарними приладами 	Портативний В транспортному засобі. У вертольоті / іншому літальному апараті	приблизно 10 км приблизно 15 км приблизно 20–50 км в темний час доби, тільки в темний час доби
Інше обладнання		
Гірокомпас Навігаційне обладнання (наприклад, GPS–Global система позиціонування;	Бойові машини, машини управління вогнем, розвідувальні машини, вертольоти, літаки, GPS	Транспортні засоби можуть орієнтуватися

Приклади обладнання, зброї та боєприпасів для ведення бою в темряві

Обладнання взводу для нічного бою

Для вирішення бойових завдань у темну пору доби ми, серед іншого, маємо наступне обладнання:

- ІЧ приціл;
- пристрій нічного бачення;
- бінокль;
- світлові палички та інші освітлювальні матеріали;
- білий скотч;
- сигнальні пістолети із сигнальними та світловими патронами;
- трасуючі боєприпаси;
- освітлювальні міни для мінометів;
- освітлювальні ракети;
- сигнальні міни;
- нічне обладнання та засоби освітлення для транспортних засобів.

Освітлювальні боєприпаси	Час світіння	Радіус
Освітлювальний патрон 8/9	15 с	125 м
Освітлювальна ракета	20 с	185 м
12 см освітлювальна мінометна міна	45 с	500 м

Приклади приладів нічного бачення під назвою «Goggles», які кріпляться до голови чи шолома

Поведінка

Загалом

- Говоріть якомога менше — використовуйте знаки.
- Говоріть тихо і повільно, якщо вам потрібно щось сказати. Не шепочіть — ви почуєте більше, коли говорите тихо.
- Поводьтеся зі зброєю та іншим спорядженням тихо.
- Переконайтеся, що спорядження на місці, потурбуйтеся, щоб воно не деренчало, не скрипіло і не падало.
- Не гримайте дверима або броньованими люками.
- Не розганяйте двигуни на повну потужність.
- Не показуйте себе на яскравому тлі.
- Обличчя, шию і руки пофарбуйте маскувальною фарбою або сажею.
- Сховайте або пофарбуйте деталі техніки, які можуть блищати.
- Використовуйте однакові правила маскуванню вдень і в темряві. Закрийте вікна автомобіля, відбивачі, фари та інші можливі предмети освітлення.
- Приховуйте всі види світла. Якщо вам потрібне світло, щоб, наприклад, читати чи дивитися на карту, заповізь в яму чи щось натягніть на себе.

Навчіться орієнтуватися у автомобілях і своєму обладнанні без ліхтарика! Відсутність звуку та світла — найкращий спосіб уникнути виявлення.

Знаки розпізнавання

У деяких ситуаціях вам можуть наказати прикріпити розпізнавальний значок до вашої форми, щоб вас можна було швидко ідентифікувати. Знак може бути зроблений, наприклад, з флуоресцентної або білої тканини. Час від часу перевіряйте, чи значок досі на вас і ваших товаришах.

Не забувайте носити форму та спорядження відповідно до правил, щоб полегшити ідентифікацію.

Пересування

- Виберіть шлях так, щоб вас не було видно на світлому фоні.
- Дотримуйтеся низьких ліній і спостерігайте з низької позиції — просувайтесь в «інфрачервоній тіні».
- Залишайтеся в тіні, якщо є місячне світло.
- Використовуйте звуки пострілів, вітру, дощу або шум двигунів, щоб замаскувати шум, спричинений вашим рухом.
- Якщо вам потрібно просуватися абсолютно безшумно, будьте дуже обережні, перш ніж поставити ногу або коліно.
- Слідкуйте за дротами від сигнальних і піхотних мін. Використовуйте вудку.
- Якщо вам трапилося зламати гілку або створити який-небудь інший шум, негайно зупиніться і прислухайтеся, перш ніж продовжувати.
- Часто зупиняйтеся, слухайте та спостерігайте за місцевістю за допомогою пристрою нічного бачення або тепловізора.
- Якщо ви потрапили під освітлення, наприклад, від освітлювальної ракети, негайно киньтеся вниз і лежіть спокійно: рухи можуть розкрити вас. Якщо вам не наказано спостерігати, закрийте очі та покладіть руку так, щоб очі були захищені від світла.

Зупиніться! — Спостерігайте! — Слухайте! — Часто!

Використовуйте оптичний приціл, пасивні засоби захисту в темряві та слух, щоб спостерігати за діями противника

Тренуйтеся з відділенням та відпрацюйте рутинні процедури для:

- розташування членів відділення;
- спостереження та зв'язок всередині відділення під час руху;
- заходи на випадок зупинки та перерви.

Таким чином, потреба в наказах, командах і знаках зменшується, і ви знаєте, де знаходиться кожна людина в різних ситуаціях. Усі операції виконуються швидше та стають ефективнішими.

Бій

Бої в темний час доби, як правило, ведуться так само, як і бої вдень, тому що місцевість можна освітлити освітлювальними боєприпасами. Однак підрозділи, які мають багато допоміжних засобів у темряві, можуть воювати без освітлення. Бої в темряві слід відпрацьовувати при денному світлі.

У темряві групування противника щільніше, ніж удень. Противник регулярно використовує інфрачервоне обладнання, прилади нічного бачення і радари.

Підготовка до бою

Підготовку до бою в темряві краще проводити при денному світлі. Тому починайте якомога раніше. Відпрацюйте рутинні процедури, щоб ви та ваш підрозділ завжди мали певний рівень готовності до нічного бою, навіть якщо ви та ваш командир не очікуєте бою найближчої ночі — ніколи не знаєш, що може придумати противник!

Крім дій, які ви виконуєте за командою «До бою готовий!» — перевірте перед нічним боєм:

- маскуванню та будь-які розпізнавальні знаки на ваших формі та спорядженні;
- позиційні засоби вогню;
- сигнальне та інше мінування;
- можливість розпізнання сектору стрільби навіть у темряві;
- щоби особисте спорядження не гриміло і не блищало;
- обладнання для спостереження в темряві
- функціонування і розподіл сигнальної зброї та освітлювальних боєприпасів;
- щоб кожна річ була на своєму місці в транспортному засобі та у вашому спорядженні.

Командир взводу і відділення також віддають накази про:

- розподіл спорядження для бою в темряві;
- організацію освітлювального патрулювання;
- план освітлювальної стрільби.

---

*Перевіряйте!
Практикуйте!*

Під час бою

У темряві відділення та взводи зазвичай групуються щільніше, ніж у світлий час доби. Будьте спостережливі, щоб без потреби чи несвідомо цілком не збитися до купи.

Дистанції бою в темряві можуть бути короткими, тому будьте готові до ближнього бою. Скористайтеся ручними уламковими гранатами, оскільки вони не виявляють, звідки їх кидається, і зазвичай достатньо, щоб одна ручна граната впала близько до противника.

Дим від ручної димової гранати ефективно приховує вас, якщо супротивник освітлює місцевість. Крім того, це ускладнює спостереження за допомогою ІЧ-приладів та приладів нічного бачення.

Майте на увазі, що світло від ручних уламкових гранат і ручних димових гранат сліпить і порушує нічний зір.

Командир повинен узгодити вогонь освітлювальних стрільців з вогнем протитанкової зброї, щоб цілі були освітлені в потрібний момент.

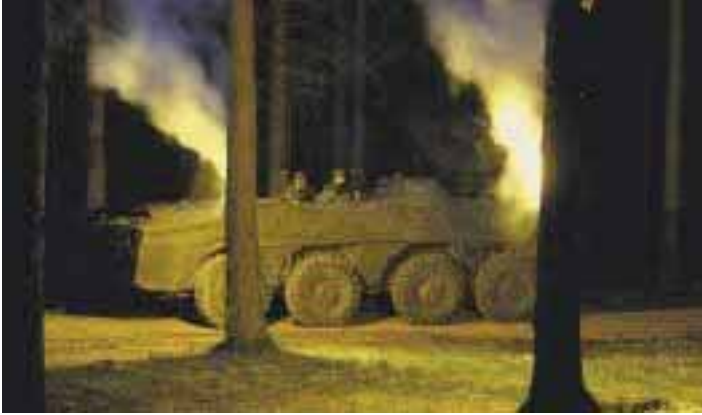
Як освітлювальний стрілець, ви повинні бути активні і спритні — від вас залежить, чи зможе решта взводу вести прицільний вогонь. Необхідно враховувати вітрові умови та розміщувати освітлювальні пункти проти вітру.

Завжди знайте:

- де командир та інші товариші;
  - де освітлювальні стрільці;
  - де фланговий підрозділ.
-

У разі вогневої засідки деякі сигнальні міни можна встановити уздовж дороги чи смуги, щоб транспортний засіб постійно освітлювався без необхідності вистрілювати інші освітлювальні боеприпаси

Для захисту від несподіванки і для освітлення місцевості можна застосовувати сигнальні міни. Ці міни налаштовані на спрацьовування за допомогою тросу або дистанційного шнура на витяг.

З кулеметів і вогнепальної зброї можна вести *фіксований вогонь*, тобто налаштовується додатковий пристрій, які дозволяють фіксувати зброю і вести вогонь у певному напрямку, звідки очікується просування противника. Таким чином полегшується наведення зброї.

Будьте особливо пильні в темний час доби. Ризик бути захопленим зненацька більший, ніж у світлий час доби. Посилити спостереження та за необхідності виставити варту для прослуховування.

Використовуйте світло від палаючої місцевості, будинків і транспортних засобів, щоб виявити противника та боротися з ним

Освітлювальний патруль зі сигнальним пістолетом

Команди для відкриття вогню освітлювальними боеприпасами:
Командир: **«Світло готувати!»**
Стрілець: **«Світло готове!»**
Командир: **«Світло!»**

Команда **«Вогонь!»** не дається освітлювальним стрільцям, оскільки це може призвести до того, що інші у відділенні відкриють вогонь.

Команди для відкриття вогню з освітлювальних боеприпасів і ручної стрілецької зброї/кулеметів одночасно:
Командир: **«Приготуватися!»**
Командир: **«Світло готувати!»**
Стрілець: **«Світло готове!»**
Командир: **«Вогонь!»**

Якщо ви маєте намір відкрити вогонь з ручної стрілецької зброї та кулеметів до того, як почне світити перший постріл (тобто коли пролунає звук сигнального пістолета або освітлювальної ракети, тобто коли світло виявить місце вашого угруповання), подайте команду **«Вогонь!»** замість **«Світло!»**

Освітлювальна стрільба

У взводі освітлювальна стрільба зазвичай координується між двома освітлювальними стрільцями та командиром взводу. Ті двоє працюють разом, щоб забезпечити відділення безперервним освітленням.

Зверніть увагу на наступне, якщо ви освітлювальний стрілець:

- Згрупуйтеся правильно. Освітлювальні набої та освітлювані ракети викликають дим та іскри при пострілі. Таким чином можна виявити розташування відділення, а також «закурити» бойову позицію, щоб було важко спостерігати і стріляти влучно.
- Радіус світла змінюється за силою та поверхнею залежно від висоти освітлювального набою над землею.
- Можливо, буде потрібно стріляти так, щоб ви отримали дві або більше освітлювальні точки. Затінення місцевості та противника може ускладнити видимість цілей.
- Розташуйте освітлювальну точку безпосередньо над ворогом або за ним, щоб він був силуетом.
- Націлюйтеся під кутом 45 градусів угору, щоб освітлення було найкращим — якщо ви націлюєтеся вище, ви освітлюєте себе, якщо ви націлюєтеся нижче, час світла буде коротшим, а ваші товариші можуть бути засліплені.

Освітлювальна стрільба непрямым вогнем

Відкрите вогонь зненацька, синхронно і з тилу — це забезпечує найбільший ефект

Подумай!

- У темряві влучити набагато важче.
- Важко відрізнити своїх від противника.
- Дульний вогонь виявляє вас, коли ви стріляєте.

Якщо у вас є можливість, вибирайте бойову позицію і відкривайте вогонь так, щоб:

- вогонь відкривається зненацька;
- вогонь відкривається синхронно;
- Вогонь відкривається по тилу або навскіс по противнику.

Це створює страх і плутанину у ворога.

Коли відкривати вогонь? Діють ті ж правила, що і вдень.

Вибирайте низьку точку прицілювання під час стрільби в темряві або в умовах обмеженої видимості.

Бій у населеному пункті

Бій у населеному пункті також описано в ForbR A SIB

Під час війни та інших військових дій противник часто намагається взяти під контроль порти, аеродроми та інші транспортні вузли. Він також намагається знищити політичне та військове керівництво. Тож із ним зазвичай стикаються поблизу міст. Тому ми повинні мати можливість вести бойові дії навіть у населених пунктах.

© Фото: Kristofer KS Sandberg, FBB

Бойове середовище

Будинки можуть бути різних типів, наприклад, старі або сучасні будівлі в центрі міста, житлові райони з багатоквартирними будинками, житлові райони, ділові або промислові будівлі. Тип будівель впливає на поведінку вашого підрозділу.

Кам'яні будинки часто пропонують хороший захист для захисника, тоді коли інші будинки можуть розсипатися під час бою як картковий будиночок.

У промисловій зоні можуть бути цистерни або контейнери з газом або іншою вибухонебезпечною речовиною. Гуму або інший матеріал можна підпалити та утворити токсичні випари.

Будівля швидко змінює свій характер. Під час бомбардувань і обстрілів будинки можуть зруйнуватися. Часто виникають пожежі. Пил і дим залишаються надовго, а видимість сягає лише кількох метрів. Сектор обстрілу зникає, а зоровий контакт з товаришами втрачається. Шляхи вперед і для відступу перекриті. Перебіг бою швидкий і жорстокий. Важко відрізнити побратима від ворога — в усіх брудні обличчя й запилена уніформа. Психологічний стрес значний через те, що ворог поруч з тобою і ти ризикуєш

У забудові може легко спалахнути пожежа

Перевірте та будьте готові застосовувати засоби індивідуального захисту. Зверніть увагу, що захисна маска не захищає від певних видів токсичного диму та газів.

опинитися в оточенні та бути під постійним обстрілом. Щоб було легше розпізнавати товаришів, форма може бути позначена нарукавною пов'язкою, чи каска — кольоровою стрічкою або чимось подібним.

Підрозділи, які воюють у населених пунктах, часто повинні мати можливість діяти *невеликими групами*, які іноді можуть бути відрізані від решти підрозділу.

Цивільне населення може залишатися в будинках і руїнах, особливо в сховищах і підвалах. Тому важливо перевірити «ситуацію з цивільними». Забезпечити швидке виведення цивільних із зони бойових дій або в укриття, щоб вони не ризикували отримати поранення чи загинути. Призначте їм місця збору або шляхи евакуації.

Повідомте, коли помітите цивільних

Символ притулку

Слідкувати за дотриманням норм міжнародного права — запобігати зловживанням і мародерству!

В умовах воєнного стану можлива так звана спонтанна евакуація, тобто мирних жителів, які намагаються втекти з району бойових дій і можуть блокувати дороги та підходи.

Майте на увазі, що нашим мирним жителям може знадобитися допомога з медикаментами та продуктами харчування. Потім ви повинні направити їх назад уздовж шляхів евакуації. Вам і вашому підрозділу знадобляться ваші ресурси, коли почнеться бій. Однак у разі термінової потреби ви повинні вміти допомогти. Запитайте командира, як діяти.

Переконайтеся, що ваш підрозділ не затримають великі скупчення цивільних або затори

Підготовка до бою

У разі нападу в населених пунктах *взвод* повинен мати:

- додатковий запас боєприпасів — в основному дрібнокаліберних, ручних гранат, ручні протитанкові гранатомети та гранати до них;
- вибухівку та засоби підривання;
- подовжені заряди;
- механічний запалювач вогнепровідного шнура;
- обладнання для входу в будівлі, як-от мотузки, драбини, сокири, лопати та ломи;

- обладнання для знешкодження мін і нерозірваних боєприпасів;
- засоби зв'язку для комунікації між відділеннями в передньому взводі;
- протипожежне спорядження.

Переконайтеся, що *кожна твоя людина* знає:

- збірний пункт, якщо ви розділитеся під час руху;
- збірний пункт або шлях евакуації для цивільних.

Перевірте засоби індивідуального захисту. Одягніть захисні окуляри, якщо є.

Слідкуйте за вищими поверхами та дахами з протилежного боку

Пересування

Взвод, який має наступати пішки вулицею, зазвичай рухається вздовж стін будинків по обидва боки вулиці. Передній патруль може просуватися першим.

Просування всередині будинків означає посилене убезпечення, повільніший темп, і може бути важко підтримувати контакт у відділенні та взводі.

Під час руху кожен повинен уважно спостерігати за будинками на *протилежному боці вулиці* (вікна, дахи тощо) і весь час бути готовий до можливості швидкого вогню по виявлених цілях. Також спостерігайте за вікнами на рівні землі та вікнами підвалу з вашого боку.

Завжди скеровуйте зброю в той бік, у напрямку якого ви спостерігаєте. Щоб мати можливість швидко діяти проти виявленої цілі, ви повинні вміти стріляти як правою, так і лівою рукою, залежно від того, на якому боці вулиці ви знаходитесь. Якщо ви стріляєте як правша чи як лівша, ви повинні тренуватися з обома типами хвату.

Стережіться снайперів!

Рух бойових пар

*Спостерігайте за кутами вулиць і перешкодами.
Тримайте голову вниз*

Переступіть через «підвальне» вікно

*Рух відбувається впритул до стіни.
Присідайте під вікнами*

*Швидко перекотіться через стіну,
притиснувшись тілом до гребеня стіни*

*Відкриті двері та інші приміщення проходять
швидко зі зброєю, спрямованою вперед, або в бік
приміщення, через яке планується пройти*

*Спостереження перед наступом ведеться
з тіньового боку. Визначте наступну захисну позицію.
Рух відбувається тіньовим боком*

Проходження перешкод

Будівлі часто вимагають спеціальних методів просування, щоб ви могли підійматися та спускатися з різних поверхів та перешкод.

«Безпечна спина» (тримайте спину прямо), підніміть коліна.

Підійміть і штовхніть товариша через перешкоду, а він уже сам нехай підтягується за допомогою рук

Увага!

Коли ви піднімаєте подвійним хватом — не зчіплюйте руки, а покладіть одну долюню в іншу. Інакше є ризик зламати пальці.

Особа стає на руки своїх товаришів, і ті її піднімають

Візьміться за зап'ястя

Піднімайте, поки пахви досягнуть віконної рами

Тоді вхопіть за бойовий жилет і підніміть

Ці методи вимагають багато практики, перш ніж ви зможете застосовувати їх під час бою.

Завжди будьте спостережливі щодо своїх і ворожих мін.

Двоє осіб стають на коліна і тримають товариша за ноги. Людина, яку піднімають, повинна ноги тримати прямо

Підніміть дошку. Двоє осіб тримають дошку і, якщо необхідно, штовхають її вгору

Візьміть збройовий ремінь і підніміть товариша вгору одночасно з тим, як він підніматиметься сам по фасаду

Куряча драбина

Людська драбина — поставте ногу на крижі вашого товариша. Будьте обережні, щоб не поранити йому спину

Перевірте надійність гака перед тим, як почати лізти

Крокувальна планка — гіллястий стовбур дерева з користю може використовуватися в якості крокувальної планки. Якщо ви спираєтесь ліктем на гілку, у вас може бути вільною одна рука, наприклад, для метання ручних гранат. Для використання стовпа зазвичай потрібно не менше трьох людей. Задній солдат утворює «якір» і штовхає, а два інші піднімають і закріплюють збоку:

- схопіть стовбур;
- біжіть прямо вперед, почніть підніматися по стіні з прямою спиною і відштовхніться від стіни назовні;
- досягнувши віконної рами, перекиньте одну ногу через край, потім перелізьте.

Увага!

Перед відпрацюванням усіх цих методів у мирний час вивчіть інструкції з техніки безпеки

Рух цілого відділення

Відділення рухається одночасно або послідовно. Рух відбувається від укриття до укриття. Підтримка організовується всередині власного відділення або тиловим чи фланговим відділеннями

Зіткнення

Детальніше читайте в розділі «Способи ведення вогню та пересування».

У разі обстрілу взводу організовується вогнева підтримка, а за необхідності — димова завіса проти противника. Потім просування відбувається групами від укриття до укриття. Використовуйте двори та будь-яку можливість захищеного просування всередині будинків

Бойове групування

Взвод може мати такі підрозділи, завдання та техніку:

- *Штурмове відділення*, це також передове відділення з передовим патрулем:
  - займає та закріплюється на місцевості, необхідній для продовження наступу та просування взводу;
  - обшукує та захищає будівлі;
  - оснащений стрілецькою зброєю, кулеметами та ручними протитанковими гранатометами;
  - має додаткові ударні, уламкові та димові РГ.
- *Відділення вогневої підтримки*:
  - підтримує пересування підрозділів;
  - оснащено кулеметами і гранатометами.
- *Саперна та військово-інженерна група* (2-4 людини) — відповідальна за підривні та

руйнівальні роботи:

- відповідальна за невідкладні роботи з розмінування;
- має у своєму розпорядженні вибухівку у вигляді зосереджених зарядів, а також
- додаткове військово-інженерне обладнання.
- *Група спорядження і транспортування* (2-4 людини):
  - має у своєму розпорядженні транспортні засоби тилового взводу;
  - підвозить обладнання і боеприпаси;
  - забирає поранених на збірний пункт;
  - підносить додаткові боеприпаси, вибухівку та вибухові пристрої, інструменти, драбини, воду тощо.

Транспортна команда приступає до роботи відразу ж із появою бойових машин.

По обидві сторони вулиці висувається передній патруль

Кути вулиць «охороняються». Зверніть увагу на бічні вулиці та їхні будівлі

Підтримка з кулеметів та/або гранатометів

Спостереження за протилежними верхніми поверхами та дахами

Штурмове відділення з саперною та військово-інженерною групою, а також групот спорядження і транспорту

Фото: МСС

Спостереження ведеться по бічній вулиці та її забудові, та по вулиці в напрямку просування...

... поруч пройшов передній патруль. Далі відкривається вид на вулицю з будинками і назад на будівлі на протилежній вулиці

Приклад пересування взводу в пішому порядку. Коли ризик зіткнення оцінюється як високий, взвод з бойовими парами пересувається одночасно. Переконайтеся, що у вас є сформована підтримка і що взвод має оглядовий пункт уздовж перехресних вулиць

Бойові машини в основному застосовуються для безпосередньої підтримки автоматичними гарматами і кулеметами та для захисту під час пересування.

Стрілецьке відділення діє в безпосередній близькості до бойових машин і не дозволяє ворожим протитанковим патрулям підбивати наші бойові машини протитанковою зброєю впритул. Ніколи не зупиняйтеся з бронетехнікою на перехрестях, де ворог може отримати вигідні дистанції для вогню зі своєї протитанкової зброї.

Якщо використовуються танки, вони повинні бути «захищені» бойовими машинами зі стрільцями, які можуть спостерігати та націлювати на танки та бойові машини. І бойові машини, і стрілецьке відділення можуть вести вогонь з близької відстані, а також по верхніх поверхах і дахах. Якщо стрілецьке відділення виходить з бойової машини, одна людина залишається позаду для спостереження за бойовом простором. Він повинен бути підключений до системи внутрішнього зв'язку.

Також уникайте зупинок біля невідконтрольних вам будівель. Противник може знищити нашу техніку, стріляючи з даху або кидаючи ручні протитанкові гранати.

Якщо противник встиг підготувати оборону, слід уникати ведення боїв на транспортних засобах.

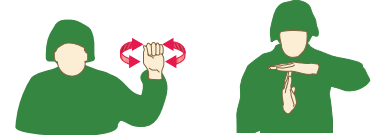
Foto: MSS

Танки і бойові машини з стрілецькими відділеннями діють злагоджено під час бою в населених пунктах

Знаки при цілевказанні

Наші війська Піхота противника

БТР/БМП противника

Ворожий танк

Танки просуваються вперед, щоб забезпечити вогневу міць і прикриття

Стрілецькі відділення зі спостерігачами спостерігають і захищають танки від вогню збоку і ззаду

Кути вулиць «охороняються». Вид на бічні вулиці та будівлі

Нагляд позаду, вгору і в боки

Метод просування з танками та бойовими машинами. Якщо є ризик зіткнення, загін просувається на відповідній відстані. Передові стрілецькі відділення просуваються врівень з танками

Система маркування

Наступні кольори використовуються для позначення діяльності. Знаки можуть подаватися вимпелами. Розмітку можна зробити вимпелами, стрічками або фарбою з балончика.

	Головна частина. Місце вклинення — будівля не захищена/не обшукана
Червоний	
	Поранений персонал всередині будівлі Потрібен санітарний транспорт
Жовтий	
	Точка вклинення — будівля зачищена/обшукана.
Зелений	
	Міни-пастки/загоро- дження в будівлі. Потрібен персонал з розмінування
Синій	

Вклинення з застосуванням бойової машини

© фото: MSS

Обшук можна здійснити за допомогою кінологів.

Пам'ятайте, що гранатометний вогонь часто стає причиною пожеж у будівлях.

Ціль наступу

Обшук та зачистка будівлі

Перед наступом командир взводу і відділення повинні:

- отримати інформацію про цивільне населення та противника в цілі нападу;
- оцінити будівлі:
  - яка товщина стін і міцність загороджень;
  - чи здатні свій і ворожий дрібнокаліберний вогонь і уламки ручних гранат пробивати стіни?
  - чи матиме ефект непрямий вогонь?
- оцінити з'єднання в забудові, ризик пожежі та мініпасток;
- вказати точку вклинення та засоби посилення у разі вклинення;
- вказати заходи щодо усунення проходів у стінах і перешкодах.

Обшук відбувається, якщо вогонь не можна відкрити через те, що:

- невідомо, чи є в будівлі ворожий персонал;
- чи може власний персонал бути в будівлі;
- чи можуть у будівлі перебувати цивільні особи.

Обшук готується так, щоб він відразу і без втрати темпу переходив у зачистку.

Зачистка вогнем відбувається, якщо ворог є або вважається, що він знаходиться в будівлі, а інші методи не актуальні.

Зачистка також повинна мати можливість переходу до обшуку.

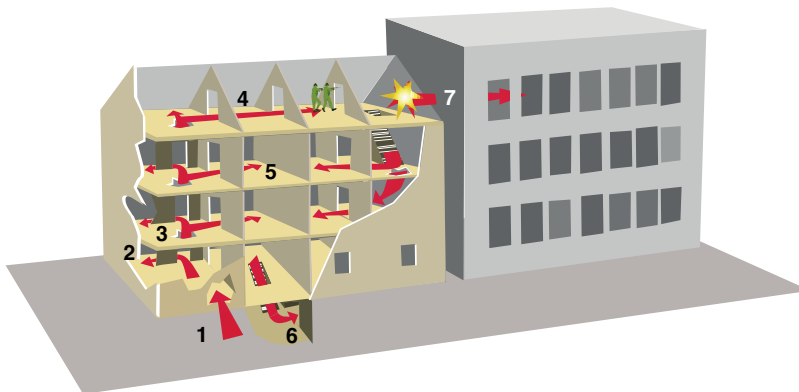
Командир взводу знаками та наказами керує боєм. Для цього необхідно, щоб він був значно попереду і щоб відділення постійно інформували його.

Вогнева підтримка організовується власними силами підрозділу, а якщо це можливо — вогнем з бойових машин та з непрямого наведення (переважно з мінометів). Вогонь ведеться по всіх вікнах, отворах і місцях, з яких противник може обстрілювати відділення, які будуть вриватися в будівлю.

Будинки розділені на сектори, щоб полегшити цілевказання та розподіл вогню під час вогневої підтримки

Коли взвод вклинився на перший поверх, атака продовжується на верхній поверх, який зачищається кімната за кімнатою. Потім будівлю зачищають поверх за поверхом зверху вниз. Зачистка відбувається весь час в одному напрямку незалежно від плану поверху (бойовий принцип). Сусідні кімнати охороняються перед тим, як буде взято під контроль вентиляційні отвори в даху.

1. Вклиньтєся на нижньому поверсі.
2. Зачистіть сусідні кімнати.
3. Далі піднімаєтєся на наступні поверхи, поки досягнете верхнього поверху.
4. Зачистіть верхній поверх у напрямку від ближньої частини до дальньої.
5. Зачистіть передостанній поверх у напрямку від ближньої частини до дальньої. Зачищення можна продовжувати по всій поверхні поверху, через проломи, що буди утворені вибухами.
6. Наступ триває, доки не буде зачищено перший поверх і підвал.
7. Пролом стіни робитєся до наступної будівлі. Зачищення триває.

Зачищаючись зверху вниз, ми маємо перевагу над противником. Ми також даємо йому можливість вийти з будівлі, і таким чином з ним стає легше боротися.

Противника у різних просторах також можна придушити, кинувши туди одну чи кілька ручних гранат чи інших зарядів, не завершуючи вклинення після вибуху. Так будуть простори «бойової зони захищені».

Якщо наступ триває через кілька будинків, побудованих разом, просування відбувається через горища, по дахах або через підвальні переходи. Противник міг замінювати вікна, двері та інші проходи. Таким чином, нові проходи повинні бути зроблені шляхом обстрілу або підриву.

Напад відбувається так:

Підтримка

Відділення підтримки відкриває вогонь. По вікнах і дверях стріляють уламково-фугасними або протитанковими кумулятивними набоями.

Відкриття пролому

Відділення вклинення (саперне відділення) відриває проходи в перешкодах і стінах.

Створення стінного заряду

Прикріпіть дві опори до ящика для боеприпасів. Наповніть ящик пластичною вибухівкою та вставте вогнепровідний шнур з підривником. Для зовнішньої стіни потрібно 10—14 кг пластичної вибухівки, для внутрішньої стіни — 5—8 кг.

Настінний заряд бажано розміщувати біля зовнішньої стіни під вікном. Це дає більший пролом, а залишковий ефект збільшується, оскільки фрагменти від радіатора опалення розносяться по кімнаті.

Приклад проламного заряду

Вклинення

Відділення вклинення вривається в будівлю і займає найближчі кімнати так:

- Спочатку одна група відділення кидається вперед і ховається біля зовнішньої стіни з одного боку отвору. Одна людина з цієї групи прикриває на розі будинку. Перша людина — «перший» — стає у підготовчій позиції обличчям до отвору.
- Командир відділення або «перший» вирішує, як відбудуватиметься вклинення.

Команди:

Перший: «**Ти кидаєш — я крию!**»

Другий: «**Я кидаю — ти криєш!**»

- «Перший» відступає вбік, тримаючи зброю спрямованою в отвір. «Другий» крок вперед із ручною гранатою.

Команди:

«Другий» говорить: «**Зараз вибухне!**»

Інші повторюють: «**Зараз вибухне!**»

- «Другий» кидає ручну гранату, а потім повертається на своє місце позаду «першого». «Перший» відходить до стіни.
- Убезпечення зхалежить від типу гранати і захисної здатності стіни. «Перший» залишається, якщо це можливо, навпроти отвору. Будьте обережні, щоб не відкинули РГ назад.

Якщо противник кинув ручну гранату — повідомте «ручна граната!» і кидайтеся в приміщення, звідки кинули гранату, або сховайтеся деінде.

Пам'ятай!

Розрахуйте так, щоб ви знали, коли ВАША граната детонує — інакше ви ризикуєте вскочити надто рано! Тренуйтеся під час вправ «рахувати правильно».

Одна тисяча, дві тисячі, три тисячі, чотири тисячі

- Коли ручна граната вибухне, «перший» і «другий» негайно кидаються в кімнату. «Перший» вибирає йти ліворуч або праворуч, відразу після входу в дверний отвір. «Другий» вибирає протилежний напрямок, якщо це можливо. Рух відбувається відразу вбік так, щоб спина була біля стіни (на метр) і щоб пара, що б'ється, не виділялася силуетом на фоні отвору.

Зачистка

- У середині кімнати відкривається вогонь, і знищується бійців противника, що ще залишилися. Вогонь ведеться по точковій цілі. Слідкуйте за дверима та вікнами, куди може проникнути противник. Замініть магазини послідовно за командою «першого». Стрільба чергами від стегна використовується, якщо в кімнаті виявлено кілька ворогів.
- Інформуйте тих, хто позаду, рапортуючи: «Один противник знищений — двері прямо вперед — кімната вільна — ми захищаємо наступну кімнату!»
- Зачистка триває, з метою зачищення сусідніх кімнат.
- Заміна бойової пари або груп відбувається:
  - завдяки підходу наступної пари / групи;
  - за командою: «третій і четвертий — вперед!»;
  - за сигналом.

Перевірте товщину внутрішніх стін. Якщо стіни гіпсові, уламки ручних гранат можуть їх пробити. Тоді використовуйте ударні гранати. Стіни можна контролювати, ударяючи по них ногою, коли ви притиснуті до стіни. Якщо стіни не захищають від малокаліберного вогню та уламків, то займайте низькі позиції.

- Після того, як група увірвалася, вона продовжує рух до наступного поверху. Уникайте сходів, які можуть бути замінюваними пастками. Натомість дозвольте саперному відділенню пробити діру в стелі.
- Коли заряд здетонує — підкиньте ручну гранату вгору через отвір і випустіть кілька вогневих черг. Будьте готові до того, що граната може вилетіти назад крізь отвір. Будьте також обережні, щоб дах не завалився під час вибуху.

- Допоможіть один одному швидко вибратися через отвір. Залишайся на зв'язку.

Продовження наступу

Наступне відділення просувається за наказом командира взводу до пункту вклинення. Відділення вогневої підтримки готове підтримувати продовження наступу або відступу, захистити фланги взводу або просуватися до командира взводу.

-
-
- Під час зачищення: ніколи не входьте в кімнату, не вистреливши в двері або не кинувши ручну гранату.
  - Тільки одна бойова пара знаходиться в «передній кімнаті».
  - Розподіліть прикриття у незачищених напрямках.
  - Вогонь дрібного калібру як вашого, так і ворожого, може пробивати стіни. Використовуйте доступний захист і займіть низьку позицію.
-
-

Будьте готові захищати захоплені цілі наступу.

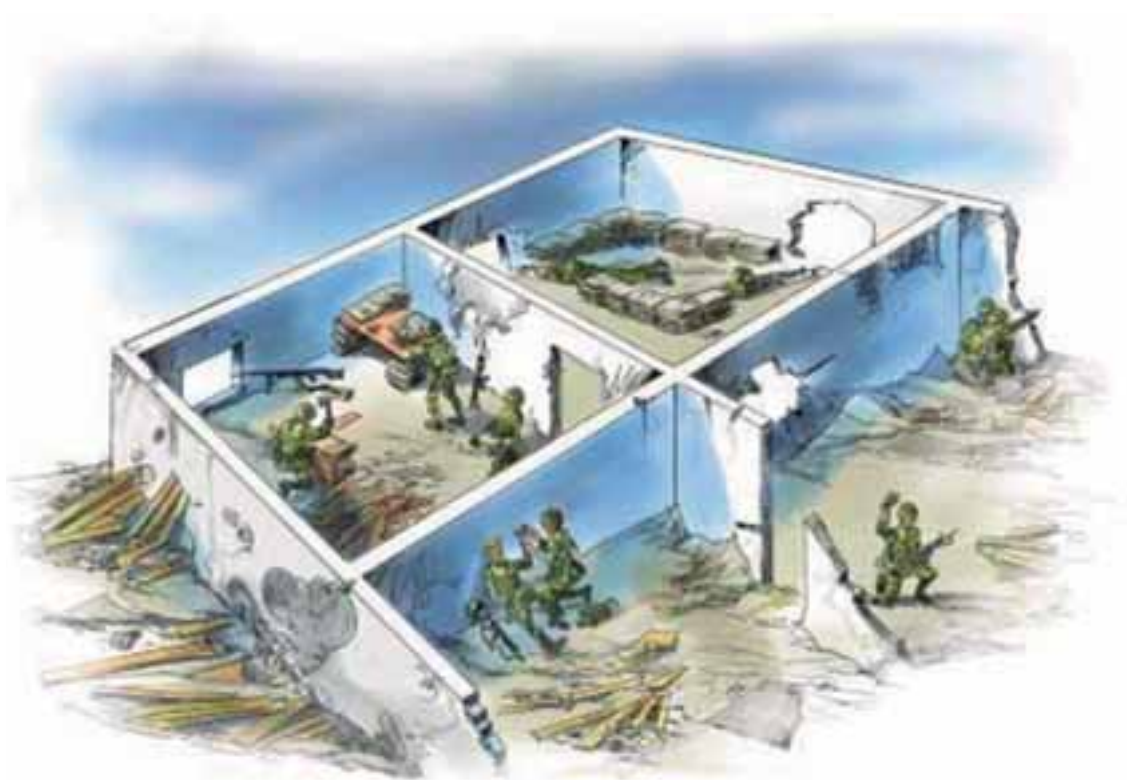

Оборона захопленої ділянки

Противник неодмінно зробить контратаку, щоб відвоювати захоплену у нього ділянку.

Ви мусите:

- бути готовим до стрільби;
- допомагати пораненим;
- поліпшувати вогневу позицію;
- підтримувати зв'язок;
- рапортувати;
- підбирати боеприпаси.

Бій з бойової позиції

Бойові позиції вибираються в стійких будинках, на підступах до населеного пункту. Противник тоді не зможе обстрілювати нас здалеку прямою наводкою. Якщо дозволяє час, також будуйте фальшиві бойові позиції, які братимуть на себе вогонь противника. Бій мусить відбуватися у постійному русі — тому з'єднайте бойові позиції підготовленими та захищеними маршрутами перегрупування.

Переконайтеся, що їх можна заблокувати або замінювати, якщо буде необхідно.

Бойові машини зосереджуються на бойових позиціях у будівлях або біля них.

Транспортні засоби також можуть застосовуватися як укриття на бойових позиціях, які мають хоч і слабкий, але захист, насамперед, від вогню непрямим наведенням.

Для кожної бойової позиції застосовується таке:

- Пости управління вогнем, снайпери та спостерігачі одразу займають позиції на узвишші.
- Кулемети і гранатомети розміщуються так, щоб їх захищали стрілецькі відділення.
- Зброя з газовідведенням у тил, як-от ручний протитанковий гранатомет, займає позиції поза закритими приміщеннями.
- Організовується бойове патрулювання.
- Розмічаються шляхи просування, для посильних та контратак.

Фронтальний захист. Фланговий напрямок стрільби.

Під час пошуку матеріалів остережіться боєприпасів і мін, що не вибухнули.

Вогнева позиція

Щоб оборонний бій був успішний, необхідно:

- вогневі позиції вміло підібрати, зміцнити та добре замаскувати;
- провести ретельну підготовку до оборони;
- провести належні загороджувальні та мінні роботи.

Убезпечення від дії зброї

Будівлі часто забезпечують чудовий захист від уламків, а також вогню зі стрілецької зброї та кулеметів. 10-15 см бетону відповідають приблизно 1,5 см броні, тобто майже тому захисту, який надає бронетранспортер.

Мішки з піском, меблі, автомобільні шини, бочки з маслом і контейнери, наповнені піском, гравієм і камінням, можуть забезпечити хороший захист, якщо захист створений достатньо міцним, щоб витримати тиск.

Мішки з піском укладаються шарами, а автомобільні шини укладаються подвійними рядами та фіксуються, наприклад, арматурою або трубами. Бетонні, каналізаційні труби та кабельні труби можна вигідно застосовувати як доповнення до мішків з піском і автомобільних шин. Ви можете знайти матеріали на будмайданчиках, звалищах металобрухту чи знесених будинках.

Загородіть підвальні сходи та влаштуйте маршрути пересування через дахи та стіни

Ви можете вибрати вогневу позицію:

- у підвалі та влаштувати там бійниці на рівні вулиці;
- дещо вглиб будинку — тоді вас не так легко виявити і ви краще захищені від обстрілу: розташуйтеся так, щоб ви могли стріляти через вікно, дверний проріз або через отвір, який зробили в стіні;
- серед будівельних уламків, де можна копати та будувати укриття;

- на задніх дворах, звідки можна вести вогонь понад руїнами;
- у кутах будівель та стін тощо;
- на вищих рівнях будівель, щоб боротися з тими, хто ховається за стінами інших будівель, або за руїнами;
- на балконах або терасах.

Якщо ви збираєтеся стріляти з ручного протитанкового гранатомета, вибирайте вогневу позицію за будинком або в пошкоджених будинках, де немає задніх стін і даху.

Облаштуйте захист перед бійницями, якщо є ризик обвалу під час обстрілу. Влаштуйте біля своєї вогневої позиції безпечні позиції.

Якщо ви вибираєте вогневу позицію поза домом, викопуйте її на якійсь відстані від будинку. Пам'ятайте, що дерев'яні будинки легко загоряються. Вибирайте вогневі позиції таким чином, щоб відстань до дерев'яного будинку вдвічі перевищувала висоту будинку, інакше є великий ризик того, що через спеку та дим ви будете змушені відійти від вогневої позиції.

Уникайте позицій на дахах

Забезпечте достатній отвір ззаду

Щонайменше три шари мішків з піском для захисту

Сітка проти ручних гранат

Водостічна труба, «ручна граната» — спад»

З високої вогневої позиції можна стріляти ближче до будівлі

Зміцніть захист за допомогою міцних столів, книг, рулонів килимів тощо. Розкидайте пісок і землю, а також розкладіть мокрі ковдри на підлогу на вогневій позиції як захист від пожежі

Розташуйтеся з опорою на лікті

Забийте вікна та двері

Майте на увазі, що вода в трубах може бути забруднена, якщо внаслідок бойових дій вона змішалася зі стічними водами або якщо очисні споруди перестали працювати

Організуйте приховані маршрути руху, наприклад, через підвали, водоканалізаційні ходи, гаражі тощо. Будьте готові, що противник також може спробувати використати їх.

Приберіть навколо себе всі горючі матеріали. Організуйте зв'язки з найближчими товаришами. Запасіться боеприпасами, продовольством, водою та медико-санітарним майном.

Готуйтеся до бою, щоб ви могли битися або рухатися навіть у темряві та за поганої видимості.

Перешкоди

Відділення або взвод також повинні побудувати перешкоди навколо опорного пункту та всередині будинку. Намагайтеся бути винахідливими, влаштовуючи такі загородження.

Колючий і звичайний дріт, а також арматура проти вертольота

Заблокувати або підірвати сходи

Мінування

Блокпост з металевими рейками та уламками автомобіля

Сітка або решітка перед розсувними вікнами

Перший поверх зміцнити мішками з піском

Сигналізація, загородження та оборонні заряди в підвальних переходах і водопропускних системах

Приклади різних перешкод:

- Влаштуйте дротяні загородження у вигляді рогаток (т.зв. «іспанський живопліт»).
- Приберіть пожежні сходи, перекрийте водостічні канали тощо.
- Застосовуйте протитанкові та протитранспортні міни або оборонні заряди (протипіхотні міни).
- Двері, вікна та інші отвори забийте дошками або вставте сітку.
- Забарикадуйте або підірвіть сходи, які не будуть використовуватися.

- Заповніть приміщення, які не призначені для використання, меблями, щебенем і колючим дротом.

Бій

Під час бою слід постійно рухатися. Організуйте вогневі засідки патрулів, що підкрадатимуться до ворога і його бойових машин. Застосовуйте снайперів, які змусять противника ховатися на своїй бронетехніці. Тоді з противником можуть боротися ваші патрулі та відділення протитанкової зброї. Невеликі, добре навчені та відважні патрулі можуть завдати великої шкоди противнику.

Починайте бій! Навчіться орієнтуватися на вулицях і провулках!

Захоплення полонених

Майте на увазі, що ворог може прикинутися мертвим або пораненим і що він може вистрелити чи кинути ручну гранату, коли матиме таку нагоду.

Якщо відділенню захопити полонених, можна отримати важливу інформацію про противника. Найпоширеніший спосіб — брати в полон противника під час або після бою, які здаються або поранені.

Спеціальні операції з захоплення полонених проводяться насамперед тоді, коли необхідно знайти рішення для поставленого завдання. Пріоритет надається розвідувальному, штабному або зв'язковому персоналу, який пересувається на індивідуальних неброньованих транспортних засобах, а також посылним.

Транспортний засіб зупинено:

- водійська кабіна, шини і двигун обстріляні;
- проти транспортного засобу спрацьовує оборонний заряд (протипіхотна міна);
- транспортний засіб наїжджає на міни;
- як загородження на дорозі застосовуються дерева, дріт або мотузка.

Військовополонених роззброюють і обшуковують (див. розділ «Варта»). Як правило, перед обшуком їх необхідно доставити в місце, яке охороняється. Будьте обережні і дозвольте товаришеві прикрити вас. Нехай особа, яку обшуковують, нахилиться вперед до дерева чи стіни або тримає руки над головою. Ви також можете заставити полоненого лежати на землі під час обшуку.

Майте на увазі, що ворог часто пересувається з бронетехнікою та з супроводом. Будьте пильні — будьте ретельні!

Будьте чіткі та рішучі з військовополоненим, щоб він не намагався застати вас зненацька або спробувати втекти.

Військовополонений має право на збереження:

- уніформи;
- засобів індивідуального захисту (проти-газ та ін.);
- шолома;
- документів, що посвідчують особу та бейджів;
- спорядження для приготування їжі (горняк, миска і ложка, але не ніж чи виделка);
- особисті речі, які не мають розвідувального значення.

Забрати у полоненого:

- зброю та боєприпаси;
- інструменти, ножі тощо;
- інше військове спорядження (компас, ліхтарик тощо);
- мапи;
- документи, які можуть мати військове значення.

Відокремте полонених офіцерів, солдатів та сержантів і тримайте їх окремо. Негайно доповідайте, якщо захопите ворожого офіцера.

З ув'язненими потрібно поводитися відповідно до норм міжнародного гуманітарного права. Уникати жорстокого чи принизливого поводження з Військовополоненим.

Охорона розташовується найближче до кабіни автомобіля

Транспортний засіб, зміцнений колючим дротом, аби запобігти втечі

Приклади транспортного засобу для перевезення в'язнів

Військовополонених доставляють під охороною по ланцюгу надання медичної допомоги до найближчого відповідного приміщення, або до пункту збору полонених. Вони часто розміщені поблизу пунктів постачання та технічного обслуговування.

Якщо охороняєте військовополонених, ви повинні:

- запобігати спробам утечі — за необхідності навіть вогнем;
- запобігати знищенню чи викиданню документів та інших речей.

Розділ

8

**Військово-
інженерні
роботи**

Військово-інженерні роботи

Маскування	312
Імітаційні дії	317
Укріплення	319
Сполучення	324
Мінування	326
Блокування та руйнування	342
Мінна розвідка та розмінування	348

Військово-інженерні роботи необхідні для полегшення ваших операцій та завдання шкоди противнику.

Військово-інженерні роботи поділяються на:

- роботи для виживання: маскування, імітації та створення укріплень;
- затримуючі: перешкоджання та блокування, руйнування та мінування;
- роботи для мобільності: налагодження постачання, мінна розвідка та розмінування;
- інші.

Ви мусите вміти:

- замаскувати себе, свій транспорт та свої дії;
- убезпечитися, побудувавши укріплення та викопавши захисні укриття;
- мінувати, виявляти мінування та розмінувати.

У вашому відділенні має бути військовий інженер, який, окрім загальних знань, спеціалізується на військово-інженерних роботах та є експертом відділення в цій царині, особливо, це стосується мін, мінування, розмінування та підіривних робіт.

Маскування

Ціль маскування полягає в тому, щоб ускладнити для противника виявлення, ідентифікацію та визначення місця розташування ваших підрозділів та об'єктів завдяки повітряній та наземній розвідці.

Вміло замаскувавшись та застосувавши правильне спорядження, ви можете:

- уникнути виявлення;
- змусити противника зробити помилкові висновки про ваш підрозділ і його наміри;
- уникнути бою;
- змусити противника витратити боєприпаси проти тих позицій, де вас немає;
- застати противника зненацька.

Майте на увазі, що противник застосовує різні технічні розвідувальні системи, які можуть виявляти джерела тепла, як-от: транспортні засоби, печі, але також і людей.

Є маскувальні сітки та фарби, схожі на рослини (хлорофіл) та із властивостями навколишнього середовища, поглинаючи ультрафіолет та інфрачервоне світло (ІЧ). Наприклад: для активної інфрачервоної камери зів'ялі рослини виглядатимуть чорними (бо інфрачервоне випромінювання тут абсорбується).

Базове маскування

Базовим маскуванням називають знаки або малюнки, які ми робимо на своєму транспорті, кораблях, літаках та обладнанні, що перевищує 2 м². Для польових умов застосовуються матові фарби, наприклад, темно-зелена, світло-зелена, чорна, а раніше навіть коричнева. Напівматовий оливково-зелений колір не використовується на видимих поверхнях, тому що він значно подовжує дистанцію виявлення, у порівнянні з матовим.

Матовий темно-зелений колір відповідає основному тону та інфрачервоним характеристикам хвойного лісу, коли ж матовий світло-зелений відповідає кольорам листяного лісу.

В зимовий час використовуємо білу фарбу, яка змивається. Чорний колір відповідає тіням та порушує загальний візерунок.

У морських та повітряних силах застосовується також сірий колір та елементи білого, що схожі на природні кольори гір / архіпелагів та повітряного простору.

Додаткове маскування

Додаткове маскування виконується за допомогою Регламентованих / дозволених матеріалів, як-от маскувальна сітка, маскувальні тканини та маскувальний папір.

БМП 90 з прикладом фіксованого додаткового маскування

© фото: Barracuda Technologies

Твій транспорт та твоє обладнання повинні бути адаптовані, тобто вписуватися в навколишнє середовище якомога довше.

© Фото: Barracuda Technologies

Позашляховик, який бачать очі (IRV)

© Фото: Barracuda Technologies

Позашляховик, який бачимо через оптичний приціл (тепловізор- / пасивний ІЧ). Темне поле на верхній лівій частині позашляховика пофарбовано, що вбирає ІЧ

© Фото: Barracuda Technologies

Позашляховик, вкритий маскувальною сіткою, що вбирає ІЧ

© Фото: Barracuda Technologies

Той самий позашляховик, який спостерігаємо через оптичний (IRV) приціл (тепловізор / пасивний ІЧ)

© Фото: Barracuda Technologies

Корабель, вкритий маскувальною тканиною та маскувальною сіткою

Візьми до уваги!

- дотримуйся світлової та звукової дисципліни;
- уникай відкритого вогню, який дає світло, тепло та дим;
- сліdkуй за залишеними слідами;
- застосовуй таке ж надійне маскуваннн вночі, як і вдень.

Необережність одного солдата може знищити цілий підрозділ!

Тимчасовий маскувальний матеріал

Базове та додаткове маскуваннн доповнюється тимчасовим природнім маскувальним матеріалом. Гілки ялини, вироби з листя та гілок та інші природні матеріали швидко псуються, висихають через якийсь час втрачають свої властивості і колір. Листя потрібно міняти кожного дня або через день, коли ж ялицю — раз на тиждень.

Використання приміщень, як-от промислових, тваринних ферм, та подібних накриттів вважається тимчасовим маскуванннм.

Правила маскуваннн

Ворог постійно сліdkує за місцевістю, в основному з літальних апаратів та супутників. Тому правил маскуваннн потрібно дотримуватися завжди:

- нанось маскувальні знаки / візерунки матовою маскувальною фарбою;
- тримай маскувальну фарбу (матеріал) чистим од пилу та бруду, інакше це не принесе користі.

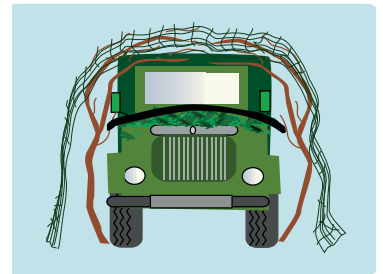
Транспортні засоби можуть бути оснащені тимчасовим маскуванннм, яке складається з ялицевих гілок, що кріпляться мотузкою та сталевим дротом. Подбай, щоби не були закриті ті елементи, від яких залежить рух машини або інші її функції. Ялицеві гілки також не повинні закривати вид іншим учасникам дорожнього руху.

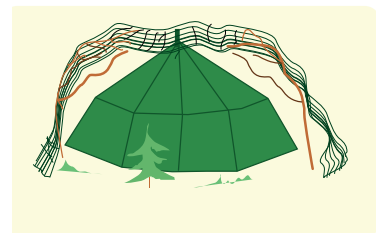
Швидке маскувannya транспортних засобів полегшується, якщо на ньому є маскувальні сітки та палиці. Закрийте вікна та фари автомобіля маскувальним папером або брезентом. Маскування має опускатися аж до землі, щоб приховати шини, які інакше відкидатимуть різкі темні тіні. Боки та дно автомобіля також мають бути замасковані. Палиці, зафіксовані під сіткою, змінюватимуть контур автомобіля.

- Ялина, листя та інші рослини є «живими», тому регулярно замініюйте їх, залежно від терміну їхньої придатності.
- Обери правильне розташування під час групування на місцевості.
- Не порушуй природних контурів та кольорових гам.
- Маскуй за допомогою навколишнього матеріалу та кольорів.
- Прикрий все, що рефлектує світло, а також гострі контури.
- Перебувай у тіні. Памятай, що тінь рухається за услід за сонцем.
- Сховай джерела тепла, як-от двигуни транспортних засобів, під розлогими деревами, густими кущами або матеріалами, які послаблюють виділення тепла, як-от будівельними килимками.
- Використовуй поселення, розміщуючи солдатів та транспортні засоби в будинках і підвалах.
- Уникай непотрібних переміщень людей та транспортних засобів.

Розігрітий транспорт не можна розміщувати в місцях з холодним фоном, оскільки тоді він значно відрізняється від довкілля при спостереженні через тепловізорний приціл.

Змініть контур авто за допомогою сіток та палиць. Замаскуй тепло від двигуна за допомогою ізоляційної тканини на капоті двигуна.

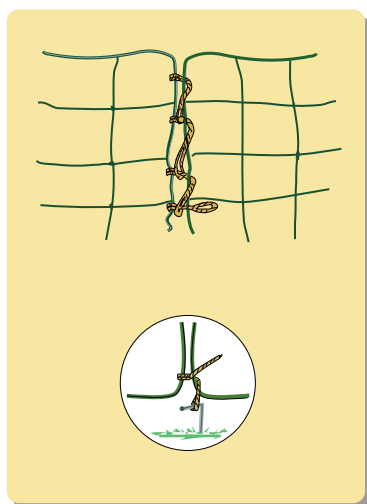

Намети маскують маскувальною сіткою або застосовують тимчасові матеріали з природи, як-от невеликі дерева

© Foto: Barracuda Technologies

Замаскована сіткою та парасольками Гаубиця 77

Маскувальні сітки з'єднуються за допомогою стяжних петель та щільно стягуються

Дивися вище!

Маскувальний матеріал, як-от ялицю, складай неподалік від місця розташування, щоб існуюче маскуванню не зникло. Запитай твого командира, де взяти маскуючі матеріали.

Перерівка маскуванню

Час від часу перевіряйте маскуванню, як під час роботи, так і після її закінчення. Відійдіть досить далеко, щоб перевірити як маскуванню виглядає — здалеку маскуванню виглядає зовсім інакше, ніж коли ви знаходитесь зблизька. Хороший трюк — скористатися біноклем, повернувшись назад і вперед.

Спробуйте уявити, як маскуванню виглядає з повітря.

Маскуванню, проведене в темний час доби, необхідно перевіряти на світанку. Перевірте також маскуванню в темряві — скористайтеся тепловізорами та камерою ІЧ.

Імітаційні дії

До *імітаційних дій* вдається в основному для того, щоб відвернути увагу противника від справжніх цілей і ввести його в оману щодо нашого розташування та намірів.

Фіктивними цілями є, наприклад, фіктивні окопи, фіктивні гармати, фіктивні намети, фіктивні транспортні засоби та фіктивні мости. Фіктивні цілі покликані створювати враження, що вони використовуються. Тому довкола них мусить відбуватися якийсь рух, прибиратися сніг, відбуватися постріли, подаватися сигнали тощо. Фіктивна робота та діяльність, яка має підтримувати фіктивні цілі, мусять бути сплановані та скоординовані. Ними керує старший командир підрозділу.

Фіктивно залишені сліди, як-от гусеничних транспортних засобів, уздовж смуг і доріг, є також способом ввести в оману.

Приклади муляжів транспортних засобів. Поставте банку з джерелом тепла, щоб створити «тепловий підпис»

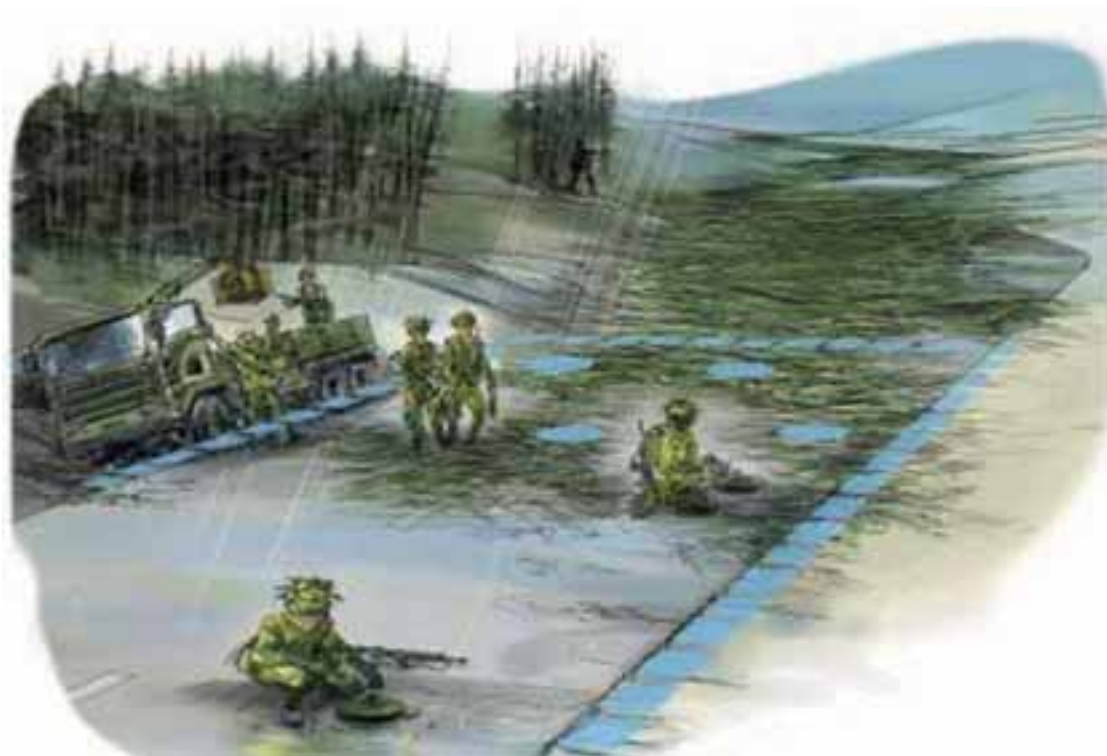

Противника можна ввести в оману щодо наслідків атаки на ваші стаціонарні об'єкти, наприклад, розмістивши на аеродромах «фіктивні вирви від снарядів»

Серед фіктивних мін не повинно бути справжніх! Фіктивних мін не повинно бути у вільних від мін зонах! Фіктивне мінування має бути також нанесене на карту мінування!

Фіктивні замінування у вигляді настилу з ялинових гілок, гравію, автомобільних шин чи іншого брухту на дорогах та смугах також можуть ввести в оману і, принаймні, затримати противника. Справжнє мінування може бути доповнене фіктивним мінуванням, щоб створити враження, що замінована велика ділянка дороги чи смуги. Справжня міна розміщується або перед імітаційною міною (щоб створити враження більшої міни), або між двома фіктивними мінами, або після фіктивної міни, щоб уразити ворога, що зачищати-ме шлях, або вирішить пропустити те, що сприйме як фіктивну міну. Методи можна вигідно комбінувати вздовж довгої ділянки дороги / смуги.

Розрізняйте те, що є імітаційним мінуванням, а що не є ним, орієнтуючись на рух ваших власних підрозділів. Якщо ви самі не впевнені, чи мінування справжнє, завжди вважайте, що воно є справжнім!

Приклад мінування дороги, з укладанням її ялиновими гілками. Поклавши ялинові гілки на протязну ділянку дороги, противнику важко буде дізнатися, де саме знаходяться міни

Укріплення

Практично для всіх операцій потрібні фортифікаційні роботи. І при обороні така робота є більш комплексною, ніж у іншому випадку.

Окремий окоп

Спочатку ти копаєш відкритий окремий окоп для одного або двох осіб. Після цього окоп добудовується та посилюється.

Окремий окоп захищає від вогню з вогнепальної зброї та легких уламків. Він також захищає від теплового випромінювання ядерної зброї та забезпечує віносний захист від радіактивного випромінювання.

Укріплення підвищує захист, головним чином від уламків, а також від теплового,

радіоактивного випромінювання та бойових запалювальних речовин.

Для захисту від уламків бажано мати люк товщиною не менш ніж 5 см, прикріплений до міцної рами.

Аби бойові хімічні та запалювальні речовини не потрапили в окоп, ти повинен мати можливість закрити отвір люком, зробленим з дощок. Якщо немає дощок то зроби «легкий люк» з іншого матеріалу.

Щоб уникнути стояння на холодній вологій землі, поклади «насти» в окоп (як-от піддон) так, щоб він був припіднятий над землею.

Якщо ти змушений швидко влаштувати собі укриття, то просто викопай яму для укриття.

Стоячий окоп викопується та обкладається колодами чи дошками для покриття

Далі продовжуєш копання / розширення окопу і докладаєш колод

Коли копання завершено, то його повністю вкривається

Покриття зміцнюється так, щоб воно надійно захищало від уламків

Відсік для боєприпасів

120 см

130 см

Пастка для ручної гранати

Наостанок виготовляється і встановлюється для закриття окопу люк

В населених пунктах можна, наприклад, облаштувати захисний окоп з бетонних труб захищених зверху накриттям.

Захист від уламків і прямого вогню можна також організувати шляхом заповнення контейнерів каменем, гравієм або іншим стійким матеріалом.

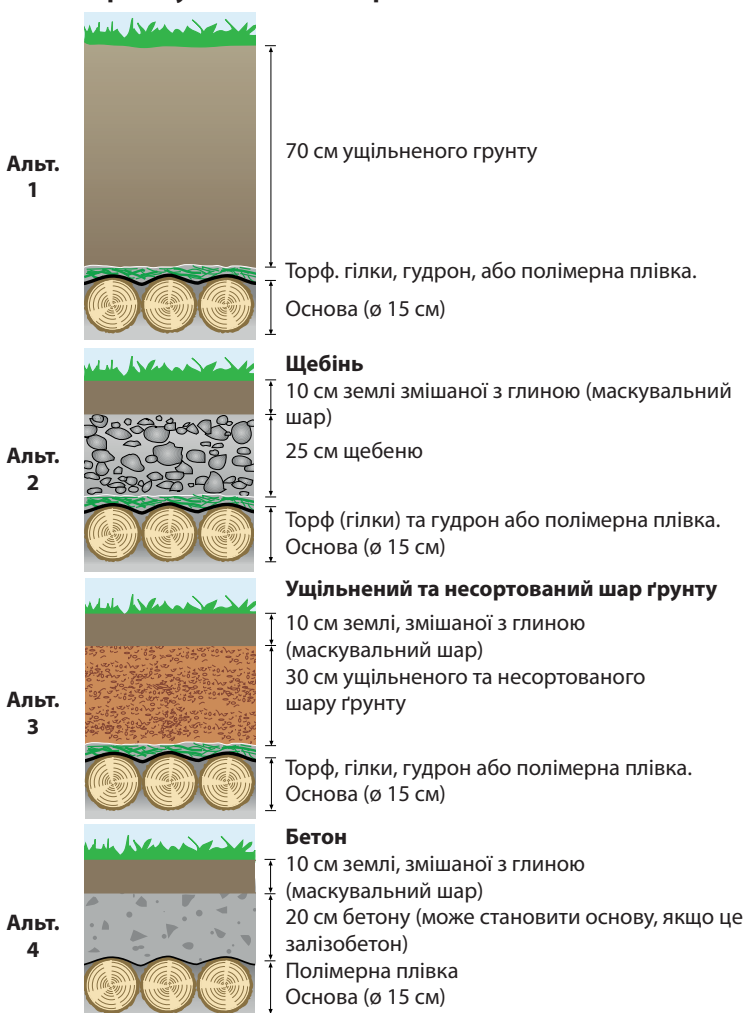
Захист проти багатьох видів зброї потребує укриття з певним накриттям

Протиуламкове покриття від різноманітної зброї

Протиуламкове покриття ¹⁾

1) стосується набойів з розміром уламків біля 15,5 см під час розриву у повітрі або рикошетного вибуху

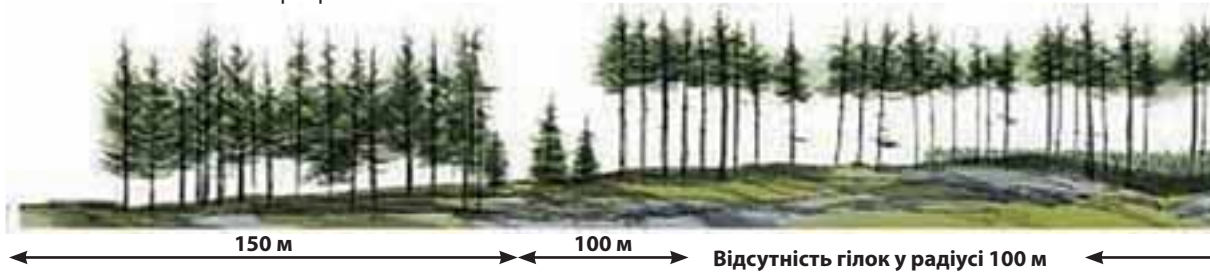
Постійний вогонь

Підготувавши свою зброю для постійного вогню по визначеному секторі стрільби або визначеному місці, ви можете стріляти по цілях, які не бачите, як-от у темряві, тумані або коли видимість значно знижена. Вкопайте колоди, розмістивши їх так, як показано на малюнку.

Зброя має бути стабільно закріплена, але ти повинен мати можливість швидко міняти магазини і вивільняти зброю, якщо потрібно стріляти в іншу ціль.

Підготуй стаціонарне місце для ведення вогню, вкопавши колоди

Колючий дріт

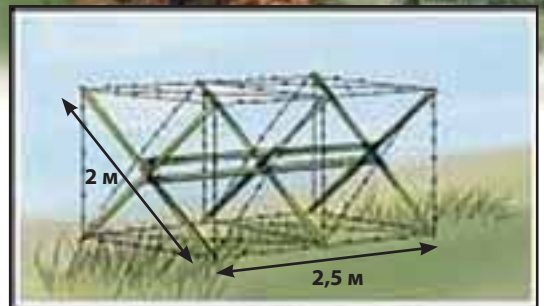
Нахилена огорожа з колючого дроту

Сітка

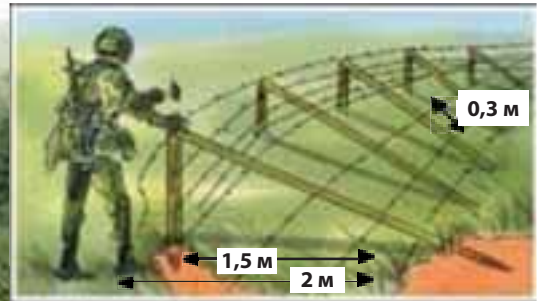
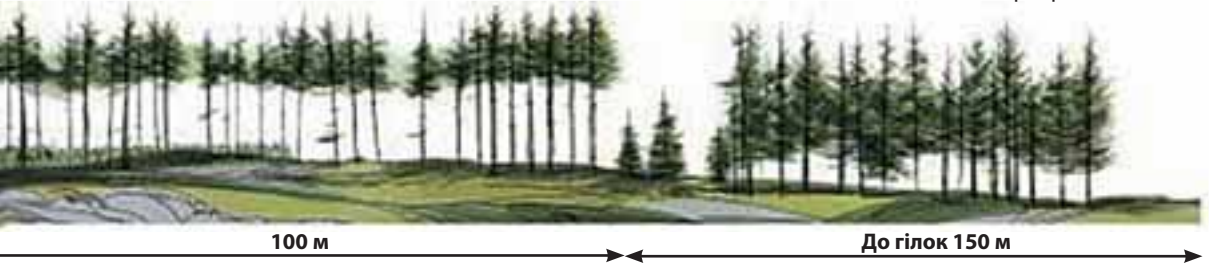
Бомбосховище

Дротовий килим

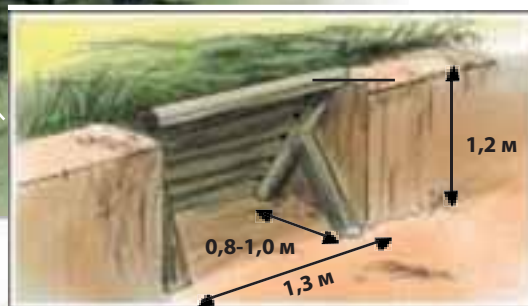
Рогачка

Нахилена огорожа з дроту

Захисна траншея

Ніша для однієї людини

Бомбосховище

Приклад гнізда опору

Якщо ваш підрозділ має стаціонарне оборонне завдання, можна зробити опорний пункт для половини взводу, як показано на малюнку.

Сполучення

Сполучення будують здебільшого інженерні підрозділи.

Мости та пороми

Переходячи мости, ви повинні:

- дотримуватись знаків регулювальника;
- дотримуватись обмежень швидкості та ваги;
- дотримуватись рекомендованої дистанції між транспортними засобами.

На поромах ви повинні:

- висадитися перед поромом (не стосується водія)
- зайняти відведене місце;
- розстебнути ремінь на бойовому спорядженні, щоб можна було його зняти, якщо ви опинитесь у воді;
- виконувати розпорядження та вказівки начальника порому.

Увага!

Ці правила діють під час війни. У мирний час застосовуються інші правила, які оголосить ваш командир.

Понтон (Däcksbro 200)

Створення дороги поза шляхами

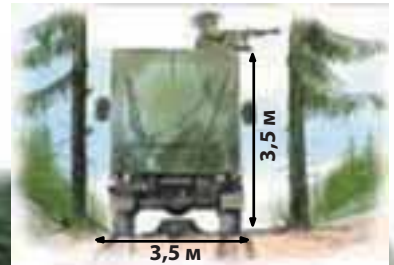
Таку дорогу будується для колісних всюдихідних транспортних засобів за відсутності проїзних доріг і стежок. Ваші солдати пристосовують те, що не потребує великих військово-інженерних робіт. Часто достатньо просто прокласти колії для пересування техніки.

Розчищення місцевості відбувається за допомогою бензопил, сокир або підривання каменів та пнів. Порожнини заповнюють камінням, а канави зачищають. Канаву найкраще заповнити колодами. На заболочених ділянках шлях робиться ширшим, відповідно до ширини необхідного руху, щоб водії могли вільно обрати колію.

Враховуйте висоту та ширину транспорту. Подумайте про необхідність розташування спостерігача за повітряним простором

Приберіть дерева та використовуйте їх як заповнювач для ям та нерівностей

Закладання канав

Заповнення канави

**Потрібен бульдозер, або вибуховий заряд
Піскови́к = 1 кг вибухівки на м³, якщо камінь заглиблений в ґрунт = 1,5 кг/м³**

**Max 0,15 м
1,2 м**

Найменший заряд = 1,0 кг вибухівки/м³

Мінування

Увага!

*Міна не розрізняє
друг ти чи ворог!*

Увага!

*Всі роботи з мінами повинні про-
водитися згідно з інструкціями!*

Міни поділяються на протитанкові, протипіхотні, протитранспортні та сигнальні.

Дізнайтеся, як спрацьовують і діють різні типи мін — власних і ворожих.

Загальні принципи

Усі командири можуть віддавати накази щодо мінного загородження, тобто мінування під наглядом персоналу, який зможе попередити, провести через нього, або усунути мінування за короткий час (кілька хвилин). У разі залишення мінного загородження без нагляду необхідно повідомити про це, зафіксувати його та обладнати оповіщувальними засобами за рішенням відповідального командира цієї ділянки.

Вільні від мін зони потрібні, наприклад, для того, щоби власні підрозділи могли рухатися та атакувати. Ці території не можуть бути заміновані — навіть за допомогою імітаційного мінування. Однак імітаційне мінування може відбуватися в межах вільної від мін зони у опорних пунктах, всередині протиштурмових загороджень.

Застосування такого мінування здійснюється в особливому порядку.

Щоб не завдати шкоди власним підрозділам чи цивільному населенню, при всіх видах мінування необхідно вживати заходів попередження. Обсяг визначається відповідальним командиром на ділянці. Звітування потрібне для того, щоб мати можливість зорієнтуватися, де знаходяться міни, щоб ви могли планувати ваші операції згідно з цим. Протокол — це вказівка, яка зазначає, коли слід мінувати, а коли — розмінувати.

Якщо ви були змушені мінувати під час бою і не встигли зафіксувати або позначити місце мінування — все одно повідомте місце розташування, радіус, кількість мін і тип мін якомога швидше та якомога детальніше!

Ви віддаєте протокол і звітуєте своєму командирі. Будьте обережні!

Протитанкова міна 5
з детонатором 4

Протитанкова міна 5
з детонатором 15

Протитанкове мінування

Протитанкові міни можуть оснащуватися підривачами таких типів:

- *контактний підривач* (транспортний засіб повинен наїхати на міну колесом або гусеницею);
- *підривач з запалювальним стрижнем* (транспортний засіб має проїхати над ним та зігнути стрижень);
- *підривач з датчиком магнітного поля* (транспортний засіб має проїхати та потрапити в його магнітне поле).

Достатньо 100–250 кг тиску, щоб міна з контактним підривачем спрацювала, але навіть легші машини можуть будуть підірвані.

Найпоширеніша *протитанкова міна (Stridsvagnsmiina 5)*, може бути обладнана:

- звичайним підривачем (контактним);
- підривачем 4 (що запускається тиском, з захистом від розмінування);
- підривачем 15 (стрижень діє «на всю ширину»);
- підривачем 16 (повнорозмірний датчик магнітного поля з захистом від розмінування).

Оснащення протитанкової міни 5 сталевим диском із отвором і підривачем 16 може підвищити її ефективність проти бронетехніки противника. Під час детонації сталевий диск проштовхується через броню дна і викидає уламки в бойовий простір.

Протитанкова міна 6 широкої дії (чутлива до зміни магнітного поля) і має кумулятивний ефект. Міна підриває днище автомобіля і вбиває екіпаж тиском і уламками. Міна ставиться у бойове положення через 4–5 хвилин, після чого вже не можна віддаляти і наближати металеві предмети в радіусі 1 метра від встановленої міни.

Протитанкова міна 6 може бути закріплена в бойовому положенні так, щоб її неможливо було поставити на запобіжник. Вона може бути оснащена зовнішнім захистом від несанкціонованого доступу.

Увага!

Підривачі 4 і 16 не підлягають повторному приєднанню!

Протитанкова міна 5 — прицільна міна зі сталевим диском

Протитанкова міна 6 закладається в яму глибиною 20 см і з покриттям приблизно 8 см.

Мінна тактика

Розмістіть протитанкові міни там, де ймовірно проїде транспортний засіб. Але уникайте розміщення поблизу великих каменів, товстих дерев, болотистої місцевості тощо.

Місцевість, де бойова техніка противника «направлена», тобто користується вузьким проходом — наприклад, мостом, переправою через великі канали, між

великими непрохідними висотами, твердою місцевістю над болотами, — придатна для протитанкового і протитранспортного мінування.

Майте на увазі, що бойова машина може дуже легко пройти лісом. Тому не мінуйте протитанковими мінами лише поля та великі дороги. Бойові машини часто просуваються по краю лісової місцевості, тому така місцевість є придатною й для мінування. Це смуга від краю лісу та приблизно на 5–10 метрів у поле.

Танки, які наїхали на міну і лише втратили рухливість, часто викликають танковий евакуатор. Тих, хто може їм допомогти не так багато, а тому вони є важливими для вас цілями!

Розміщуйте міни в місцях, які бойові машини противника можуть використовувати як вогневі позиції, як от за хребтами або вздовж поворотів доріг.

Міни можуть бути застосовані для перешкоджання просуванню або ремонту доріг чи інших перешкод.

Міни також повинні «захищатися», тобто ви повинні мати можливість відкривати вогонь проти замінованих вами ділянок, щоб ці міни не було надто легко знешкодити.

Підходи до позиції вогневої підтримки заміновано

Міномети з бронебійними мінами, що б'ють по даху техніки, так звані важкі боеприпаси.

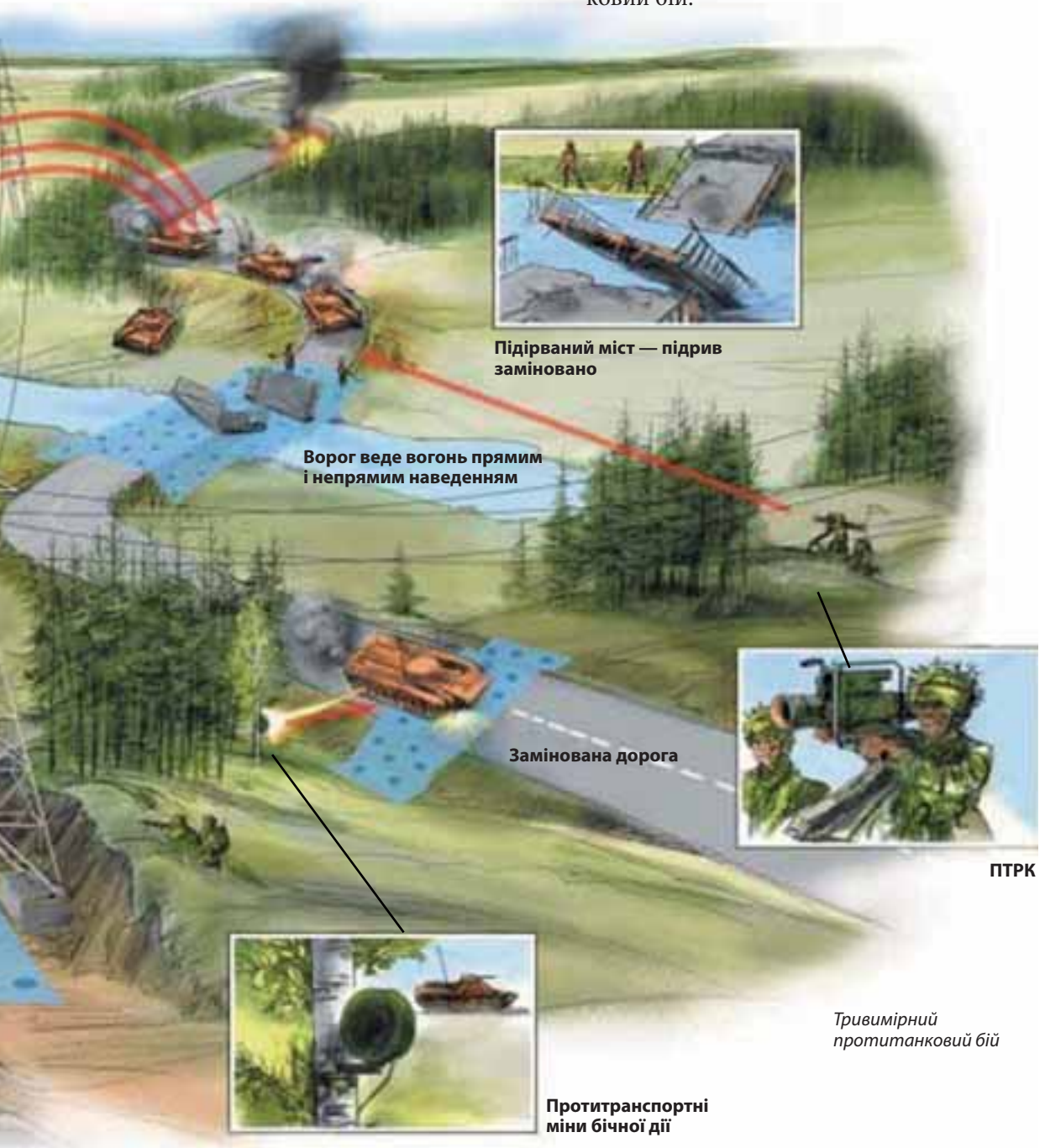

Замінована лінія електропередач

Найкраще, якщо прикривати замінову ділянку можна прямим (як-от з протитанкових ракет, автоматичних гармат і снайперських гвинтівок) і непрямим вогнем з артилерії та мінометів. Також протитанкові міни можна доповнити керо-

ваними дистанційними мінами бічної дії і так забезпечити вогонь прямим наведенням.

Якщо ви зможете зібрати усі три види вогню в одному місці, то отримаєте найкращий результат — тривимірний протитанковий бій.

Закопування протитанкової міни

Ретельно закопавши міни у добре обраних місцях на неторканій місцевості, можна досягти гарного ефекту за допомогою кількох мін.

- Вкопайте круглу яму або виріжте «хрестик» і загорніть клапті дерну, щоб не пошкодити траву.
- Помістіть викопаний ґрунт у мішок або щось подібне, щоб його можна було викинути в іншому місці. Не робіть яму глибшою, ніж це потрібно, підривач міни має бути трохи вищим від поверхні землі. Зрівняйте боки ями до рівного нахилу.
- Помістіть міну в яму і підготуйте її.
- Заповніть яму якомога більшою кількістю викопаного ґрунту. Переконайтеся, що підривачу ніщо не перешкоджає функціонувати. Товщина покриття повинна бути близько 5 см.
- Замаскуйте міну та витріть усі сліди своїх робіт — заберіть зайвий ґрунт, упакування для мін тощо.

При мінуванні на твердих поверхнях обладнання залишає сліди. При такому мінуванні слід зробити не менше 3 ям. Всі ями мають бути замасковані.

Якщо ви збираєтеся замінювати ґрунтову дорогу, вам знадобиться сапа, щоб пробити дорожнє покриття. Міни маскують дорожнім гравієм, якщо їх потрібно приховати. Якщо ви збираєтеся мінувати асфальтовану дорогу, вам, як правило, потрібна шахтна бурова установка.

Якщо час не дозволяє гарно замаскувати сліди, ви можете використати ялинкові гілки, гравій або інші засоби, щоб замаскувати місце розташування міни. Тоді ворогові стає важко дізнатися, де знаходиться міна.

Розміщуйте міни за межами «ударної дистанції», тобто за межами відстані, на якій детонація однієї міни провокує іншу. Дистанція удару для протитанкової міни

47/52 становить 2 метри, а для протитанкової міни 5–3 метри.

Для протитанкової міни 6 дальність удару становить 3 метри в закладеному стані та 3,5 метрів у відкритому.

Якщо мінування заборонено до отримання наказу, ви все одно можете підготуватися до мінування, розвідавши місцевість, розмітивши, вкопавши ями та виготовивши маскувальні матеріали. Також підготуйте протокол мінування.

Протитанкове мінування з транспортних засобів

Добре підготовлене відділення може мінувати великі території за дуже короткий час, якщо використуватиме транспортні засоби. Мінування відбувається міновими лініями, міновими квадратами або їх комбінаціями.

Мінування з транспортних засобів відбувається так:

- *Командир* повідомляє початкову та кінцеву точки водієві автомобіля. Він також визначає відстань між мінами, яка може бути регулярною або нерегулярною. Він також відповідає за складання протоколів та встановлення необхідних сигнальних пристроїв.
- *Розподільувач мін* розташований на транспортному засобі та розподіляє міни по ходу руху. Вони використовують вимірювальну стрічку, яка прикріплена до транспортного засобу та безпосередньо вимірює відстань.
- *Укладальник* слідкує за вкладанням мін точно в потрібному місці, а міни обладнує підривачем та іншими системами детонування.
- *Маскувальник* підкопує землю і маскує міни на ходу. Він також несе відповідальність за зведення мін у бойове положення.
- *Водій* їде з потрібною швидкістю до вказаної кінцевої точки.

Протитанкову міну в підготовленому вигляді можна перевозити

Мінування не обов'язково повинно бути прямим — воно може, наприклад, бути на узліссі.

Розподільувач мін

Командир

Укладальник мін

Маскувальник

Приклад мінування з транспорту

Заходи протидії розмінуванню протитанкових мінних загороджень

З метою ускладнення розмінування та ураження транспортних засобів, заряд транспортного засобу може бути організовано таким чином:

1. Закопайте протитанкову міну 5 з закріпленим мінним підривачем 4 (система захисту від розмінування) на дорозі / смузі.
2. Закопайте на 20 см нижче поверхні дороги та на 4 метри від міни з системою захисту від розмінування:
  - два заряди (приблизно 14 кг вибухівки) або
  - дві протитанкові міни.

Відстань між зарядами має бути десь 2,5-3 метри ширини.

3. З'єднайте заряди між собою, а також з передньою протитанковою міною і закопаним на 20 см детонаційним шнуром.
4. Замаскуйте мінування.
5. Встановіть мінний підривач 4.

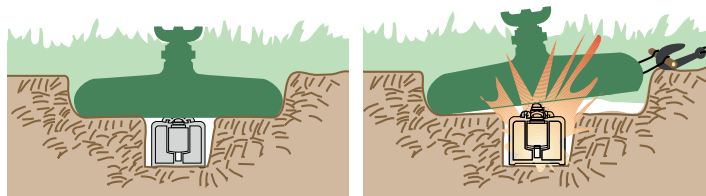
Приблизно через 5 хвилин підривач встановлюється в бойове положення (всі запобіжники вимкнені) і активується система захисту від розмінування.

При знешкодженні танкової міни на позиції вона детонує, наприклад, під мінним катком та ініціює всі інші заряди.

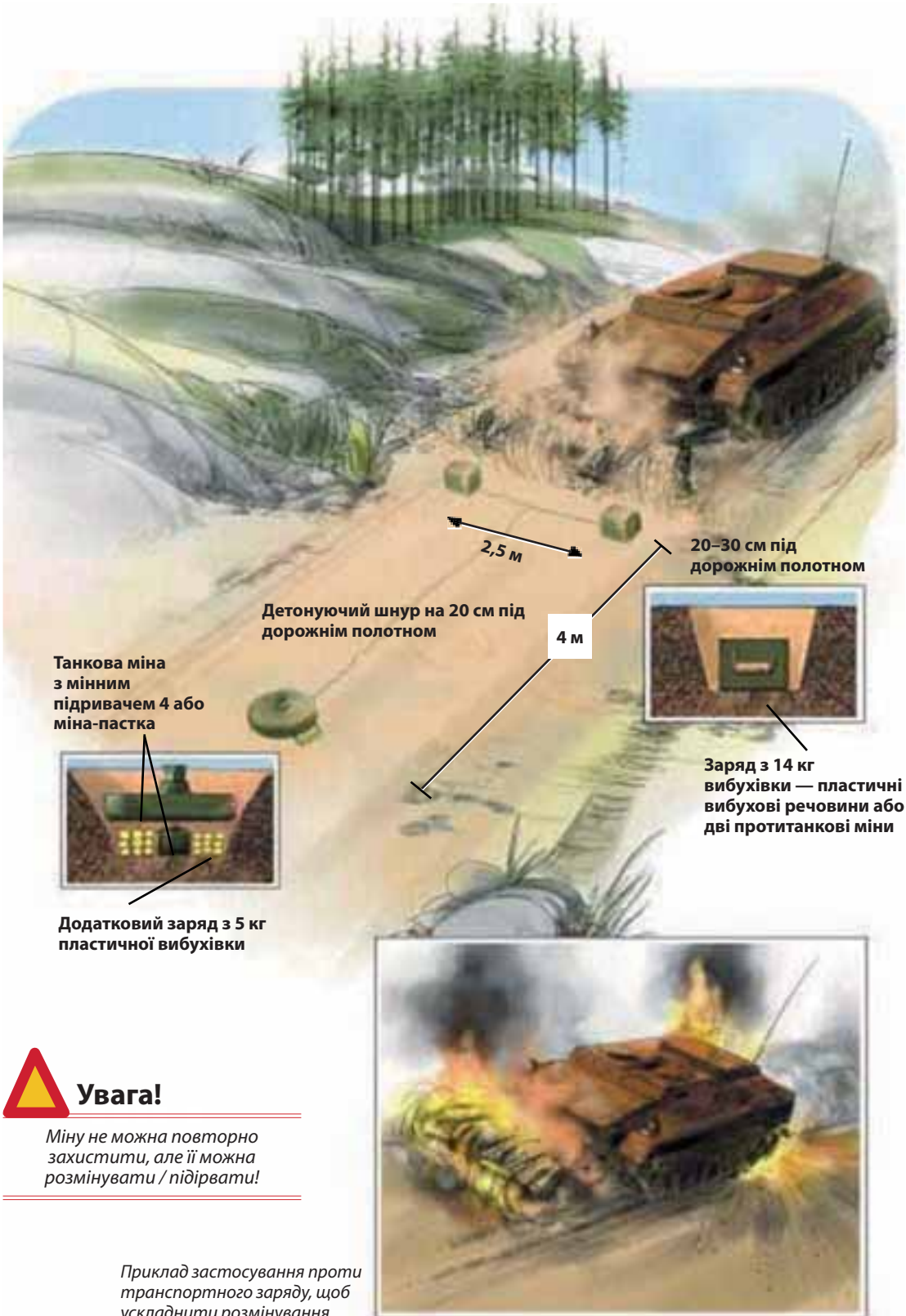
Замість детонатора 4 можна використовувати міну-пастку 1.

Міна-пастка 1

Міна-пастка 1 детонує при зміщенні міни

Протитранспортне мінування

Протитранспортні міни мають спрямовану уламкову дію або спрямовану вибухову дію і можуть діяти на певній висоті та в межах певного сектора. Вони придатні для застосування в якості мін керованого ураження.

Протитранспортна міна 13 або 13R

Протитранспортна міна 13

Протитранспортна міна 13 має спрямовану уламкову дію і призначена в основному для ураження неброньованої техніки, вертольотів і літаків на землі. Боєголовка складається з вибухового заряду, що вивільняє велику кількість сталевих кульок у певному секторі. Міна пробиває броньовий лист 5 мм на відстані 50 метрів і 10 мм броньовий лист на відстані 10 метрів. Звичайний автомобільний лист може бути пробитий на відстані 150 метрів. Ефективна ширина ураження складає 100 метрів на відстані 150 метрів.

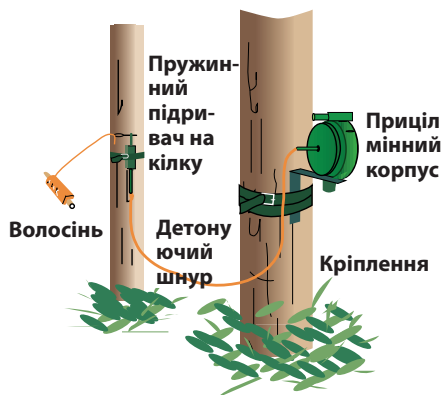
Протитранспортна міна 13R пробиває броньовий лист 6 мм на відстані 50 метрів і 10 мм броньовий лист на відстані 40 метрів. Звичайний автомобільний лист пробиває на відстані 100 метрів. Ефективна ширина ураження складає 70 метрів на відстані 100 метрів.

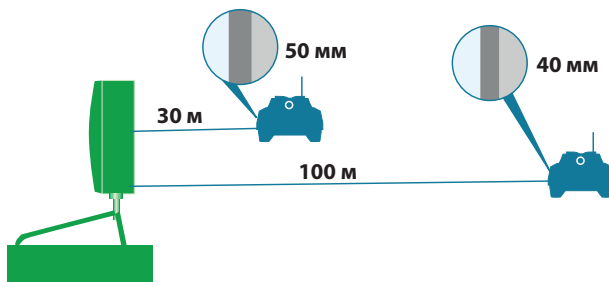
Протитранспортна міна 14

Протитранспортна міна 14

Протитранспортна міна 14 має кумулятивний ефект і застосовується як міна керованого ураження для боротьби з легкоброньованою та неброньованою технікою. Міна спрацьовує, утворюючи уламки, коли ударна частина міни спрямована в бік транспортного засобу. Міна пробиває броню 40-50 мм на відстані 30-100 метрів.

Протитранспортна міна 14

Пробивна здатність і дальність дії протитранспортних мін 14

Кероване мінування

Міна застосовується в якості керованої міни, наводяться (за допомогою вістря прицілювання) так, щоб вона влучала у бік транспортного засобу посередині борта і на висоті близько 1 метра. Визначте точку прицілювання, щоб знати, коли запускати міну. Ви повинні мати одну точку прицілювання для транспортних засобів, що їдуть справа, і іншу точку прицілювання для транспортних засобів, що їдуть ліворуч.

Пам'ятайте, що лінія вогню для міни повинна бути вільна. Не забудьте замаскувати міни травою, листям тощо.

Наведіть міну з допомогою товариша

**Місце кріплення
Напряв видимості**

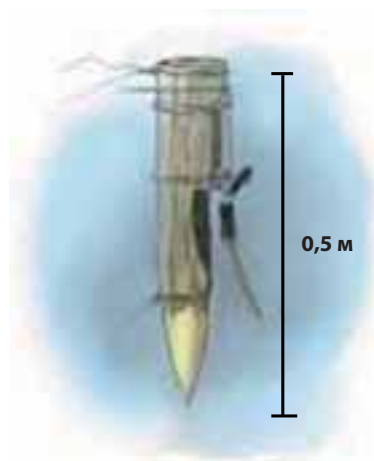
Пружинний підривач на кілку

Натяжна лінія має бути пряма

... міна здетонує, коли машина досягне лінії видимості

Пружинний підривач на кілку

Пружинний підривач на кілку

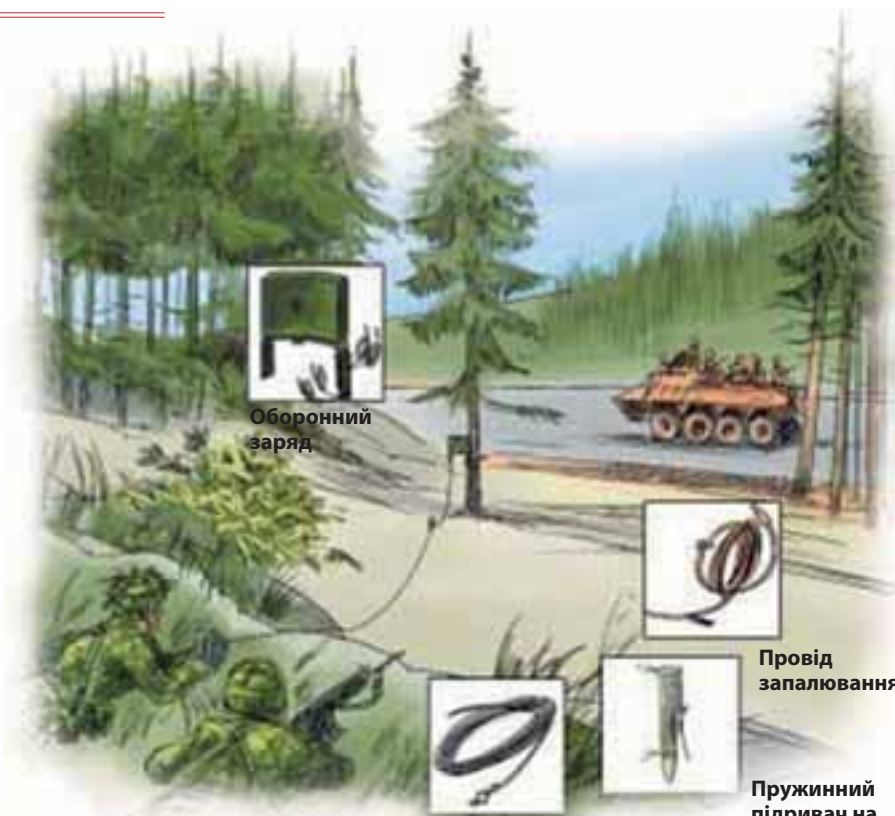
Увага!

При поводженні з вибухівкою та запалювальними речовинами під час навчань в мирний час застосовуються особливі правила безпеки.

Міни та ручні протитанкові гранатомети можуть спрацьовувати як цільова міна за допомогою підривача, детонуючого шнура та, в окремих випадках, деяких вибухових речовин. Бажано заздалегідь зробити пару легких кілків і підготувати їх на випадок, коли вони знадобляться. На встановлення цільової міни знадобиться лише кілька хвилин.

Кілок вирізати таким чином, щоб мати гострий кінчик, який можна закріпити в землі, і скошену секцію, куди ви прикріплюєте підривач за допомогою детонуючого шнура. До кілка за допомогою сталевого дроту прикріплений пружинний підривний механізм. Сталевий дріт з надлишком також кріпиться до кілка, який потім використовується для кріплення всього кілка до дерева, стовпа чи чогось подібного.

Міна / зброя транспортується в пакеті. 5-метровий детонуючий шнур оснащено підривачем та ізоляційною стрічкою і він транспортується в окремому пакеті.

Спробуйте зайняти позицію зі зміщенням в бік від Оборонного заряду. Тоді ви зможете Уникнути зустрічного вогню противника

Підривний кабель довж 50 м

Пружинний підривач на кілку

Близько 50 метрів тросу забезпечується підривачеві і додається як третій пакет.

Це означає, що:

- спорядження в повній комплектації;
- молоток та кайло не потрібні;
- для налаштування на місці потрібно небагато часу.

Сигнальна міна

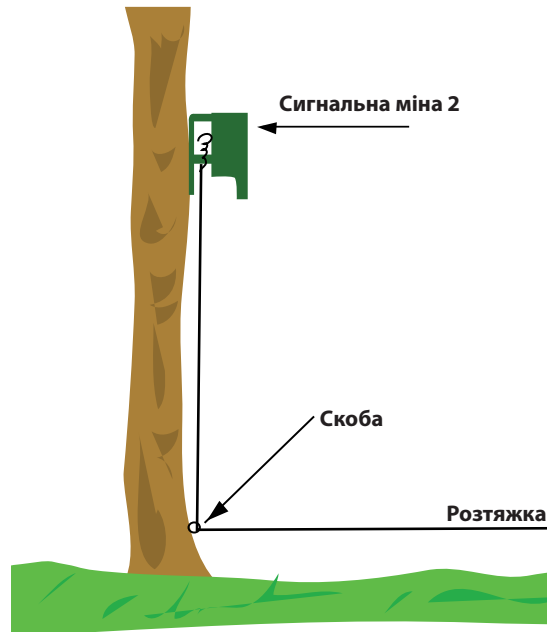
Сигнальна міна застосовується для полегшення спостереження у важкодоступній місцевості та у темну пору доби.

Сигнальна міна також може бути використана для освітлення цільової місцевості в разі вогневого нападу або оборони.

При спрацьовуванні сигнальної міни 2 утворюється яскравий спалах світла протягом близько 12 секунд, водночас лунає свист протягом близько 5 секунд.

Сигнальну міну встановлюють на дереві чи чомусь подібному, після чого між відповідними місцями на місцевості кріплять розтяжку.

Майте на увазі, сигнальна міна повинна кріпитися до боку дерева, що у напрямку противника, задля того, щоб не бути засліпленим самому та чітко бачити противника і таким чином побороти його.

Сигнальна міна та її робота

Увага!

Під час навчань у мирний час застосовуються особливі правила безпеки поводження з сигнальними мінами.

Протокол мінування

Протокол мінування покликаний зменшити ризики для власних підрозділів та цивільного населення, а також спростити процес розмінування, особливо після війни.

Протокол мінування повинен показати:

- координати замінованої місцевості, визначені за топографічною картою масштабу 1: 50000;
- кількість та тип мін, підривачів та можливих систем захисту від розмінування.

Крім того, протокол повинен показати:

- розташування кожної лінії замінування, мінного квадрата, а також фіктивного мінування в межах конкретного протоколу;
- початкову, кінцеву точки та ширину;
- місце розташування кожної окремої міни (напрямок її вогневого удару) та її пусковий пристрій (точка кріплення) у мінному квадраті.

Протокол мінування передаєте вашому командирі.

Протокол мінування складається на спеціальному бланку. У разі відсутності бланка робляться відмітки із зазначенням вищевказаної інформації.

Міна позначається двома відправними точками, які повинні легко знаходитися на місцевості та на карті масштабу 1:50000. Кожна відправна точка повинна бути виміряна від точки орієнтиру за допомогою компаса з визначенням напрямку та відстані. Відправна точка і точка виходу можуть збігатися.

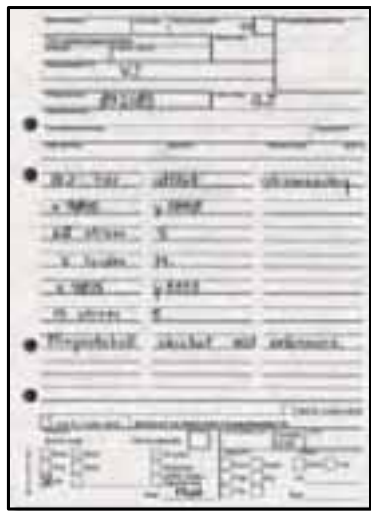
Обов'язково обирайте орієнтири і відправні точки, які є стабільними, навіть якщо в цьому районі будуть бойові дії.

Повідомлення про встановлені міни повинно швидко передаватися по радіо або посылними. У разі радіоповідомлення місцезнаходження вказується координатами або за системою точкових орієнтирів.

Мінна карта (мінне орієнтування) пропрацьовується з урахуванням мінного протоколу та інших мінних орієнтувань і надсилається вашому командирі. Карта передається іншим підрозділам, які будуть пересуватися в цьому районі.

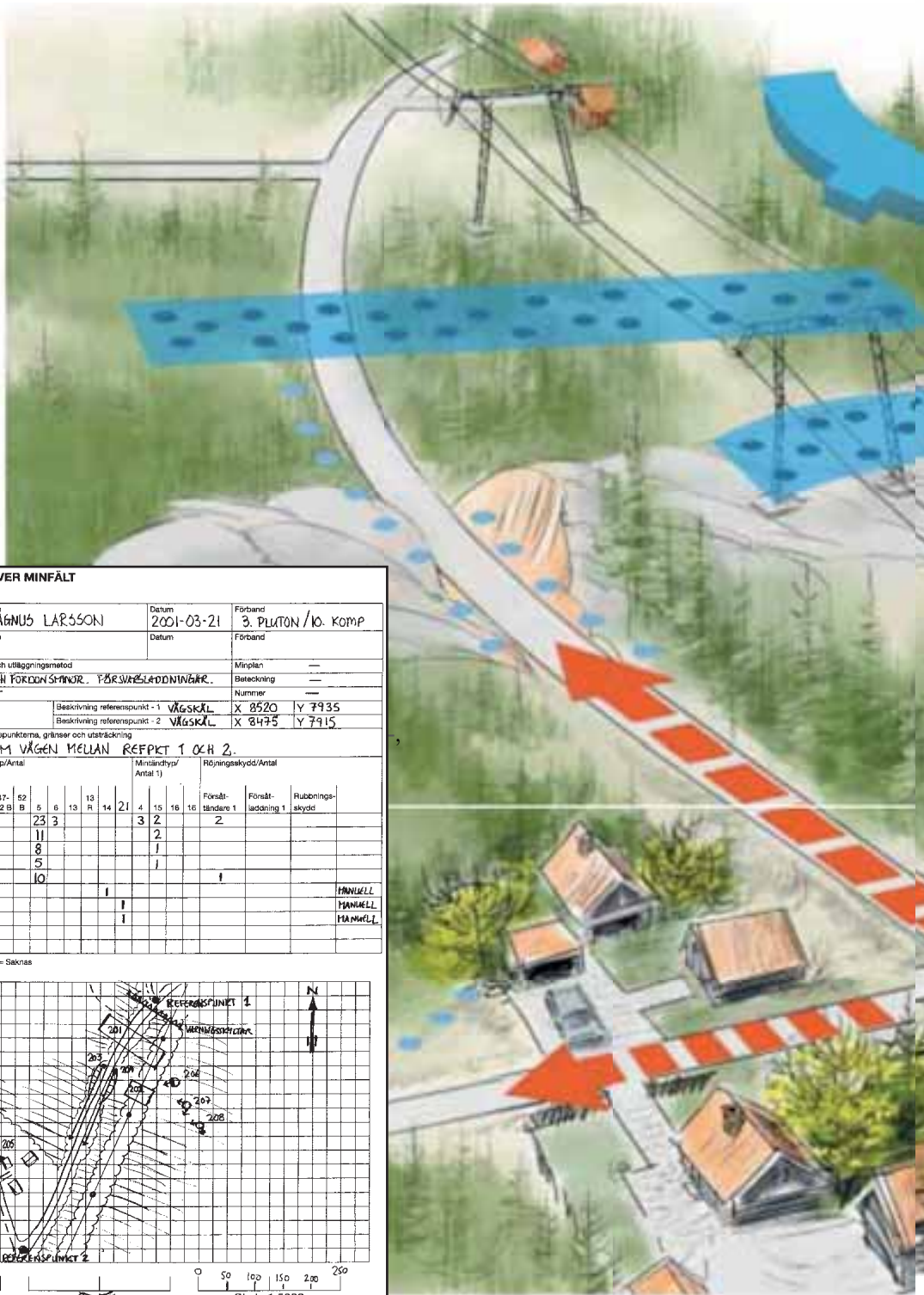
Карта розташування мін 1:50000

Репорт про розташування мін (приклад)

Знаки на протоколі мінування, ескізі та мапі

Назва	Шведські символи	Міжнародні символи
Підготовлено до руйнування (прохід можливий)		Захищені Незахищені
Здійснене руйнування		
Заплановано до руйнування. Приклад: заплановане руйнування мосту		
Підгот. до руйнування		
Зруйновано		
Наземні міни — невідомий тип		
Протитанкова міна — підривання під тиском		
Протитанкова міна — повна ширина дії		
Оборонний заряд 2		
Протитранспортна міна		
Тимчасовий захист від розмінування		
Система захисту від розмінування		
Дистанційно встановлювана міна		
Бокова протитранспортна міна Приклад: Протитранспортна міна 13	13	
Протипіхотна міна		
Дротова міна (фугасна міна)		
Сигнальна міна		
Місце застосування		
Замінована ділянка	200 	
Мінна лінія		
Мінний квадрат		
Дистанційна встановлювана протипіхотна		
і протитанкова міни		
Блокування, попередження про мінування		

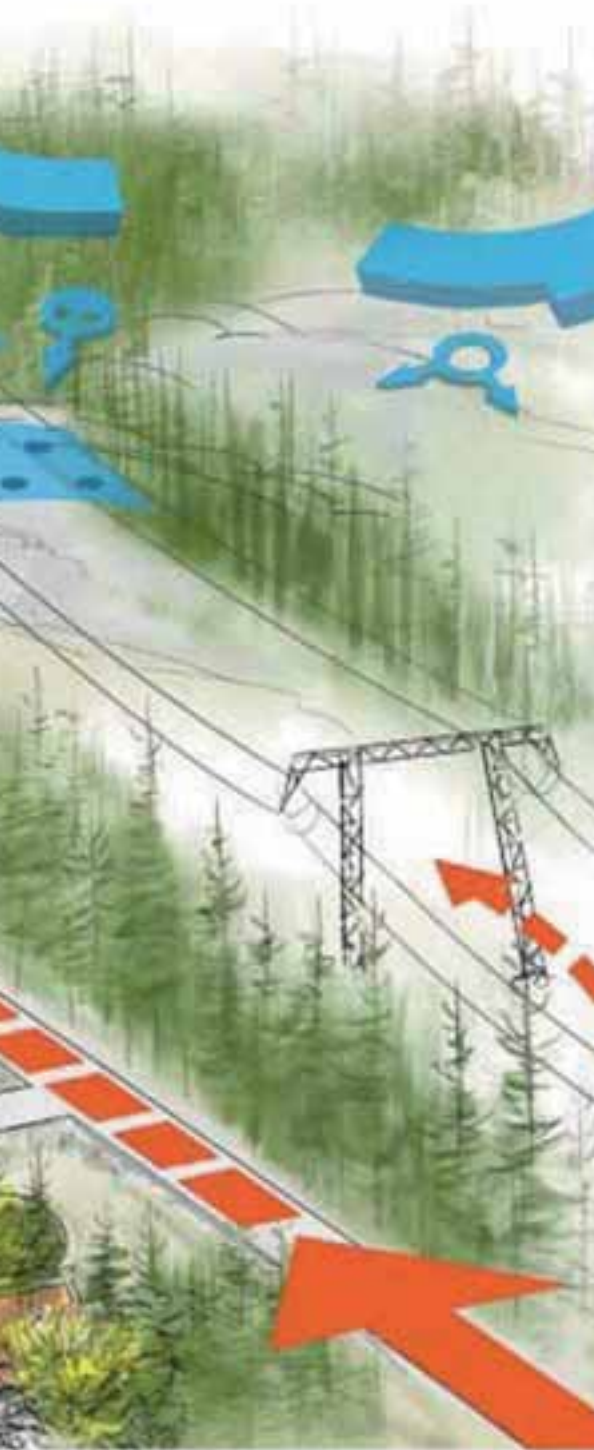
SAMMANSTÄLLNING ÖVER MINFÄLT

☒ Minfältet utfört	Grad	Namn	Datum	Förband														
☐ Minfältet rött	Grad	Namn	Datum	Förband														
☐ Original	Slag av minfält och utläggningssätt			Minplan														
☒ Kopia nr 2	STRV- OCH FORDONSHINDR. FÖRSVARSLADDNINGAR.			Beteckning														
	MANUELLT			Nummer														
Använd karta	LINKÖPING 8F NO	Beskrivning referenspunkt - 1	VÄGSKÄL X 8520	Y 7935														
		Beskrivning referenspunkt - 2	VÄGSKÄL X 8475	Y 7915														
Minfältets läge i förhållande till referenspunkterna, gränser och utsträckning																		
250m ÖMSE SÖDER OM VÄGEN MELLAN REF.PKT 1 OCH 2.																		
Minlinje Minuta	Protokoll- förings- grad	Mintyp/Anstal										Minsknytt/ Antal 1)	Röningsskydd/Anstal					
		47- 52 B	52 B	5 B	6 B	13 R	14 R	21	4	15	16		16	Försät- ständer 1	Försät- ledning 1	Rubnings- skydd		
Nr 201	F		23	3								3	2			2		
202	F		11									2						
203	F		8									1						
204	F		5									1						
205	F		10												1			
206	F											1						MANUELL
207	F											1						MANUELL
208	F											1						MANUELL
Totalt:																		

Протокол мінування складається з аркуша, що містить дві сторінки: «Зведення про мінне поле» та «Протокол лінії мінування — протокол мінного квадрата». На схемі можуть бути відображені повне мінування або повідомлення про окремий мінний квадрат.

Кількість та тип мін, підривачів, систем захисту від розмінування та мінних квадратів виносяться на сторінці «Зведення про мінне поле».

Розташування мінних квадратів та мінних ліній на місцевості відображається на схемі.

MINLINJE - MINRUTEPROTOKOLL

Fullständig protokollföring Minlinje nr .....
 Begränsad protokollföring Minruta nr 201

Slag av minfält	STRV	Utläggningsmetod	MÄNNLIG
Beskrivning av utgångspunkten	JÄRNSTOLPE, 15 m HÖG. I DIKET NV	X	8520 Y 7935
Beskrivning av startpunkten	STOR ENSÄM EK. RÖD PUNKT MÄLAT	X	8519 Y 7930
Kompassriktning från utgångspunkten och avstånd till startpunkten		Ri	4300 Avstånd 0050
Beskrivning av slutpunkten	STOR STEN. RÖTT KEYS MÄLAT	X	8509 Y 7935
Syttjänens kompassriktning och längd		Ri	2300 Längd 0100
Protokollförare	FU TORBJÖRN SJÖLIN	Tidsnummer	211630 Förbild 3.110 KOMP

Stridsvagnsminor

Tecken	Typ	Antal	Tändare	Rör-Skydd 1)
●	5	18	4 15 16	2 1 2 3
●	5	2	2	
●	5	3	3	
●	6	3		

1) 1 = Försättändare 1
 2 = Försättändning 1
 3 = Rubbningskydd

Fordonsminor
 Verkansriktning anges

Tecken	Typ	Antal	Anteckning

Anteckningar

Skala 1:2500 0 10 20 30 40 50 Skala 1:1000 Skala 1:5000

Du kan också placera skissen på baksidan

Загородження, блокування та руйнування

З метою утруднення або недопущення просування противника можуть застосовуватися такі заходи затримування, як загородження, блокування та руйнування.

Загородження

Загородження мусить бути здатне тимчасово унеможливити використання противником дороги або об'єкта. Повинна бути можливість зняти загородження протягом певного періоду часу, визначеного вашим командиром. Після цього дорога або об'єкт повинні бути придатні для подальшого використання без ремонту.

Загородження аеродрому

Приклади загороджень

- Колючий дріт, рогачка, барикади з транспортних засобів тощо.
- Міни, що не мають захисту від розмінування.
- Легка металева рогачка, рухомі перешкоди та міни для запобігання висадці повітряного десанту на аеродромах, відкритій місцевості та дахах будинків.

Блокування

Блокування призначене для унеможливлення використання противником об'єкта протягом певного періоду часу (кілька годин або діб). Для того, щоб повернути дорогу чи об'єкт до експлуатації, необхідні кваліфіковані ремонтні роботи та інші ресурси.

Блокування аеродрому

Приклади блокування

- Міни зі системою захисту від розмінування.
- Барикади з уламків, валунів і литих загороджень, зміцнені залізничними рейками і сталевими балками.
- Затоплення території або частини будівлі чи споруди.
- Рухомі мости фіксуються у відкритому / розгорнутому положенні шляхом «руйнування» функцій відновлення, як-от електродвигуна чи іншого механізму.

Руйнування

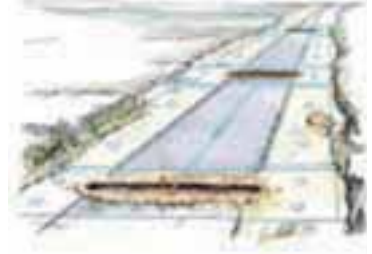
Руйнування покликане унеможливити використання противником об'єкта, припасів, обладнання або транспортного засобу протягом тривалого періоду часу (днів або місяців).

Приклади руйнувань

- Підрив мостів, віадуків і доріг.
- Підрив портів та аеродромів.
- Підрив або знесення дороги, поєднані з так званими «протитанковими ровами».
- Знесення будівель.

Руйнування може бути доповнене мінуванням.

Зупинка трафіку може бути організована за допомогою дорожнього провалля, подовжених та шлангових зарядів. Міни вивозять і підривають у дорожніх бочках або спеціально підготовлених вибухових камерах / трубах.

Руйнування аеродрому

Зарядження подовженого заряду

Підрив дорожнього насипу

Імпровізований шланговий заряд

Шланговий заряд може виготовити ваше відділенням.

Необхідні матеріали

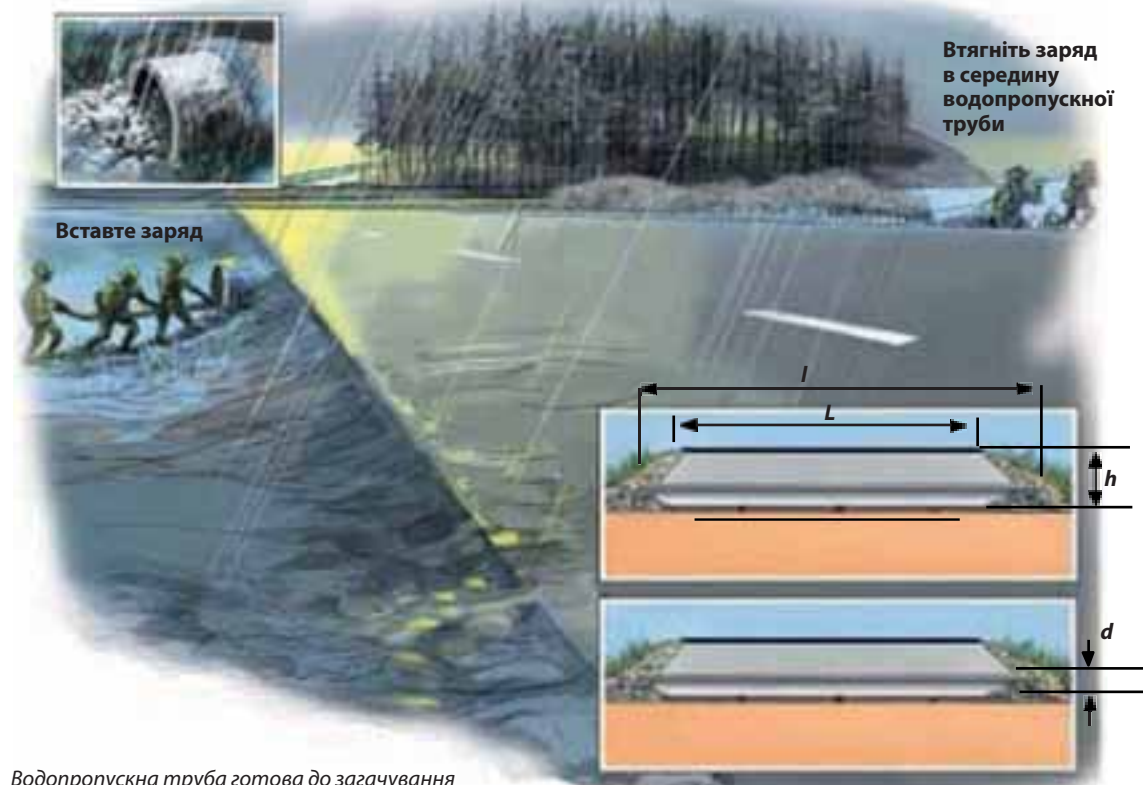
- Вибухівка.
- Будівельна пластмаса.
- Підсилений шнур, чотири частини з якого мають маркування або щось подібне.
- Детонаційний шнур
- Мотузка, стрічка або гумка для скріплення шланга.
- Маркерна ручка.
- Втулка шланга.

Рекогностування

З'ясувати наступне:

- відстань між узбіччями (ширина дороги) = L ;
- висота від дна водопропускної труби: до поверхні дороги (висота дорожнього покриття) = h ;
- діаметр водопропускної труби = d ;
- загальна довжина водопропускної труби = l ;
- чи можна загатити водопропускну трубу?

Водопропускну трубу бажано загерметизувати, тобто обидва кінці труби повинні бути забиті наповнювачем або водою, що дозволяє краще використати вибухову силу заряду, а кількість вибухівки може бути зменшена вдвічі.

Підривання водопропускної труби готуємо за допомогою попереднього виготовлення шлангового заряду

Детонаційний шнур

Детонатори з двох патронів з вибухової суміші або динамексу (рідкої вибухівки) на обох кінцях

Виготовлення

За допомогою вищенаписаного визначається:

- довжина шланга заряду = 1;
- довжина детонуючого шнура = $(1 \times 2) + 5$ м;
- довжина стяжок = $1 + 5$ м;
- вага заряду в кг на «метр шланга» = (див. формулу нижче)

Водопропускна труба менша 1,3 м в діаметрі: (85 % наших труб має ці параметри) загачувальний заряд: $\text{кг/м} = 2 \times (h \times h)$; незагачувальний заряд: $\text{кг/м} = 4 \times (h \times h)$.

Якщо дорога промерзла більше ніж на 0,5 метра, вага вантажу збільшується вдвічі.

- Вибухову речовину рівномірно розподілити вздовж заряду на пластик.
- Будьте обережні з детонаційним шнуром і остерігайтеся вологи. Зробіть петлю з вузлів всередині крайнього пучка суміші для вибуху на обох кінцях шлангового заряду. Вийміть вогнепровідний шнур через пластик.
- Загорніть заряд якомога щільніше в пластик і зав'яжіть або заклейте скотчем кожен пучок вибухових патронів.

- Скласти пластик вдвічі на кінцях і зав'язати шнуром.
- Зробіть позначку на тяговому шнурі, яка вказує на «положення зупинки», тобто, як далеко заряд потрібно протягнути через водопропускну трубу, щоб він знаходився по центру під дорогою.
- Заряд пропускається через водопропускну трубу, прикріпивши тяговий шнур заряду до наскрізної планки та передавши його через трубу комусь, хто вхопить його, а потім потягне заряд.

Якщо труба наповнена водою, що рухається, то ви можете прикріпити буксирну мотузку до нитки меншого розміру, яку опісля прив'язати до поплавця, і дати йому проплисти через трубу.

Імпровізовані шлангові заряди можна підготувати на основі розмірів найпоширеніших типів водопропускних труб і доріг.

Маркуйте заряди з зазначенням загальної маси вибухової речовини та довжини заряду.

За необхідності в одній і тій же трубі можна застосовувати кілька шлангових зарядів з меншою вагою заряду.

Мисливський заряд

У разі нападу можуть бути підірвані транспортні засоби, засоби зв'язку, боєприпаси, склади пального тощо за допомогою,

наприклад, мисливських зарядів. Їх треба зробити заздалегідь.

Подвійний мисливський заряд

1 кг маси вибухівки (8 вибухових патронів) ділиться на дві однакові частини. Підривній масі надають форму «печива» в 2 см завтовшки

Зх5 м детонуючого шнура кріплять обома кінцями.

Приєднати обидва заряди до предмета, приєднат підривачі і підпалити

Два підривачі закріплені на двох однаково довгих вогнепровідних шнурах і транспортуються окремо від зарядів.

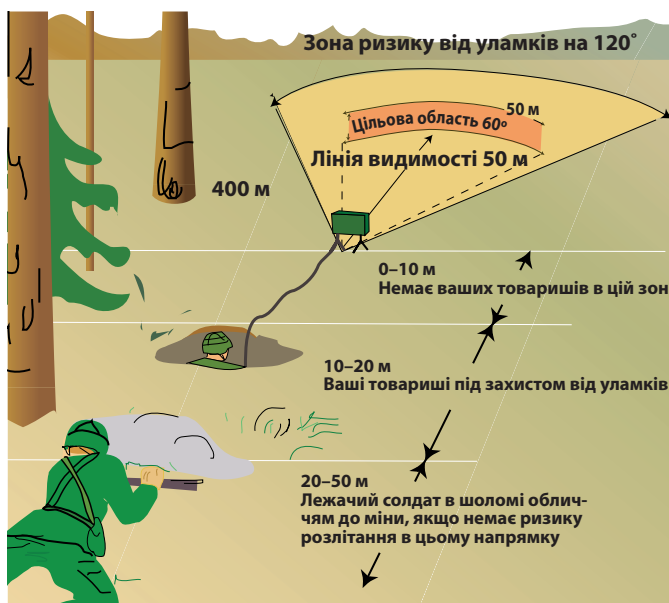
Одинарний мисливський заряд

Оборонні заряди (проти піхотні)

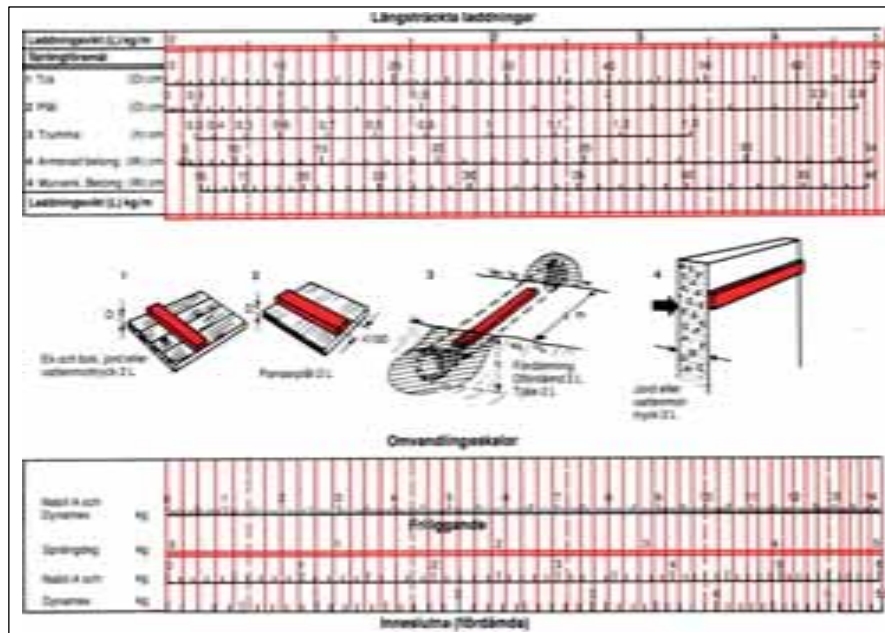
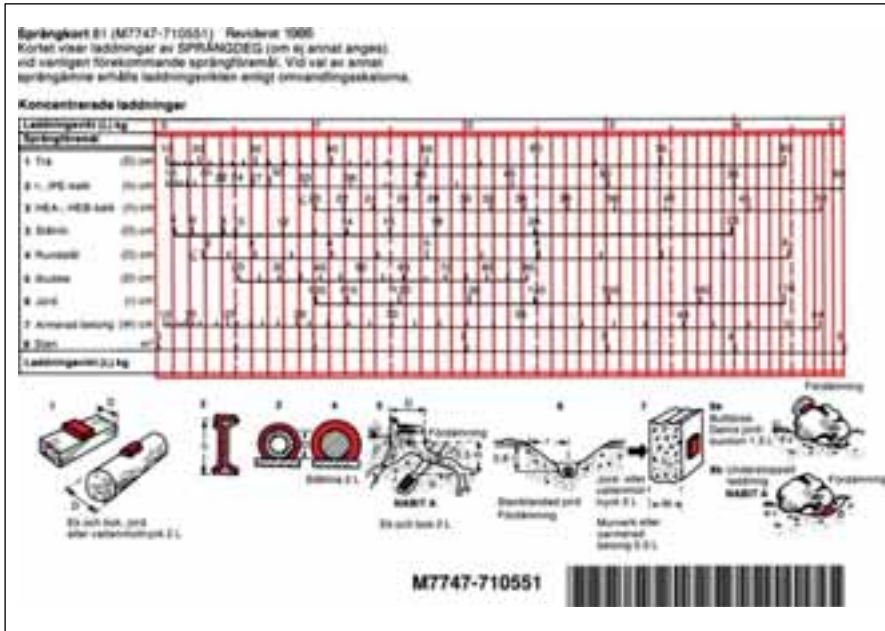
Оборонні заряди 21 та 22 — це зброя, яка діє шляхом спрямованого уламкового ураження (сталеві кульки). Вони застосовуються як прицільна зброя і приводяться в дію з власної бойової позиції за допомогою спускового троса або електропуску.

Оборонний заряд не повинен бути повернутий таким чином, щоб натягувалися розтяжки тощо, внаслідок чого втрачається контроль над вогнем. Тоді ця зброя розглядається як військова міна, а Швеція взяла на себе зобов'язання її не застосовувати.

Зони ризику під час підривання оборонних зарядів 21 та 22

Картка вибуху

Мінна розвідка та розмінування

Технології встановлення мін інтенсивно розвиваються. Окрім спеціальних машин, які можуть установлювати міни на землі або в землі, міни можуть

«дистанційно встановлювати» інженерні системи дистанційного мінування, артилерія, вертольоти та літаки.

Міни, які можуть бути «дистанційно встановлені» — це протитранспортні, протитанкові та протипіхотні міни.

Протипіхотні міни були заборонені кількома державами, включаючи Швецію. Усе ж ви та ваші товариші повинні вміти дати раду таким мінам, бо цю заборону можуть порушувати. Ви також можете опинитися у конфлікті за участю країн, які не підписали угоду. Тому під час навчання ви мусите практикувати, як захистити себе та інших від протипіхотних мін.

Однак серед найнебезпечніших мін є «саморобні», тобто міни, виготовлені в польових умовах і складені з різних матеріалів.

Увага!

Шведським солдатам заборонено виготовляти «саморобні» міни.

Різні способи «дистанційного встановлення» мін

Міна може детонуватися, якщо:

- наступити або наїхати на неї;
- зачепити натягнутий або ослаблений спусковий провід;
- проходити над або біля міни з металом на собі;
- проїжджати повз міни на транспортному засобі з шумом двигуна;
- проходять війська або транспортні засоби з виділенням тепла;
- використовується підривач (напряму або через дистанційне управління) з бойової позиції;
- міну підняти або змістити з її положення (захист від розмінування);
- підіймати об'єкти, які можуть бути прихованими мінами з захистом від розмінування, або якісь дроти.

Міни можуть бути оснащені *проти розмінувальним захистом*. Це означає, що їх неможливо порушити без детонації.

Противник також може *змішувати протитанкові та протиавтомобільні міни з протипіхотними мінами*, ускладнюючи таким чином розмінування.

Деякі міни також мають «самознищення», тобто вони спрацьовують через заданий час. Вони становлять перешкоду чи небезпеку для тих, хто їх розставив, або для цивільного населення.

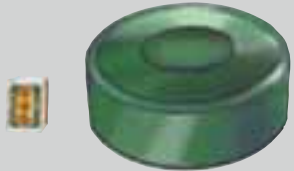

Різні типи дії мін

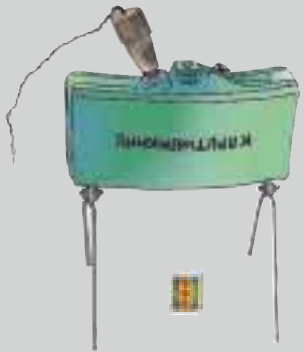
Приклади іноземних мін:

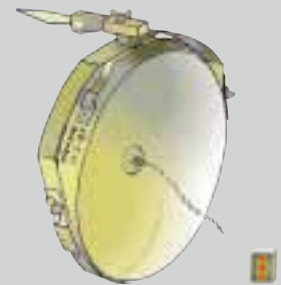
TMN 46 (протитанкова)

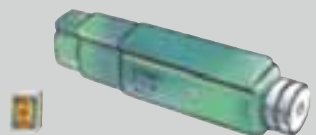
M75 (протитанкова)

MON 50 (протипіхотна)

MON 200 (протитранспортна)

PGMDM (протитранспортна)

HV 876 (протитранспортна)

PFM 1 (протипіхотна)

AT 2 (протитанкова)

Стрибаюча міна (протипіхотна)

POM 2S (протипіхотна)

M67/M72 (протипіхотна)

Ви також маєте звертати увагу на гранати, бомби та ракети, що не розірвалися — так звані нерозірвані снаряди. Їх також називають нерозірваними боеприпасами і вважають мінами, захищеними від розмінування, із можливим самознищенням. Їх мають розмінувати спеціально навчені спеціалісти.

Противіхотні міни

Противіхотні міни більше не використовуються в Швеції та в багатьох інших державах. Однак все ще є держави, які застосовують або зберігають різні типи противіхотних мін. На жаль, противіхотну міну можна легко виготовити і «в польових умовах».

Противіхотна міна призначена для ураження незахищених військових, і вона може здетонувати, якщо на неї наступити або пройти по дроту, що спричиняє детонацію міни.

Міна, яка детонує від наступання на неї, закопується в землю і маскується або дистанційно скидається за допомогою артилерійських снарядів, вертольотів і літаків. Цей тип противіхотних мін завдає шкоду, відриваючи ступні чи ноги.

Дротова міна при детонації викидає уламки або сталеві кульки. Дротова міна розміщується на деревах або закопується в землю. Після цього протягується розтяжка від міни до дерев або інших точок кріплення. Дріт розтяжки може бути на висоті талії або ніг.

Міна спрацьовує, коли зачіпають дріт і так витягується запобіжна чека у міні. Деякі міни можна розмінувати шляхом перерізання дроту, що знімає навантаження на підривник!

Деякі дротяні міни працюють, викидаючи з міни кілька «вільних» дротів, і якщо ви наступите на дріт або іншим чином торкнетесь дроту з достатньою силою, міна спрацьовує. Цей тип мін можна знешкодити артилерією, вертольотами та літаками.

Закопані дротяні міни діють так, що спочатку «підстрибують» на 1-1,5 метра, а потім детонують. Ці міни називаються стрибачими.

Загальні заходи щодо уникнення мін

Ворог переважно мінує там, де, на його думку, ваші підрозділи будуть наступати чи укриватися. Будьте пильні, систематично шукайте міни на землі та в кущах, на деревах тощо.

На ділянках, де відбуваються бої, небезпека мінування є велика. Також слідкуйте за мінами, встановленими власними підрозділами — протоколи мінування або засоби попередження могли бути прибрані або зникнути.

Щоб зменшити ризик наступити на міну, вдавайтеся до таких дій:

- Якомога більше рухайтесь твердими поверхнями, тобто асфальтом, гравієм або камінням.
- Не пересувайтесь без потреби по місцевості — тримайтеся ближче до своєї групи.
- Ступайте по слідах тих, хто попереду та йдьте між тими ж деревами.
- Вживайте профілактичних заходів.

Не ходіть групами, і так обмежте шкоду від мін!

Пересувайтесь по твердих поверхнях

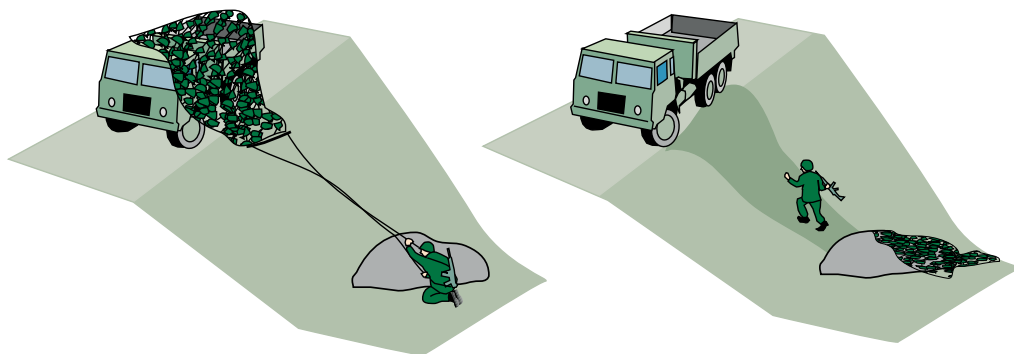
Якщо хтось із відділення постраждав від міни, не поспішайте одразу вперед, тому що ви ризикуєте отримати ще більше поранених! Зберігайте спокій і методично прокладайте свій шлях вперед. Будьте швидкими, але уважними.

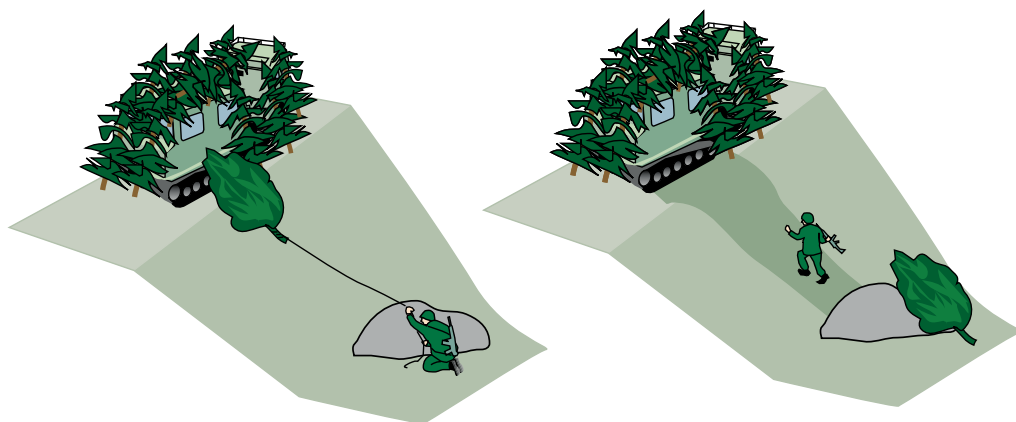
Запобіжні заходи проти дистанційного мінування під час розташування

- Облаштуйте дах над входом до намету.
- Накрийте пологим накриттям транспортний засіб.
- Прикріпіть мотузки до маскувальних сіток.
- Використовуйте мотузку, щоб здетонувати дротяні міни.
- Прикріпіть провід (трос) до дерев, стовпів тощо для підйому мінних проводів.
- Очистьте пішохідні та інші шляхи в межах зони розташування.
- Накрийте обладнання брезентом.
- Роздайте спорядження для розмінування.
- Перевірте зв'язок в межах розташування групи.
- Розташовуйтеся в приміщенні, якщо це можливо.
- Тренуйтеся методам мінної розвідки та розмінування.

Якщо ваш підрозділ має передати територію чи мінне поле іншому підрозділу, то передайте протоколи мінування, інструкції щодо партій мінування та документацію щодо повного або часткового розмінування. Будьте точні та чіткі!

Якщо можливо, маскуйте транспортні засоби, плавзасоби та обладнання таким чином, щоб ваші маскувальні сітки (маскувальний матеріал) можна було зняти. Коли маскувальна сітка / матеріал сягає землі, її відтягують в напрямку укриття, щоб розмінувати дроти / міни між транспортним засобом і укриттям.

До кожного транспортного засобу протягується шнур від місця розташування загону. На кінці біля транспортного засобу кріпиться в'язка з гілок. За необхідності її можна протягнути до місця розташування.

Запобіжні заходи проти мін під час маршу автотранспорту

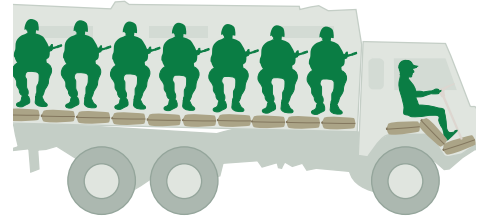
Якщо ви просуваєтеся транспортним засобом, діють ті самі принципи, що й під час пішого руху.

Проте танк чи БТР здатні витримати дію проти-піхотних мін.

Щоб зменшити дію мін, що спрацьовують під транспортним засобом, ви можете підсилити захист мішками з піском на піддоні машини та над колісними арками.

Сидіть на задньому клапані вашого натільного захисту (захист сідниць), щоб зменшити ураження спина уламками.

Якщо дозволяє ситуація, бойові люки повинні бути відкриті, щоб зменшити ефект тиску всередині бронемашини.

Всюдихід з посиленою підлогою

Обладнання та процедури локалізації і знешкодження мін

Вам і вашому відділенню можуть дати завдання провести розвідку розміщення мін. Протимінна розвідка проти дистанційно встановлених мін ведеться через:

- візуальне спостереження для виявлення оголених мін, мінних проводів, розтяжок і малих «парашутів»;
- знаходження мінних дротів та тросів за допомогою прута з подовжувачем та вантажем; при використанні прута для перетягування чи удару по мінах є ризик, що міни спрацюють;
- використання прута — протягується в довжину і торкається до землі;
- слухове спостереження — міни самознищуються, підриваючись;
- мінно-пошуковий патруль для виявлення мін.

Протимінна розвідка проти встановлених мін є більш вимогливою та трудомісткою. Локалізація встановлених мін здійснюється через:

- візуальне спостереження для виявлення оголених мін, мінних дротів, розтяжок, побічних мінувань або змін на поверхні місцевості, які вказують на замасковані або закладені міни;
- пошук мін за допомогою «піки»;

© Foto: Kristofer KS Sandberg

Мінно-пошуковий патруль може мати вишколеного собаку

Увага!

Майте на увазі, що міни можуть самознищуватись — навіть якщо ви знаходитесь поблизу міни

- використання міношукачів, які виявляють метал;
- мінні дроти та розтяжки виявляють (і, можливо, знешкоджують) за допомогою шнура з вантажем для кидання або мінного стрижня;
- мінний кінологічний патруль.

Якщо вам доручено знайти вільний від мін маршрут просування, ви повинні в першу чергу спробувати знайти дорогу, стежку або тверду поверхню, які вільні або можуть бути очищені від мін.

Розмінування трав'янистої місцевості та м'якого ґрунту займає багато часу та несе високі ризики.

Іноді розмінування має встановити, чи справді виявлені міни, боєприпаси, що не вибухнули, або касетні бомби.

Патруль мінної розвідки має бути оснащений таким чином, щоб він міг перейти до розмінування. Уникайте розвідки мінування в темряві, наскільки це можливо.

Мінно-розвідувальний патруль

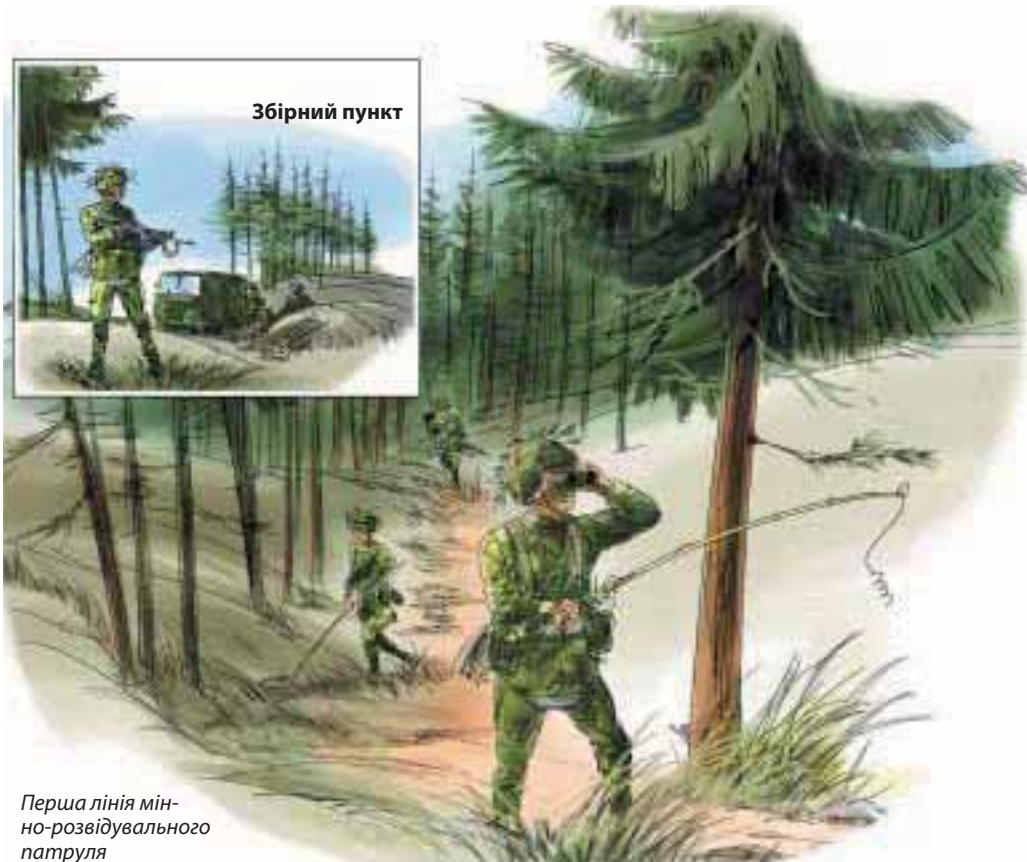
Мінно-розвідувальний патруль складається з:

- розміновувач;
- помічник з обладнанням;
- командир із засобами зв'язку, додатковими боєприпасами, а також вибухівкою та засобами підриву.

На збірному пункті мінно-розвідувального патруля є:

- санітарно-медичний пункт та санітарно-медичний транспорт;
- зв'язківець, який підтримує зв'язок і вищим командуванням і службами мінної розвідки;
- допоміжна команда.

На збірному пункті особовий склад повинен мати можливість відпочити і підтримувати свою бойову готовність завдяки харчуванню та відпочинку. Збірний пункт повинен бути віддалений від території мінної розвідки. На збірному пункті організовується зберігання розвідувально-розміновувальної техніки, у тому числі вибухових речовин та засобів підриву. Перед виходом проводяться заходи згідно з пам'яткою «Повторити. Розподілити. Зіібрати. Бойова готовність. Зорієнтувати. Розподілити. Перевірити. Доповісти», див. розділ *Патрулі*.

Перша лінія мінно-розвідувального патруля

Методи мінної розвідки

Розвідка ведеться зі спостережного пункту. Потім патруль просувається, продовжує розвідку з обережністю, розвіданим маршрутом до нового спостережного пункту.

Шукати:

- міни на дорозі, смузі та твердій поверхні;
- мінні дроти, що застрягли в деревах або кущах;
- міни в рослинності;
- мінні елементи, що стирчать із землі або трави;
- міни бічної дії на деревах або на підставках на місцевості біля дороги чи смуги;
- ялиця або інше покриття на дорозі чи смузі;
- знаки, які вказують на закопане / замасковане мінування, як-от:
  - ділянки трави, які відрізняються від навколишнього середовища, наприклад, пожовкла, прив'яла трава;

Міни можна виявити завдяки спостереженню з бойових машин — використовуйте бінокль!

- сліди коліс або орані борозни на полі чи місцевості;
- дерн зрізаний та укладений знову;
- підвищення або вибоїни на рівнині;
- сліди від вирівнювання ґрунту після земляних робіт;
- викопаний ґрунт;
- встромлені палиці, гілки чи інші позначки на землі;
- позначки на деревах, кущах, будинках чи стовпах;
- залишена упаковка або інші матеріали мінної упаковки.

Думайте, де б ви самі мінували територію. Підозрюйте та будьте обережні!

За наявності машини з захистом від уламків, розвідка проводиться з неї. Розвідка з незахищеної машини ведеться до виявлення першої (імовірної) міни. Після цього розвідка переходить у пішу.

Якщо можливо, використовуйте два транспортні засоби. Один автомобіль знаходиться на спостережному пункті, де є парамедики та зв'язок із вищим командуванням.

Коли виявлено (імовірну) міну:

- Зупиніть патруль.
- Розмістіть пости для зупинки інших підрозділів, щоб вони не заходили в заміновану ділянку.
- Повідомте старшого керівника.
- Дійте згідно з наказами та вказівками, які отримали, тобто:
  - виберіть новий шлях або
  - визначте міну на відстані
  - визначте небезпечну відстань і запропонуйте метод нейтралізації та / або
  - розмінуйте шлях до об'єкта завширшки 75 см (під'їзд автомобіля, захищеного від уламків) для ідентифікації міни та/або
- знешкодьте міну — наприклад, обстрілом (див. розділ «Знешкодження мін»)

Коли буде встановлено, що це замінування, треба:

- доповісти командирі про тип міни, поширення тощо;
- встановити необхідні сигнальні пристрої;
- продовжити виконання завдання (розвідка або розмінування).

Дії для попередження та орієнтування:

- Зорієнтуйте своїх солдатів і підрозділи.
- Попередьте цивільне населення.
- Розмістіть вартових (якщо це дозволяє завдання), доки прийде інший наказ.
- Виставте сигнальні пристрої, які можуть працювати тривалий час.

На дорогах, стежках і смугах, що ведуть до місця замінування, на відстані 100 метрів від місця мінування розмістіть попереджувальні знаки. Попередження на дорозі повинно бути доповнене сигнальним пристроєм на 100 метрів вглиб місцевості з обох боків дороги.

Позначення замінованих ділянок може здійснюватися мінною стрічкою, знаками, зафарбованими лініями тощо

Шведський попереджувальний знак про замінування

Приклад попереджувального знаку про мінування

Звітування

Завжди звітуйте:

- при виявленні ворожого мінування;
- коли починається і закінчується розвідка замінування;
- коли починається і закінчується розмінування;
- згідно з регламентом вашого командира.

Звіт повинен містити:

- час і місце виявленого мінування;

- заміновану поверхню;
- вид замінування та розрахункову кількість мін;
- спосіб розкладання і напрямки мін;
- відомості про спосіб спрацювання;
- дії, що здійснюються або плануються;
- можливу затримку через мінування;
- документацію, як-от ескізи або фотографії замінування.

75

Наказ: RL від BR Час: 10:00

Місце: Перехрестя 400 м на SW BULLTORP

Потужність: Прихована замаскована міна.
Невідома кількість

Тип: Суміш протитанкових міни типу TMH 46 і протипіхотних мін типу M72. Протитанкові міни оснащені захистом від розмінування.

Посада: —

Символ: —

Хто наказав: (BR)

Опісля: Розчищаємо проходи для бойових машин.
Орієнтовна готовність об 11:30.

Виходимо на східне перехрестя.

Наказ: VR від CN

Час: 15:20

Потужність: дистанційне мінування, радіус 400 м

Тип: Танкова міна AT2 і міни невідомого типу

Посада: —

Символ: —

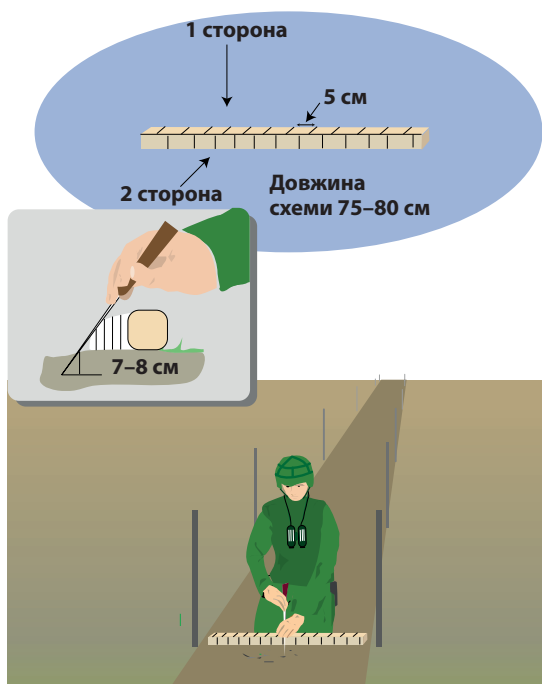
Хто наказав: (CN)

Опісля: виставили попереджувальні стрічки про мінування на під'їзних дорогах і смугах.
Polaroid-фото невідомих мін відправлено разом з посылним до ВН. Продовжуємо до орієнтиру на карті — пункт 15.

«Пікування» мін

«Протимінну піку» (немагнітну) слід використовувати з великою обережністю, оскільки навіть кілька грам навантаження можуть детонувати міну. Слід уникати розмінування стоячи, тому що натиск буде сильний, ви матимете гіршу точність та відчуття. Якщо немає спеціальної «протимінної піки», можна використовувати інший гострий предмет, як-от багнет або ніж.

Можна використовувати пікову схему. Довжина повинна бути 75-80 см з розміткою через кожні 5 см.

Позначки на довгих сторонах повинні бути розташовані в шаховому порядку, щоб використання «протимінної піки» було більш повним.

«Пікування» мін *Закидна вудка зі спіральною пружиною* використовується для закидання на шляхах просування або в підозрілі місця. Спіральна пружина призначена для захоплення мінних дротів або розтяжок і, таким чином, детонації мін.

Трос із закидною тягарем закидається в підозрілі місця. Потім тягар тягнеться назад, щоб він міг зачепитися за дроти міни та детонувати міну.

Закидна вудка зі спіральною пружиною

Трос з закидним тягарем

Увага!

Особовий склад повинен бути захищений під час кидання та протяжки.

Працюйте спокійно
і уважно

Протимінна вудка без дроту

Протимінну вудку без дроту можна використовувати для виявлення мінних проводів або дротів. Використовуйте тонку очищену дерев'яну гілку білого кольору приблизно 30 см. Гілку тягнеться по землі, і таким чином можна виявити мінні дроти на землі або зачепити дроти над землею.

Міношукач використовується для пошуку прихованих мін. Він електричний і реагує на металеві предмети. Пошук відбувається спокійними, розмашистими рухами, приблизно 5 см над землею. Перед пошуком необхідно перевірити калібрування шукача. Це робиться на спеціальному навчальному місці.

Увага!

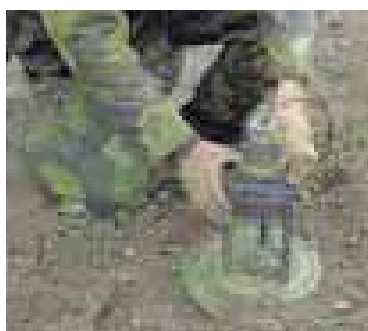
Міношукач не може знайти неметалеві міни

Міношукач

Горщик для квітів як підривна плита

Конусний заряд

Боковий заряд

Верхній заряд

Міни на дорозі можна відстріляти кулеметом або детонувати за допомогою вудки зі спіральною пружинною

Детонуючий шнур з тягарем можна використати, кинувши його назовні, а потім ініціювати його підірвач, щоб він вибухнув і підірвав міни.

Стрільба зі стрілецької зброї та кулеметів також є способом знешкодження мін. Таким чином, міни можуть бути підірвані або розбиті, а тому знешкоджені. Метод найбільш корисний для мін, розташованих на твердому ґрунті, де їх легко виявити.

Увага!

Майте на увазі, що визначити, чи була міна виведена з ладу обстрілом, може бути важко.

Підрив мін застосовується, коли дотягнутися до мін або обстріляти їх неможливо або як додатковий захід.

Підривні роботи проводяться з:

- підривної плити;
- зарядженого боку міни;
- зарядженого верху міни (у виняткових випадках).

Заряд повинен складатися з 0,25 кг пороху для протипіхотних мін та 0,5 кг для протитанкових мін.

Витягування здійснюється через підчеплення вручну на гачок, накидання петлі навколо або якимсь іншим способом, аби змусити міну чи дрiт рухатися під час натягування мотузки. Міна повинна перевернутися та/або переміститися щонайменше на 0,5 метра, щоб спрацював захист від розмінування або щоб захована міна пастка вибухнула.

Під час витягування, розміновувачі повинні бути у належному захисті на відстані не менше 25 метрів від протипіхотних і протитранспортних мін та 50 метрів від протитанкових і уламкових мін від місця витягування.

Візьміть до уваги!

- Міни можуть бути обладнані захистом від розмінування з функцією вибуху як збоку, так і знизу.
- Враховуйте ризик кумулятивного «пiдривного» ефекту при перевертанні мін.
- Враховуйте вагу гака, коли він прикріплений до розтяжок.
- Закопана протитанкова міна потребує великої тяги, щоб зрушити її.

Прокладання проходу через міни

Цей тип розмінування спрямований на швидку зачистку одного або кількох проходів через мінне поле. Розмінування можливе за допомогою мінних тралів або мінних катків на бойових машинах, інших інженерних машин реактивної установки розмінування або ручного розмінування в пішому порядку.

Танк із мінним тралом

Розділ

9

Табір

Табір

Наземна бойова готовність	366
Розташування за підвищеної бойової готовності	366
Бойовий табір	367
Захід на місце розташування	368
Таборувальні роботи	370
Варта біля воню чи печі	374
Оборона	376
Різні типи розміщення	378

З метою підтримки високого бойового потенціалу підрозділ перегрупується для оборони і облаштовує табір. Такий табір може бути організований різними способами в залежності від боєготовності і того, де саме цей підрозділ перегрупується. Максимальний можливий відпочинок забезпечується, якщо ви і ваш підрозділ дієте за відпрацьованою рутинною схемою, відпрацьованою для таких робіт.

Наземна бойова готовність

Для того, щоб підтримувати високу бойову цінність, твій підрозділ повинен подбати про своє спорядження та отримувати повноцінний відпочинок. Відпочинок зазвичай відбувається в таборі, який розташовується або в наметах (бівуак), або в межах приміщень (блоків).

Підготовка до наземного бою	Ступінь готовності
1	Весь підрозділ повинен бути боєздатним
2: xx хвилин	Половина підрозділу має бути боєготовою. Керівник або заступник повинен бути боєздатним.
3: xx хвилин	Особовий склад повинен бути забезпечений для оборони, а важке озброєння має бути укомплектоване (фіксований вогонь).
4: xx хвилин	Персонал повинен бути присутнім для спостереження.

Приміщення повинно бути максимально захищене і зручне. Навіть під час відпочинку підрозділ може вступити в бій. Тому підрозділ групується спочатку для оборони бойової позиції, а потім влаштовує відпочинок. Проте окремі частини підрозділу завжди повинні бути боєздатні. Командир вирішує і вказує рівень бойової готовності і час, протягом якого ті, хто відпочиває, повинні бути в бойовій готовності.

Кількість хвилин вказує на час, протягом якого підрозділ має бути здатний перейти до наземної бойової готовності 1

Час	Значення
≤15 хвилин	Не дозволено знімати спорядження — розміщення для швидкого реагування.
16-30 хвилин	Дозволено зняти верхній одяг і взуття.
> 30 хвилин	Все спорядження можна зняти.

Приклад: Боєготовність 4: 30 хвилин

Розташування за підвищеної бойової готовності

Навіть під час відпочинку підрозділу часто доводиться перебувати в стані підвищеної готовності. Частини підрозділу потім відпочивають у режимі підвищеної готовності. Розташування за підвищеної готовності поширюється на підрозділи, які протягом максимум 15 хвилин повинні бути готові до бойових або інших дій, як от пересування. Якщо намети використовуються для розташування за підвищеної готовності, то інколи інший взвод отримує завдання їх скласти, якщо буде оголошено тривогу.

Готовність до бою протягом 15 хвилин.

Розташування в режимі підвищеної боєготовності відбувається при:

- потребі швидкого реагування;
- розташування на вогневій позиції, де незабаром можна очікувати на бойове зіткнення;
- відпочинку на спостережній позиції або чомусь подібному в межах ворожої території.

Вам слід:

- залишатися спорядженим;
- тримати зброю та спорядження під рукою;
- вдягнутися і завантажитися наскільки це можливо;
- мати можливість діяти негайно.

Бойовий табір

Якщо ваш підрозділ перебуває в умовах бойових дій, відпочинок часто поганий. Однак і тоді, за можливості, влаштовується якась форма розташування сил — бойовий табір. Під час бойового групування кілька осіб одночасно готуються до відпочинку і відпочивають на бойових позиціях або поблизу них під захистом своїх товаришів. Ваш взвод може бути розміщений поруч з бойовими позиціями, як-от у наметах, в укриттях, будівлях чи у бойових машинах.

За бойових дій відпочивати йдуть лише ті військовослужбовці, без можна обійтися у разі погіршення бойової ситуації. Ті, хто відпочиває, повинні бути в змозі бути готовими до бою за короткий термін і тому повинні залишатися на бойових позиціях або поблизу них. Якщо не зазначено інше, вони повинні бути повністю одягнені та мати зброю й інше спорядження поблизу.

В приміщенні

В наметі

Під бойовим щитом

В бойовій техніці, або на ній

В бліндажі

Приклад бойового розташування

Захід на місце розташування

Часто ваш підрозділ заходить на об'єкт в умовах темряви. Тому використовуйте темряву в своїх інтересах, працюючи достатньо швидко і тихо згідно з виробленою звичкою, щоб ваша позиція не викривалася світлом та шумом.

Ворожі підрозділи можуть виявити вас за допомогою підсилювачів зображення та інших засобів нічного спостереження бачення, тому ви повинні діяти так само приховано і захищено як і вдень.

Світло виказує більше ніж звук.

Розташування взводу зазвичай організовується так:

- Після прибуття на місце розташування відділення негайно з'їжджає з дороги, щоб не створювати перешкоди для інших відділень
- Заступник командира взводу виставляє тимчасові пости для контролю за підходами.
- Командир взводу з командирами відділень розвідують бойові позиції відді-

лень, а також розташування транспортних засобів, місць для ночівлі і для варти.

- Транспортні засоби паркується і маскується.
- Командири збирають свої відділення, призначають їм вогневі позиції, вогневі завдання і уточнюють зони стрільби.
- Вогневі позиції займається в порядку черги.
- Відділення беруть табірне спорядження і організують табір (встановлюють намети).
- В іншому місці за рішенням командира заготовляють дрова, колоди, ялицеві гілки тощо.
- Між взводами координується спостереження і вогонь.
- Після досягнення готовності вогневих позицій і облаштування табору командир взводу скеровує частину своїх людей на оборонні позиції.
- Контролюється зв'язок між постами

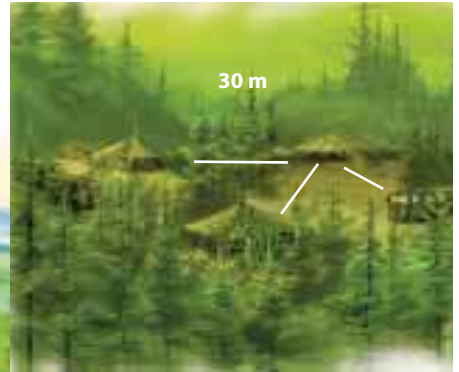

Працюйте швидко та дотримуйтеся розпорядку, щоб відпочивати довше

Взвод повинен забезпечити:

- відстань між транспортними засобами, групами транспортних засобів і наметами становить не менше 30 метрів, аби зменшити ураження в разі обстрілу;
- вогнища облаштовуються разом із спальними приміщеннями (наметами);
- ведення вогню готується та координується за допомогою чітких вогневих інструкцій та обмежень, аби уникнути небезпеки для власного особового складу в темну пору доби;

- командир відділення здійснює керівництво та контроль за спорядженням і озброєнням, транспортними засобами та іншою технікою підрозділу;
- Командир відділення перевіряє, чи одяг та інше особисте спорядження розміщені так, щоби можна було підтримувати достатню бойову та похідну готовність;

Приклад бойового табору

Облаштують місце для командира. У нього багато завдань. Він розділяє з тобою звичайні труднощі, але він також повинен керувати боєм, відповідає за цілий підрозділ і контролює перебіг усіх його дій. Окрім того йому часто доводиться виїжджати, аби отримати наказ чи провестися розвідку.

Таборувальні роботи

Таборувальні роботи повинні виконуватися швидко, аби військовослужбовці мали більше часу на відпочинок. Обсяг таких робіт залежить від того, як довго вони залишатимуться на цьому місці.

Завжди проводяться такі роботи:

- Маскування автотранспорту і наметів.
- Прикриття та маскування вхідних слідів, або, де це можливо, створення імітаційних слідів.
- Створення укриття поруч із наметом.
- Встановлення сигнальних мін..

Обов'язково включіться в роботи з розміщення, аби ваше відділення могло відпочити! Створюйте рутинні процедури!

Маскування

Природний захист від спостереження ворогом покращується завдяки маскуванню ваших транспортних засобів, наметів і прикриттю слідів. Дотримуйтеся правил. Будьте особливо обережні зі світлом, відображеннями, димом і стежками, що ведуть до вашого місця розташування.

Вогневі позиції

Земляні укриття (окопи) влаштовується поблизу табору відповідного відділення, бажано безпосередньо біля нього. Вогневі позиції — це бойове розташування відділення (наметової команди). Тут формуються бруствери та звідти ведеться оборона. Переконайтеся, що ви легко можете зайняти вогневі позиції, навіть коли темно.

Увага!

За мирних умов чинні інші правила безпеки.

Сигнальні міни

Сигнальні міни полегшують спостереження. Здебільшого застосовуються у важкодоступній місцевості

Транспортний засіб

Транспортний засіб паркують так, щоб двигун потрапив під кілька дерев. Усю техніку потрібно маскувати негайно. За можливості створюйте якнайменше слідів від шин. Транспортний засіб мусить мати можливість швидко і безперешкодно виїхати, а також не створювати перешкод іншим.

Бойові машини розташовується так, аби мати можливість негайно відкривати вогонь в усіх напрямках. Замаскуйте їх так, аби маскування не перешкоджало стрільбі.

Водії повинні здійснювати щоденний нагляд за транспортним засобом, а також дотримуватися вимог командування щодо цього. За потреби водій має звертатися за допомогою до свого підрозділу. Іноді, коли потрібно вкласти в малий термін, малозначущі пункти технічного огляду проминається, а усувають лише несправності, а якщо потрібно, звертається за необхідними запасними частинами. Спеціальний майданчик для технічного обслуговування зазвичай облаштовується перед місцем розташування.

Розташуйте транспортний засіб так, щоб він перебував в тіні і був прихований деревами та кущами

Польова гігієна

Мийте руки після відвідування туалету та перед їжею.

---

*Імпровізована
вбиральня*

Ями для стічних вод і відходів життєдіяльності людини слід позначити

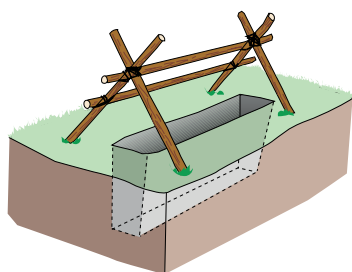

Вбиральня біля дерев

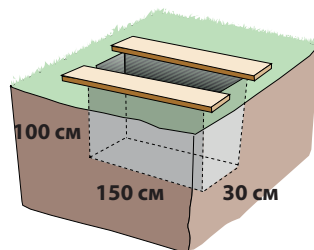
Гігієнічних вимог у польових умовах слід дотримуватися настільки, наскільки це лише дозволяють обставини. Система цих вимог мусить бути розроблена з урахуванням того, як довго її застосовуватимуть. Хороші гігієнічні умови, як-от наявність польового душу, значно підвищують бойову цінність підрозділу. Завдяки винахідливості ви можете створити непогані гігієнічні умови навіть у відкритому полі.

Якщо підрозділ повинен знаходитися на одному місці протягом 1-2 діб, то необхідно зробити наступне. В ідеалі в таборі мусить бути можливість помитися в проточній воді. Якщо це неможливо, то потрібно мати воду у ємностях і облаштувати польові умивальники. Завжди повинна бути яма для стічних вод та відходів життєдіяльності людини. Зберігайте воду для вмивання в наметі, аби вона зранку не була надто холодна. Якщо відсутня подача гарячої води, то, щоби помитися, нагрійте воду у відрі на вогні.

Поруч із наметами облаштуйте вбиральні (ями). Їх дозволяється використовувати максимум 2 дні, після чого їх загортають. Вигрібна яма облаштовується не менш ніж 75 метрів від приміщення, в якому готується їжа та зберігається вода. Відділення кухарів має мати власну вбиральню. Туалетний папір зберігається біля вбиральні так, щоби він не намок, наприклад у бляшанці. Мусить бути можливість після кожного відвідування вбиральні посипати вміст ями попелом, піском, чи землею, а також помити руки. Важливо, щоби вбиральня буза в захищеному місці, а шлях до неї — розмічений. Коли така вигрібна яма заповнена на три чверті, то її слід посипати вапном, або попелом і закрити шаром землі чи гравію завтовшки 0,25 метра.

Вбиральня з палиць

Стояча вбиральня

У місці приготування їжі повинні бути ємності з гарячою водою для миття рук і посуду. Відходи слід зберігати в спеціальному контейнері або в ямі для негорючих відходів.

Мийте посуд відразу після споживання їжі

Відходи потрібно збирати в контейнери чи ями і одразу ж їх закривати

Непомитий посуд може стати причиною харчового отруєння

Протягом більш тривалого часу розташування на одному місці поступово створюються кращі можливості для належної гігієни, наприклад:

- вигрібна яма з пристроєм для миття рук;
- ємності для харчових відходів та сміття;
- умивальники;
- бочка для спалювання сміття;
- імпровізований душ.

Горючі відходи спалюють

Польовий душ

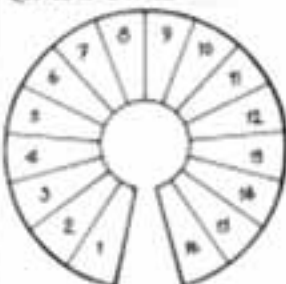
Польовий умивальник

Варта біля вогню чи печі

Незалежно від типу розміщення підрозділу, мусить бути окремо виділено вартового біля вогнища чи печі. Командир відділення укладає спеціальну відомість, в якій розписано хто і коли заступає на варту.

To	From	Person	Post No.	Starting Position
2000	2100	POUNCE	2	
2100	2200	WINDMILL	3	
2200	2300	DRUMMER	5	
2300	2400	FALESE	7	
0000	0100	BALDWIN	9	
0100	0200	TRUCK	10	
0200	0300	WINDMILL	11	
0300	0400	KYRIAKOS	12	
0400	0500	MALIK	14	
0500	0600	WINDMILL	16	
0600	0700	BONA	1	

ELPOISTUSTA
 (Määräaikainen, ei kassalla)
 2003.06.27 - 06.28

2003.06.27 - 06.28

2003.06.27 - 06.28

2003.06.27 - 06.28

Інформація про варту біля вогню чи печі

- Будьте цілком одягнені і майте біля себе зброю, щоби в будь-яку мить бути готовим захистити товаришів.
- Перевірте наявність списку вартових, коли заходите на зміну.
- Сядьте ближче до намету або входу, щоби піч у наметі завжди була під контролем.
- Майте під рукою відро, або щось подібне з водою чи вогнегасник, щоби за потреби загасити вогонь. Також необхідно мати при собі ніж, або багнет, щоби у разі потреби розрізати стінку намету, аби товариші могли швидко з нього вибратися. Під рукою також має бути довга палиця, щоби можна було загасити вогонь у печі з-поза намету.
- Майте під рукою ліхтарик, якщо наметова лампа згасне.
- Нагрійте повітря настільки, щоби було тепло скрізь у наметі чи приміщенні.

Увага!

Біля вогнища чи печі мусять постійно знаходитися засоби гасіння.

- Слідкуйте за тим, щоб поряд з піччю не було хмизу, дров, соломи чи інших займистих матеріалів. Накрийте сплячих, якщо вони розкрилися під час сну.
- У разі пожежі розбудіть сплячих і постарайтеся загасити вогонь. У крайньому разі розріжте тканину на мету.
- За погодженим сигналом із посту з-поза меж табору у разі штурму опорного пункту швидко і тихо розбудити старшого наметової групи, або командира, загасить наметову лампу, а потім прикривати товаришів, поки вони займатимуть бойові позиції.
- Будіть наступного вартового за 5-10 хвилин до його зміни.
- Переконайтеся, що наступний вартовий підписався у відомості. Тільки після того, як він займе місце вартового, можете лягати спати.
- Тримайте термоси з гарячою водою повними.

При залишенні табору полийте місце вогнища чи печі водою.

Увага!

Слідкуйте, щоби одяг не зайнявся, коли ви його сушитимете біля печі!

Вартовий біля печі знімає сухий одяг і розвішує мокрий.

Використовуй з користю час варту біля печі, але завжди тримай зброю напоготові.

Оборона розташування

Відділення (наметові команди) кожна захищає свою частину розташування. Необхідно ретельно визначати напрямки та зони стрільби. Це повинні знати усі, щоб уникнути загрози для власних військ. Блокпости, вартові і засоби оголошення тривоги визначає командир роти

Заходи безпеки

На місці розташування діють такі правила:

Працюйте тихо. Не грюкайте дверцятами пічки або каністрами з пальним. Не грюкайте дверима та люками техніки. Але двигуни не глушити. Ви повинні вміти працювати із обладнанням у темряві без освітлення.

Зброя, шоломи та інші засоби індивідуального захисту завжди повинні бути з вами кожного разу, коли ви виходите із свого спального місця — навіть коли потрібно лише зібрати хмиз, дрова, взяти їжу чи воду, сходити до вигрібної ями.

Тримайте свої речі в порядку. Легко помилитися, коли ви швидко збираєте речі, особливо у темряві. Слідкуйте, щоби бойовий пояс чи жилет був завжди одягнений. Зберіжайте все, що ви зараз не використовуєте, закріпленим на своєму бойовому поясі / жилеті, в сумках, кишнях чи наплічнику. Завжди майте своє спорядження упакованим, коли ви не в наметі.

Дізнайтеся та продумайте, як вам діяти у разі повітряних нальотів, штурмів і тривоги, а також що застосувати, коли загін має розділитися. Добротна підготовка дозволяє швидко реагувати.

Завжди будь готовий до миттєвої реакції!

Сповіщення

Тривогу оголошують вартові згідно з інструкцією. За можливості наметову команду сповіщають безшумно, щоб не привернути увагу противника. Якщо іншого наказу не було, вогні в наметах гасять і команда займає бойові позиції. Група реагування збирається у визначеному місці.

Ваші дії у разі тривоги:

- Залишайтеся спокійні.
- Швидко і тихо займайте свої бойові позиції. Не забудьте своє бойове спорядження!
- Відкривайте вогонь за командою, або коли ви чітко ідентифікували ворога.
- Стріляйте тільки у рекомендованому напрямку.

Якщо ви командир патруля чи групи реагування, будьте обережні та зважуйте, коли і куди ви повинні рухатися

Якщо ваше місце розташування зачищене, а ваш підрозділ перебує в бою — готуйтеся приєднатися до нього.

Відділення можуть бути переміщені тільки за наказом командира взводу

Хороша вогнева дисципліна — це запорука відсутності загрози для власних підрозділів.

Різні типи розташування

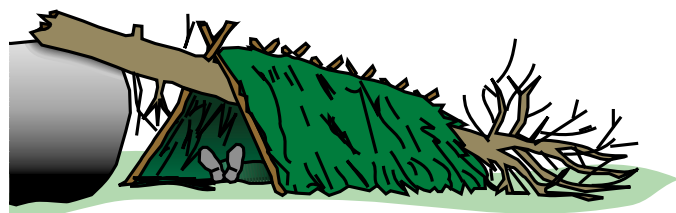
Як облаштувати своє спальне місце

Ялиця є найкращим природним матеріалом для теплоізоляції від поверхні землі. З ялицевих гілок можна легко облаштувати м'яку і пружну підстилку. Вона має бути настільки товста, щоби ви не відчували землі під собою, коли лягаєте. Наламайте ялицеві гілки і рівномірно та щільно розкладайте їх на поверхні ґрунту, аж поки отримаєте пружне ложе. Але можна використовувати й гілки інших дерев, а також картонні коробки тощо. Для всіх ночівель на відкритому повітрі діє правило: мати багато під собою, трохи на собі і багато над собою.

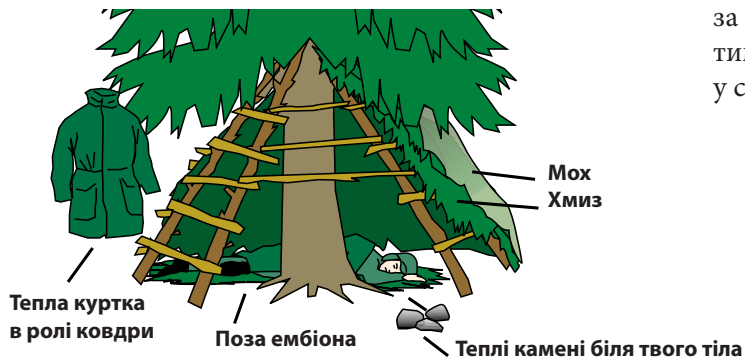
Докладніше читайте в Довіднику виживання.

Завжди знімайте взуття, щоби ноги провітрювалися. Взимку в черевиках легко утворюється конденсат, який промерзає аж до льоду і може призвести до локального обмороження ніг. Ви можете використувати наплічник і класти ноги в нього, або ж ялицевий хмиз, коли холодно. Ви також можете використовувати сніговий покрив і клапан наплічника для посилення теплового захисту.

Зніміть також куртку, вітрівку або сніговий комбінезон і використовуйте їх як спальник і ковдру. Під такою «ковдрою» утворюється повітряний прошарок, який нагрівається тілом. Тому важливо намагатися лежати спокійно, щоби нагріте повітря не зникло.

Звалене дерево

Під кронами дерев

Тимчасове укриття

Будівництво тимчасового укриття має займати не більше години, тому найпростіше скористатися природними елементами захисту. Найкраще укритися під велике ялиною, яка непогано захищає від дощу. Також можна знайти укриття в ущелинах скель, під поваленим деревом тощо. Взимку, коли ризик опадів незначний, за сховок може служити й таке тимчасове укриття, як заглибина у снігу чи землі.

Захисний щит

Захисні щити встановлюють в захищеному місці. Потрібна лише ялиця або дощовик, а також мотузки та шнури.

Якщо є грубі і сухі колоди, то можна зробити нодью: це складене з великих колод вогнище, що довго і слабко горить. Це можна зробити вдовбавши тріски зсередини колоди. Цей тип вогнища дає найбільше тепла. Але ви можете також розвести вогонь в наметовій печі, або в консервній банці. Добрими розпалювачами є кора берези, стружка, сухі гілочки хвойних дерев.

Якщо потрібно організувати укриття всього на кілька годин, то об'єднайтеся з друзями і встановіть укриття від вітру або простий намет з допомогою дощовиків.

З дощовиком, брезентом, або шматком поліетилену ви можете облаштувати таке бойове укриття, як «вовк-одинак»

Намет

Наметове укриття зазвичай облаштовується в лісовій місцевості. Навіть у густому лісі природний захист необхідно покращити за допомогою додаткового захисту та маскування.

Місце для намету обирається в лісовій місцевості на рівній і сухій місцевості, де намет можна приховати від повітряної розвідки. Отвір намету має бути зорієнтований до центру ділянки розташування.

Якщо є достатньо часу і відповідні ґрунтові умови, намет заглиблюють приблизно на півметра. Це захищає від раптового обстрілу, коли вогневі позиції ще не встиглося облаштувати. Вкопайте траншею довкола намету, якщо ґрунт вологий.

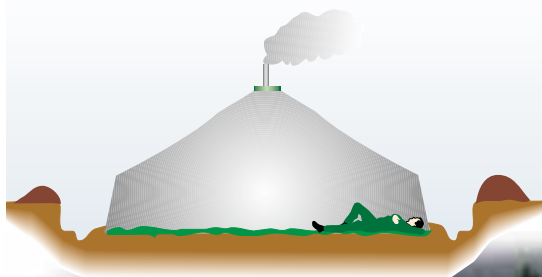
Забезпечте макування ще перед встановленням намету. Облаштуйте намет місцями для спорядження, для дров і води.

Зберігайте своє спорядження добре розташований позаду спального місця зі зброєю поближче до полотна намету. Бойовий наплічник зберігається при вас під укриттям на канатах намету чи в транспорті, або на вогневій позиції. Запасайтесь дровами, нарубаши їх стільки, щоби вистачило на цілу ніч.

Відокремлюйте ліжка від наметової печі.

Розмір відмежованої зони регулюється відповідно до того, наскільки легкозаймистим є матеріал ліжка, та як облаштовано розмежування. Розмежування зазвичай формується ґрунтом, піском чи камінням.

Ліжко зробіть настільки товстим, щоб воно належно захищало від холоду землі. Найкраще підійде ялицевий хмиз чи солома.

Всередині камінної перегородки не повинно бути горючих матеріалів. У наметі забороняється зберігати легкозаймисті предмети, окрім тих, які є частиною вашого особистого спорядження

Підтримуйте порядок всередині намету

Розташування в будівлі

При розташуванні в приміщеннях (блоках):

- Обирайте кам'яні будівлі, щоб забезпечити надійний захист.
- Використовуйте підвал і цокольний поверх.
- Затемніть вікна та облаштуйте світлові замкачі на входах.
- Спальні місця облаштуйте на підлозі.
- Для цього візьміть ковдри, матраци, мішки тощо, на чому можна лягти.
- Якщо вам доступний ялицевий хмиз чи солома, то ви маєте чудовий матрац.
- Зберігайте своє спорядження за місцем вашого розташування, а зброю майте під рукою.
- Якщо у будинку був ворог, то стережіться мін-пасток!

Транспортні засоби та інше важке обладнання здебільшого зберігається в господарських будівлях. Якщо це неможливо, то оберіть місце під великими деревами або в тіні будівель. Пам'ятайте, що тінь рухається разом із сонцем.

Не забудьте колії від коліс та гусениць.

Увага!

При розташуванні в населених пунктах слід враховувати, що в цьому районі мешкають цивільні особи. Тому будь-які міни мусять бути позначені маркерами мін, або попереджувальними пристроями. Будьте пильні — ворог може змішатися з мирним населенням.

До цивільного майна потрібно ставитися максимально дбайливо. Протипожежний інструктаж та заходи здійснюються за розпорядженням командира. Грабунок заборонено.

Приклад розташування у будівлях

Розділ

10

**Бойова
цінність**

Бойова цінність

Бойова цінність	384
Гігієна в польових умовах	392
Психічна стійкість	395
Догляд за матеріальною частиною	396
Профілактичні засоби при низьких температурах	398
Боєприпаси	400
Пальне	401
Польова пошта	401
Технічне обслуговування	402

Добре навчений солдат декілька днів може діяти без підтримки служби постачання. Також бойовий підрозділ може функціонувати і виконувати своє завдання певний час навіть за умов неповної роботи служби постачання. Однак незабаром бойова цінність цих підрозділів

зменшиться, тож вони, можливо, зможуть лише захищатися там, де вони перебувають.

Для того, щоб підрозділи функціонували в умовах війни, необхідні значні обсяги матеріальних засобів, таких як боєприпаси, пальне, продовольство, медичне спорядження та запчастини. Все це має розвозитись по підрозділах.

Бойові та інші транспортні засоби повинні мати можливість евакуйовуватися і ремонтуватися. Зброя, радіостанції та інші речі можуть зламатися і потребувати ремонту.

Також необхідно вміти надсилати і отримувати польову пошту та час від часу мати доступ до преси.

Бойова цінність

Боездатність — це показник здатності підрозділу вирішувати поставлені перед ним завдання.

На боездатність, серед іншого, впливають:

- ваші знання та навички, а також навички ваших бойових товаришів;
- ваша та ваших бойових товаришів фізична підготовка та морально-психологічний стан;
- організація і функціонування частини, підрозділу;
- якість і ефективність спорядження;
- наявність боеприпасів, палива та продовольства;
- рівень захисту й забезпечення підрозділу

Також дуже важливим для бойової цінності вашого підрозділу є:

- спроможне й якісне лідерство командирів;
- наскільки добре ви і ваші товариші справляєтеся із своїми завданнями в бою;
- командний дух, тобто згуртованість і бажання вирішувати поставлені завдання;
- наскільки добре ви справляєтеся зі стресом і бойовими реакціями.

Боездатність весь час змінюється. Однак завдяки плануванню, функціонуванню, відданості й роботі можна підтримувати високу бойову цінність.

Переконайтеся, що ви берете на себе відповідальність за збереження високої бойової цінності!

Лідерство командного складу є важливим для боездатності вашого підрозділу.

Фізична продуктивність

Кожен спортсмен повинен підтримувати своє тіло в хорошому стані, якщо він хоче перемогти. Перед змаганням він як слід відпочиває і уникає алкоголю та інших речей, які знижують його стійкість, швидкість, витривалість і здатність ясно мислити і швидко реагувати. Він також насичується енергетичною їжею та напоями, щоб мати можливість розвивати максимальну продуктивність. Під час змагань він намагається підтримувати водний баланс, регулярно споживаючи рідину.

Це ж стосується і солдата в полі. Ваша безпека та життя ваших товаришів часто залежать від вашої фізичної підготовки та здатності чітко мислити та швидко реагувати у складних ситуаціях.

Добра фізична підготовка і форма залежить, серед іншого, від:

- витривалості — наскільки ви у формі?
- фізичного стану — наскільки ви відпочили?
- їжі та напоїв — чи достатньо ви їли та пили?
- одягу — чи є у вас відповідний докілью та погоди одяг?
- гігієни — чи почувашся ти чистим і чи немає загрози інфекційних захворювань?
- адаптації до середовища — чи зможете вижити в за актуальних кліматичних умов?

Витривалість

Навіть за польових умов ви повинні продовжувати силові та підтримувальні тренування, почасти щоб підтримувати належний енергетичний потенціал, а почасти щоб допомогти тілу зняти напругу, яка накопичується в психологічно складних умовах. Командні види спорту допомагають ще й згуртувати відділення чи взвод.

Переконайтеся, що водіям транспортних засобів забезпечена можливість добре виспатися..

Відпочинок

Брак сну порушує функції організму та знижує здатність мислити і реагувати, а також знижує психологічну стійкість. Нестача сну також підвищує сприйнятливність щодо захворювань.

За польових умов буває важко відпочити і виспатися. Тому обов'язково скористайтеся будь-якими можливостями. Навіть короткий відпочинок на 15–20 хвилин є цінним.

Їсти, пити і переодягатися в сухий одяг перед сном є важливим, щоб добре відпочити. Ви краще спите, якщо сухий і ситий. Крім того, організму потрібно кілька годин, щоб засвоїти їжу і рідину. Зніміть взуття, бойове спорядження та форму, якщо це дозволяє ситуація.

Їжа і напої

Щоб ви могли справлятися з важкими труднощами, вам потрібно регулярно харчуватися. Чим менше ви треновані, тим більше ви залежите від їжі. Мета полягає в тому, щоб ви отримували готову їжу та напої від польової кухні один або кілька разів на день. Однак під час бою та переміщень може бути важко отримати готову їжу. Деякі підрозділи, наприклад, десантні, змушені значною мірою покладатися на консервовану та ліофілізовану їжу, яку транспортують або зберігають на складі.

Якщо у вас є тільки один комплект сухого одягу — одягайте його коли лягаєте спати. Якщо ви знаєте, що промокнете або спітнієте — знову одягніть мокрий одяг щоб зберегти сухий комплект.

Ви також повинні бути готові, що:

- снідати потрібно дуже рано;
- ви також зможете самостійно готувати їжу протягом дня;
- вечеря може бути дуже пізно;
- інколи їжа може бути повністю відсутня

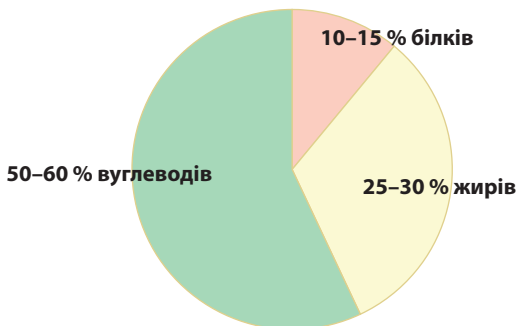

Іноді доводиться покладатися на ресурси природи.

Добовий раціон їжі та пиття повинен складатися з:

Докладніше читайте в «Правилах забезпечення»

Крім того, потрібно 1,5–5 л води.

При особливо великому навантаженні організм витрачає 20–25 тис. кДж/день (4700–5700 ккал).

Особиста «кухня»

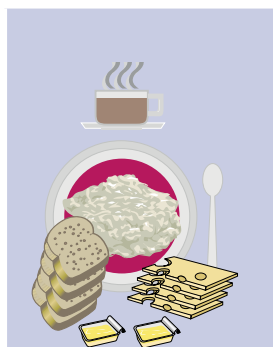
Мисливська «кухня»

«Нормальна потреба» фізично активного солдата, який перебуває під відкритим небом в холодному кліматі, становить приблизно 16 800 кДж/добу. При десантній («Десантна порція») та бойовій («Бойова порція») діяльності потреба зростає до 17000–20000 кДж/добу.

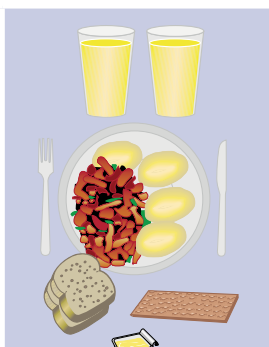
При високому спалюванні жирів має бути достатнім споживання вуглеводів. Мозок і нервова система для свого нормального функціонування використовують здебільшого вуглеводи як паливо. Тому зниження цукру в крові підвищує ризик прийняття помилкових рішень.

Під час бою чи маршу один або кілька прийомів їжі можуть складатися з «Бойової порції». Зазвичай це складається з основної консервованої страви, хліба і порошкового або подібного напою. Гаряча їжа з польової кухні, звісно, смачніша й краща для шлунку, також тіло не витрачає енергію на самостійний «розігрів» їжі, яку ти щойно їв.

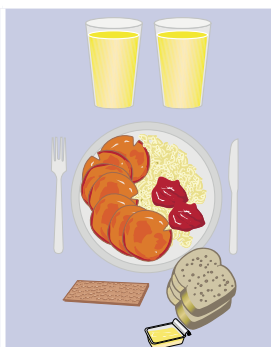
Гаряча їжа особливо важлива, коли ви замерзли. Споживайте додаткову рідину між прийомами їжі.

Сніданок

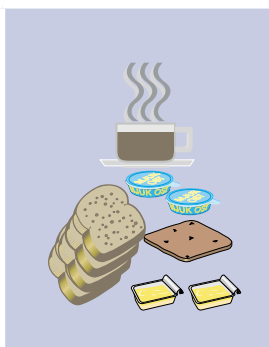
200 гр. гарячого напою
4 скибки м'якого хліба
2 уп. масла
4 шматочки сиру
300 гр. вівсяних пластівців
300 мл. сокового пюре

Обід

400 гр. м'ясного рагу з овочами
4 варені картоплини (280 г)
400 мл. соку
1 шматочок галети
2 скибочки м'якого хліба
1 уп. масла

Вечеря

175 гр. смаженої ковбаси
300 гр. варених макаронів
400 мл. соку
2 сл.кетчупу
2 скибочки м'якого хліба
1 шматочок галети
1 уп. масла

На ніч

200 мл какао
4 скибочки м'якого хліба
2 уп. масла
30 г. м'якого сиру
30 г. печінкового паштету

Приклад раціону на 16800 кДж (4 000 Ккал), включно з напоями. Також 1,5–5 л рідини на добу залежно від фізичної активності та клімату

Бойова порція на 16330 кДж (3900 ккал)

Десантна порція 21300 кДж (5100 ккал)

Бойова й десантна порції можуть мати різний вміст залежно від того, що можна закупити. Ваш командир може надати наказ зберегти частину їжі як «стратегічний запас». Тоді ви будете використовувати тільки ту їжу, яка у вас залишиться, якщо ви відлучені від свого підрозділу.

Рідина

Під час важких фізичних навантажень організму потрібно приблизно 4-5 літрів рідини на добу. На кількість потреби в воді впливають і кліматичні умови.

Приклади відповідних напоїв: 1 літр води, 25 грам цукру, 1 грам солі. Якщо є, додайте трохи лимону чи апельсину

Напої з кофеїном, такі як кава, чай, кола чи алкогольні напої є сечогінними засобами.

Ви також повинні правильно пити також у непрохолодну погоду — навіть якщо ви не маєте спраги або відчуття, що ви багато п'єте.

Майте на увазі, що вода у водопроводах під час війни може бути легко забруднена стічними водами, які потрапляють в питну воду. Закип'ятіть воду, якщо ви маєте сумніви.

Якщо ви втрачаєте рідину, еквівалентну 2% або більше від обсягу ваги рідини в вашому тілі, то ваша продуктивність знижується приблизно на 20%. Погіршується концентрація і точність. Ви маєте менше влучань зі зброї, і приймаєте гірші рішення. Почніть поповнювати запас рідини в тілі. Пийте регулярно, бажано кожні 20 хвилин. Тіло може поглинати 400 мл. води кожні 20 хвилин. Також пийте після важких фізичних навантажень, щоб не порушити баланс рідини.

Під час потовиділення втрачається не тільки вода, а й солі.

Якщо ви довго маєте велике потовиділення, ви повинні це компенсувати рясним питтям.

Ознаками того, що баланс рідини в організмі порушується, є:

- спрага;
- темне забарвлення сечі;
- головний біль;
- втома;
- повільний спосіб роботи;
- почастішання пульсу в спокої;
- нудота;
- відсутній апетиту;
- відчуття дискомфорту;
- судоми;
- сухість губ і кутикул.

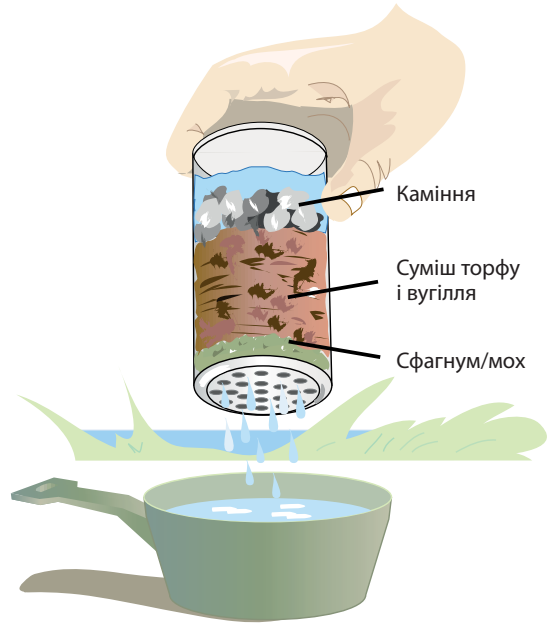
Якщо ви додаєте в рідину цукор (вуглеводи), концентрація не має перевищувати 2,5%. Якщо концентрація вища за вказану, це займе більше часу для засвоєння організмом рідини.

Якщо вам потрібно самостійно здобути воду, врахуйте наступне:

- Прокип'ятіть воду протягом 2 хвилин або очистіть її з допомогою очищувальних пігулок (Puritabs) — дотримуйтесь інструкції з використання на упаковці.
- Уникайте забору води з потоків, що протікають поблизу будівель, поблизу промисловості або поблизу ферми, тому що вони можуть бути забруднені хімічними речовинами або витікати з каналізації.
- Не беріть воду, яка знаходиться в канавах, слідах транспортних засобів або з калюжі.
- Стояча вода і вода біля дороги забруднена також.
- Уникайте воду незвичного кольору або воду, яка має присмак, оскільки вона може бути непридатна для споживання.

- Уникайте поверхневих вод в озерах і води з каламутних, зарослих озер, оскільки це може бути сприятливим середовищем для хвороботворних організмів.
- Уникайте старих колодязів — вода може бути забруднена.
- Не пийте солону воду — це може зневоднити організм. Солонувата вода може викликати діарею.

Часто корисною є вода з невеликих водойм в болотистих місцевостях з рідколіссям з дрібними соснами і дрібними березами. Незважаючи на те, що вода має жовтий колір, смак і слабкий запах гумінових речовин, бо після очищення ця вода цілком придатна для пиття.

Імпровізований фільтр для очищення води — використовуйте банку і зробіть невеликі отвори в дні.

Не забувайте!

- Їжте регулярно — за можливості кожні чотири години протягом періоду неспання, щоб зберегти відчуття ситості.
- Їжте всі запропоновані страви. Абсолютно неправильно пропускати сніданок лише тому, що ви надто втомилися. Ви пропускаєте 1/3 добової норми, а це означає, що ви будете відчувати ще більшу втому.
- Їжте все, що пропонується під час їжі — їжа складається з урахуванням усіх різноманітних потреб організму. Їжте не тільки м'ясо чи ковбасу — вам також потрібні вуглеводи, які містяться в картоплі, рисі та макаронах. Також їжте наданий жир і масло.
- Не їжте заморожену або холодну їжу, не розігрівши її. У вас може легко почати боліти живіт. Також слід уникати холодних напоїв, особливо в холодну погоду.
- Їжте навіть якщо ви не голодні або вам не подобається запропонована їжа — ви ніколи не знаєте, коли ви отримаєте їжу наступного разу.
- Збережіть трохи їжі, як-от хліб (з маслом) щоб щось перекусити, якщо ви пропустите наступний прийом їжі.
- Помийте посуд одразу після їжі, доки не висохли залишки їжі. Невимитий посуд легко може стати причиною харчового отруєння.
- Пийте 1,5–5 літрів води на день, навіть якщо ви не відчуваєте спраги.
- Очищайте всю воду кип'ятінням або за допомогою пігулок для очищення води (Puritabs).
- Тримайте напій теплим — наприклад, тримаючи пляшку з водою біля тіла.
- Завжди прибирайте за собою — ніколи не залишайте ворогові слідів.

Спільне приготування й споживання їжі забезпечує відчуття єдності, що є важливим для вашого психічного благополуччя

У розділі 9 ви можете прочитати про те, як створити пристрій для гігієни в полі.

Відхожі ями позначено

Мийте руки перед їжею та після туалету!

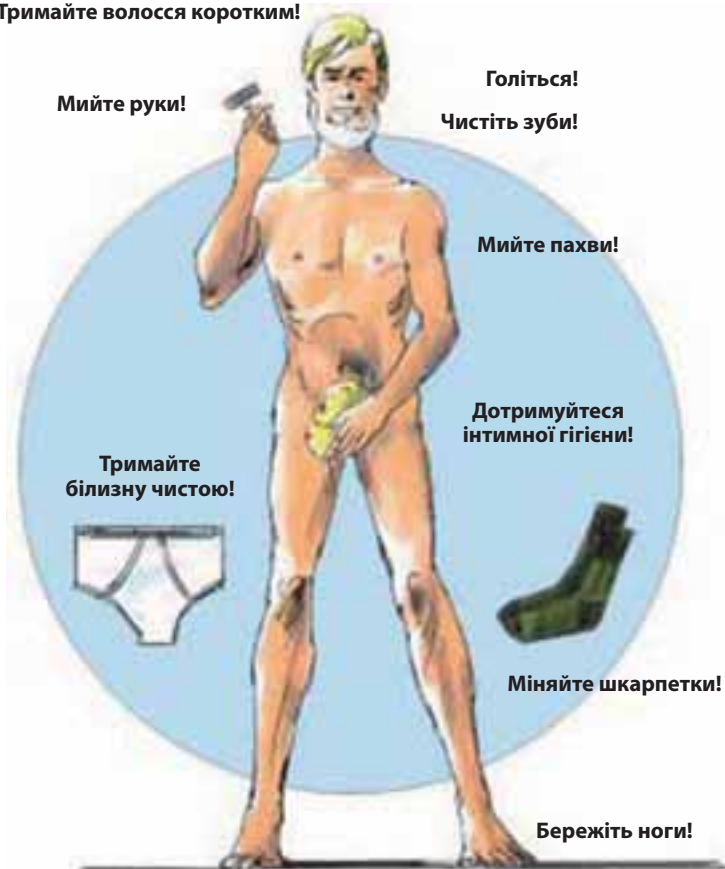

Польова гігієна

Ризик зараження завжди високий, коли збирається багато людей. У польових умовах ризику зростають. Тому дуже важливо дотримуватись гігієни ще ретельніше, ніж зазвичай. Ви повинні встановити дуже високі стандарти гігієни в місці розташування та навколо нього. Польова гігієна також означає, що ви мусите піклуватися про себе. Ви повинні:

- вмиватися і чистити зуби за можливості щодня,
- голитися — за можливості щодня, інакше протигаз не закриватиметься щільно, коли вам це потрібно; скористайтеся можливістю поголитися перед сном, щоб шкірний жир відновився під час сну;
- змініть нижню білизну та спробуйте випрати її, коли буде така можливість;
- задовольняйте свої природні потреби у відведених для цього місцях.

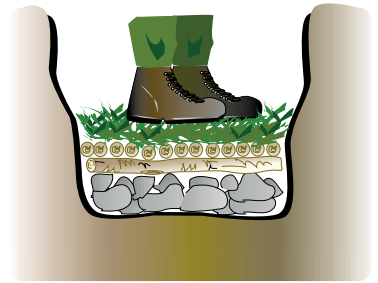
Тримайте волосся коротким!

Догляд за ногами

- Частіше мийте ноги в холодній воді, але не безпосередньо перед тривалою пішою дорогою. Час від часу змащуйте ноги маззю для шкіри. Перед тривалою прогулянкою слід заклеїти стопи пластирем у місцях, де можна легко натертися.
- Мінняйте шкарпетки раз на день, а також під час перерви під час тривалих піших подорожей. Сухі шкарпетки знижують ризик натирання взуття. Важливіше, щоб шкарпетки були сухі, ніж чисті.
- Виперіть і висушіть вологі шкарпетки. Брудні шкарпетки погано зігрівають. Якщо ви не можете висушити мокрі шкарпетки в приміщенні, покладіть їх всередину польової куртки або польових штанів. Якщо погода сонячна, можна повісити шкарпетки на наплечник. Вони висихають навіть при морозі.
- Не перешкоджайте кровообігу носінням тісного взуття та занадто малих шкарпеток. За необхідності послабте ремені взуття та штанів. Одяг не повинен обтягувати коліна, гомілки та щиколотки.
- Зніміть взуття і ретельно масуйте ноги принаймні раз на день.
- Виконуйте вправи з пальцями ніг і згинайте їх, щоб підтримувати циркуляцію крові.

Якщо ноги мерзнуть протягом довгого періоду часу, знижується швидкість циркуляції крові. Спочатку стопи стають зморшкуватими, а згодом зникає чутливість. З часом вони набрякають і сильно болять. Ви отримуєте так звані холодні ноги (траншейна стопа). Це небезпечно і у важких випадках може призвести до відмирання тканин (відмороження). Ризик найбільший, коли вам доводиться довго стояти в багнюці або воді.

Влаштуйте «підлогу» внизу бліндажа, щоб не стояти у воді чи багнюці

Увага!

Не можна тягнути час й ходити, коли стопа сильно болять чи змінила колір!

Командир відділення повинен перевіряти ноги своїх солдатів, коли погода волога та/або холодна, а також перед і під час тривалих пересувань пішки!

Водна гігієна

Уся вода, що використовується для пиття, приготування їжі, миття посуду, гігієни ротової порожнини та в заходах охорони здоров'я, повинна бути

відфільтрована та знезаражена. Для приготування їжі, пиття, миття та гігієни на одну людину потрібно близько 20 літрів води на добу. У разі обмеженого доступу, протягом короткого періоду часу (3-5 днів), може бути достатньо 5 л води на людину в добу.

Очищення води у підрозділах здійснюється шляхом фільтрації та хлорування води.

На 100 л води потрібно 1 мл порошку гіпохлориту кальцію. Ви можете самостійно очистити питну воду наступним чином:

- Розчиніть пігулку для очищення води (Puritabs) на 0,75-1 л води (польова фляга). Якщо вода каламутна, візьміть 2 табл. Збовтайте хлоровану воду і випийте лише через 30 хвилин після хлорування.
- Інтенсивно кип'ятіть воду принаймні 2 хвилини (менша кількість для негайного використання).

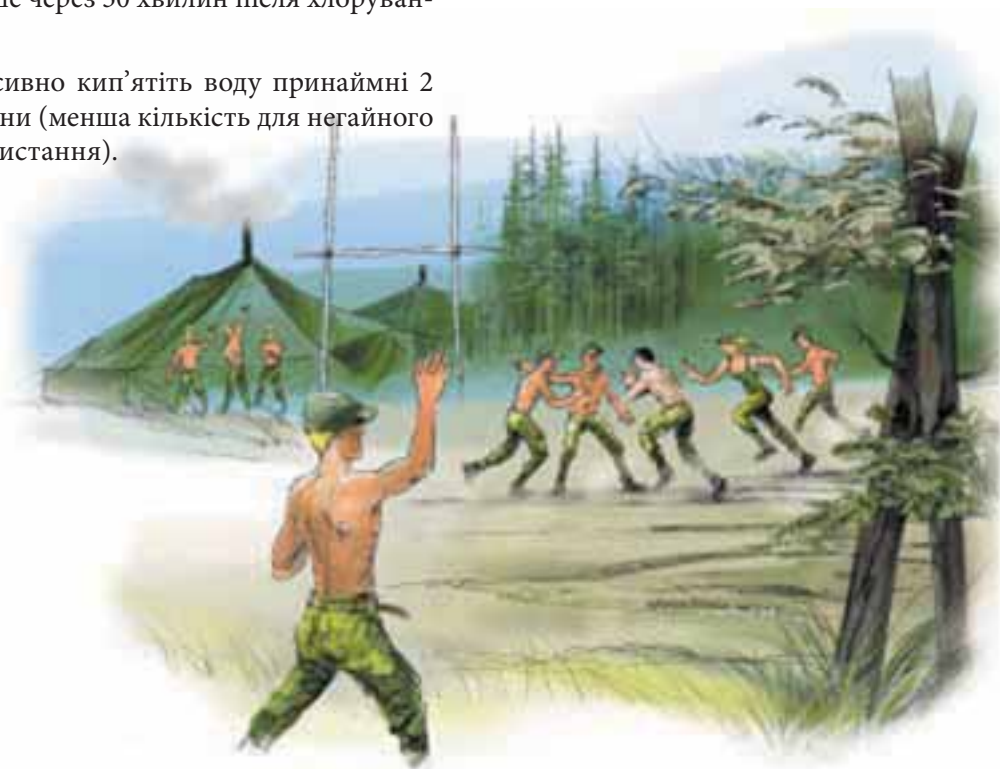
Заходи проти розповсюдження інфекції

При підозрі на інфекційне захворювання повідомте про це свого безпосереднього командира, санітара взводу чи медсестру роти. Очікуючи вказівок медичного персоналу, хворого відокремлюють від товаришів. Всі, з ким він близько контактував, повинні суворо дотримуватися особистої гігієни.

Залишайтеся у хорошій фізичній формі

Щоб справлятися з завданням в полі, ви повинні бути в хорошому фізичному стані. Скористайтеся можливістю «потренуватися», якщо ви отримаєте таку нагоду під час перебування в укритті. Це корисно і для тіла, і для психіки.

Також скористайтеся першою ж можливістю для сну та відпочинку, щоб бути в змозі протистояти стресам.

Психічна стійкість

Тривога і страх

Занепокоєння і тривога знижують продуктивність. Не залишайте все у собі і не бійтеся поговорити з колегами чи командиром.

Страх — це природний інстинкт, який вам дано як захист. Кожна людина більшою чи меншою мірою боїться, коли життю загрожує небезпека. Страх посилює пильність і тримає почуття напоготові. Посилюється дихання, серцева діяльність, швидкість мислення і м'язових реакцій.

Не дозволяйте страху опанувати вами, тоді ви втратите ясність судження та контроль над своїми діями.

Пам'ятайте, що ви не самотні. Ваші бойові товариші навколо вас, навіть якщо ви не завжди їх бачите. Вони допомагають вам, поки ви допомагаєте їм.

© Foto: Marita Sundström, SWEDINT

Підтримувати високу психічну стійкість

На здатність справлятися зі стресовими ситуаціями впливають переважно три фактори:

- Що ви розумієте мету діяльності та розумієте свою роль і роль вашого відділення у виконанні завдання.
- Що ви віддані виконанню завдання і маєте бажання зробити все можливе.
- Що ви відчуваєте, що ви та ваше відділення можете впоратися з завданнями, достатньо підготовлені та маєте ресурси.

Ви та ваші командири завжди можете вплинути на ці три фактори. Вміння справлятися зі стресом і неприємними враженнями також є важливим.

Підтримка побратимів дуже важлива, щоб ви могли регулярно (щодня) говорити про свій пережитий досвід. Відділення відіграє тут важливу функцію, оскільки ви та ваші бойові товариші маєте однакові переживання, що полегшує розмову в відділенні та розуміння один одного. Як звертається по допомогу, описано в розділі «Бій».

Гумор є важливою складовою, яка може функціонувати як спосіб обробки різних переживань.

Відпочинок і сон, а також фізична підготовка і праця важливі для протидії стресові і бойовій втомі.

Відчуття ситості та запобігання замерзанню позитивно впливають на вашу розумову працездатність.

Догляд за матеріальною частиною

Ваше особисте спорядження, а також спільне спорядження відділення та взводу — зброя підтримки, транспортні засоби, засоби зв'язку тощо — мають бути завжди справні та готові до негайного застосування. Битви, марші та інші дії відчутно зношують техніку. Тому на догляд за нею доведеться витратити багато часу.

Догляд за зброєю

Справна зброя — це забезпечення життя, як власного, так і ваших товаришів. Доглядайте за зброєю кожен день.

---

*Справна зброя —
убезпечення вашого життя*

Під час бою або в інших випадках, коли зброя забруднилася, ви маєте дбати про неї як тільки матимете таку можливість — під час перерви в бою, на марші, під час перевезення транспортними засобами, або перед відпочинком на місці. Якщо ви перебуваєте в місці розташування, перед відпочинком ви можете зробити найнеобхідніший догляд зброї, як-от змастити її. А вже потім доповнити все це чисткою, якщо перебуваєте, наприклад, на варті біля печі. Це стосується будь-якої зброї, за яку ви відповідаєте. Боеприпаси, ручні гранати тощо також необхідно доглядати та перевіряти. Ви завжди повинні мати під рукою рідину для чистки зброї, мастило, тканину для банника, а також папір або ганчірки.

Догляд за зброєю — запорука успіху підрозділу

Догляд за взуттям

Ваш догляд за взуттям може мати вирішальне значення при виконанні завдання. Ви маєте прийняти те, що ваші черевики майже ніколи не будуть сухі в польових умовах. Замість того, щоб сушити взуття, ліпше кілька разів на день замінювати шкарпетки на сухі. Чистіть своє взуття щоденно. Шкіряне взуття треба змащувати воском. Будьте обережні, якщо протираєте взуття біля вогню або печі. Жар від полум'я може пошкодити шкіру або гуму. Закласти газету або солому у взуття — хороший лайфхак, щоб забрати вологу. Також викладіть устілки, коли сушите взуття. Якщо поруч немає джерела тепла, щоб просушити вологі шкарпетки, розвісьте їх, наприклад, на наплічнику. Знімайте взуття і провітрюйте його якомога частіше.

«Шкіра погіршується, якщо олія нагрівається»

Догляд за одягом

На позиціях намагайся замінити білизну якомога частіше. Але так буває, що іноді між двома замінами може пройти багато часу. Тому ви самі повинні прати і лагодити свій одяг.

Для прання вам знадобиться відро, тепла вода і рідке мило або мильна стружка, яку ви зішкребте ножом з твердого мила.

Якщо у вас немає відра, можна використовувати більш товстий поліетиленовий пакет або й наплічник.

Ретельно прополощіть випраний одяг, щоб залишки мила не драгували шкіру.

Потрусіть і потріть пакет кілька хвилин!

Різні способи носіння шапки

Спосіб 1

Спосіб 2

Спосіб 3

Чотири способи носіння підшоломника

Спосіб 1

Спосіб 2

Спосіб 3

Спосіб 4

Профілактичні заходи при морозі

- Уникайте потовиділення, регулюючи свій одяг. Якщо перед початком основної фізичної активності вам дещо холодно, ймовірно, ви будете «належним чином» одягнені після її початку.
- Переконайтесь, що ваші руки та ноги теплі та сухі.
- Не балуйте себе перед холодною порою, наприклад, час від часу надягаючи зимову шапку, застібнуту під підборіддя. Восени організм повинен поступово звикати до холоду, як-от шляхом посилення кровообігу та шкірного жиру на відкритих місцях, таких як кінчик підборіддя, кінчики вух і кінчик носа. Це зменшує ризик обмороження, коли стає дуже холодно.
- Якщо вам холодно — рухайтесь і спробуйте випити чогось теплого, перш ніж більше одягтися.
- Якщо дуже холодно, регулярно перевіряйте кінчики носа, вух, щоки, підборіддя та руки ваших товаришів на наявність побіління. Це особливо важливо, якщо ви знаходитесь на сильному вітру як, наприклад, екіпаж бойової машини, спостерігач за повітряним простором або під час буксирування на лижах. Рухайте ногами, щоб підтримувати кровообіг. Якщо ви втратили чутливість в ногах, то повинні попередити своїх товаришів, щоб вони могли допомогти вам.
- Вдягайте підшоломник під шолом у сильний мороз.

Принцип багат шаровості

Польова система однострою побудована за принципом багат шаровості. Різні шари: внутрішній, що відводить вологу від шкіри, середній, що ізолює повітря та зв'язує вологу, яка надходить від тіла, і зовнішній шар, що переважно захищає від вітру та вологи. Крім того, у вас є спеціальний одяг для посиленого захисту.

Перевірте своїх товаришів на морозі!

Детальніше читайте в «Солдат взимку!»

Принцип багатосаровості

Боєприпаси

Пункт бойового постачання та заправний пункт має боєприпаси та транспортні засоби з автоцистернами та залучений для постачання вашого підрозділу після, наприклад, маршу та бою.

Отримати боєприпаси можна у пункті бойового постачання або в спеціальному відділенні бойового постачання. Завжди перевіряйте, чи боєприпаси без пошкоджень та правильного типу.

Іноді, як-от під час оборони, вам наказують розмістити додаткові боєприпаси в бойовому окопі або в будівлі, де ваша вогнева позиція. Потім зберігайте боєприпаси так, щоб вони були захищені від піску, бруду, води та прямих сонячних променів.

Доповідайте командирів відділення, коли витратите половину виданих боєприпасів. Тоді він знатиме, що потрібно передати на передову більше боєприпасів перш ніж вони закінчаться.

У разі надзвичайної ситуації ви отримуєте боєприпаси шляхом:

- вирівнювання боєприпасів у відділенні, а це означає, що наявні боєприпаси розподіляються між всіма більш-менш порівну;
- приймання від полеглих і поранених товаришів — пораненим слід залишити один магазин;
- відбирання у ворога — тоді слід також забрати його зброю, якщо боєприпаси іншого типу, ніж ваші.

Обережно, можливі вибухові пастки!

Пункт бойового постачання та заправний пункт

Пальне

Ваш командир підкаже, де заправляти транспортний засіб. Найчастіше це можна зробити на заправному пункті або з бензовоза, який прибуває до підрозділу. Уважно дотримуйтеся правил безпеки та правил заправки.

Переконайтеся, що ви отримуєте відповідне пальне

Заправка і контроль

Переконайтеся, що ви отримуєте відповідне пальне!

- Витік?
- Рідина для омивача?
- Масло?
- Антифриз?
- Охолоджуюча рідина?
- Запис у контрольній книзі!

Будьте обережні, щоб не розлити паливо на одяг або взуття. Паливо руйнує гумове взуття. Крім того, при роботі з вогнем існує високий ризик займання.

- Використовуйте шланг для каністри, коли заливаєте пальне в каністри.
- Якнайшвидше замініть порожню каністру на повну.
- Не паліть і не використовуйте вогонь на відстані ближче 15 метрів від бензовозів або заправних пунктів.

Польова пошта

Польова пошта включає як листи, так і електронну пошту. Щоб надсилати та отримувати електронну пошту, ви використовуєте свою звичайну адресу електронної пошти та спеціально визначений комп'ютер у підрозділі.

Для того, щоб мати можливість зв'язатися з вами з листовими відправленнями, потрібно ввести спеціальний поштовий індекс як адресу. При прибутті служби вам надається певна кількість марок, з якими ви можете відправляти листи і підтримувати зв'язок з товаришами і родичами. За можливості пошта розсилається раз на день, як правило, разом з пересувною кухнею.

Технічна служба

Технічне обслуговування включає, серед іншого, заходи, що здійснюються екіпажем транспортного засобу у формі догляду та перевірок, а також заходи, які здійснює персонал технічних команд, таких як ремонт, постачання запасних частин та евакуація.

Ступінь пошкодження.

 Червоний рівень пошкодження: транспортний засіб не можна використовувати.

 Жовтий рівень пошкодження: транспортний засіб можна використовувати, але його потрібно відремонтувати, щоб він не став непридатним у віддаленій перспективі.

 Зелений рівень: Транспортний засіб можна використовувати без ремонту.

Профілактичне техобслуговування

Як водій, стрілець або обслуга обладнання ви маєте користатися будь-якою нагодою для доглядом за ним та перевірки. Якщо обладнання вчасно змастити, очистити або виявити поломку на ранньому етапі, це може відіграти важливу роль у тому, чи воно працюватиме наступного разу. Важливо також слідкувати за допоміжними матеріалами.

Технічний догляд відбувається щодня і потребує уважного ставлення. Щоденну перевірку необхідно робити перед застосуванням обладнання, під час та після застосування відповідно до графіку. Особливу увагу цьому зазвичай приділяє командир взводу. Також зазвичай є техніки, механіки та ремонтне відділення, з якими можна проконсультуватися, а також зробити запит про запасні запчастини.

Ремонтне обслуговування та постачання запчастин

У разі пошкодження або ймовірної несправності обладнання, за яке ви відповідаєте або яке застосовуєте, ви повинні негайно спробувати знайти та відремонтувати його за допомогою власних інструментів або з допомогою механіка.

Точний опис поломки означає, що поломку можна легко знайти або замовити потрібну запчастину.

Технічний майданчик створюють технічні спеціалісти роти та/або ремонтного відділення під час перерви в бою, у зв'язку з дозаправкою підрозділу і поповненням боєприпасів або перед відпочинком. На технічному майданчику відбувається ремонт і перевірка найважливіших пунктів догляду. Тут ви можете отримати запчастини, які згодом встановите при нагоді.

Всі у відділенні, навіть ті, хто не є водіями, повинні допомагати при технічному обслуговуванні.

Негайно повідомляйте своєму командирі про будь-які дефекти або пошкодження, які ви або механік не можете усунути на місці.

Технічний майданчик з ремонтним відділенням при механізованій роті.

Евакуація

Евакуація і буксирування заглохлих або зламаних транспортних засобів здійснюється переважно власними силами взводу / роти. Якщо потрібна допомога з евакуації, необхідно вказати характер пошкодження та місце розташування на карті. Евакуаційній команді хай допоможе ваш провідник, щоб вона швидко знайшла шлях до місця розташування техніки.

Системна підтримка

Повідомте своєму (технічному) командирі про недоліки в обладнанні та внесіть пропозиції щодо потрібних змін. Технічний персонал може допомогти з навчанням на обладнанні або, наприклад, з налаштуваннями при запровадженні нової системи обладнання.

Також повідомте про помічене вороже обладнання, про яке важливо знати кожному.

Про захоплені ворожі матеріали і техніку необхідно повідомити свого командира.

Розділ

11

Надання медичної допомоги

Надання медичної допомоги

Надання першої допомоги	406
Організаційна структура	407
Основні засади тактичної медицини	410
Тактична медицина <C>ABcDE	415
Евакуація поранених	418
Серцево-легенева реанімація	419
Інші травми	421
Транспортування поранених	422

Те, що робите одразу після того, як вашого побратима поранили — найважливіше у ланцюжку надання йому допомоги.

Опісля пораненого необхідно якнайшвидше транспортувати до місця, де йому нададуть кваліфікованішу допомогу.

Інформація, викладена у цьому розділі, може врятувати чиясь життя не лише на війні.

Надання першої допомоги

Перша домедична допомога визначає шанси пораненого на виживання. Якщо нічого не робити з пораненням и, що безпосередньо загрожують життю, одразу після отримання цих поранень, то поранений може не дожити до моменту прибуття до госпіталю

Діяльність збройних сил у мирний і воєнний час часто ризикована. Саме тому необхідна певна система, яку можна застосувати у разі поранень. Медицина в збройних силах переважно схожа на класичну, хоч і має інші передумови і способи розв'язання проблем. Ціль воєнної медицини суголосна цілі цивільної медицини — пацієнту необхідно надати якнайкращу допомогу, про яку хворобу чи травму б не йшлося. На відміну від цивільних лікарів, ви дієте в небезпечніших і складніших умовах, через що справжні професіонали, котрі можуть допомогти пораненому або хворому, перебувають далі від місць бойових зіткнень.

Надання допомоги пораненим і хворим починається зазвичай з, власне, пораненого або його побратима. Кожен солдат має вміти надавати першу допомогу товаришеві. Так ви рятуєте життя і створюєте умови для швидкої транспортації пораненого до наступних рівнів в медичній організаційній структурі.

Команда у цілому завжди сильніша за одного гравця, і тому, щоб надання допомоги було ефективне, важливо, щоб усі, від окремого солдата до лікаря, виконували своє завдання!

Бойові поранення

Бойові поранення — це переважно кульові, уламкові або мінно-вибухові поранення. Окрім того, часто у людини виникає низка таких поранень. Наприклад, коли вона наступить на міну. Тоді вибух вражає тканини ступні та гомілки, а деякі уламки застряють у тканинах бедра або паху.

Небойові поранення

Більшість поранень і хвороб, від яких потерпають військові, — небойові, і виникають внаслідок небойової діяльності, наприклад через брак гігієни, дорожньо-транспортні пригоди (ДТП) або порізи тощо. Якщо у вас або у товаришів наявні явні симптоми захворювання, зверніться до командира щодо відпустки за станом здоров'я. У випадку глибоких порізів або травм, спричинених, наприклад, ДТП, допомога надається тим самим методом, що й у бою, втім, вочевидь, за іншого рівня загрози.

Організаційна структура

Є три періоди, котрі визначають надання пораненому медичної допомоги на різних рівнях. А саме:

- Протягом 10 хвилин: ви маєте почати надавати першу (домедичну) допомогу пораненому.
- Протягом 1 години: пораненого має евакуювати відповідний підрозділ.
- Протягом 2 годин: має бути можливість надати пораненому хірургічну допомогу.

Щоб поранений міг отримати належну допомогу вчасно, необхідні ефективні дії на різних рівнях — від відділення до госпіталю.

Окремий солдат

Усіх солдатів або моряків навчають наданню першої допомоги. Так бійці дізнаються про превентивну медицину, тактичну медицину та алгоритм <C>ABcDE. За можливості, проводиться навчання зі здійснення серцево-легеневої реанімації.

Першу, а тому найважливішу допомогу, зазвичай, надає побратим!

Бойовий медик

У кожному відділенні є бойовий медик. Це борець, котрий пройшов відповідне навчання та має знання про надання допомоги пораненому і може здійснювати складніші заходи, аніж окремий солдат.

Фельдшер

Фельдшер або санітарний інструктор є у різних підрозділах, зокрема у військових частинах та евакуаційних групах. Фельдшер — це борець, що має достатню медичну компетентність і працює разом з військовими лікарями. Фельдшер має медичні та військові знання відповідні до його посади та підрозділу, у складі якого він служить.

У деяких підрозділах фельдшеру доводиться працювати самостійніше, але у такому разі це вимагає додаткового навчання.

Дипломований медичний персонал

У різних підрозділах і на різних рівнях є дипломований медичний персонал, тобто медсестри та лікарі. Вони можуть, наприклад, працювати у санітарно-транспортних підрозділах, військових мобільних госпіталях, медичних ротах тощо.

Забезпечення медичної допомоги на рівні роти

У більшості медичних рот є одне або кілька відділень збору та евакуації поранених. До складу одного відділення збору та евакуації поранених входять водії- санітари, санітари, санітарні автомобілі. Відділення збору та евакуації поранених надає допомогу пораненому якомога ближче до місця зіткнення, зважаючи на місцевість та рівень загрози. Відділення збору та евакуації поранених перевозить пораненого до медичного пункту батальйону для надання подальшої медичної допомоги.

На рівні роти також встановлюється місце збору поранених (також місця зосередження поранених, медичний пост роти або збірний пункт поранених), локацію якого мають знати всі бійці.

У кожній роті є старший бойовий медик роти.

Забезпечення медичної допомоги на рівні батальйону

На рівні батальйону існує медичний пункт батальйону у складі якого також є відділення збору та евакуації поранених. Це посилює роти у евакуаційному та медичному розумінні. До складу медичного пункту також входять санітари, медсестри та лікарі, котрі надають допомогу пораненим і хворим.

У деяких батальйонах є санітарно-транспортні підрозділи. Це менші, мобільні підрозділи, котрі можуть надавати якіснішу невідкладну медичну допомогу ближче до поля бою. До складу санітарно- транспортних підрозділів можуть входити санітари, медсестри та лікарі.

Забезпечення медичної допомоги на рівні бригади

На рівні бригади є додаткові ресурси для евакуації та надання допомоги пораненим, зосереджені у медичних ротах посилення та мобільних госпіталях. Прикладами ресурсів є медичний пункт батальйону, санітарно- транспортні підрозділи, і польові госпіталі.

Основні засади тактичної медицини

Тактична медицина будується на низці принципів та методів, завдяки яким зменшується кількість поранених, збільшуються їхні шанси на виживання, а також зростає ймовірність вдалого виконання завдання.

Ситуація, коли у відділенні з'являється поранений, може спричинити стрес, і це ставить високі вимоги до вас і вашого підрозділу. Навчання тактичній медицині у комбінації з регулярним тренуванням у відділенні та взводі — це важливі речі, котрі можуть мінімізувати кількість поранених або загиблих у бою.

Коли ви допомагаєте пораненому, важливо зосередитися на найтиповіших причинах смерті у бою, яким можна запобігти. А саме:

- критична кровотеча;
- непрохідність верхніх дихальних шляхів;
- підвищення тиску у плевральній порожнині (також клапанний пневмоторакс).

Поранення

Завдяки захисному спорядженню, як-от бронезилетам з балістичними пластинами та шоломам, кількість поранень у захищених бронею ділянках падає. Тому складніші поранення зазвичай виникають на незахищених ділянках. На практиці це означає кровотечі з рук, ніг, шиї, ділянки паху та пахв. Потрібно також згадати про поранення на шиї та обличчі, і іноді навіть на грудях.

Спорядження, наявне у солдата та відділення, переважно розроблене саме для допомоги бійцям з такими типами поранень. Тренування корисних навичок, у свою чергу, також зосереджуються на таких пораненнях

Тактична медицина передбачає три етапи:

- *Допомога пораненому під час обстрілів (перший етап)*. Дії, які виконують безпосередньо під час обстрілів або бою.
- *Допомога пораненому у тактичних умовах (другий етап)*.

Надання медичної допомоги, коли відділення або взвод уже не перебуває під обстрілом.

- *Допомога пораненому під час евакуації (третій етап)*. Надання медичної допомоги, коли пораненого евакуюють пішки або у транспорті.

Рівень безпеки

Бій триває і небезпека прямого вогню проти вас або вашого підрозділу висока. Тут можна вдіяти небагато, щоб не ризикувати збільшенням числа поранених. Потрібно вести бій далі і, за можливості, перенести або перетягнути пораненого у безпечне місце. Якщо поранений не може самостійно дістатися схованки, то ви або інший побратим маєте йому допомогти. Перенесення пораненого — це завжди ризик отримати поранення тим людям, котрі його переносять.

Щоби ці ризики зменшити, важливо скласти план того, як підрозділ вестиме вогонь і рухатиметься, щоб прикрити того, хто переносить пораненого. Загалом допустимо використовувати ті самі тактики ведення бою, що описані у розділі «Бій».

Може бути таке, що вашому відділенню або взводу доведеться зайняти вигіднішу позицію або взагалі знищити ворога, і лише потому надавати допомогу пораненому.

Небезпеку також може становити, наприклад, пожежа, хімічна зброя або артилерійські обстріли. У такому разі застосовують ті самі принципи — допомогти пораненому так, щоб кількість поранених не зросла і завдання було виконане.

---

*Якщо ворога перемогти, він не зможе поранити ще когось.
Знищення ворога іноді може бути найкращою
допомогою пораненому!*

Найважливіші дії

Через високий рівень небезпеки, надання допомоги часто обмежене. Тому необхідно насамперед зупинити критичні кровотечі з рук або ніг за допомогою турнікету (чи джгута). Пораненого, який вже знепритомнів або може знепритомніти, потрібно покласти долілиць.

Поранений має насамперед сам накласти на себе турнікет, а якщо це не можливо, це має зробити його побратим!

Вкрай важливо зупинити кровоточу якомога швидше, з огляду на рівень небезпеки. Що менше крові втратить поранений, то більше шансів він матиме вижити!

Bild: Ulf Jecborg

Надання допомоги під обстрілом

Інше

Якщо поранений під час обстрілу не може дістатися безпечного місця самостійно, потрібно скласти план, як його врятувати. Щоби мінімізувати ризики для особового складу, необхідно зважати на такі речі:

- *Небезпека:* У чому полягає небезпека? Звідки стріляє ворог?
- *Місцевість:* Яка місцевість між вами та пораненим? Він нижче за схилом чи вище? Доведеться йти болотом чи асфальтом?
- *Тактика ведення бою:* Як вам найкраще організувати вогонь і рух? Хто вестиме вогонь на придужшення, коли ви переноситимете пораненого? Чи варто вам застосувати димові шашки, щоби приховати ваші дії від противника?
- *Найближче укриття:* Де найближче укриття, до якого ви можете перенести пораненого?
- *Відстань до пораненого:*

Скільки метрів вам потрібно пройти до пораненого, а потім із ним до укриття? Чи варто взяти зі собою ноші або інші засоби?

Надання допомоги під обстрілом

- *Вага пораненого:*

Скільки важить поранений? Скільки людей потрібно, щоб його перенести?

- *Вид поранення:*

Чи може поранений іти самостійно чи вам доведеться його нести?

Надання допомоги під обстрілом

Тактична медицина <C>ABcDE

Рівень небезпеки

Допомога пораненим у тактичних умовах здійснюється за алгоритмом <C>ABcDE, якщо навколо немає значної небезпеки і ви чекаєте на медичну евакуацію (MEDEVAC або CASEVAC).

MEDEVAC — евакуація пораненого здійснюється медичним екіпажем на відповідному транспорті, а під час транспортування можна надати допомогу.

CASEVAC — евакуація пораненого здійснюється на доступному транспорті і з допомогою доступних бійців. Надання допомоги під час транспортування обмежене.

Тобто йдеться про ситуацію, коли ви перебуваєте у відносній безпеці і можете допомогти пораненому, не ризикуючи особовим складом.

Ситуація, втім, може швидко змінитися і тому на місці робиться лише найнеобхідніше — ми зосереджуємося на найтиповіших причинах смерті у бою, яким можна запобігти.

Важливо підготувати пораненого до евакуації, поклавши його на носі, зняти важливе спорядження (зброю, набої, радіо, карту тощо) та написати звіт про стан пораненого за алгоритмом AT-MIST. Цей звіт міцно кріплять до пораненого.

Надання медичної допомоги

Кожен солдат, бойовий медик і санітар працює за алгоритмом <C>ABcDE, хоч і застосовують різні медичні інструменти, в залежності від освіти.

Кожен солдат повинен вміти надавати медичну допомогу пораненому побратиму тими засобами, які у нього є.

Алгоритм такий:

<C> — *Catastrophic hemorrhage* — Критична кровотеча (Велика C)

Знайди і зупини критичну кровотечу за допомогою турнікета або джгута. Якщо ви надаєте допомогу під час обстрілу або не можете побачити розміри рани, турнікет потрібно накладати якомога вище на нозі або руці. Закручуй турнікет, поки кровотеча не зупиниться. У інших випадках турнікет накладається на відстані долоні над раною.

A — Airways — Дихальні шляхи

Переконайтеся, що дихальні шляхи вільні. Ротова порожнина пораненого може бути заповнена блювотними масами або уламками кісток щелепи і зубами. Також може запасти язик. Ротову порожнину потрібно очистити, потім обережно підняти голову та покласти пораненого на бік.

B — Breathing — Дихання

Перевірте наявність, частоту і глибину дихання, а також наявність травм грудної клітки. Якщо такі є, накладіть плівку для герметизації грудної клітини (оклюзійну наліпку). Пильнуйте за диханням пораненого. Якщо воно погіршується, пораненому потрібно якомога швидше надати кваліфікованішу допомогу.

c — circulation — циркуляція (маленька «с»)

Переконайтеся, що поранений не має проблем з циркуляцією крові, перевіривши пульс на зап'ясті. Якщо пульсу немає, можливо, що десь є ще більша кровотеча! Перевірте грудну клітку, живіт, таз і бедра, і зупиніть кровотечі, якщо такі є.

Некритичні кровотечі можна зупинити за допомогою тиснучої пов'язки.

D — Disability — Притомність

Оцініть пораненого за шкалою AVPU:

- Alert — говорить, «як зазвичай»;
- Voice responsive — бурмоче або незв'язно відповідає на звернення;
- Pain responsive — непритомний, реагує на біль;
- Unresponsive — непритомний, не реагує на біль.

E — Exposure — Незахищеність

- Важливо запобігати переохолодженню;
- Підготуйте пораненого до евакуації;
- Стабілізуйте поранену частину тіла за потреби;
- Якщо поранений непритомний або йому зле, покладіть його на бік;
- Якщо поранений просить про знеболювані, дайте;
- Напишіть звіт у форматі AT-MIST і зазначте час накладання на турнікеті;
- Подбайте про спорядження пораненого. Відстібніть магазин і дістаньте патрон з патронника. Візьміть гранати, магазини та інше спорядження, необхідне відділенню;

- Постійно звітуйте своєму командирі про те, що відбувається, і повідомте, коли поранений буде готовий до евакуації.
- Повторюйте алгоритм <C>ABcDE до евакуації.

Тактична медицина — Пам'ятка

Допомога пораненим за алгоритмом <C> ABcDE	
Перевірте	Ваші дії
Ви у безпечному місці?	Перейдіть в укриття, переконайтеся, що по вас не ведуть вогонь, попросіть пораненого надати собі допомогу самостійно. Якщо він не може, тоді накладіть турнікет і покладіть долілиць.
<C> Catastrophic hemorrhage: <i>Критична кровотеча?</i>	Турнікет, тиснуча пов'язка, гемостатичні засоби.
A — Airways: <i>Відповідає, коли до нього звертаються? Дихальні шляхи вільні?</i>	Почистіть рот, підніміть підборіддя, покладіть на бік
B — Breathing: <i>Може пораненого до 10? Кров на грудях? Утруднене дихання?</i>	Оклюзійна наліпка. Покладіть на бік пораненою стороною до низу.
c — circulation: <i>Пульс? Огляньте груди, живіт, бедра на предмет кровотечі.</i>	Якщо кровотеча критична, дійте як у <C>. Менші кровотечі — тиснуча пов'язка.
D — Disability: <i>Притомний? Може показати три пальці і сказати своє ім'я?</i>	Оцініть за шкалою AVPU.
E — Exposure: <i>Незахищеність?</i>	Поранений не замерзає. Ноші, знеболювальні, стабілізація, покласти на бік. Написати AT-MIST. Вийняти патрон, відстрібнути зброю, подбати про набой та інше важливе спорядження. Доповісти командирі.

AT MIST

Ім'я пораненого (A)ge — вік	Ім'я та військовий номер Вік пораненого. Дорослий чи дитина?
(T)ime — час	Коли виникло поранення? Напишіть у форматі день – година – хвилина.
(M)echanism of injury — причина поранення	Внаслідок чого виникло поранення? Наприклад: куля, міна, граната, ДТП.
(I)njuries found — виявлені поранення	Які травми у пораненого? Наприклад: кульове поранення, праве бедро.
(S)igns and symptoms — зовн. ознаки та симптоми	Дихає? Як? Пульс? Який? Притомний чи непритомний?

(T)reatments given — надана допомога	Що було зроблено з ра- нами? Наприклад: турні- кет праве бедро 11/22:30, Ібупрофен 2 таб 11/22.40
Ім'я того хто надав допомогу	

Інше

Якщо на місці є бойовий медик, то, можливо, вам доведеться допомагати йому доглядати за легшими пораненими. У такому разі бойовий медик зможе зосередитися на тяжче поранених.

Евакуація поранених

Рівень небезпеки

Відділенню або взводу, можливо, доведеться віднести пораненого на місце зустрічі з евакуаційною бригадою. Поранених евакуюють з різних причин.

Наприклад: за вказівкою командування, або тому, що завдання виконане, чи через те, що ворог нас відтиснув, бо був сильнішим.

Тому рівень загрози може бути різний — від безпосередньої загрози обстрілу до відносної безпеки.

Надання медичної допомоги

Важливо, щоб під час евакуації — хоч пішки, хоч у транспорті — пораненому продовжували надавати допомогу побратими, бойові медики чи фельдшери.

Продовжуйте надавати допомогу за алгоритмом <C>ABcDE!

Інше

Евакуація може здійснюватися або пішки, або транспортом. Якщо вона здійснюється пішки, то найефективнішим способом буде використання класичних або м'яких ношей. Якщо використовується транспорт, його заздалегідь оснащують ношами та іншим медичним спорядженням. Потренуйтеся вкладати людей на ноші.

Серцево-легенева реанімація — СЛР

Показаннями до початку проведення СЛР пораненому є відсутність свідомості, пульсу, дихання.

Увага! СЛР можна починати лише, якщо це дозволяє рівень небезпеки. Небезпека повинна бути мінімальна!

Усе вирішує тактична ситуація!

Якщо серце зупинилося, воно не може помпувати кров тілом.

За допомогою СЛР цю функцію серця можна відновити вручну.

Непрямий масаж серця у швидкому темпі і штучне дихання можуть забезпечити достатньо циркуляцію крові, поки не прибудуть спеціалісти.

Що раніше почати СЛР, то більші шанси вижити після зупинки серця.

Побачити — послухати — відчутти

Оцінка ознак життя

Оцініть спершу стан пораненого:

- перевірте свідомість;
- перевірте дихання.

Візьміть за плечі та обережно потрусіть людину, намагаючись її розбудити. Якщо людина не реагує, перевірте дихання ще раз.

Перевірка дихання:

Звільніть дихальні шляхи: покладіть долоню на лоб і нахиліть голову назад, підніміть підборіддя вказівним і довгим пальцем іншої руки.

Прикладіть вухо близько до носа і рота іншої людини, слухайте і спробуй відчутти подих, одночасно дивіться, чи підіймається грудна клітка.

Якщо дихання не нормальне, або людина не дихає взагалі, або ви не впевнені, чи дійсно відбулася зупинка серця, починайте СЛР.

Очистіть дихальні шляхи

Відкрити дихальні шляхи

СЛР: Порядок дій

СЛР проводиться шляхом компресії грудної клітки (надавлювання на грудну клітку) у поєднанні зі штучним диханням.

Надавлювання на грудну клітку

Поставте тильну частину однієї долоні на середину грудної клітки пацієнта рівно між сосками. Іншу свою руку поставте зверху на першу. Тримайте лікті прямо, а плечі мають бути розташовані прямо над долонями. Використовуйте вагу верхньої частини вашого тіла, не тільки силу рук, при надавлюванні точно вниз. Глибина компресії грудної клітки має бути близько 5-6 см. Робіть інтенсивні компресійні рухи з частотою близько 100-120 разів на хвилину:

- Зробіть 30 таких компресій

Штучне дихання

Відкрийте дихальні шляхи постраждалому: покладіть одну долоню на лоба постраждалому та легко закиньте його голову назад. Тоді іншою рукою легко висуньте підборіддя пацієнта вперед. Затисніть повністю ніздрі постраждалого і виконайте дихання «рот в рот» щільно накривши його рот своїм. Вдихайте, поки грудна клітка постраждалого не почне здійматись:

- Зробіть два такі вдихи.

Далі повторюйте такий цикл: знову зробіть 30 компресій і 2 вдихи, поки не надійде кваліфікована медична допомога, або дихання постраждалого не нормалізується.

American Heart Association та British Heart Foundation рекомендують проведення СЛР в такт пісні Staying Alive, групи Bee Gees. Її темп становить 103 удари на хвилину, що практично ідеально відповідає швидкості проведення непрямого масажу серця, а мотив і темп легко запам'ятовуються.

Інші травми

Лазерні

Лазерні травми сітківки ока можуть виникнути, наприклад, через застосування лазерного далекоміру. Симптомами лазерної травми можуть бути порушення зору, сліпота та біль в очах. У разі виникнення лазерної травми потрібно здійснити такі дії: виключити інші причини травми, попередити побратимів про застосування лазера, відвести постраждалого в укриття і накласти йому пов'язку, щоби захистити очі від світла або додаткових травм, відвести постраждалого назад.

РХБ-ураження

Див. розділ «Захист».

Опіки

Оцініть рівень небезпеки і якомога швидше погасіть одяг. Покладіть людину, що горить, на землю.

Накиньте на неї китель, ковдру або іншу щільну тканину, починаючи з голови. Гасіть спочатку верхню частину тіла.

Опіки завдають багато болю. Менші за площею опіки можна охолодити прохолодною водою. Втім, більші опіки охолоджувати водою не можна, тому що це може призвести до переохолодження.

Якщо доводиться довго чекати, пильнуйте, щоби постражданий пив достатньо води і залишався притомним.

Заборонено видаляти спаяні зі шкірою розплавлені фрагменти одягу, спорядження. Не проколюйте пухирі.

Ваші дії: накладіть вологу пов'язку, вона не має тиснути!

Витягніть постраждалого з вогню і покладіть його на землю.

Гасіть постраждалого тканиною. Починайте з голови!

Поступово опускайтеся донизу

Переконайтеся, що вогонь загас, перш ніж знімати тканину, інакше він може швидко розгорітися знову! Спершу піднімайте тканину з ніг, щоби захистити голову пораненого. Обробіть опіки, якщо вони є!

Транспортування поранених

Розташування на ношах

Чимало броньованих машин, літаків і суден мають відповідні місця, куди можна покласти поранених на ношах

На ноші постраждалого як правило кладуть у стійку позицію на боці. Між пораненим і ношами має бути щось м'яке,

Як-от куртка, щоби уникнути перетиснення м'яких тканин. У разі поранення грудної клітки, пораненого кладуть на бік, пораненою стороною донизу.

Постраждалих з іншими ранами кладуть на здорову сторону, пораненим боком догори. Якщо підозрюється травма хребта або переломи кінцівок, пораненого слід покласти на спину. У разі травми черепа постраждалого треба вкласти на живіт, при цьому голова має бути повернута вбік.

Якщо поранений при тямі, то його потрібно нести ногами уперед, щоб він бачив, куди його несуть.

Розташування на ношах. Вийміть патрон з патронника. Подбайте про інше спорядження, яке може бути корисне вашій групі. Постеліть санітарну ковдру під низ, або використайте її як валок або щоби запобігти переохолодженню

Техніка підймання

Травми хребта або біль у хребті — це поширене явище. Вони часто можуть виникати через неправильну техніку підймання.

Якщо піднімати ноші зі зігнутою спиною, то можна пошкодити міжхребетні диски.

Щоби цього уникнути, спину потрібно тримати прямо, близько стояти біля ношей зі зігнутими колінами і широко розставленими ногами.

Небезпечно також повертати верхню частину тіла одночасно з підйманням.

Якщо щось не можна підняти з рівною спиною, то піднімати це самотужки не варто.

М'язи стегна — великі і сильні м'язи, найбільші в тілі людини. Коли щось підіймаєте, працюйте ногами.

Рівна спина рятує від травм хребта.

Вхопіться!

Вирівняйте спину!

Підіймайте!

Неправильна техніка підймання

Приклади підіймання

Картинки нижче показують приклади підіймання та транспортування в різних ситуаціях.

За обидва зап'ястя

Може стати у нагоді, щоби дістати людину з транспорту. Не підходить, коли у людини травми рук, хребта або грудини.

На плечі — «пожежник»

Підходить, коли поранений непритомний.

За одяг

Підходить, коли людину з травмованим хребтом потрібно перекласти на носі. Можуть виконувати три бійці.

На спині — «наплічник»

Підходить, якщо є поранення ніг і ступней, але потребує допомоги від постраждалого.

Відтягування за одяг

Можна використати, коли ви самотужки допомагаєте непритомному у тісних умовах.

Перетягування на волокушах

Може стати у нагоді, якщо поранений лежить на ковдрі або дощовику. Також для подібних цілей існують м'які ноші. Підходить, наприклад, коли поранений непритомний, має травми грудної клітки, живота, черепа або хребта.

Зачіп за шию

Підходить, якщо у пораненого паралізовані ноги, а також при перенесенні вузькими проходами, наприклад у окопах. Цей спосіб потребує більше часу і допомоги від пораненого.

Витягування поранених з бойової та спеціальної техніки

Епікажі бойових або спеціальних машин часто мають лямки на одязі, за який їх можна витягнути. До цієї лямки можна також прив'язати мотузку.

Якщо підозрюється травма хребта, потрібно покликати медика, якщо ситуація це дозволяє, інакше людині можна зашкодити.

Перенесення пораненого на ношах

Постраждалого на ношах несуть головою уперед, тримаючи рівновагу. Ті, хто несуть, НЕ повинні йти в ногу, щоб не перекинути ноші.

Якщо пораненого потрібно швидко перенести, або якщо нести його доводиться на велику відстань, то найкраще, якщо ноші нести чотири бійців.

Якщо ви йдете *схилом*, пораненого потрібно нести головою уперед. Якщо схил пологий, потрібно нести постраждалого боком.

Якщо ви проходите *рів*, візьміть ноші по боках, і обережно переправте пораненого ногами уперед.

На *сходах* або *схилах*, пораненого потрібно нести головою уперед, намагаючись утримати його у вертикальному положенні. Той, хто тримає ноші ззаду, дещо їх піднімає.

Якщо пораненого несуть через перешкоду або *кладуть* у *кузов*, ноші піднімають, захопившись по боках. Якщо перешкода висока, ноші потрібно підтримувати знизу, як на картинці. Коли піднімете ноші, пильнуйте, щоб перешкода не пошкодила спину пораненого

Розділ

12

***У військовому
полоні***

У військовому полоні

Потрапили у полон	430
Допит	432
Табір для полонених	434
Втеча	436
Бути взятим у заручники	438

Необхідно володіти високим рівнем самоконтролю та волі, щоб пережити ті надзвичайні труднощі, які може принести зі собою полон. Під полоном та втечею слід розуміти надзвичайну та найбільш життєво небезпечну ситуацію. Ваша здатність бачити вихід у складній ситуації буде випробувана як ніколи раніше. З хорошими знаннями та навичками поведіння в місцях позбавлення волі та технік виживання, а також з моральною готовністю до самої суті полону, ваші шанси діяти раціонально, творчо та проактивно значно збільшуються.

Увага!

Під час перебування в місцях позбавлення волі діють особливі правила.

Будьте готові до жорстокого поведіння з вами, як з військовополоненим

Потрапили у полон

Можуть виникнути такі ситуації, коли опір уже неможливий, навіть, якщо ви й намагаєтеся (наприклад, коли ви поранені).

Якщо ви потрапили в полон — змиріться з ситуацією і очікуйте зручної нагоди для втечі.

Ймовірніше за все, перше, що з вами відбудеться після захоплення, буде ретельний обшук, під час якого у вас заберуть усе спорядження. У цей момент важливо, щоб ви:

- не мали при собі ніяких важливих документів, як-от наказів або карт дислокації військ, які могли б розкрити ваш або інші підрозділи та їхні завдання;
- не мали при собі ніяких особистих речей, як-от листів чи фотографій, які можуть бути використані проти вас під час допиту;

- перед обшуком спробували сховати речі, які можуть бути корисні у разі втечі, як-от невеликий компас, таблетки для очищення води, лезо бритви або вогнепальна зброя;
- спробували втекти, як тільки з'явиться така нагода, оскільки ви, скоріш за все, все ще недалеко від своїх підрозділів і ваш стан зараз кращий, аніж коли ви будете знаходитися у полоні довший час.

Вас можуть допитувати «як учасника бойових дій», що навіть може викликати «шок полону».

Не зробити все можливе для вирішення поставленого завдання є злочином згідно зі нашим законодавством та зветься бойовою недбалістю. Продовжуйте боротися, навіть якщо ситуація здається безнадійною.

Припиняти бій можна лиш тоді, коли ситуація стає цілком безнадійною

Більшість речей, які ви тримаєте при собі, мають велике розвідувальне значення для ворога, тому він буде перевіряти усе, що знайде при вас і у вашому спорядженні.

Відповідно до міжнародного гуманітарного права, ви маєте право зберігати:

- форму;
- засоби індивідуального захисту (як-от протигаз);
- шолом;
- документи, що посвідчують особу та бейдж;
- спорядження для приготування їжі;
- особисті речі, які не мають розвідувального значення. Після закінчення у полон вас та інших товаришів, швидше за все, переведуть до пункту для військовополонених, де будуть усіх допитувати. Вас можуть утримувати у пункті протягом короткого або довшого часу, залежно від кількості в'язнів, перш ніж вас перевезуть до табору для військовополонених.

Ви повинні знати міжнародні правила поводження з військовополоненими.

Відповідно до них ви зобов'язані повідомити лише:

- звання;
- ім'я;
- дату народження;
- реєстраційний номер.

Ви можете втратити статус військовополоненого, якщо відмовитеся відповідати на запитання, на які зобов'язані дати відповідь.

Допит

Більшість полонених зазвичай допитують. Перший допит може відбутися одразу під час взяття у полон. Ворог намагатиметься скористатися можливістю, поки полонений приголомшений та пригнічений.

Окрім того, що ви надали ту інформацію, яку ви повинні, вас будуть додатково допитувати. В жодному разі не намагайтеся ввести допитувача в оману. Також не варто просто відповідати: «Я не можу відповісти на це запитання» або «Без коментарів».

Я не можу
відповісти на це
запитання

Як правило, ворог спочатку намагатиметься з'ясувати, хто з полонених володіє цінною інформацією. Намагайтеся бути якомога більш «сірим» та непомітним, щоб вас вважали нецікавим для допиту.

Остерігайтеся доброзичливих і поступливих допитувачів незалежно від статі. Вони лише вдають для того, щоб знайти ваше слабке місце (вірність, гордість, страх, зарозумілість) і змусити вас здати інформацію.

Ніколи нічого не підписуйте власноруч, навіть квитанцію про отриману посылку. Завжди підписуйтеся великими друкованими літерами, адже вашим підписом можуть зловживати.

Остерігайтеся доброзичливих наглядців

Ворог вслухається і опрацює все, що ви говорите

Техніки допиту

Будьте готові, що до вас можуть застосувати один або багато різних методів допиту:

- Гігієнічні умови — відсутність можливості для догляду за собою легко призводить до проблем, як-от до запалення ран і кровоточивості ясен.
- Допит шляхом моріння голодом або харчування поганою їжею.
- Допит шляхом моріння спрагою — без води або підсоленої води.
- Недосипання — допит може тривати цілодобово.
- Темрява — ви легко втратите відчуття часу.
- Допит світлом — миготливе яскраве світло, при якому неможливо заснути.
- Звукова завіса — та сама музика звучить голосно знову і знову. Ворог буде намагатися різними методами зламати ваш опір/

- «Повідомлення легенди» — допитувач стверджує, наприклад, що Україна здалася, або що ваші товариші видали завдання вашого підрозділу тощо.
- Пропаганда — обіцянки привілеїв за умови співпраці.
- Магнітофон із записаними криками від тортур, щоб ви повірили, що це товариш з сусідньої камери піддається тортурам.
- Фізичні тортури — якщо ви викажете, що вам страшно, існує високий ризик того, що вас можуть піддати жорсткому насильству. Допитувач скаже вам, що єдиний вихід — це ваша співпраця.

Усі ці та інші методи мають лише одну мету, а саме — зруйнувати вас фізично та психічно, щоб змусити вас говорити. *Будьте пильні!*

Ворог буде намагатися різними методами зламати ваш опір

Табір для полонених

Якщо ви потрапили у табір для полонених — пам'ятайте про наступне:

- *Призначте лідера, за яким будете слідувати* — намагайтеся призначити лідерів навіть у неволі.
- *Заведіть товаришів* — це, безперечно, найкраща зброя в опорі ворогу, особливо для тих, хто ослаблений через поранення чи щось на кшталт цього.
- *Доглядайте* за хворими та пораненими.
- *Знайдіть собі заняття* — перебування може тривати довго (місяці, а можливо й роки). Підтримуйте своє тіло у формі за допомогою спорту або фізичної роботи. Це допоможе зміцнювати вашу фізичну форму і підвищити стійкість до захворювань.
- *Пиття та їжа* — їжте всю їжу, яку вам дають. Намагайтеся доповнювати своє харчування усім їстівним, що вам попадеться. Якщо ви не будете їсти, ви швидко втратите фізичну форму і можете легко захворіти.
- *Гігієна* — дотримуйтеся гігієни, щоб не бути брудними та не підчепити паразитів. Ризик епідемічних захворювань високий за низького рівня гігієни.
- *Прослуховування* — можлива провокація. Вороги у нашій формі можуть прикинутися українськими військовими. Не довіряйте незнайомцям.
- *Індоктринація* — ворог буде «насаджувати» інформацію, яку він хоче, щоб ви читали, чули або бачили. Ворог також може змусити вас навчатися, щоб передавати вам свою думку. В такому разі будьте «поганим учнем», будьте пасивними, не вступайте в дискусії.

Листи

У Женевській конвенції зазначено, що як військовополонений ви маєте право написати листа додому своїй родині одразу після потрапляння в полон або не пізніше ніж через тиждень після прибуття до табору для полонених. Після того ви маєте право писати щонайменше два листи та чотири листівки на місяць.

Skriv tydligt och med tryckbalklar Write legibly and in black letters		FÄNGENSKAPSKORT för krigsfångna CAPTURE CARD for Prisoners of War	
Prisoner's Name NILSSON		Capture Date 2002-03-27	Place where taken (Prisoner's letter - Place at which the prisoner was taken)
Address - Home of family 1930-06-10		Rank ST16r	Prisoner's number - Service number 800610 - 5735
Signature of prisoner Henric		Arresting unit (Prisoner's letter & R - Carrying unit (Prisoner's letter, etc.))	
Degree of injury ☐ none ☐ at least ☐ advanced ☐ severe ☐ eye ☒ ear/ear drum ☐ other/other			
State of health ☐ good/healthy ☐ wounded ☐ exhausted ☐ ill/injured ☐ sick ☐ slightly wounded ☐ seriously wounded			
Place of capture Krigsfångens adress - Address of the prisoner		Place taken - Name of camp	
Krigsfångens underskrift - Signature of the prisoner of war		1. Use in 1. left-hand copy. Use in right-hand copy as blank (Prisoner's letter, etc.) 2. Use only in applicable cases. Do not add any remarks. See regulations enclosed.	

Ви також можете відправляти листівки до Центрального управління військовополонених у Женеві. Текст Женевської конвенції має бути доступний вашою мовою!

Слідкуйте за тим, що пишете. Керівництво табору читає листи. Вміст листа може бути використаний задля отримання інформації, а також для здійснення тиску на вас і ваших родичів.

Нізащо не співпрацюйте з ворогом

Якщо виявиться, що хтось співпрацює з ворогом, немає сенсу його бити чи дистанціюватися від нього. Це лише зближить його з ворогом. Натомість дайте йому зрозуміти, що він не тільки діє проти своїх товаришів, але й може бути покараний за змову з ворогом, коли повернеться додому.

На залісненій території легше сховатися втікачеві

Втеча

Спробуйте втекти як тільки буде така можливість. Якщо вас спіймають під час спроби втечі, згідно з Женевською конвенцією, вас можуть засудити лише до дисциплінарного стягнення — штрафу, призупинення виплат, фізичних робіт або карцеру. Якщо вам допомагали з утечею товариші, то до них також може бути застосований такий вид покарання.

Звичайно, втеча — це ризик. Пам'ятайте, що охоронці можуть відкрити вогонь, якщо ви спробуєте втекти. Тому необхідно підібрати правильний момент. Така можливість може з'явитися, наприклад, під час вогневої засідки, або коли піша колона проходить поворот дороги чи гребінь пагорба. Темрява або погана видимість загалом полегшують зникнення з поля зору та ускладнюють стрільбу охоронцям.

З табору для полонених втекти дуже важко. Проте багатьом це вдавалося, особливо якщо ретельно до цього підготуватися. Тримайте думки про втечу в голові. Планування втечі зміцнює товариськість і допомагає підтримувати бадьорість духу.

Якщо ви запідозрили, що один з ваших співув'язнених доносить — уважно стежте, щоб він не підслуховував, коли ви розмовляєте.

Тікайте за першої ж можливості!

Після втечі

- Нікому не довіряйте.
- Рухайтеся вночі, уникайте населених пунктів і доріг і будьте обережні, щоб не залишати слідів.
- Непомітно рухайтесь по звіриних стежках.
- Уникайте розв'язок (перехрестя доріг, мостів, будівель), де часто може знаходитися ворог.

Пересувайтесь вночі

- Будьте спостережливі. Звертайте увагу на ресурси навколишнього середовища та природи.
- Пийте достатньо рідини.
- Збирайте їжу на своєму шляху. Вибирайте рослини, коріння та ягоди, які, як ви впевнені, їстівні.

Впевніться, що вода чиста та придатна до пиття

- Застосуйте всі свої знання та навички імпровізації в техніках виживання.
- Будьте одягненим у військову форму.

Ви, як учасник бойових дій, не маєте права одягатися в цивільний одяг згідно Женевської конвенції.

Відпочивайте вдень

По поверненню до свого підрозділу

- Будьте обережні.
- Наближайтеся засвітло.
- Тримайте руки над головою.
- Кричіть «Не стріляй — я свій!»

Висловлюйтеся чітко, коли повертаєте до себе увагу

Потрапили у заручники

Миротворці від імені ООН знаходяться під захистом згідно з міжнародним правом. Зазвичай такі миротворці не є учасниками бойових дій і тому не можуть бути взяті у полон. Якщо ви, будучи таким миротворцем, усе ж потрапили в полон, це вважається кримінальною справою і порушенням міжнародного права. Оскільки це є злочином, ви не повинні піддавати себе чи своїх товаришів непотрібному ризику. Переговори по вашому звільненню відбуватимуться на різних рівнях.

© Foto: UndSäk C

Пам'ятайте, що ви не одні! Чимало людей задіяно у вашому визволенні.

Це нормально метатися між надією та відчаєм, будучи в заручниках!

Якщо ви таки потрапили у заручники

Якщо ви потрапили у заручники і продовжувати опір або втекти неможливо — візьміть до уваги наступне:

- *Виконуйте вказівки викрадача і не чиніть фізичного опору* — викрадач має перевагу. Співпрацюючи з ним, ви можете розрядити ситуацію.
- *Зберігайте спокій, не реагуйте на провокації* — ви тільки піддасте себе ризику, якщо почнете з ними сваритися.
- *Спробуйте відстрочити викрадення* — чим довше ви залишаєтеся на місці викрадення, тим більше злочинці ризикують бути розкритими.
- *Спробуйте встановити контакт з противниками* — спробуйте з'ясувати, хто вони такі і які вимоги висувають.
- *Спробуйте запам'ятовувати, куди вас везуть* — спостерігайте та запам'ятовуйте перехрестя та орієнтири. Це може вам надзвичайно допомогти у разі спроби втечі.
- *Якщо вас більше, допоможіть один одному* — разом ви сильніші, ніж окремо.
- *Тікати чи ні?* — Неможливо дати якусь універсальну пораду з цього приводу, тому що кожна ситуація є унікальною.

Пам'ятайте, що охоронці можуть відкрити вогонь, якщо ви спробуєте втекти. Якщо ж вам таки вдасться втекти, викрадач може намагатися помститися на ваших товаришах. Також майте на увазі, що місцевість, на якій ви перебуваєте, може бути замінована.

Якщо полон затягнеться

- *Побудуйте своє повсякденне життя наскільки це можливо* — скористайтеся можливістю перебувати надворі, читати газети або, наприклад, грати в карти.
- *Дізнайтеся якомога більше про викрадачів і вивчіть їхні звички* — це відчутно займе ваш час у полоні безпечніше, знаючи їхні розпорядки, і вони врешті-решт можуть стати вам у нагоді у разі спроби втечі.
- *Спробуйте налагодити стосунки з викрадачем.* — Викрадачу важче буде вам погрожувати, якщо він має якісь стосунки зі своїм заручником. Однак не привертайте до себе увагу — намагайтеся залишатися непомітним.
- *Спробуйте зорієнтуватися, де ви перебуваєте* — З якого боку ви прийшли і звідки, найімовірніше, може відбутися можливе визволення.
- *Тримайте єдиний фронт проти викрадача.* — Якщо вас декілька в заручниках, то створіть свій власний порядок та підтримуйте його. Незгода може лише нашкодити і бути на руку викрадачу.
- *Підтримуйте свою бойову цінність* — їжте та пийте, коли є можливість. Не забувайте про гігієну.
- *Ситуація впливає на вас психічно.* — Ви можете впасти в депресію або зневіритися. Допомагайте один одному зберігати бойовий дух і триматися подалі від негативних думок. Може бути таке, що у вас прокинеться симпатія до викрадачів та їхніх вимог (так званий Стокгольмський синдром).

Будьте завжди напоготові

- *Ситуація може стрімко змінитися.* — Ситуація може здаватися стабільною, але в наступний момент стати значно напруженішою, все залежить від того, як проходять переговори з викрадачами.
- *Рівень насильства може бути дуже високим і включати як фізичне, так і психологічне насильство, як-от напад, імітацію страти, згвалтування, каліцтва та імітацію звільнення.*
- *Ви можете розлучитися один з одним.*
- *Хтось із вас може бути призначений вести переговори про ваше звільнення.*
- *Хтось із заручників зможе спробувати створити собі кращі умови, зрадивши інших товаришів.*
- *Можливе застосування наркотиків.*
- *Викрадач може використовувати заручника в пропагандистських цілях, наприклад, змушуючи робити заяви в різних ЗМІ, які відповідають його цілям.*
- *Можливе звільнення.* У разі перестрілки — ховайтеся, не втручайтесь та не беріть до рук зброю. Ті, хто звільнить вас, повинні легко відрізнити вас від викрадача.

Можуть бути погрози та імітація страти

Розділ

13

**Попередні
команди**

Попередні команди

Увага	442
Польова готовність	442
Перерва	443

Ваш командир повинен швидко та доступно визначати, якою має бути готовність та дії його підрозділу. Тому існують так звані попередні команди. Необхідно знати, що кожна з них означає.

Різні попередні команди існують для того, щоб:

- командиру було простіше керувати підрозділом;*
- підтримувати необхідний рівень готовності та уваги.*

Завдяки ним командир простіше керувати своїм підрозділом та гарантувати швидкість та точність виконання поставлених завдань.

Рівень готовності визначає командир підрозділу.

Команда «Увага»

Увага використовуються, наприклад, при колективних наказах.

- Будьте надзвичайно уважні.
- Не розмовляйте — однак службові розмови дозволено.
- Розмістіться, взявши до уваги особливості розташування і місцевості.
- Якщо ви обслуга колективної зброї, радіостанції, або чогось подібного, займіть вашу позицію.
- Завжди мати при собі зброю, шолом, бронежилет та протигаз.

Команда: «**Увага!**»

Під час просування, як правило, застосовується команда «Польова готовність».

Польова готовність

- Будьте уважні, як того вимагає служба.
- Якщо дозволяє ситуація, ви можете їсти, пити, палити і розмовляти.
- З дозволу командира роти можна співати пісень.
- Розмістіться з урахуванням умов розташування і місцевості.
- Можете зняти головний убір, шарф і рукавички.
- Одяг підбирається відповідно до погоди та операції.
- Завжди мати при собі зброю, шолом, бронежилет та протигаз.
- Якщо ваш батальйон очікує на бойове зіткнення або перебуває в бою, ви повинні одягнути шолом і бронежилет. Проте, командир взводу може віддати наказ про протилежне, наприклад, щоб тіло не пріло від бронежилету.

Команда: «**Польова готовність!**»

Перерва

Тривалість перерви уточнює командир.

- Вам можна відходити не більше, ніж на 50 метрів від місця відпочинку або зупинки.
- Не заходьте в будівлі та транспортні засоби без дозволу командира. Командир і ваші товариші повинні мати можливість швидко вас відшукати.
- Пам'ятайте про ризик натрапити на міну.

- Одяг та спорядження складіть на власний розсуд.
- Якщо ваш батальйон очікує на бойове зіткнення або перебуває в бою, ви повинні одягнути шолом і бронезилет. Проте, командир взводу може віддати наказ про протилежне.
- Не займайте проїжджу частину та лінії просування.
- Постарайтеся відпочити настільки добре, наскільки це можливо

Попередні команди:

- Струнко.
- Вільно.
- Польова готовність.
- Перерва.

«Струнко» та «Вільно» використовуються при діях у зімкнутих строях.

На випадок готовності до радіоактивних опадів обладнання розставляється за командою командира.

Команда: «Перерва!» («Перерва 15 хвилин біля КАМЕНЮ!»)

Будьте уважні, коли дається команда. Ви та ваші товариші можете ризикувати життям через непорозуміння.

*Скористайтесь
можливістю та
відпочиньте, поки діє
команда на перерву*

Розділ

14

Знаки і сигнали

Знаки і сигнали

Сигнали	446
Знаки	447

Сигнали та знаки використовуються для попередження та віддачі наказів або спілкування.

Знаки «перемагають» шум бою і «шепочуть» тихіше вітру.

Своє відділення і свій взвод необхідно якомога далі вести за знаками.

Описаним знакам не можна надавати жодного іншого значення.

Сигнали

Сигнали подаються:

- за наказом *старшого командира* взводу;
- записів та попереджень згідно з інструкціями щодо варти (відповідно).

Зверніть увагу вашого командира на ознаки, які той не бачить.

Сигнал *про закінчення загрози* подається за наказом командира роти (чи тому подібного).

Виятки

Якщо ви виявили бойову хімічну речовину, то без наказу подайте сигнал

Газова тривога (С-сигнал) або крикніть *Газ!*

Приклади різних методів подання сигналу

ТРИВОГА

ПОВІТРЯНА ТРИВОГА

ГАЗОВА ТРИВОГА (наприклад)

ВСЕ ЧИСТО

ВАЖЛИВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

(подається разом із сиреною)

■ 14 с. ■ 7 с. ■ 14 с. ■ 7 с. ■ 14 с. ■ 7 с. (мін. 2 хв.)

АВАРІЙНА ТРИВОГА (подається сиреною)

30 с. 15 с. 30 с.

БАЧУ СУДНО

Різні сигнали

Сигнали подаються протягом приблизно 30 секунд, наприклад сиреною, гудком автомобіля або свистком. Командир підрозділу вирішує, як подається сигнал газової тривоги (сигнал С).

Знаки

Знаками користуються, здебільшого, коли:

- противник близько;
- підрозділ розсосереджено на значній території;
- не чути команд.

Знаки слід подавати чітко рукою або руками, а в деяких випадках лампою, зброєю чи іншим способом.

Як правило, знаки передають командири взводів, відділень і зв'язківці.

Однак у лісі, у темряві та за поганої видимості кожен повинен повторити знак, який подається.

Знак для однієї руки подається будь-якою рукою.

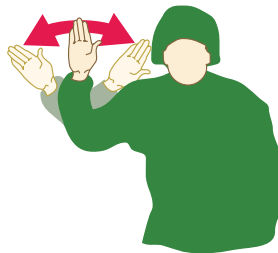

За будь-яких дій

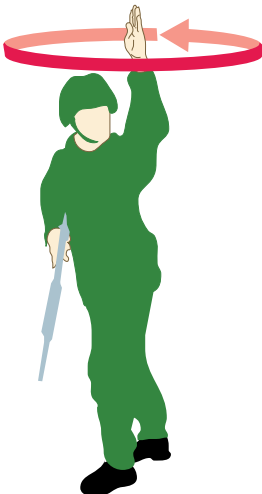
Все добре, все зрозуміло.
Рука тримається на рівні голови

Пошук зв'язку

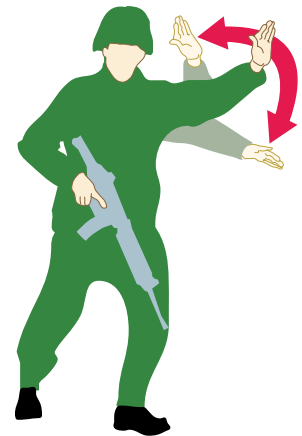
Збір

Готовий до бою

Рух у визначеному напрямку

Вперед — збільшення швидкості

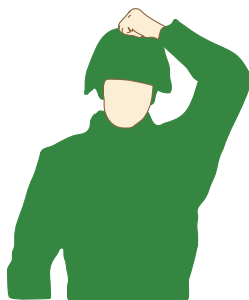

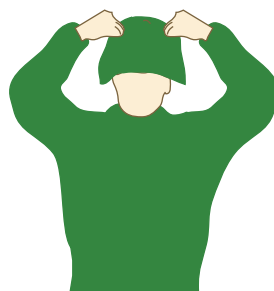
Стоп — уповільнення
Знак подається відкритою долонею

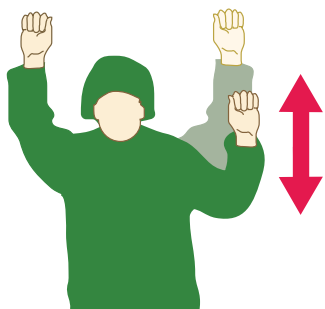
Будь обережний

Оборона по периметру — «Іжакова позиція»
Стиснута рука посередині голови

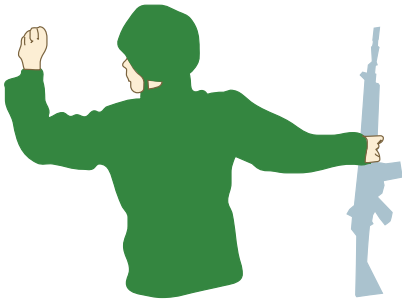
Командир мені
Обидві руки зчеплені з боків голови

Одновременний наступ
Одну руку тримайте прямо вгору, а іншу руку неодноразово рухайте вгору та вниз

Наступ по черзі
Руки по черзі вгору і вниз над головою

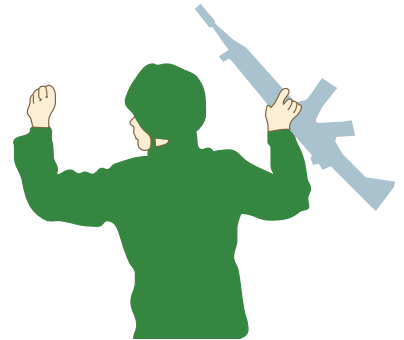
Піхотна колона

Знак подається стиснутою рукою, інша рука витягнута прямо

Піхотна колона зигзагом

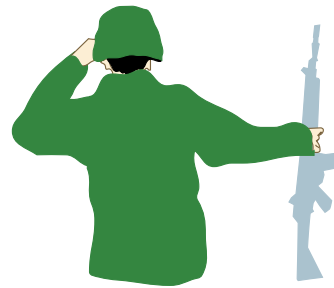
Знак подається стиснутою рукою

Піхотний рій

Піхотна лінія

Піхотний плуг

Знак подається притиснутою рукою до голови

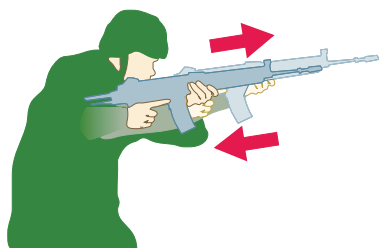
Спостереження у визначеному напрямку

Рука піднімається як «захист від сонця» біля чола, а потім вказує в потрібному напрямку

Слухай!

1. Долоня за вухом
2. Вкажіть напрямок

Противника видно в заданому напрямку

Зброя неодноразово повільно рухається вперед і назад у напрямку виявленого противника

огонь по цілі в заданому напрямку

Рука розтягується і багаторазово згинається по цілі

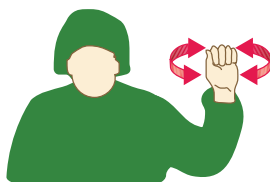
Наші війська (без ворога)

Використовується при визначенні цілей. Пальці вгору

Ворожа піхота

Використовується при визначенні цілей. Два пальці спрямовані вниз і рухаються «крокуючим» рухом

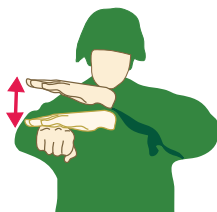
Ворожі бмп/бтр

Використовується при визначенні цілей. Стиснута в кулак рука неодноразово обертається вперед і назад

Ворожий танк

Використовується під час визначення цілі. Обидві руки у формі Т

Зайняти позицію на даху.

Ліва рука плескає поверх стиснутої правої руки (приціл)

Зайняти позицію на землі

Лівою рукою плескають знизу по стиснутій правій руці (приціл)

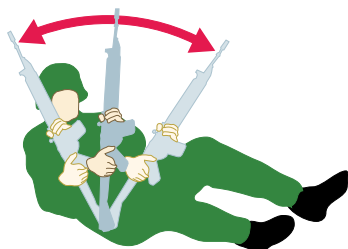
Зміна вогню

Рука витягується вгору тричі у швидкій послідовності. За необхідності знак повторюється через невеликі проміжки часу

В укриття!

Рука кілька разів проводиться над головою

Потрібні боєприпаси

Повторні помаху зброєю. Для важкої зброї — така ж гойдалка ємністю для набоїв цієї зброї

Припинити вогонь

Витягнутими руками багаторазово розмахують вперед-назад

Сліди
Рука коливається біля стопи і вказує напрямком

Напрямок вітру
Вказує на ніс і вказує напрямком

Командир взводу сюди!
Рука на плечі

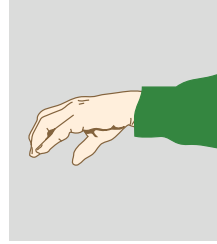
Командир відділення сюди!
Долоня на руці

Міна на шляху
Рука з витягнутими пальцями до обличчя

Перешкода Схрещені руки. Зверніть увагу — не над зброєю

Будівля
Стиснути руку, після чого вказати напрямком

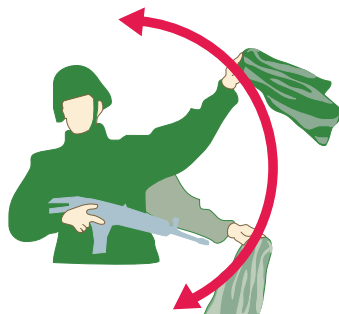
Попереджувальні знаки

Знаки слід подавати за допомогою шарфа, рушника або чогось подібного. У темряві можна використовувати світлову паличку.

Вказівні жезли застосовувати не можна.

Повітряна тривога
Рукою кілька разів швидко розмахують в сторони за допомогою шматка тканини або чогось подібного

Попередження про літак
Два помаху вгору-вниз шматком тканини або чимось подібним повторюють з інтервалом 2–3 секунди протягом 30 секунд

Небезпека закінчилася
Повільне розмахування по колу за допомогою шматка тканини або чогось подібного

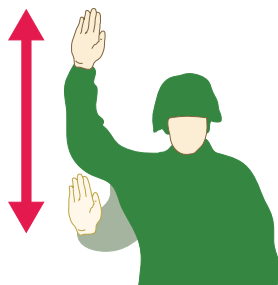
Знаки в колоні

Знаки колони в основному застосовуються на марші з автотранспортом або велосипедами. Знаки подаються рукою або лампою. Деякі автомобілі оснащені так званим символічним дисплеєм.

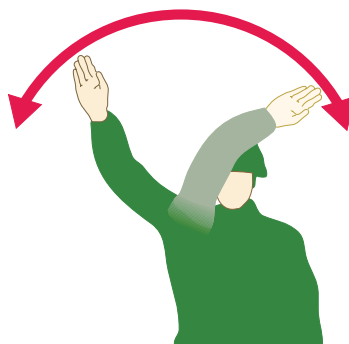
Як командир транспортного засобу, ви несете відповідальність за те, щоб знаки колони пересилалися до транспортного засобу, який рухається найближче позаду чи попереду.

Захід і вихід з транспортного засобу дозволяється проводити тільки за командою або знаком командира / водія автомобіля.

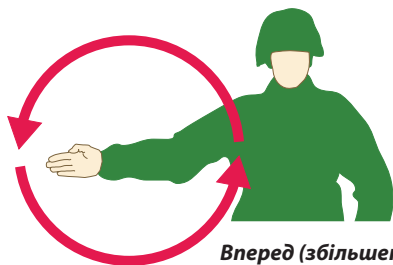
Командир транспортного засобу або командир відділення відповідає за надання водієві підтвердження про те, що весь персонал вийшов з транспортного засобу та не знаходиться в безпосередній близькості від транспортного засобу, де водій його не бачить. Водій також повинен отримати підтвердження, коли персонал сидить, двері зачинені, ремені безпеки пристебнуті та обладнання закріплене.

Колона готова до руху.
Звертаємо увагу командира.
Витягнута рука швидко опускається і піднімається кілька разів

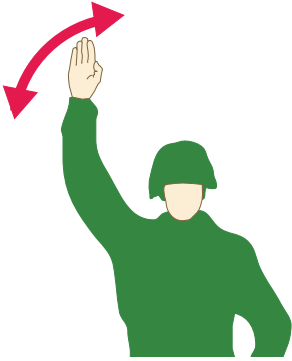
По машинах! / З машин!
Витягнута рука кілька разів махає в сторони

Вперед (збільшення швидкості)
Рука описує поворотний рух всередину та назовні з рукою, витягнутою вбік

Збільшити / зменшити фіксовані відстані
Рука витягнута вбік для повторюваного повільного / швидкого руху вперед-назад

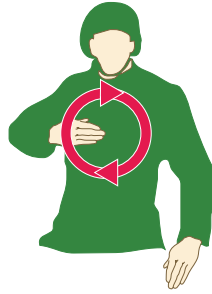

Зменшення швидкості

Витягнута вбік рука кілька разів повільно відводиться назад.

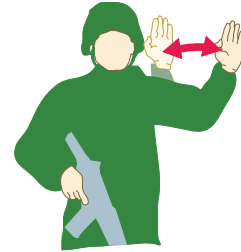
Зупинитися.

Той самий знак, що завершується витягнутою рукою

Двигуни запускаються

Попереду живота тримайте руку, кілька разів повторіть маленький круговий рух

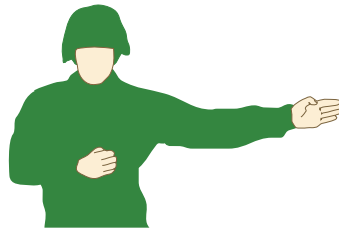
Двигуни вимикаються

Вигнута рука на рівні голови швидко рухається невеликими рухами назвоні і всередину

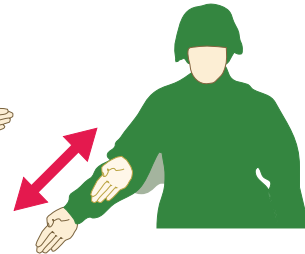
Здавання назад

Витягнута вгору рука рухається вісімкою

Керуйте ліворуч (праворуч)

Рука, витягнута вбік, тримається нерухомо

Посильний мотоцикліст вперед

Навкис витягнута рука опускається прямо вниз, а потім декілька разів у зворотному напрямі

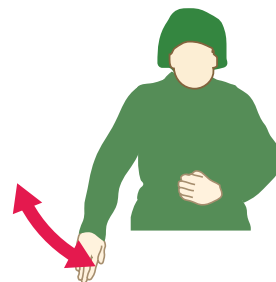
Розворот транспортного засобу

Витягнута рука рухається по широкому колу кілька разів перед тілом

Водіння блоком

Кисті неодноразово зводять разом долонями одна до одної. Транспортні засоби рухаються впритул, спереду назад

Готовність йти пішки

Косо витягнута рука спрямована прямо вниз, а потім — рух назад

Водіння з провідником

На місцевості, в умовах поганої видимості, на поганих дорогах і на складних проїздах транспортні засоби часто ведуть за допомогою провідників.

Якщо ви станете провідником, виберіть таке місце, щоб водій міг вас бачити, а ви могли контролювати весь транспортний засіб.

Якщо транспортний засіб наближається занадто близько — ніколи не відсахуйтеся назад, не зупинивши його і не перейшовши на нове місце. Інакше ви можете легко впасти і вас переїдуть.

Початкове положення

Поверніть праворуч

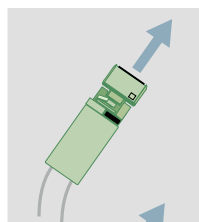
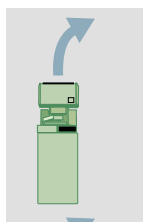
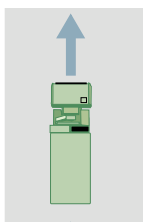

Поверніть кермо (важіль) у початкове положення

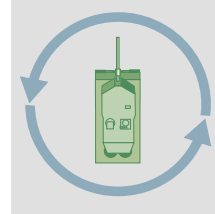
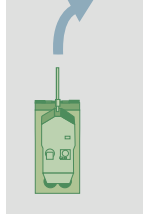
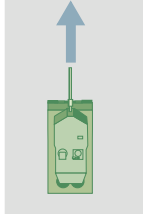

Поворот ліворуч на місці

Колісний транспорт

Гусеничний транспорт

Знаки зупинки бойової машини

Сигнали зупинки бойової машини можна подавати під час бою тільки в таких випадках:

- Транспортний засіб наїжджає на власних військовиків або обладнання.
- Транспортний засіб в'їжджає на мінне поле.
- Необхідно передати важливе повідомлення.

Повідомлення для гелікоптера

Коли ви подаєте сигнал вертольоту, переконайтеся, що ви міцно стоїте. Інакше тяга від роторів може вивести вас з рівноваги. Встаньте з вітром у вашу спину, оскільки вертоліт зазвичай приземляється проти зустрічного вітру.

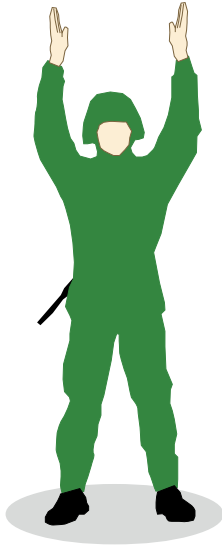
Якщо здіймається пісок або сніг, необхідно стояти і подавати сигнали.

Ви можете бути єдиним орієнтиром пілота вертольота на землі.

Залишайтеся нерухомим, доки пілот не підійме «великий палець». Завжди наближайтеся до вертольота та виходьте з нього спереду, щоб пілот бачив вас і щоб вас не вдарила задня лопатка гвинта.

Ці знаки застосовуються за необхідності

Зазвичай використовується лише цей знак

Готовий приземлитися тут, підлетіти ближче

Вперед

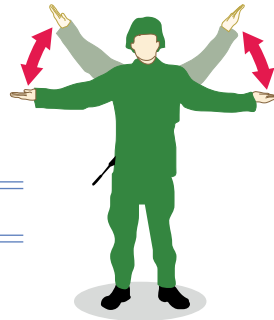
Назад

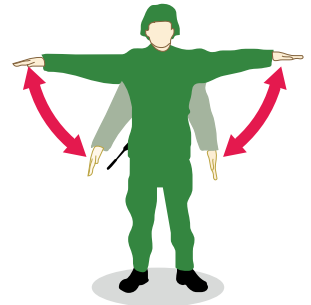
Стійте спокійно
Руки нерухомо

Рух убік
Вертоліт рухається у напрямку витягнутої руки

Вгору
Долоні вгору

Вниз
Долоні вниз

Стійте міцно!

Розділ

15

Карти та схеми місцевості

Карти та схеми місцевості

Кольори	458
Позначення окремих видів зброї, транспорту та обладнання	459
Позначення тактичної обстановки	461
Позначення вогню та вогневих позицій	462
Основні позначення підрозділів	464
Позначення величини підрозділів	464
Схеми	465

Для маркування підрозділів, зброї та військової діяльності застосовуються різні позначки.

Якщо необхідно використати інші позначки, окрім загальноприйнятих, вкажіть на карті або схемі їх визначення

Кольори

Зазвичай у польових умовах для малювання схем або маркувань на карті використовують олівець. Графіт залишається на папері або карті навіть якщо вони намочаться після того, як ви нанесете позначки.

Якщо для карт або схем використано чорну ручку, то необхідно пам'ятати про такі правила:

- *Одинарне підкреслення* використовується для позначення своїх підрозділів та своєї діяльності.
- *Подвійне підкреслення* використовується для позначення ворожих підрозділів та ворожої діяльності. Скорочення «FI» може застосовуватися для позначення ворожих дій.

Якщо для карт або схем використано кольорові ручки, то необхідно пам'ятати про такі правила:

 Синій колір використовується для позначення своїх підрозділів та своєї діяльності.

 Чорний колір використовується для позначення меж та своєї діяльності.

 Червоний колір використовується для позначення ворожих підрозділів та ворожої діяльності.

 Жовтий колір використовується для позначення територій, що перебувають під впливом РХБ-загроз.

 Зелений колір використовується для зазначення польових робіт, перешкод тощо.

 Блакитний колір використовується для маркування збройних сил іншої сторони (не ворожої).

Для внутрішнього застосування можуть також використовуватися інші кольори, однак при цьому до карти або схеми має бути додано окреме пояснення.

Позначення окремих видів зброї, транспорту та обладнання

АК 90		Міномет (легкий: 10см середній: >10 см)	
Вогнемет Калібр до 25 мм Калібри 25–45 мм		Гаубиця (легка: 12,5см середня: >12,5 см)	
Безвідкотна гармата		Гармата (легка: 12,5см середня: >12,5 см)	
Гранатомет		Берегова артилерійська установка мобільна, (середня: >9 см)	
Кулемет (легкий: до 10 мм середній, важкий: >10 мм)		Берегова артилерійська установка, стаціонарна (легка: 9см середня: >9 см)	
Кулемет протиповітряної оборони (легкий, середній, важкий)		Протиуламкова артилерія, (Арчер) середня: >12,5 см) Ракетні установки для:	
Система ППО (легка: 25 мм середня: >25–45 мм важка: >45 мм)		оперативно-тактичних ракетних комплексів (легкі, середні та важкі)	
Протитанковий гранатомет.		Зенітних ракет (легкі, середні та важкі)	
Протитанкова гармата (легка, середня, важка)		Протитанкові керовані ракетні (легкі, середні, важкі)	
Гусенична гармата (легка: 12,5 см середня: >12,5 см)		Ракетна артилерія	
Гусенична самохідна гаубиця (легка: 12,5 см середня: >12,5 см)		Безпілотний літаючий апарат	

Гусеничний транспортний засіб		Мостоукладальник. За потреби зазначити назву	
Неброньована машина		Транспортний гелікоптер (легкий, середній, важкий)	
Колісний неброньований транспортер моторизованої піхоти. За потреби додається аббревіатура підрозділу		Протитанковий гелікоптер	
Всюдихідна машина		Ударний гелікоптер	
Гусеничний всюдихід			
Протитанковий гусеничний всюдихід		Символи телекомунікаційних мереж	
Бронетранспортер		Точка підключення	
Бойова машина піхоти		Точка підключення передньої лінії	
Танк (легкий: <20 т. середній: 20–40 т. важкий: >40 т.)		Точка підключення до мережі	
Військово-інженерне обладнання для транспортного засобу		Штабний пункт підключення	
Важкий танк з протимінними установками, броньований мінний трал		Вузловий пункт	
		Штабний блок (блок із 1, 2 чи 3 кабін)	
		Блок управління системою	

Позначення тактичної обстановки

Межі батальйону		Блокпост	
Територія батальйону		Патруль	
Головна лінія розмежування підрозділу (лінія зіткнення)		Снайпер	
Нещільно зайнята або лише патрульована передня лінія		Пост протиповітряної оборони, спостережний патруль	
Спостережний пункт (за мінометами та для спостереження загалом).		Місце бойового постачання	
Артилерія		Міст, наземний перехід	
Артилерійський спостерігач		Ремонтний пункт	
Звукометрична база		Місце продуктового забезпечення	
Оптична лазерна вимірювальна станція (AML)		Заправний пункт	
Освітлювальне відділення		Медичний пункт	
Радарна вимірювальна станція		Місце поштового зв'язку	
Варта		Місце утримування полонених	
		Кладовище, місце захоронення	

Позначення вогню та вогневих позицій

Сектор стрільби		Ділянка з радіаційним покриттям	A Інтенсивність...
Цільовий пункт	3101 z125	Заражена ділянка	B Тип...
Постійний вогневий пункт	ADA z125	Фальшива смуга спротиву	 SKEN
Стационарний загороджувальний вогонь	S3061 z125	Бойове укріплення, відкритого типу	
Напрямок стрільби		Бойове укріплення, закритого типу	
Територія, вкрита димом		Укриття	 12
Ділянка пожежі		Розчистка зони обстрілу	
Ділянка, знищена внаслідок пожежі		Ділянка для польових укріплень	
Ділянка де застосовується хімічна зброя	C Тип... Час (з)—(до)	Лінія опору	
Ядерний вибух		Ділянка з постійними укріпленнями	

Камера-сховище		Містки	
Протипіхотне загородження		Танковий брід	
Вхід до протипіхотного загородження, піший прохід		Танковий брід після ведення військово-інженерних робіт	
В'їзд до штурмового бар'єру, для підрозділу		Переправа для гусеничної техніки з нижніми та верхніми заїздами	
Бойова позиція		Загородження для бронетехніки	
Дорога з одним напрямком руху		Загородження проти човнів	
Дорога з двома напрямками руху		Загородження проти літаків	
Дорога для всюдиходів		Руйнування підготовлене (проїзд можливий)	
Дорога для бойових машин		Руйнування виконане	
Лижна траса		Блокування підготовлене	
Траса для гусеничного всюдиходу		Блокування виконане	
Місце зустрічі, роз'їзд			

Схеми

Схема має зображувати місцевість на момент її складання та чітко наголошувати основні деталі. Неважливі деталі можна упустити.

При малюванні схем необхідно дотримуватися простоти та чіткості, оскільки схемі мають зрозуміти інші. Декілька чітких ліній частіше дають кращу картинку, ніж багато деталей.

Креслити схему потрібно з сильним натиском, щоб вона витримала польові умови і так, щоб її можна було прочитати за поганого освітлення. Використовуйте олівець, оскільки він витримує вологість та холод. Правдивість зображуваного має більшу цінність, ніж акуратність почерку.

Креслення схем без карти

- Визначте межі ділянки, що буде зображена.
- Визначте масштаб та дотримуйтесь його.
- Уважно вивчіть місцевість та з огляду на мету схеми визначте, що необхідно зазначити, а що можна упустити.
- Визначте основний напрямок та малюйте у північному напрямку.
- Оберіть підходящу вихідну точку для схеми.
- За допомогою компасу визначте напрямки ключових об'єктів та вкажіть його на схемі.

- Оцініть покрокову відстань. Після цього нанесіть точково відстань на папір, дотримуючись масштабу.
- Доповніть схему іншими ділянками місцевості, вимірявши на око.
- Напишіть назви населених пунктів та об'єктів місцевості відповідно до «Польової карти».
- Схема завжди має бути підсилена легендою, де зазначено:
  - місце, дату та ім'я;
  - північну лінію або інший чіткий орієнтир;
  - масштаб;
  - за потреби інші пояснення та інформацію.

Макет місцевості

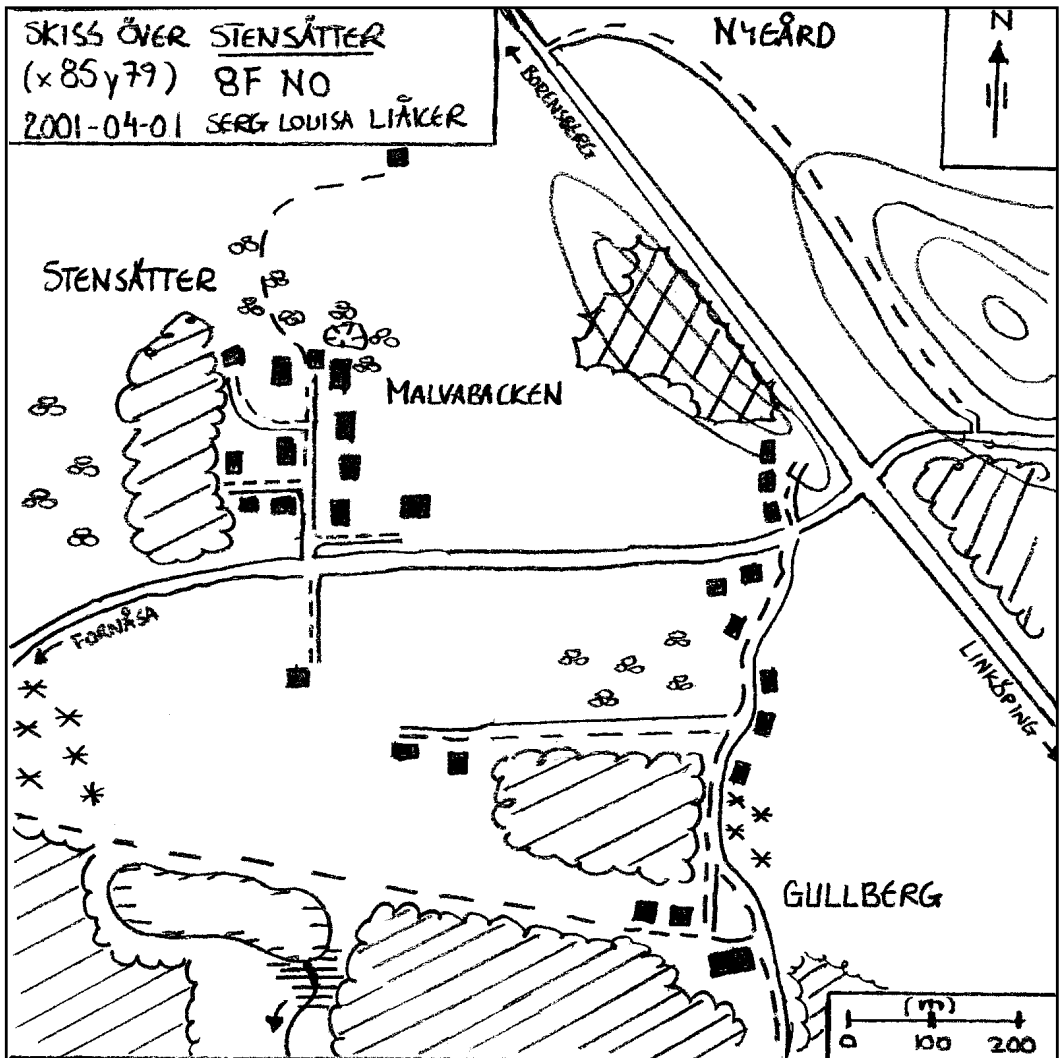
Макет місцевості — схема, підготовлена за допомогою тимчасового матеріалу на місцевості з метою наглядно зобразити певну діяльність, як-от спостереження, вогнева засідка, марш тощо.

Макетування відбувається за такими самими принципами як і креслення схем. Як правило, масштаб дуже великий. Зверніть увагу на те, щоб модель відповідала місцевості.

Позначки та символи на схемах

Північний напрямок		Лінія електропередач	
Масштаб		Тунель	
Листяний ліс		Церква	
Поодинокі листяні дерева		Телевежа, вітряна електростанція	
Хвойний ліс		Башта, труба	
Поодинокі хвойні дерева		Маяк, навігаційний знак	
Озеро		Вітряний млин	
Болото		Пила, лісосклад	
Річка, струмок		Історичні пам'ятки	
Залізниця Односторонній рух		Водойми з	
Залізниця Двосторонній рух		— напрямком течії;	
Тракторна дорога		— шлюзами;	
Пішохідна стежка		— водоспадами;	
Залізнична дорога		— порогами;	
		— дамбами;	
		— містками;	
		— водними шляхами і глибиною	
		Глибина (у метрах)	
		Водні шляхи	
		Місця захоронення	
		Породи	
		Висота, гравійні кар'єри, рови	
		Укриття від вітру	

Будинок		Великий камінь	
Руїна		Малий камінь	
Межа		Намет	
Лосева вежа (спостереження)		Місце передавача	

Приклад схеми

Розділ

16

Зв'язок

Зв'язок

Правила сигналювання	470
Радіозв'язок	470

Командир керує своїм підрозділом за допомогою команд, знаків та сигналів. Якщо особистого контакту немає або він не є необхідний, то накази, рапортування або орієнтування на місцевості відбуваються різними засобами зв'язку.

Прикладами засобів зв'язку є радіо, телефон, електронна пошта чи кур'єр.

Підрозділ, який не має робочих засобів зв'язку, матиме складнощі у виконанні своїх завдань.

В інтернаціональному оточенні важливо також могли спілкуватися англійською мовою.

Правила СИГНАЛЮВАННЯ

Не називайте ваш підрозділ, його діяльність та місцезнаходження чітким текстом. Використовуйте позивні, закодовані слова або вихідні точки на карті. Підрозділ ворога та його діяльність можна повідомляти чітким текстом. Не називайте ворожий підрозділ та його дії поза власною системою вихідних точок на карті.

Візьміть до уваги, що ваш зв'язок може прослухуватися або глушитися. Крім того, ваш радіографік можна відстежити (визначити місцезнаходження). Отже, застосуйте швидку передачу або зашифровані сигнали. Таємну незашифровану інформацію не можна поширювати у мережі. Проконсультуйтеся з вашим командиром.

Увімкнені мобільні телефони ворог Може відстежувати.

Власні мобільні телефони можна брати з собою або використовувати лише з дозволу командира.

Радіозв'язок

Місце розташування станції

Місце, де розташовується станція, має велике значення. Станція (антена) може розташовуватися:

- *на висоті* — ризик загородження зменшується;
- *у вологому місці* — вологе середовище має бути на глибині (як-от озеро або мох) та в напрямку передачі сигналу;
- *вільно* — напрямком передачі сигналу має бути вільним, що означає, що не зважди найвища точка є вирішальною для зв'язку з іншою станцією.

Використовуйте карту або компас щоб визначити вільне розташування між передавачем та одержувачем сигналу. Спробуйте попересувати станцію на різні місця, щоб визначити, де найкращий сигнал.

Зверніть увагу, щоб антена не нахилилась до листя або гілля.

Приклади хорошого і гіршого розташування станції

Ви маєте діяти активно, щоб отримати хороший радіозв'язок

Перешкоди

Якщо ви чуєте шуми, сторонні або різкі звуки у слухавці, то причинами можуть бути:

- навмисне перешкоджання з боку ворога;
- приглушення іншими станціями у мережі;
- ситуативні перешкоди, як-от через транспортні засоби, лінію електропередачі або помилку радіо;
- нахил антени.

Якщо ви підозрюєте, що є перешкоджання з боку ворога, повідомте про це командира. Повідомте також:

- частоту
- тип і характер шумів;
- час.

Заходи, яких ви можете вжити у разі перешкод

- Зменште, або збільште потужність.
- Спробуйте іншу мережу.
- Опустіть або підніміть антену.
- Спробуйте іншу антену.
- Посуньте станцію (антену) на інше (місце для антени).
- Запропонуйте паралельну передачу сигналу.
- Запропонуйте повторну передачу.
- Спробуйте прикрити станцію.
- Спробуйте відправити короткі, швидкі та повторювальні сигнали.
- Запропонуйте перехід на інший засіб зв'язку

Відповідальні за зміст — Збройні сили Швеції

Матс Валден, Школа Сухопутних Військ, (MSS)

Йохан Скулман, Школа Сухопутних Військ, (MSS)

Видавнича група, AerotechTelub Information & Media AB

Єва Хьогберг, менеджмент проєкту

Пер Венстод, лінгвістична обробка шведською мовою

Лена Маттіссон, форма і оригінал

Ілюстратори

Вольфганг Барч

Магдалена Хагелінд

Рассел Ліндквіст

Пер Вестін (стор. 342, 343)

Обкладинка

Магдалена Хагелінд, форма

Фотографії на обкладинці

Пепе Ерікссон

Крістофер К. С. Сандберг

Хокан Нюстрьом

Андерс Кольберг

Джонні Ліндал

Свен-Оке Хаглунд

Фотографії

Пепе Ерікссон, якщо не вказано інше ім'я

Картографічний матеріал схвалений для розповсюдження з точки зору конфіденційності. Управління картографії 2001-05-02 (601-2001/1164)

Редагування українського перекладу і підготовка макету: Видавництво «Астролябія»

СОЛДАТ

«Бойовий посібник військовослужбовця» насамперед містить інструкції та поради щодо вашої поведінки на полі бою та поза ним. У деяких випадках книга також описує перебіг подій і дає передісторію діяльності підрозділу та ваших дій. «Бойовий посібник військовослужбовця» також містить певні положення щодо дій солдата, патруля та відділення в польових умовах, яких немає в інших виданнях збройних сил. «Бойовий посібник військовослужбовця» також розрахований на інструктора, який може використовувати його як допоміжний засіб у базовій підготовці солдатів і, певною мірою, у підготовці спеціалістів та підрозділів.

У книзі подано базові знання, якими повинні володіти всі солдати, незалежно від того, чи належать вони до армії, флоту чи авіації. Ви самі повинні відчувати часткову відповідальність за вивчення змісту. Тому книга створена для полегшення самостійного навчання.

Однак знання - це ще не все. Здатність чинити опір і перемогти противника в кінцевому підсумку залежить від вашої готовності витримати труднощі бою та вистояти, незважаючи на небезпеку для вашого життя, доки ви не вирішите поставлені перед вами завдання.

ЗБРОЙНІ СИЛИ ШВЕЦІЇ

